

NYELVTUDOMÁNYI
KÖZLEMÉNYEK

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

NYELVTUDOMÁNYI BIZOTTSÁGA.

SZERKESZTI

BUDENZ JÓZSEF.

TIZENHATODIK KÖTET.

HARMADIK FÜZET.

BUDAPEST, 1881.

A M. TUDOM. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(AZ AKADÉMIA ÉPÜLETÉBEN.)

T A R T A L O M.

	Lap
Moksa-mordvin Maté evangélioma. — Bevezetéssel és szójegyzékkel közli — <i>Budenz József</i>	325
A vépsz nyelvről. — <i>Dr. Szinnyei József</i>	409

Kisebb közlések:

Orosz igék az Erza-mordvinban. — <i>B. J.</i>	453
Magy. leg. — <i>Kúnos Ignác</i>	455
Mordvin inksa. — <i>Kúnos Ignác</i>	457
Török arslan «oroszlán». — <i>Patrubány Lukács</i>	459
Ugor szókezdő media. — <i>Munkácsi Bernát</i>	461
Szorokin vogul szójegyzéke. — <i>B. J.</i>	470

MOKSA-MORDVIN MÁTÉ EVANGÉLIOMA.

Az 1879. évben megjelent Kazánban Máté evangéliomának egy moksa-mordvin fordítása, A. I. Tyumenyev munkája.¹⁾ Ez új textus, a melylyel a mordvin nyelv tanulmányára szolgálható textusok csekély száma most megsaporodott, kivált nyelvészeti szempontból azért fontos, hogy a mordvin nyelv egyik dialectusának, a moksnak, megint egy új színezetét tünteti föl, a melyet különösen a szóközépi *a*-nak sűrűbb előfordulása (*i* és *e* helyett) jellemez. Igaz, hogy fordítója általán véve kelletlenül szorosabban ragaszkodott orosz nyelvű eredetijéhez; ámde ilyen fogyatkozásban sínylenek többé-kevésbé minden első biblia-fordítások, teszem a régi magyar biblia-fordítások is, a melyeket mégis igen becses emlékeknek kell tartanunk. Szerencsénkre a moksa-mordvin nyelvet már másunnan, még pedig eredeti néphagyomány-féle textusok alapján is ismerjük, s így meg is tudjuk ítélni, mi és mennyi ezen moksa nyelvű fordításban az oroszosság, a mely benne főleg szólások szerkezetén meg néhol a szórenden vehető észre. Így pl. hibás utánzás a genitivusnak *izal* (= or. жаль) mellett való használata: 15, 32 *izal tejn sü lomatneñ* = жаль мнѣ сего народа | a relativumot általánosító orosz ни negatióval fordítva: 26, 13. *kosa af uli azf* («hol nem lesz mondva») = гдѣ ни будетъ проповѣдано (valahol v. akárhol prédikáltatik) | szintilyen: 10, 11.

¹⁾ Teljes címe: Господа нашего Иисуса Христа святое евангеліе отъ Матѳея. На Мокшанское нарѣчіе Мордовскаго языка преведено А. И. Тюменевымъ. Изданіе православнаго Миссіонерскаго Общества.

*daldä suva*¹⁾ | szintén hibás genitivus: 26, 65. *mezenti tejnek nä-
jaftijhtneñ* = на что намъ свидѣтелей (szószerint: «ad quid nobis
[opus est] testium») | használja ugyan a *-ks* ragos translativust
prædicativusúl, de gyakran helyette a *-sa* ragos inessivussal is él;
ez csak onnan lehet, hogy az inessivus (*-sa*) eszközhatározóúl
(instrumentalis) is szolgál, — az oroszban meg az instrumentális
egyszersmind prædicativus-féle értékkel is jár: 19, 17. *lemdasamak
parasa* (e h. *paraks*) = пазываешь меня благимъ (nevezel engem
jónak); 21, 13. *tin tijašt soni moda-kudsa* = вы сдѣляли его вер-
тепомъ (ti tettétek azt barlanggá) | a jelző genitivus igen közönsé-
gesen utánna áll a jelzettnek (a nélkül hogy ez utóbbihoz még 3.
birtokos-személyrag járúlna, mint pl. 1, 1. *rodats Jisus Xristost*
nemzetsége J. Krisztusnak). — De ezen és egyéb apró orosz-
ságai mellett megmarad a Tyumenev-féle moksa Máté-fordításának
nyelvészeti értéke hang- és alaktanra, valamint szótárra való
tekintetben; sőt dicséretére ki kell emelnünk, hogy a mordvin
nyelvnek némely sajátosságos és a gyakorlati alkalmazásban bizo-
nyosan nehézség-tevő alakjait, t. i. a tárgy személy-mutató ige-
ragozás alakjait következetesen és az eredeti textsokhoz mérve
helyesen használja; csak a munka vége felé találunk erre nézve
többször vétket (t. i. a tárgy alak mellőzését) s majdnem úgy
látszik, hogy valamely javító kéznek üdvös működése nem hatolt
el egészen odáig. Egyébiránt a fordítás nyelvészeti becsét minde-
nek fölött az ajánlhatja, hogy benne többször a tárgy as igerago-
zásnak egy eddig föl nem jegyzett alakjára akadunk, a melynek alkotása pedig teljesen okszerű és érthető: t. i. *nt*-végű
«*tí — öt v. öket*»-féle alak, mely különben a moksa-mordvinban
-št, s az erzában *-nk* végű: 7, 16. *sodasajnt (siní)* megismeritek
(öket) | 23, 34. *kulaftsajnt* megölitek (*fketneñ* az egyikeket) | 23, 14.
sevandsajnt megészítetek, megemésztítetek (az özvegyeknek házukat) |
23, 13. *af nolasajnt* nem bocsátjátok (a bemenni akarókat) | 13, 30.
kadijnt hagyjátok, engedjétek (ezt és a másikat) | u. o. *kočkajnt*
szedjétek (a konkolyt) | u. o. *soiijnt* kössétek | u. o. *pirdajnt* gyűjtsé-
tek, takarjátok (a búzát) | 14, 18. *kandijnt siní* hozzátok őket |

¹⁾ De figyelemre méltó, hogy a Reguly jegyezte moksa-mordvin mondatokban is fordul elé a negatiónak illetén használata: lásd NyK. XIII, 133. l. (555—560. sz.).

15, 14. *kadǰnt sinni* hagyjátok (öket) | 19, 14. *noldajnt idtnei i dajnt kird sinni* eresszétek a gyermekeket s ne tartsátok őket | 22, 9. *terdajnt hívjátok* (mind, a kiket találtok). — Találunk benne arra is néhány példát, hogy az egyes-sz. 1. szem. birtokosrag -zü helyett -nzü volt: 26, 28. *vernzü (monü)* «az én vérem»; 27, 46. *škajnzü* «istenem»; 15, 22. *stirnzü (monü)* «leányom»; 21, 13. *kudnzü* «házam»; 24, 48. *aziranzü* «uram»; 12, 49. *bradnzü* «frater meus». Eddig ilyent csak egyet hozhattam föl Ornatov grammatikájából (*nujnzü* «aratóm»: l. NyK. XIII, 49.).

Írás módjára nézve Tyumenyev fordítása általában következetesnek mondható. Alapszabálya neki az etymologiai helyesírás, mely szerint a szótök végebeli consonansok megtartják azon alakjukat, a melylyel rájuk következő vocalis mellett ejtendők, habár a velük érintkező képzők vagy ragokbeli consonansok ez ejtésnek némi változását követelik. E szerint jelesen a szótövégi lágy consonansok nem alkalmazkodnak (írásban is) a képzők és ragokbeli kemény kezdőconsonansokhoz: pl. *valgs* leszállt (præs. 1. *valgan*); *pingsta* időben (nom. *pingä*); *kurgti* a szájnak (nom. *kurga*); *märgk* mondjad (pr. 1. *märgan*) | *tonads* tanult (pr. 1. *tonadan*); *kudti* a háznak, *kudsa* házban (*kud*: *kudu* haza) | *virgazt* farkasok (*virgaz*); *azk* mondjad (pr. 1. *azan*). Kivételt tesz az illativusi *s* lágyulása vocalis vagy nasalis előtt: *langazanza* reája (*langs*), *utaraznza* ellene (*utars*); de 8, 2. így írja: *malaszna* (*malas*). Viszont némely ragnak kezdőconsonansa sem alkalmazkodik a szótöbéli végconsonanshoz; pl. az ablativus ragja állandóan *-da*-nak van írva (mért így hangzik vocalis után: *avada*, *kšida*), előző *t* után is: *terdaftda*, *kočkaftda*; a dativusi ragot meg mindenütt *-ti* alakban találjuk előző *n* mellett is (pl. *ava*-tól többes-sz. dat. *avatnenti*, míg Ahlqvist és Reguly textusaiban ilyenkor *-di* lép föl: *avatnendi*). — Itt meg kell jegyeznünk, hogy Tyumenyev általában egyes ragoknak bizonyos megállapított alakját írja ki; így pl. nála a genitivus ragja jésített *-ü* (úgy mint többnyire Regulynál is, NyK. V, 121, míg Ahlqvistnál rendszeren *n*, s csak a hosszú *ā*-végű tőkön *ü* a gen. ragja, pl. *avā*: *avāü*), de az *-nza* és *-sna* birt. személyragok után tiszta *n* (-нъ: pl. *azirsnan*, *valsnan*); ehhez még azon sajátság járúl, hogy az egyes-sz. genitivust rendszeren kettős betűvel írja: *-nü* (-ннъ), még ha nem előzi is vocalis: *tuwāü*, *menelnü* (менельннъ), a többes-sz. genitivus azonban csak

-*n*-en végződik (-*nen*, -*nenh*), valamint birtokosragos névszók genitivusa is: *alazn patris mei* (*alazn pater meus*) | ellenben tiszta *n*-vel van nála az egyes-sz. 1. szem. ragja (így R. A. is): *ezdadn* tőlem, *martan* velem, *sodan* tudok (kivéve a praeteritumbeli egyes-sz. 1. személyt, a hol az *n*-nek külön oka van: NyK. XIII, 74.) || a határozott genitivus ragja (egyes-sz.) jésített -*t*-vel (-*т*) (Regulyval egyezőleg, A.-nál -*t*) | ellenben az egyes-sz. 2. szem. ragja, meg a többes-sz. nominativus ragja tiszta *t*-vel (szintígy A. R.): *martat* veled, *sodat* tudsz, *avat* asszonyok (kivételem a praeteritum ragozása: *sodat* NyK. XIII, 74); a praeteritumnak többes-sz. 3. szem.-nek *st*-je, a jésítés hátravetésével *st*-nek van írva (-*ст*).

A moksa-mordvin nyelvhangok jelölésére Tyumenyev amúgy beérhette az orosz írás betűkészletével. Külön jegyet csak egyet alkalmazott: ю (=ju) mellett fölibe vetett vízirányos vonalkával ѵ (=jo): pl. ѵвксь (*jovks*), сѵрма (*šorma*). A *t* előtt bizonyos esetekben (Mordvin nyelvtan §. 10, a.: NyK. XIII, 21) betoldandó *h*-t, mely *ç*-nak hangzik, ugyancsak *x*-val írja: pl. кармайтъ (*karmajht*), юрхтъ (*jurht*); de nem fordul elé mindenütt, a hol az Ahlqvist ismertette nyelv föltünteti (pl. *korta*- beszélni = A. *korhta*). Némileg tökéletlen csak az *ä* és *e*-nek jelölése, illetőleg megkülömböztetése (a mely azomban nem mindenütt nagyon fontos), a mennyiben az *ä*-re használt я betű egyszersmind *ja* ('*a*) is, s a szóvégén való *e* betű (A. és R. adatai, valamint a mélyhangú szókban megfelelő *a* szerint) rendszeren *ä*-t jelöl, míg az *e* szóközepén (A. és R. szerint) jobbadán *e*-nek veendő.

Új moksa-mordvin textusunk átírásában csak keveset tértem el a szerző írásmódjától. Egészben megtartottam az *e t y m o l o g i a i* írást, a melyet egynémely esetben még helyre is állítottam (pl. a *c*-t fölbontván *ts*-re, a hol külön *t* és *s* került össze, vagy a hol a *t* csak ejtéskönnyítő betoldás: pl. *pantsan*, *moñts*; *fastsa* «együtt», ebből *f-vastsa* «egy helyben»). Egyenként: a *t* és *k* előtt betoldott *ç*-t, úgy mint az eddigi átírt mordvin textusokban (Ahlqvisttel egyezőleg) *h*-val jelöltem, a *ç*-t meg csak ott alkalmaztam, a hol ezen gutt. spirans eredeti szóhang (pl. ezekben: *raça*-, *puçana*, s orosz eredetű szókban: pl. *greç*, *duç*) | a genitivusi *n*-t megtartottam *n*-nek, de kettőzetlenül, pl. *tuvan*, *menelü*, s nem: *tuvanü*, *menelünü*; a szem.-névmások genitivusában: *monü*, *tonü*, *sonü*, *minü* stb. az első *n* a tőhöz tartozó (nominativusok: *mon*, *ton*,

son ; min stb.) | csak a *langa* szónak gyakran előforduló iness. illat. elat. casusait írtam *ng* helyett *nk*-val : *lanksa*, *lanks*, *lanksta* | az *e*-nek hol *e*-vel, hol *ü*-vel, meg a szóközépi *я*-nak hol *ja* ('*a*)-val, hol *ä*-vel való átírására nézve főleg az Ahlqvist és Reguly-féle textusok útmutatását vettem számba | szintígy a jésítés kitételére, illetőleg némely esetben mellőzésére nézve : így pl. az *-сть*, *-сь* igealakvégeket *-st*, *-sk*-val írtam át ; meg egyes magashangú szókban : *menel* h. *menel*, *stir* h. *stir*, *molt* h. *molt* stb. ; maga a mi textusunk is egyszerűsíti néha a jésítést, pl. *loman*-nak határozott genitivusát *lomanit* helyett így írván : *lomant*.

Tyumenyevnek moksa Máté-evangéliomának mint nyomtatványnak az a gyengéje van, hogy elég sok benne a sajtóhiba. Hozzá van ugyan egy «sajtóhibák (опечатки) jegyzéke» csatolva, a melyben vagy 46 hiba ki van javítva ; de e jegyzék az egész 112 lapra terjedő könyvnek csak 17—74. lapjairól szedi a hibákat ; pedig a kijegyzetteken kívül is akadnak még hibák, s a többi lapok sem hibátlanabbak mint a javítottak. Sőt egy helyen (12, 42) a javító épen rosszra találta javítani a helyest : *ялениширеннь*-ből ugyanis kihagyatja az egyik *ши*-t, pedig a szó (*päläšisirené*) azt teszi «dél-táji» (der mittagsgegend) s előrésze nem *pälä*, hanem *päläši* (*pälä-ši*) «fél-nap=dél». — A kiadásban kijegyzetteken kívül még javítani valóknak találtam a következőket : 1, 19. *vidzelgaftams* helyett így kell : *vidzelgadijht* (21, 37. csakugyan *zd*-vel : *vidzelgadijht*) | 2, 5. *ingančen* h. olv. *ingalčen* | 2, 8. *sojñ* h. *sonú* | 2, 23. *konatsti* h. *konantsti* | 3, 3. *kodants* h. *konants* | 4, 12. *vanijhtneñ* h. *vanijhtneñ* | 5, 1. *лотантьненъ* (*lotantneñ*) h. *ломантьненъ* (*lomanitneñ*) | 5, 28. *sejdijnts* h. *sedijnts* | 5, 43. *келькъ* h. *келькъ* | 6, 18. *альяц* h. *альяце* (*alatsü*) | 6, 28. *pančstneñ* h. *pančstneñ* | 8, 6. *mojn* h. *monú* | 8, 8. *tejza* h. *tejnza* | *ib. mojnú* h. *monú* | 9, 8. *nänn* h. *tänn* (azaz : *tän*) | 9, 26. *kolla* h. *kolga* | 9, 36. *vanijftita* h. *vanijftima* | 10, 10. *трямать* h. *трямать* | 10, 23. *kenirdat* h. *kenirtad* | 14, 35. *ozandams* h. *azandams* | 15, 13. *lang* h. *langs* (*lanks*) | 15, 27. *morškt* h. *morkšt* | 15, 37. *suskamnda* h. *suskamada* | 16, 28. *penzasas* h. *penzasas* | 17, 12. *сярьдькъ* h. *сярьдькъ* | 18, 20. *purajijht* h. *puramijht* | 18, 30. *изь* h. *изь* | 20, 1. *tijadijhtneñ* h. *tijandijhtneñ* | 20, 3. *ombcel* h. *ombacel* | 20, 21. *käjt* h. *kädt* | 20, 30. *ижальдяметъ* h. *-местъ* | *сипъ* h. *синь* | 21, 30. *sas* h. *sa* | 22, 30. *првяякъ* h. *првякъ* | 23, 12. *alukšna-*

vijs h. *aluksnivijs* | 23, 27. *вешанъ* h. *вешань* | 24, 39. *изсь* h. *изь* | 25, 37. *kelgijsa simftamä* h. *kelgijsa i simftamä* | 26, 22. *ezdant* h. *ezdast* | 26, 26. *talazä* h. *telazä* | 26, 58. *ičkidzä* h. *ičkizdä* | 27, 2. *sotas* h. *sotaé* | 27, 7. *мемастырнь* h. *ліемастырнь* | 27, 29. *максть* h. *максть* | 27, 50. *вакгельса* h. *вайгельса* | 27, 55. *ičkidzä* h. *ičkizdä* | 27, 60. *керязе* h. *керязе* | 28, 4. *кудаты* h. *кулаты* | 28, 8. *tonazijhtnenti* h. *tonadijhtnenti* | 28, 10. *bradnenti* h. *bradnenti* | 28, 12. *максть* h. *максть* || többször előfordul a *veš-*, *vešand-* «keresni» ige *š* (ш) helyett *šč* (щ)-vel: *vešč-*, de a helyes *veš-* is találkozik || *mäk* (мякь) «egész, mind (usque)» h. van *män* (мянь) 11, 23, 22, 26, 27, 45. (lásd alább a Szójegyzékben: *mäk*) || hibásnak tartom ezt is: 5, 23. *vizdęftima* «безовѣтный, gewissenlos», a mely a *vizd-* «szégyenleni» igéhez tartozik (tekintve hogy a *-ftima* képző csak névszóhoz járul, tehát itt a *vizd-*től való nom. verbale kell s hogy ilyen R. A.-nél: *vizks* e h. *vizdks*, a melytől a mĎE.-ben csakugyan van *vizksteme* «szégyentelen»: jóformán itt *виздгѣтыма* helyett ez volt a kéziratban: *виздкѣтыма*: *vizdksftima*) || 22, 24. *es-sazinza*-ról lásd a Szójegyzéket (*šas* alatt) || 1, 21. *lomanzan* e h. *lomañ-nzan* (*lomañezan*) összevont alaknak tekinthető.

B. J.

Svätöj Jevangel' Matfejtz-ezda.

Vasence glava. (I. Fejezet.)

Rodats Jisus Xristost, Davidi čorants, Avraamü čorants. (2) Avraam's šacftazü Isaakt; Isaak's šacftazü Jakovt; Jakov's šacftazü Judat i bradanžan; (3) Judas šacftazü Farest i Zarat Falmart-ezda; Fares's šacftazü Ezromt; Esrom's šacftazü Aramt; (4) Aram's šacftazü Aminadavt; Aminadav's šacftazü Naassont; Naasson's šacftazü Salmont; (5) Salmon's šacftazü Voozt Razart-ezda; Vooz's šacftazü Ovidt Ruft-ezda; Ovid's šacftazü Jessejt; (6) Jessej's šacftazü Davidt očü-azirt; David očü-azir's šacftazü Solomont Urijat irvänts-ezda; (7) Solomon's šacftazü Asat; (8) Asa's šacftazü Josafatt, Josafat's šacftazü Joramt; Joram's šacftazü Ozijat; (9) Ozija's šacftazü Jofamt; Jofam's šacftazü Ažazt; Ažaz's šacftazü Jezekijat; (10) Jezekija's šacftazü Manassijat; Manassija's šacftazü Amont; Amon's šacftazü Josijat; (11) Josija's šacftazü Joakimt; Joakim's šacftazü Ježonijat i bradanžan Vavilonti vätamada ingalü; (12) Vavilonti vätamada melü Ježonija's šacftazü Salafült; Salafül's šacftazü Zorovavelt; (13) Zorovavel's šacftazü Aviudt; Aviud's šacftazü Eliakimt; Eliakim's šacftazü Azort; (14) Azor's šacftazü Sadokt; Sadok's šacftazü Ažimt; Ažim's šacftazü Eliudt; (15) Eliud's šacftazü Eleazart; Eleazar's šacftazü Matfant; Matfan's šacftazü Jakovt; (16) Jakov's šacftazü Josift Marijat mirdünts, konants-ezda šacš Jisusš, lemdavijs Xristos. (17) i stanü sembü šacamatnä Avraamt-ezda Davidt tejs kemnilijü šacamat; Davidt-gä ezda Vavilonti vätamas kemnilijü šacamat; Vavilonti-gü vätamat-ezda Xristost tejs kemnilijü šacamat. (18) Jisus Xristost šacamas ulš taf-tanü: koda nengü Josif's af šavazü mamants Marijat es pelänza i karmašt erama fkä kuđsa, šada ingalü ulš sonü peksanza ušaptf svätöj dužt-ezda. (19) Josif's mirdüts sonü ulaž para lomañ i af re-

šaš vizdelgaftams sonñ, puts noldams sonñ šopfsta. (20) a mižarda son stanü mälas, vov näjavš onstanza škabazñ angelš i märgš: Josif Davidñ čoraj! dat peļ šavams Marijat irvütseñ; vad šačšš peksanza uli svätoj duyt-ezda. (21) šačftij že čora i maksat tejnza lem Jisus; vad son vansijñ lomanzan sinñ grejtneñ-ezda. (22) sembä titä ulš, uleza tijf azšš škabazt-ezda ingalceñ-sodajt kualga, kona kortaj: (23) vov stir pekaj i šačftij čora i putijht tejnza lem Emmanuil, mezü uli: miñ martanak škaj. (24) sirgadaž ont-ezda Josifš, tijš, koda märgš tejnza škabazñ angelš, i šavazä irvünts. (25) i iz soda sonñ, koda meki-päli son šačftazä čorants, vasence idt, i son maksš tejnza lem: Jisus.

Ombace glava. (II. Fej.)

Mižarda šačš Jisusš Viflejemsä Judejañ, očü-azirt Irodť pingsta, sašt Jerusalims sodaj-lomatnä ši-stäma šireť-ezda i kortajht: (2) kosa od šačšš Judejañ očü-azirš? vad min näjašk teštents ši-stamat širesa, eđi samä šukuñama tejnza. (3) kulaž titäñ očü-azir Irodš šumbaravš i sembä Jerusalimš martinza. (4) i puraptaž sembeñ vasence-poptneñ i šormasa-sodajhtneñ lomatneñ-ezda, kizäfiñazñ sinñ: kosa eřavi šačams Xristosti? (5) sin azšt tejnza, Viflejemťesa Judejañ; vad ingalceñ-sodajt kädsta stanü uli šormadť: (6) ton-ga Viflejem, Judañ modats, kodanga af jomblat Judañ očü oštneñ gořaz; mes tonñ-ezdatat lisij vätñijš, konats vansijñ lomatneñ monñ Izraill. (7) esta Irodš salava terdaž sodaj-lomatneñ kizäfiñas ezdadast näjf teštet pingť kolga. (8) i kučaz sinñ Viflejems azš: molada eđi ceberñasta kizäfiñada idť kolga, i kida musašt sonñ, pačťtašt kula tejn, mes-bi mon-gü molañ šukuñama tejnza. (9) sin kulaž očü-azirt tušt; i vov teštš, konants sin näjaž ši-stäma širesa, molš ingalst, mižars saš i lotkaš sitsä vastat värü, kosa ulš idš. (10) näjaž že teštť lotkať, kenändšt päk očü kenändumasa. (11) i suvaž kuds, näjaž idť Marijat mamants marta, eđi praž šukuñast tejnza i panžaž siñtseñ parašisnan kandšt tejnza kašnet: zolota, ladan i smirna. (12) i onsta primaž märgama af mirdams Irodťi, ombace kisa molšt siñtseñ mastirs. (13) sinñ ina tumada melü, vov škabazñ angelš näjavš onsta Josifti, i kortaj: stak, šavk idť i mamants, eđi orgäd Jegipets, i ult tosa, mižars af azan tejt; vad Irodš karmaj vešandama jomaftams idť. (14) son že staž šavazä idť mamants-gä

sonn vet, edî tuš Jegipets. (15) i ulš tosa Irodŧ kulimat tejs, uleza tijf azŧš škabazt-ezda ingalce-azindijŧ kualga, konats kortaj: Jegipett-ezda sergädiŧ monî čorazn. (16) esta Irodš nüjaž, mes son pejädf sodaj-lomatneñ-ezda, päk käžijš, edî kučš kulaftama Viftejemt-esa sembeñ-gä pents-esa sembä čoratneñ kafta kizatneñ-ezda i šada jomblatneñ, pingŧ-ezga konants sodazä sodaj-lomatneñ-ezda. (17) esta ulš tijf azŧš Jeremijat ingalce-azindijŧ kualga, konats kortaj: (18) vajgel Ramasa kulavš, avarđama, piškadma i oču olksama: Razilš avarđij soñtseñ idnzan kolga i af kelgij bašavams, vađ sin aš. (19) Irodŧ ina kulamada melü, vov angelš škabazn nüjuvš onsta Josifti Jegipetsa, (20) i kortaj: stak, šavk idŧ mamants-gä, edî molt mastirs Izrailn; vađ vešandijhtnä idŧ vajmants kulašt. (21) son stas, šavazä idŧ i mamants, edî sas mastirs Izrailn. (22) kulaž že, mes Arzelijš Judejasa ašči oču-azirkš, Irodŧ vastš soñtseñ alants, pelš tov molma, a šavaž onsta märgamat tuš Galilejan mastirs. (23) i saž tov karmaš erama oša, konantsti lemets Nazaret; uleza tijf azŧš ingalce-azindijhtneñ kualga, mes son Nazorej lemdavij.

Kolmace glava. (III. Fej.)

tat šitneñ-ezda sas kstindaj Joannš i tonaftš Judejskoj šavaširesa (2) i kortaš: kajandada; vađ malas sas menelñ carstvaš. (3) vađ son gaj-sä, konants kolga azš ingalce-sodaj Isaijas kortaž: vajgel piškadijŧ šavaširesa: anaklada ki škabazt, videptada jantneñ tejnza. (4) Joannš že kartiáš veltama verbludñ šajart-ezda i karkšakšneš keđñ karkssa a jartsama-päl sonn ulš akridat i virñ med. (5) esta Jerusalemš, sembä Judejaš i sembä peršš Jordant lišandšt tejnzä, (6) i kstindavšt sonn-ezdanza Jordansa, ispovendaž es grejtneñ. (7) koda nüjš Joannš lama farisejda i saddukejda, konat sašt tejnza kstindavma, azš tejšt: kujñ levkst! kiü tinñ tonaftadež orgadma malas šaštij käžŧ-ezda? (8) kandada že kenerf, kona tij kajandamat. (9) i đada korta esant: minñ uli alanešk Avraamš; vađ kortan tejnt, mes škajš maštij ũat kevtneñ-ezda tijmas idŧ Avraamti. (10) vađ i uzer aščij šuftañ korünt vakssa; sembä šuftaš, konats af kannij para kenerf, kersavij i jořavij tols. (11) mon kstinda-tädež tinñ vedsa kajandamat-ksa; a molijš melgan monñ gořaz uli kemä, konantsti mon af kondastan kämet kandams; son karmaj kstindama tinñ svätoj duřsa i tolsa. (12) kajmä kädnts-esa i son

araptsij tingants i kočkasij tožarants utams, a šuzart piltasij af-ma-tavma tolsa. (13) esta saj Jisuss Galilejat-ezda Jordant lanks Jo-annti kstindavma ezdanza. (14) Joannš že kirdžä sonñ i kortas: tejn eřavi kstindavma ezdadat i ton li saját tejn? (15) Jisuss že azš tejnza, kortaž: đamak kird; vad stanä eřavi tejneki tijmas sembä videt. esta Joannš noldaj sonñ. (16) i kiđa Jisuss kstindavaž liss vedsta, vor panžavšt tejnza meneltnä i Joannš nüjazü škajñ dužt, konats lijakšneš koda gulä, i valgakšneš langaznza. (17) i vor vajgel menelsta kortajš: titä uli čorazü kelgaf, konants-esa uli sembä monñ para-kelgamazü.

Nilice glava. (IV. Fej.)

Esta Jisuss vütf ulš dužsa lomañftima vasts täraftavma šaj-tant-ezda. (2) i gavendaž nileñ-kemen šit i nileñ-kemen vet, mekipüli vačš. (3) esta saš tejnza täraftijs i azš: kiđa ton škajñ čora, mürgk, štabi hat kevtnä arallht kšet. (4) a son azš kortamants lanks: šor-masa azf uli: af kšesa ančak erüj lomañš, a ar valsa, konats lišandij škajñ kurgsta. (5) tada melä šavazü sonñ šajtanš svätoj ošti i pu-tazü sonñ cerkvañ veltamat lanksa. (6) i kortaj tejnza: kiđa ton škajñ čora, prak alu, vad šormasa azf uli: soñtseñ angeltneñti mür-gij toñ-ksat vanmas tonñ i küdtneñ lanksa tonñ kandtädež, mes-bi af tokalet pilgätseñ kevti. (7) Jisuss azš tejnza: šormasa tanga azf uli: đak tärafña azirt škajñ tonñ. (8) tanga šavandij sonñ šajtanš päk seri panda lanks, i nüjafnij tejnza sembä mastirt carstvatneñ i sinñ slavasan, (9) i kortaj tejnza: sembä titäñ makssa tejt, kiđa praž šukuñat tejn. (10) esta kortaj tejnza Jisuss: orgadt monñ ezdadin, šajtan: vad šormasa azf: tonñ azirti škajti šukuñakšnač i tejnza skamnzanti služindak. (11) esta kadindsij sonñ šajtanš i rov an-geltnä sašt i služandašt tejnza. (12) kulaž že Jisuss, mes Joannš maksf vanijhtneñ küds, tuš Galilejati. (13) i kadaž Nazarett, saš i karmaš eräma Kapernaumt-esa, ošsa, konats očü-läjt vakssa, Zavu-lonñ i Neffalimñ petneñ-esa. (14) uleza tijf, mezü azš ingalce-sodaj Isaijaš, konats kortaj: (15) moda Zabulonñ i moda Neffalimñ ki lanksa očü-läjt Jordant tona päli, Galilejaš jazičnektneñ, (16) šob-dasa ozada-aščij lomatnä nüjšt očü valda, i ozada-aščijhtneñti kula-mat širesa i šulfsa nüjuvs valda. (17) titä pingt-ezda karmaš Jisuss ažiñdama i kortama: kajandada; vad malas saš meneli carstvaš.

(18) jotamsta že Galilejañ oču-läjt vakska, son näjs kafta bradat: Simont, konats lemdavij Petr, i Andrejt bradants, konat jorašt kalñ-kundsamat oču-läjti, vad sin ulšt kal-kundajhtnä; (19) i kortaj tejt: molada melgan i mon tijhtädež lomann kundajks. (20) i sin ezdkii kadaž kal-kundsamatneñ, tušt melganza. (21) tušandaž tolda näjs ombacet kafta bradat Jakovt Zevedejñ i Joannt sonñ bradants ventšsa, alasnan Zevedejt marta, petijhtneñ siñtseñ kalñ-kundsamatneñ i terdazñ sinñ. (22) i sin ezdkii kadaž ventšsnan i alasnan, tušt melganza. (23) Jisuss jakaš sembä Galilejat langa, tonafñaž sinagogazan-esa, ažiñdaž jevangel' čarstvat i pičkafñaž ar serädks i ar urma lomañsa. (24) i jotaš sonñ kolga kula sembä Sirijat langa; i vätneksnež tejnza sembä serädihtneñ, kirdaftneñ lama serädksa i urmasa i lomatneñ, konatneñ potmasa ulšt šajtant, i serädihtneñ kovt-ezda i lavšaptftneñ, i son pičkafñažñ sinñ. (25) i molš melganza päk lama lomañda Galilejasta i kemen ošta i Jerusalemsta i Judejasta i Jordant ftaldasta.

Vetece glava. (V. Fej.)

Kida näjazñ lomañtneñ son kuc panda p'ras; i koda ozaš, esta šaštš tejnza tonadijhtnä sonñ. (2) i panžaž kurgants ušaptš tonafñima sinñ kortaž: (3) šumbrat šudaftnä dujsa; vad sinñ uli menelñ carstvaš. (4) šumbrat avardijhtnä; vad sinñ bašavijht. (5) šumbrat sätavtnä; vad sin satsaž modat. (6) šumbrat vačadijhtnä i jorajhtnä sinma videda; vad sin topadijht. (7) šumbrat ižal'ijhtnä; vad sin ulijht ižaldaft. (8) šumbrat arutnä sedisa; vad sin škajt näjsaž. (9) šumbrat tijhtnä ladl, vad sin lemdavijht škajñ čorat. (10) šumbrat, konat pañvijht videt inksa; vad sinñ uli menelñ carstvaš. (11) šumbrat tin, mižarda karmajht šutsama tinn, pañams i ažiñs ar af-para val tinn lanks af-videsta monñ-ksan. (12) kenändada i vesülgadada; vad oču tejnt pitnä meneltneñ lanksa. taftaks pañaz i ingalce-sodajhtneñ, konat ulšt tinn ingalä. (13) tin ulfad modat sal; kida salš jomaftsij vijnts, esta mezsä tijsak sonñ salusa? son kovinga af karmaj kondastams, ančak jordams sonñ veneli pilgen alu lomatnenti. (14) tin ulfada valda mastirt; ošš, konats aščij pandat p'ra lanksa, kodanga af küšavij. (15) i kida kirvüstsaz svečat, af putñasaž sonñ kädgü alu, a peš lanksa i pindaldij sembenti aščijhtnenti kud potmasa. (16) tafta valdamaza

tihtseñ valdas lomatneñ ingalä, mes-bi sin näjalež tinn para tertneñ i šnajalež meneliñ alantešeñ. (17) dada mäla, mes mon sañ kolams zakont, ali ingalce-sodajhtneñ; mon of kolams sañ, a päškidams. (18) vad amin kortan tejt: šada kurak jotaj menelš i modas, kida jotaj fkä jota, ali fkä kitks zakont-ezda, tafta, mes-bi afa! ul' tijf sembä. (19) i tafta kiä kolaj fkä nat päk jombla märgamatneñ-ezda, i tonaftij stanä lomatt, sitsü päk jomblasa lemdavij meneliñ carstvasa; a kida kiä tij i tonaftij, sitsü očusa lemdavij meneliñ carstvasa. (20) vad azindan tejt: kida videntešt tinn af uli šada oču videda šormasa-sodajhtneñ i farisejtneñ, esta af suvatad meneliñ carstvas. (21) tin kulašt, mezä azf taštantenti: dat kulafta; a kida kiä kulaftij, sitsü maksf uli sudti. (22) a mon kortan tejt: ar käžjakšnijs soñtseñ bradants lanks abun, maksf uli sudti; a kiä azij: vizdgeftima! jordaf uli toln geennati. (23) i tafta kida kandsak kašnetseñ altarti i tusa lätftat, mes bradatsü kirdij mezä-näbut langazt; (24) kadk tosa kašnetseñ altart ingalä i molt, vasenda mirandak bradatsseñ marta, i esta sak i kandk hašnetseñ. (25) mirandak kuraknä dušmantseñ marta, mižars ulat martanza ki lanksa, mes-bi dušmansü afalnzä maks toni sudati, a sudas afalnzä maks toni šobda-kudiñ vanijti i afildüž ozafta toni šobda-kuds. (26) videda kortan tejt: af lisat tosta mižards af makssak melce poluškat. (27) tin kulašt, mezä azf taštantenti: dat kola irvājama. (28) mon že kortan tejt: ar, kiä varžaj ava lanks, mes-bi kelgama soni, kolas ni irvājama martanza sedijnts potmasa. (29) a kida vidä selmetsü prafnij toni mälsa, targak soni i jordak ezdadat; vad tejt ulal šada cebär, kida jomal fkä poldatsseñ-ezda, a af sembä telatsü ulal jordaf toln geennati. (30) i kida vidä kädtsä prafnij toni mälsa, kerk soni i jordak ezdadat; vad šada cebär uli tejt, kida jomal fkä poldatsseñ-ezda, a af sembä telatsü jordaf ulal geennati. (31) azf ulš nengä: kiä javij irvānts marta, sitsü kadk maksij tejnza noldamašorma. (32) a mon kortan tejt: kiä javij irvānts marta af irvājama-kolamat-ksa, tona košardij soni irvājama kolams; i kiä irvājaj javf avaf lanksa, tona irvājama kolaj. (33) kulašt nengä tin, mezä ulš azf taštantenti: dat kola varama, a tijk, mezza varat, škajf ingalä. (34) a mon kortan tejt: kodunga dat vara, af menelsa: vad son uli škajni ozama-vastas; (35) af modasa: vad son uli pilgalš pilgetneñ soni; af Jerusalimsa: vad son uli värdeñ oču-azirt ošš. (36) af prusat tohtseñ dat vara; vad ton af maštat tijmas fkava šajar ak-

šasa, al ravšasa. (37) uleza že valntešt: sta, sta, af, af, a mezü uli tãda velf, titü šajtant-ezda. (38) tin kulašt, mezü azf ulš: selmä selmet-ksa i pej pejt-ksa. (39) a mon tejt azindan: dat pälksta obižajsti, no kida kiü tonü vaškadatanza vidä šöokatsen langa, šarftk tejnza ombacet; (40) i kida kiü kelgij sudindavams martit, i šavams šamatsen, maksk tejnza i sumantsen. (41) i kiü košardatanza tonü jotams martinza fkü vajgel-pe, molt martanza kafta. (42) kiü anaj kädstat, tonanti makst, i kiü vešij šavams pandamada, tonan-ezda dat orgüdkšne. (43) tin kulašt, mezü ulš azf: kelgk malastaht tonü, i dat kelg dušmantšen. (44) a mon tiñtejt märgan: kelgada dušmantnen tinü, blagoslovindada šušajhtnen tinü, para tijada af-kelgijhtnenti tinü. (45) uleda čorat menelü alantešten; vad son märgij soñtšen maniti valdams paratnen i af-paratnen, i kučij pizim videtnen lanks i af-videtnen lanks. (46) vad kida tin karmatad kelgama, konat tinü kelgtädez, kodama tejt učams pandama? i daceñ-kočkajhtnä af šavak li tijndijht? (47) i kida cebärsta primatad ančak tiñtšen drugannten, mezü šada cebär tijndatad? i jazičnektnä af šavak li tijndijht? (48) uleda taftanü parht, koda i tinü menelü alantešt para.

Kotace glava. (VI. Fej.)

Vanavada makšsama milastenantešten lomanü ingaldä sän-ksa, mes-bi sin nüjaldež tinü: liesta af uli tejt pandama menelü alantešten-ezda. (2) i tafta, mižarda makšsat milastina, dat tura es ingalt, koda tijndijht šamasa-vaškafnijhtnä sinagogasa, ulčasanga, štob šnajlež sinü lomatnä. videsta kortan tejt: sin šavšt ni estejst pandama. (3) ton makšsak milastinat stanü štab kerš kädtsä afal soda, mezü tij vidä kädtsä. (4) uleza milastinatsü tonü šopf, i alatsü nüjäjs šopft, maksij tejt nüjafsta. (5) i mižarda ozandat, dat ul, koda šamasa-vaškafnijhtnä, konat kelgijht sinagogasa ulčasangä arama ozandamat-ksa, štabi nüjalež sinü lomatnä. videsta kortan tejt: sin šavšt ni estejst pandama. (6) ton mižarda ozandat, suvak tonü pakojš i šolgaž melgat kenkštnen ozandt alatsenti, konats šopfsta aščij, i alatsü nüjäjs šopfsta, maksij tejt nüjafsta. (7) ozandamat pingsta dãda korta päk lama, koda jazičnektnä; vad sin mälijht, mes lama toramat-ksa kulavijht. (8) dãda ul taftapt, kodapt sin; vad alantešt sodaj, mezü tejt eřavi anamada ingalü sonü kädsta. (9) ozandada

ina tin stanä: alanesk minn, konats ulat menelñ lanksa! svätinda-
vaza lemtsü tonñ; (10) sajava carstvatsü tonñ; uleza volatsü tonñ,
koda menel lanksa, modaf lanksanga; (11) kšeneskeñ minñ, kona
eravi, maksk tejnek täči; (12) i kadk miñtejneke dolznekeñ, koda
miñts kadatam dolgunekenti; (13) i damešt suvaft minñ tärafta-
mati; a vanmešt minñ šajtant- ezda. vad tonñ uli carstvatsü, vijtsü i
slavatsü vektnenks. amin. (14) vad kida tin karmatad kadandama
lomatnenti greysnan, kadsijñ tejnt-gü alantešt menelñ. (15) a kida
af karmatad kadandama lomatnenti greysnan, alantešt-gü af kadsijñ
tejnt grejzneñ tinñ. (16) mžarda že gavendatad, đada ul kanzidijht,
koda šamasa-vaškafnijhtnä; vad sin šavandijht es langazast riznaj
šamat, mes-bi näjafšams pra lomatnenti, šta sin gavendajht. videsta
kortan tejnt, sin šavašt ni estejst pitnä. (17) ton ina mižarda gaven-
dat, vadk prašeni i štajk šamatseni. (18) štabi af näjafšams prašeni
lomatnenti, šta ton gavendat, a alatsenti, konats šopfsta aščij, i alat-
sü tonñ näjajš šopfsta, maksij tejt näjafsta. (19) đada kočka parašit-
neñ moda lanksa, kosa suks i šameñ maštfnij, i kosa salajhtnä alda-
šuvijht i salajht. (20) a kočkada estejnt paraši menel lanksa, kosa af
suks, af šameñ maštfnij, i kosa salajhtnä af alda-šuvijht i af salajht.
(21) vad kosa parašintešt, tosa uli i sedijntest. (22) valdaš telati uli
selmä. esta kida selmetsü tonñ uli ridü, i sembü telatsü tonñ uli valda.
(23) a kida selmetsü tonñ osal, esta sembü telatsü uli šobda. esta kida
valdaš, kona esat, šobda, a šobdaš šada pük. (24) kijgavak af maštij
ulams uš kafta azirtnenti; vad ali fkef karmaj af kelgama, a ombacef
kelgama, ali karmaj cebärsta kultsandama fkef, a ombacef nulgađma.
af maštada služindama škajti i mammonati. (25) sänksa kortan tejnt,
đada pičad vajmentesteñ-esa, mezü tejnt jartsams i mezü simmas, af
telantesteñ-esa, mezza veltams. vajmeš af šada li očü jartsama-pält
gořaz, i telaš veltamat gořaz! (26) varžada menelñ narmatneñ
lanks: sin af vidijht, af nujht, af kočkajht utams i alantešt menelñ
audsijñ sinñ. tin af šada li cebertad sinñ gořaz? (27) i kiü tinñ ez-
dadnt pičadaž maštij lezdamš estejnza kasft kadk fkü kenert lanks?
(28) i veltamat kolga mez pičadtd? varžada pakšan mazi pančftneñ
lanks, koda sin kasindijht? af tev tijht, af kštirdijht. (29) a mon
kortan tejnt: mes i Solomonš sembü slavants-esa iz ul veltaf stanä,
koda ar sinñ ezdadst. (30) kida pakšan tišet, konats täči kasindij, a
vandi uli jordaf päna-kuds, škajš stanä veltasij: esta šada pük tinñ,
kirža-verajhtnä! (31) đada že pičad kortaž: mezü tejnek jartsams,

ali mezä simmas, ali meza veltäms? (32) vad' semben säir vešan-
dijht jazičneknä, i vad' sodaj alantešt menelñ, šta titä sembä tüntejnt
erävi. (33) vešandada vasenda carstvat škajl i videt sonñ, i sembä
titä lezdf uli tejnt. (34) i stanü dāda pičad' vandin šit kolga. vad'
vandin šis soñts karmaj pičadma es kolganza. sati ar šiti es pi-
čafksits.

Sisemce glava. (VII. Fej.)

D'ada sudinda, mes-bi afildü ul' tüñts sudindaft. (2) vad' ko-
dama sudsa sudindatad, stamasa tüñts-gü ulfad sudindaft, i kodama
medirkssa tin merandatad, stamasa i estejnt karmajht merandama. (3)
i mes vanat šardat lanks bradtseñ selmesa, a es selmetseñ-esa af marät
šočka? (4) ile, koda karmat kortama bradtsenti: tuk, targasa šardt
selmetseñ-ezda, kida es selmetseñ-esa šočka? (5) šamasa vaškafnij!
turgak vasenda šočkať es selmetseñ-ezda; i esta näjsak, koda targams
šardt bradtseñ selmesta. (6) dašt makssa svätinať pinetnenti i dašt
jořa žemčugt tuvatneñ ingalü, dalež tapa sonñ pilgesnan-esa, i šarkstaž
daldež säž tinñ. (7) anašada i maksavij tejnt, vešundada i mutad, to-
kada i panžijht tejnt. (8) vad' ar anasijs šavandij, vešandijš-gü mu-
šandij i tokajti panžijht. (9) uli li tinñ jotksant stama lomañ, konats,
kida čorats anaj kše, maksal tejnza kev? (10) i kida karmaj anama
kalda, maksal' kuj? (11) i tafta kida tin, ulaž af-parat, maštad maks-
šama para makšamatneñ es idtnenti: tada päk menelñ alantešt mak-
šiji paratneñ anajhtnenti kädstanza. (12) i stanü semben-esa, koda
kelgtad, štabi lomatnā tijndalht martint, stanü i tin tijndada martist.
vad' tññ-esa aščijht zakons i ingalce-azandajhtnā. (13) suvsada täjnü
kenkštneñ pačk; vad' keli kenkštñü i očü kiš jomafksti vätijht, i amat
molijht sinñ pačk. (14) koda täjnü kenkštñü i jombla kiš vätijhtnā
erävti, i koda af-lamat mušindsaž sinñ! (15) vanavada af-vidü in-
galce-azandijhtneñ-ezda, konat sašandijht tejnt ucañ veltamasa, a pot-
masast ulijht norgij virgast. (16) kenerfsnan-ezda sodasajnt sinñ. koč-
kajht li kozamarinasta vinograd, ali karmaravkssta marť? (17) tafta
ar cebär šuftaš kannij i cebär kenerft, a osal šuftaš kannij osal ke-
nerft. (19) ar šuftať, konats af kannij cebär kenerf, keršasaž i jořa-
saž tolti. (20) i stanü kenerfsnan-ezda sodasajnt sinñ. (21) af ar
kortajš tejn: azir! azir (škabaz!) suvaj menelñ carstvati, a tijandijš
volants alazi, konats meneltneñ lanksa. (22) tona šista amat azijht

tejn: azir! azir (škabaz)! af toni li lemsat min ingalceñ azan-damä? i af toni li lemsat šajtantneñ pañtsamä? i af toni li lemsat lama oču-vijtnen tijndamä? (23) i esta mon azan tejt: mon mžardinga izüdež soda; tušandada moni-ezda zakonštima tijhtnä. (24) i stanä art, kiü kultsandsij iat moni valtneñ i tijndij sinü, kondaftasa jonu alati, konats putazü kudnts kev lanksa. (25) i tuš pizimš i kepičavšt läjtnü i karmašt ufama varmatnä i virgüdšt tona kudt lanks i son iz pra; mes kemekstaf ulš kev lanksa. (26) a ar, konats kultsandsij iat moni valtneñ i af tijndij sinü, kondaftavij jonuštima alati, konats putazü kudnts päsoč lanksa. (27) i tuš pizimš i kepičavšt läjtnü, i karmašt ufama varmatnä i virgüdšt tona kudt lanks i son praš, i pramats soni ulš oču. (28) i kiä Jisusš šumirdazü iat valtneñ, lomätnä divandašt tonaftamantsti. (29) mes son tonafiazü, koda vij, a af koda šormasa-sodajhtnä i farisejtnä.

Kafksace glava. (VIII. Fej.)

Mžarda son valgš panda prästa, tuš soni melga lama narodda. (2) esta šaštš malasnza särüdič prokazsa i šukuñakšnaž tejnza azš: azir! kiä kelgat, maštät moni aruptama. (3) Jisusš veñaptäž küdnš, tokaš tejnza i azš! kelgan, aruptavak. i son ezdkü aruptavš prokazat-ezda. (4) i azš tejnza Jisusš: vant, kinütingü dat azinda; no mošt, näjftk toñtseñ popči, i kandt kašnü, kodama märgš zakonšesa Mojejš svüdetelštvos tejt. (5) mižarda že Jisusš suvaš Kaper-naumti, saš tejnza sotnekš i eneldazü soni, (6) kortaž: azir! urazü moni madij kudsa lavčaptf i päk särüdič. (7) Jisusš kortaj tejnza: mon sajan i pičkaftsa soni. (8) sotnek že kortaž tejnza azš: azir! mon af tijan, mes-bi ton suvalet moni kudti; a ančak azk val i pičkaj urazü moni. (9) vad žoša mon aščan vijt ala, no koda i moni vijt ala ulijht saldatnä, esta märgan fkäti: mošt, i molij; i ombaceti: sak, i saj; i uraznti: tijk säñ, i tijsij. (10) kulaž täñ Jisusš divandaš, i mošijhtnenti melganza azš: videsta kortan tejt: Izrailš-esanga mon izn mušanda taftama vera. (11) i azan tejt, mes lamat sajt ši-stamat i ši-valgamat širesta i ozajht Avraamt, Isaakt i Jakovt marta meneli carstvat-esa. (12) a čoratnä carstvat jordavijht šöbdaksti ušestai; tosa uli avarđama i čatirdama pejtneñ. (13) i azš Jisusš sotnekti: mošt, i koda ton verandat, tafta i uleza tejt. i urets soni pičkaš ezdkü. (14) saž Jisusš Petrañ kudti, näjazü soni ava-

žants, konats madij psij urmasa. (15) i šavizü sonñ kädä, i psij urmas kadizü sonñ; i staš i služindaš tejnza. (16) ilätti že vätäst tejnza lama lomañda, konat ulšt kirdaft šajtantneñ-ezda, i son pañazñ dujtnen valsa i sembeñ särädijhtneñ pičkafizñ. (17) uleza tijf azjš ingalce-azandij Isajat-esa, konats kortaj: son šavizñ es langaznza minñ urmanekeñ i kandazñ särädmanekeñ. (18) näjaž že Jisuss es perfka lama lomañda märgš soñtseñ tonadijhtnenti ujmas tona šireti. (19) i šaštaž tejnza fkä šormasa-sodaj azš tejnza: tonaf-tij! molan melgat, kov ton dalet mol. (20) Jisuss kortaj tejnza: kelastnenti ulijht vařet i menelñ narmantnenti ulijht pizat, a lomannñ čorati aš, kosa komafnama pñants. (21) ombace tonadijnzan-ezda azš tejnza: azir! märgk tejn vasenda molmas i kalmams alazñ. (22) a Jisuss azš tejnza: molt melgan i kadk kulatnenti kalmams es kulatneñ. (23) i mižarda suvaš son ventšs tonadijnza molšt melganza. (24) ezdkä oču-läjt lanksa tijuvš viškü varma, sta mes ventšš kajavš volnatneñ-esa, a son udiš. (25) tonadijnza sonñ, šaštaž tejnza, karmašt stafñams sonñ kortaž: azir! vanmešt minñ, jomatam. (26) i azš tejt: mezda tin evidadü kirža-verajht? esta staž iz märgä varmatnenti i oču-läjti, i tijuvš oču sälavks. (27) lomatnä že divasta kortašt: kiü titü, šta i varmatnä i oču-läjš kultsindajht sonñ? (28) i mižarda son jotaš ombace berägt lanks Gergesinai šireti, vasedšt martinza kafta kirdaft šajtantneñ-ezda, konat liššt lastneñ-ezda, sta käžijht, mes kigak izäš otkirgad jotams tona kit-ezga. (29) i ezdkä juvadšt sin i kortašt: mezü tejt tejanak Jisuss škajñ čoraj? sař sej pingeda ingalü tarvadams minñ? (30) ičkizü že ezdadist vanavš oču urta tuvañ. (31) i šajtantnä eneldšt sonñ kortaž: kida pañsamešt minñ, esta märgk tejneš molmas tuvañ urtati. (32) i azš tejt: molada. sin že lišaž suvašt tuvañ urtati. i vov virgädaž laskaš sembä urtaš tuvatneñ berägt-ezga oču-läjti i vajaš vedsa. (33) vanijhtnä že laskšt; i sajaž ošti azaš sembeñ kolga, i šajtantneñ kolga. (34) i vov sembä ošš lišš Jisuss karšaz; i näjaž sonñ eneldšt, mes-bi son tul sinñ širesnan-ezda.

Vejysace glava. (IX. Fej.)

Esta son suvaž ventšs pečkaš meki, i saš soñtseñ ošš. (2) i vov kandšt tejnza lavčaptf, madij acama lanksa. i nijaž Jisuss verasnan azš lavčaptfi: ulšt otkirä čoraj! kadivijht tejt grejtnä tonñ. (3) i vov

kodamat-badi šormasa-sodajhtneñ-ezda azšt es potmasast: son škajf narugasij. (4) Jisuss näjmasta mälšnan azš: mezenti mälatađ af-para tiñtseñ seditneñ potmasa? (5) vad, mezü šada toždü, azmäs-li: kadavijht tejt grejtnü; ali azmäs: slak i jakak? (6) no mes-bi tin sodalešt, mes lom ni čoraf uli vijts modaf lanksa kadandams grejtnen, (esta kortaj lavčaptfi): slak, šavk acamatseñ i ardt soñtseñ kudti. (7) i son s'az šavazü acamat soñtseñ, i tuš es kudntsti. (8) lomatnü že näjaž täñ divandašt i šnaž škajf, konats makss taf-tama vij lomatnenti. (9) jotaž tosta Jisuss näjazü ozada aščijf daceñ-kočkšamat vakssa lomañ, konañ lemets Matfej, i azš tejnza: molt melgan. i son staž tuš melganza. (10) i mžarda Jisuss ozada aščš morkšt ftala kudsanza, esta saš lama daceñ-kočkajda i grešnekda i ozašt Jisusf i tonadijnzan marta. (11) i näjaž täñ farisejtnü azšt tonadijhtnenti sonñ: mezenti tonafijhtešt jartsaj i simnij daceñ-kočkajhtneñ i grešnektneñ marta? (12) Jisuss že kulaž täñ azš tejt: af tazatnü anajht pičkafijf, no säradijhtnü. (13) molada, tonadiđa, mezü uli kortamaš: milostida vešan, a af kandamada. vad mon sañ af vidü lomatneñ, a grešnektneñ terđams kajandamati. (14) esta sašindijht tejnza Joannf tonadijhtnü i kortajht: mezenti min i fari-sejtnü gavendatam lama, a tonñ tonadijhtnü af gavendajht? (15) Jisuss azš tejt: karmajht li irräjamañ inžijhtnü kanziđma, mižars martist irräjaj-čoras? a sajht šit, mižarda norgavij sinñ-ezda irräjaj-čoras, i esta karmajht gavendam i. (16) kiggü af stakšnij pandks odf-ezda sirä veltamati: vad od pandks säžavij veltamat-ezda i vařeš uli šada očü vasencef gořaz. (17) af kajšijht od vinada sirä ufamti, a lieks säžavijht ufamtnü, i vinas päjrdüvij i ufamtnü jomajht. no od vinat kajšasaž od ufamti i kafitskü vanavijht. (18) mižarda son kortaš täñ tejt, fkä očutneñ-ezda saš i šukuñaž tejnza kortaš: stiržü täñi kulaš; no sak, putk sonñ lanks kädtsen i son karmaj erama. (19) i staž Jisuss tuš melganza i tonadijhtnü sonñ. (20) i vov ava, kona säräš ver-šudimasa kemkaftuva kizat, šaštaž fialda, tokaš tivrati veltamat sonñ. (21) mes kortaš son potmasanza: kodak tokan veltamati sonñ, pičkan. (22) Jisuss že šarkštaž i näjaž sonñ azš: dat pel, stir! veratsü vananzü tonñ, i avas pičkaf ulš ezdkü. (23) i mižarda suvaš Jisuss kudti šitsän očüñ i näjš nudimorajht i lomant šumbaramasa; (24) esta azš tejt: lišada usu, mes stirš af kulaš, no udij; i pejadšt sonñ lanksa. (25) mižarda že lomatnü ulšt pañft, son suvaž šavazü sonñ kädä i stir velmaš.

(26) i tuš kulma tähn kolga sembä sä mastirt langa. (27) mižarda Jisuss molš tosta, kafta sokart molaž melganza piškadšt i kortašt: ižaldamešt minn Jisus, čoraj Davidn! (28) mižarda že son saš kudti, esta šaštšt tejnza šat sokartnä i kortaj tejtst Jisuss: veratad li, mes mon tähn tijsa? sin kortajht tejnza: veratam, azir! (29) esta son, tokaž selmetnenti sinn, azš: tinn verat-ksa uleza tejtst. (30) i panžavšt selmesna. i kemeksta šukšaš tejtst Jisuss kortaš: vanada, mes-bi kigak izäzü soda. (31) a sin lišaž kandaž kulmat sonn kolga sembä sä mastirt langa. (32) sinn lisimat že pingsta vätšt tejnza lomañ külfšima, kona kirdf ulš šajtant-ezda. (33) i pañmada meli šajtant külfšimaš karmaš kortama. i lomatnä divandaž kortašt: mižardinga tä af näjf ulš Izrailt-esa! (34) farisejtnä že kortašt: son šajtantneñ pañtsij šajtañ očuf kuvalga. (35) i jakaš Jisuss sembä oštneñ i veletneñ-ezga tonafnaž sinagogasnan-esa, azandaž jevangelt carstvať i pičkafnaž ar särädkt i ar urmat lomaña. (36) näjaž ina lomatneñ ižaldš sinn kolga, mes sin tarradft i straftaft, koda učat vanijšima. (37) esta kortaj soñtseñ tonadijhtnenti: numada lama, a nujda kirža. (38) i stanä ozandada azirti numat, mes-bi son kučal nujht numants lanks.

Kemence glava. (X. Fej.)

I terdaž kemkaftuva soñtseñ tonadijhtneñ maksš tejtst vij šajtantneñ lanks, štabi pantsams sinn, i pičkafnaš ar särädmat i ar urmat. (2) kemkaftuva že apostoltnen lemnä stamat: vasence Simonš, lemdavij Petr, i Andrejš bradats sonn; Jakovš Zevedejn i Joannš bradats sonn; (3) Filippš i Varfolomejš, Fomaš i Matfej mitars; Jakovš Alfej i Levvej lemdaf Faddejš; (4) Simon Kananitš i Juda Iskariotš, konats mijzä sonn. (5) nat kemkaftuvatneñ kučazn Jisuss i märgš tejtst kortaž: jažičnektnenti đada jaka i ošti Samarjanañ đada suva. (6) a molada jomaf učatnenti kudt Izrailn. (7) i kov satad, azandada kortaž: malas saš menelü carstvaš. (8) särädijhtneñ pičkafnada, madijhtneñ prokazsa arupnada, kulatneñ erakafnada, šajtantneñ pantsada; stak šavidä, stak i maksada. (9) đada šavinda martint af zolatada, af sijada, af šeräda tinn karkstneñ perš, (10) af keskav kit lanks, af kafta veltamat, af kümet, af bajdek. vad tijš tevť tij tramat. (11) kodama-bi ošti ali veleti đaldä suva, sodakšnada: kiü tosa tij, i süñ pälä erada, mižars af listad

tosta. (12) a suvaž kudti šumbraftada sonñ kortaž: lad tä kudti. (13) kida kuds uli tij, esta ladntešt sajaza langaznza, a kida uli af-tij, esta ladntešt tejnt mirdaza. (14) a kida kiä af primatädež i af kultsindsijä tinn valtneñ, esta lišaž tä kudt ali tä ošt-ezda, šukašt pull tin i pilgetneñ-ezda. (15) videsta kortan tejnt: Sodomñ i Gomornñ mastirti šada toždä uli sudñ šista, koda tä ošti. (26) vor mon kučatädež tinn, koda učatneñ virgatzneñ kučkaš; i stanä ulada jon-nvvt, koda kujtnä, i arut, koda gulatnä. (17) vanavada lomatneñ-ezda: mes sin karmajht maksims tinn sudntenti i sinagogasnan-esa karmajht šavma tinn. (18) i vättädež tinn očutnenti i oču-azirtnenti monñ-ksan svödetelstvas sinn ingalä i jazičnektneñ ingalä. (19) mižarda že karmajht makssams tinn, đada pičad, koda ali mezä kortams; mes tona čassta maksavij tejnt, mezä azams. (20) vad af tin karmatad kortama, no alanteštneñ dužs karmaj kortama esant. (21) makssij že kulmati brads bradants, alaš idents, i stajht idtnä alasan lanks, i karmajht kulaftams sinn. (22) i ullad päk af-kelgaft sembetneñ-ezda lemzeñ-ksa; kirdijs že mäk peti vanavij. (23) mižarda že karmajht pañma tinn fkä ošsa, orğädada ombaceti. vad videsta kortan tejnt: af kenirtad jotams Izraili oštneñ, koda saj lomann čoras. (24) tonadijs af šada oču tonaftijf goraž i uraš af šada oču soñtseñ azirt goraž. (25) satñ tonadijti, štabi son ulal, koda tonaftijs sonñ, a urati, štabi son ulal koda azirs sonñ. kida kud-azirt lemđaž Veelzevulsa, đada lama kudsanza eräjhtneñ. (26) i stanä đada peļ sinñ-ezda; mes aš mezeva küšđa, mezä bi af panžavaļ, i aš mezeva šopfan, mezä bi afal ul sodaf. (27) tä, mezä mon kortan tejnt šobdakssta, kortada valdasta, i tä, mezä kulatad pilä lanks, azandada kudñ vördä. (28) i đada peļ telat šavijhtneñ-ezda, vajmet že af maštijhtneñ šavmas; a pelada šada lama tonañ-ezda, konats maštij i vajmet i telat jomaftama geennasa. (29) af kafta li narmitt mijndavijht fkä assariet-ksa, i fkavak sinni-ezđadist af praj modat lanks alantešteñ volaftima. (30) a tinn i šajartnä pral lanksa sembä luvft. (31) đada peļ že: tin šada pitnütad lama narmantneñ goraž. (32) i stanä art kolga, kiü azij, lomatneñ ingalä, mes son monñ sodasaman, azan i mon alazñ ingalä, konats uli meneltneñ lanksa, mes mon sodasa sonñ. (33) a kiü azij lomatneñ ingalä, mes son af sodasaman monñ, tonañ kolga i mon azan alazñ ingalä, konats uli meneltneñ lanksa, mes mon af sodasa sonñ. (34) đada mälakšña, mes mon sañ kandama lad modat lanks; mon sañ af lad kandama, a

tuırma-pejel. (35) mes mon san javftams lomant alants marta i stirt mamants marta i ırvänet avaznts marta. (36) i duřmantnä lomaıti ulijht sonı marta fku kudsä eräjhtnä. (37) kiä kelgij alants ali mamants řada lama monı goraz, af tij monı ; i kiä kelgij čorants ili stirints moıdan päk, af tij monı. (38) i kiä af řavsij křostants, i af tuj melgan, tona af tij monı. (39) vanijs vajments jomaftsij sonı; a jomaftijs vajments monı-ksan musij sonı. (40) primandajs tinı, monı primandsaman, a primandajs monı primandsij kučijt monı. (41) primandajs ingalce-azandijt lems ingalce-azandijt, řavsij pitnet ingalce-azandijt ; i primandajs vidä-lomant lems vidä-lomant, řavsij pitnet vidä-lomant. (42) i kiä simftsij fkeı sä jomblatneı-ezda ančak čarasa kelmä vedda lems tonadijt, videsta kortan tejnt, af jomaftsij soıtseı pitnet.

Kemfkice glava. (XI. Fej.)

I mžarda Jisusř řumırdazä tonaftamants kemkaftuva soıtseı tonadijhtnenti, jotař tosta tonaftama i azandama ořsast. (2) Joann ře kulař řobda-kudsä Xristost tevtneı kolga, kučř kafta es tonadijhtneı-ezda, (3) azams tejnza : ton li sıtsä, konantsti eravi sajams, ali učams tejnek ombacet ? (4) Jisusř tejt san lanks azř : molada, azař Joannti, mezä kulatad i nüjatad. (5) sokırtnä nüjht, řamırdijhtnä jakajht, urmatnä arupınavijht, af-kulijhtnä kuliht, kulatnä velmakřnijht i anajhtnenti para-kula azandavij. (6) i řumbra uli tona, kona af praj mülsa kolgan. (7) sinı tumada melä karmař Jisusř lomatnenti kortama Joannt kolga : meznı varřama tin jakadä řavařires ? řudiks li varmat-ezda törij ? (8) meznı ina jakadä nüjma ? lomaı li veltaf pitnij veltamasa ? kannijhtnä pitnij veltamat eräjht očü-azır kudsä. (9) meznı ina jakadä nüjma ? ingalce-azandijt ? sta, kortan mon tejnt, i řada očü ingalce-azandijt. (10) vař sıtsä uli tonats, konaı kolga řormasa azf uli : vov mon kučan monı kula-pačftijt tonı řamat ingalä, konats anaklasij kitseı tonı ingalä. (11) videsta kortan tejnt : řačfneı-ezda ırväsa iz ul řada očü křındaj Joannt goraz ; a semberdä jombla menelı carstvasa uli řada očü soıdänza. (12) a křındaj Joannt řitneı-ezda täčis menelı carstvař vijsa řavandavij, i vijsa veřandijhtnä satıasař sonı. (13) vař sembä ingalce-azandijhtnä i zakons Joannda ingalä azař. (14) i kida kelgtad sodams : son uli Ilijař, konantsti eravi sajams. (15) konants ulijht pilenza ku-

lams, kulaza. (16) no kiinti kondaftasa mon sä šacamat? son uli kondama idtnenti, konat ozida ašcijht ulčasa i sergüdiht es jalgasnan. (17) i kortajht: min moramü tejt nüdisa, i tin izdü kištü; min moramü tejt avardama-morat, i tin izdü avard. (18) vad säš Joannš, af jartsaj, af simmij, i kortajht: potmasanza šajtanš. (19) sas lomani čora, jartsaj i simmij; i kortajht: vov lomani, konats kelgij jartsama i vinat simma, jalga daceñ-kočkajhtnenti i grešnektnenti. no čoratanü oču-sodamat maksšt tejnza vidä. (20) esta son karmaš šutsama oštneñ, konatneñ potmasa näjftf ulš šada lama vijnzan, šas mes sin izšt kajanda. (21) pičafks tejt Xorazin! pičafks tejt Višsajda! vad kida-bi Tirsa i Sidonsa näjftft ulalht vijnnä näjftftnä esant, esta sin kunarakiü kajandalht avardama-velłamasä i kulusa. (22) nalnä azan tejt: Tirti i Sidonti šada toždü uli sudt šista, koda tejt. (23) i ton Kapernaum, kepüdarivš menelt tejs, adt tejs prajat: vad kida-bi Sodomsa näjftft ulalht vijnnä, näjftftnä potmasat, son ladal' mük täčis. (24) nalnä azan tejt: Sodomñ mastirti šada toždü uli sudt šista, koda tejt. (25) tona pingsta kuvalgaptaz valnts Jisuss azš: maksan šnama tejt a'aj, azir menelt i modat, mes ton šopijt säñ lama sodajhtne i jonutneñ-ezda, i panžijt täñ jombla idtnenti! (26) šta alaj, vad stama ulš tonñ para-kelgamatsä. (27) sembä maksf tejn vijnü alu monñ alazn-ezda; i kijgü af sodasij čorat alada baška, i alaj af sodasij kigavak čorada baška, i kiñti čoras kelgij panžams. (28) sajada tejn sembä, tijhtnä tevtneñ i stalgadaftnä, i mon vajmaftatädež tinn. (29) šavada kandamazñ monñ langaznt i tonadada monñ-ezdatn; vad mon af küžijan i sätavav sedisa; i musašt vajmamaf tiñtseñ vajmetnenti. (30) vad kandamazü mon uli para i stalmazü monñ uli toždü.

Kemkaftace glava. (XII. Fej.)

Tona pingsta jotnaš Jisuss vidf pakša lanksa subbotani šista, tonadijnza že sonñ vačšt i karmašt säžandama šoran prät i jartsama. (2) farisejtnä näjaž säñ azšt tejnza: varžak, tonñ tonadijhtnä tijht tä, mezü af eravi tijmas subbotasta. (3) son že azš tejt: al tin izdü moraft, mezü tijš Davidš, mižarda vačš soñts i ulijhtnä martanza? (4) koda son suvaš škajñ kuds i jartsas tujamat kšida, konatneñ afil ušard jartsams af tejnza, af ulijhtnenti martanza, a liš skamst poptnenti. (5) ile, izdü moraft tin zakonč-esa, šta poptnä cerk-

vasa subbotasta kolasaž subbotat, a sin af murart? (6) no azandan tejnt, mes tasa titä, konats uli šada oču cerkrat gořaz. (7) a kida tin sodalešt, mezü uli azfs: milostida vešan, a af tujamada: afildä karma kortaftama afmuvartneñ. (8) vad lomanä čoraš uli azir subbotatingä. (9) i tušandaž tosta suvaš sinni sinagogas. (10) tasa ulš lomanä koškekäd, i kiziftaž Jisust: noldavij li pičkaftams subbotasta? mes-bi muvargaftama sonñ. (11) son azš tejst: kiä tinñ-ezdadñnt uli stama, konanñ uli fkä učats, i, kida son subbotanñ šista praj lotks, af šavsiij i af targasij sonñ? (12) mižarkst že cebür lomanš učada? i stanä noldavij subbotastanga tijmas para. (13) esta märgij tona lomaniti: veñaptk kädteñ, i son veñaptazä i tijavš kemä, koda ombaceš. (14) farisejtnä že lišaž tijšt utaraznza mäl, koda bi šavmas sonñ. (15) no Jisuss sodaž tuš tolda; i molš melganza lama lomanäda i son pičkaftazi sinni sembeñ. (16) i šukšaš tejst tijandams sonñ sodafsa; (17) uleza tijf azfs ingalce-azindij Isajat-esa, konats kortaj: (18) vov idäzä monñ, konanñ mon kočkajä; kelgaf monñ, konanñ-esa sembä para-kelgama monñ vajmezñ; putsa duzazñ monñ langazanza i azasij videt lomatnenti. (19) af karmaj šalndama, af piškadma, i kijga af kulšij sonñ vajgelt ki jotksa. (20) päles sindf bajdek af sindij i lanaz kačamaj af matij, mižars videts sonñ af kirdij pfa. (21) i sonñ lements lanks karmajht nadijama lomantnä. (22) esta vättšt tejnza lomanñ, konats kirdf ulš šajtant-ezda, sokir i kälftima, i pičkaftazä sonñ sta, šta sokars i kälftimaš karmas i kortama i näjma. (23) i divandašt sembä lomatnä i kortašt: af titä li Xristoss Davidñ čoraš? (24) farisejtnä kulaž säñ azšt: son pañtsij šajtantneñ sinni že očut Veelzevult vijsa. (25) Jisuss že sodamsta mältneñ sinni azš tejst: sembä carstvaš javftf soñtseñ langazanza ladij šava, i sembä ošš ali kuds javftf soñtseñ langazanza af aščavij. (26) kida šajtan pañtsij šajtan, esta son javš es martanza, koda že aščavij sonñ carstvaš? (27) i kida mon Veelzevult vijsa pañtsan šajtant, esta čoranntä kinñ vijsa pañtsijht? šas sin ulijht tejn sudjasa. (28) a kida mon škajñ duzsa pañtsan šajtant, esta sodafsta pačkadš tinñ tejs škajñ carstvaš. (29) ili koda maštij kiä suvams kuds viijf i salams sonñ parašints, kida vašce af sotsij viijf? esta razde salasij sonñ kudants. (30) kiä af martan, titä monñ utarazn; i kiä af kočkasij martan, titä jomafñij. (31) šas kortan tejnt: sembä grežš i narugamaš kadavijht lomatnenti, a narugamaš dužt lanks af kadavij lomatnenti. (32) i kida kiä azij val lomanñ čorašt lanks, kadavij tejnza; a kida kiä azij svätöj dužt lanks, af kadavij to-

nanti, af sä veksa, af tonan-esa, kona saj. (33) ali putada šufta cebär, i kenerfats cebär : ali putada šufta osal, i kenerfats osal ; vad šuftas sodavij kenerfants-ezga. (34) eyidnan levkstnū! koda tin maštad kortama para ulaž af-para? mes sedijt päškadmat-ezda kurgatnä kortajht. (35) para lomaš sedijt para parašit-ezda lifnij para ; af-para že lomaš aj-para parašit-ezda lifnij af-para. (36) azandan že tejnt, šta lomatnä ar tevftima valt-ksa, konants sin azsaž, makssaž otcett sudn šista. (37) vad toitseñ valtneñ-ezda videmat, i toitseñ valtneñ-ezda kortaftavat. (38) esta karnašt kortama kodamat-badi šormasa-sodajhtneñ i farisejtneñ-ezda i azšt: tonaftij, min kelgalmä näjmas tonn-ezdatat čuda. (39) no son tejst sinñ valsnan lanks azš: šaćama af-para i irvājama-kolajš vešandij čuda ; i čuda af maksavij tejnza, razde čuda Jonat ingalce-azandijt. (40) vad koda Jonas ulš kitan pekša kolma šit i kolma vet, stanä i lomann čoras karmaj aščama modat potmasa kolma šit i kolma vet. (41) Ninevijañ eräjhtnä stajht sudti sä šaćamat marta i muvargaftsaž sonñ ; vad sin kajandašt Jonan tonaftamat-ezda ; i tasa uli šada oču Jonat gořaz. (42) oču-aziravaš päläši-šireñ staj sudti sä šaćamat marta, i muvargaftšij sonñ ; vad son ičkizdeñ širetneñ-ezda saš kulams Solomonñ oču sodamat ; a tasa uli šada oču Solomont gořaz. (43) mižarda šajtan lišandij lomant-ezda, esta jakaj vedftima vastneñ langa vešandaž vajmamat i af mušandij. (44) esta kortaj: mirdan kudazn, konan-ezda lišan i saž mušandsij sonñ šavasa, täjfsa i uradafsa. (45) esta saj i šavandij es martanza sisem ombacet šajtant, šada käžijht sonñ gořaz, i suvaž eräjht tosa ; i uli tä lomanti melceš šada osal vasencet gořaz. stanä uli i sä af-para šaćamat marta. (46) mižarda že son nengü kortaš narodti, mamats i bradanza aščast kudt ušesta, vešaž kortama martanza. (47) i kati-kiä azš tejnza: vov mamatsä i bradatnä aščijht kaldazsa i vešijht kortams martat. (48) son že valsnan lanks azš: kiä mamazä monñ ? i kiä bradanä monñ ? (49) i näjftaž kädsa tonadijnzan lanks azš: vov mamazä monñ i bradanä monñ. vad kiä karmaj tijna volants alazñ menelñ, titä tejn bradnzä, i sestrazä i mamazä.

Kemkolmace glava. (XIII. Fej.)

Lišaž že tona šista kudsta Jisusš ozaš oču-läijt vakssa. (2) i puramas perškanza lama narodda, šta mes son suvaž ventšš, ozaš ; a

sembü narodš aščas berügt lanksa. (3) i tonaftazn sinü lama jovkssa kortaž: vov liss vidijš vidma. (4) i kida vidš son, fkü praš ki vakssa i lijašt narmantnä i sevaž sonü. (5) ombace praš kevn vastatneü lanks, kosa ulš af-lama modada, i ezdkü liss, šas mes af-kirkasta aščas modaf-esa; (6) manin že psit-ezda palaš, i kida iz ul koränets, koškš. (7) ombace praš pupaj-tišij vasts, i kasš pupaj-tišes i matrazü sonü. (8) ombace praš cebär moda lanks i kandš kenerf, fkü šadan-girda, ombace kotkemen-girda, ombace kolmakemen-girda. (9) konaü ulijht pilenza kulmas, kuleza. (10) i šaštaž tonadijhtnä azšt tejnza: meznü jovkssa kortat tejt? (11) son säü lanks tejt azš: šas mes tejnt maksf sodams šopft menelü carstvaš, a tejt af maksf. (12) vad kinü uli, sänti maksavij i lamalgadij, a kinü aš, tonaü kädsta norgavij i tü, mezü uli. (13) sänkša mon kortan tejt jovkssa, mes sin näjaž af näjht, i kulaž af kulijht i af šarkidijht. (14) i tijavij lanksast ingalä-azandamaš Isajat, konats kortaj: kulmasa kulltad, i af šarkiditad, i selmesa varžatad i af näjhtad. (15) vad kalgadš sedijš nat lomatneü i pilesnan-esa stakasta kulihht i selmesnan päkstaž, mes-bi af näjalež selmesa, i af kulalež pilesa i af šarkidalež sedisa i af šarkstalež, mes-bi mon pičkafalijü sinü. (16) tinü že šumbrat selmenntü, mes näjht, i pilenntü, mes kulijht. (17) vad videsta kor-ran tejnt, lama ingalä-azandijda i vidä-lomaüda vešašt näjmas, mezü tin näjhtad, i izäž näj; i kulams, mezü tin kulatad, i izäž kul. (18) tin že kulasašt jovkst vidijht kolga. (19) ar kulijhti val carstvaš kolga i af šarkidijhti sašandij šajtanš, i norgij vidš sedijht-esa sonü. vov tona, konaü potmasa vidf ki vakssa. (20) a kevn vastatneü lanksa vidf uli tona, konats kulij val i ezdküü šavandsij soü kenändama marta; (21) no konants potmasa aš korän, i konats af kemä; kida že saj kanzidmaš, i pañmas valf-ksa, ezdküü prakšnij mälsa. (22) a vidf pupaj-tišij vastsa uli tona, konats kulij val, no konants potmasa pičadma sä vekt i mazits kožalgadmaš matrasaž valf, i son ulandij kenerftima. (23) a vidf cebär moda lanksa uli tona, konats kulij val i šarkidij, konats nengü ulandij kenerftneü marta, sta mes fkü kannij kenerf šadan-girda, ombace kotkemen-girda, ombace kolmakemen-girda. (24) ombace jovks azš tejt, kortaž: menelü carstvaš uli kondama lomaüti, kona vidas cebär vidma pakšants lanksa. (25) mžarda že lomatnä udašt, saš dušmanš sonü i vidas pakart tožarat jotksa i tuš. (26) mžarda šoras liss i karmaš tijavma kolaskš, esta näjuvšt i pakart. (27) uratnä že sajaž azšt azirti: azir! af cebär li vidma ton vidat pakšatsenü lanksa?

kostana šavaršt pakartnä? (28) son azš tejst : dušman lomanš tijazä
 säñ. uranza že azšt tejnza : vešat li, min molštam kočkasajnek. (29) no
 son azš tejst : af, m s-bi targaž pakartneñ af targams fastsa siñ mar-
 tast i tožarat. (30) kadijnt kasams fastsa täñ i ombacef nujmat tejs ; i
 nujmat pingsta mon märgan nujhtnenti : kočkajnt vasenda pakartneñ
 i sotijnt sinn pulfs, mes-bi palftams sinni, a tožaratneñ pirdajnt monñ
 utams. (31) ombace jovks azš tejst kortaž : meneli carstvaš uli kon-
 dama gorčiceñ vidmati, konañ šavaž lomanš vidazä es pakšants lanksa.
 (32) konats žof sembä vidmada jombla, no mižarda kasij, ulandij
 sembä kasamada očü, i tijavij šuftasa, sta mes narmantnä meneli li-
 jandijht i käšandijht taradnzan potmasa. (33) ombace jovks azš tejst :
 meneli carstvaš uli kondama šapavksti, konañ ara šavaž putazä počft
 kolma medirkss i kadazä, mižars šapamij sembä. (34) sembeñ täñ kor-
 taš Jisusš lomatnenti jovkssa, i jovksftima mezeva iz korta tejst. (35)
 uleza tijf azš ingalce-azandijša, konats kortaj : panžsa jovkstneñ-esa
 kurgazñ, i azsa käšft mastirt tijmat-ezda. (36) esta Jisusš noldaž lo-
 matneñ suvaš kudti ; i šaštaž tejnza tonadijhtnä sonñ azšt : azk tejnek
 jovkst pakartneñ kolga pakšat lanksa. (37) son azš tejst säñ lanks :
 vidijš cebär vidma uli lomanñ čoras ; (38) a pakšas uli mastirs, a cebär
 vidma ulijht čoratnä meneli carstvaš ; a pakartnä ulijht šajtant čor-
 ranza. (39) a dušmans vidijš šatneñ uli šajtans ; a nujmas uli veft peš,
 a nujhtnä ulijht angeltnä. (40) koda kočkasvijht pakartnä, i tolsa
 palšnarijht : stanä uli sä veft pesta. (41) kučšijñ lomanñ čoras soñt-
 señ angeltnen i kočkasaž sonñ carstvaš-ezda sembä kolafkstneñ i tijht-
 neñ zakonftima. (42) i jordasaž sinni toli päna-kudti ; tosa uli
 arvardama i pejtneñ čatirdama. (43) esta vidä-lomatnä valdaptavijht,
 koda maniš, alaskan carstvaš-esa. konañ ulijht pilenza kulams, ku-
 leza. (44) nengä meneli carstvaš uli kondama parašiti, konats käšf
 pakšat lanksa, i konañ mujaž lomanš, šopazä, i kenändamat-ezda
 sonñ kolga molij i sembä, mežä uli, mišandij i ramasij tä pakšat.
 (45) nengä meneli carstvaš uli kondama mišandijti, konats vešan-
 dij cebär žemčug. (46) i konats mujaž fkä pitnij žemčugt molš, i
 mižñ sembeñ mežä ulš, i ramazä sonñ. (47) nengä meneli carstvaš uli
 kondama očü kalñ-kundšamati, konats jordaf očü-läjtü kundaš kalda
 sembeñ parodatneñ ; (48) i konants, mižarda päškadarš, uskaž berügt
 lanks, ozašt i cebärtneñ kočkaž kädgetneñ potmas, a osaltneñ jordaž
 ušu. (49) stanä uli i veft pesta : lisijht angeltnä i javftsaž af-vi-
 detneñ vidctneñ-ezda. (50) i jordasaž sinni toli päna-kudti ; tosa uli

avardama i éatirdama pejtneñ. (51) meki-päli kiziftazñ sinñ Jisusš: sar'kidašt tin sembeñ tññ? kortajht tejnza: sar'kidašk, azir! (52) son že azš tejst: šas ar šormasa-sodašs, konats tonadš tonajtamati menelñ carstrat kolga, uli kondama kud-azirti, konats soñtseñ parašit-ezda lifnij od i tašta. (53) i mžarda šumirdazñ Jisusš jovksinzan, tuš tosta. (54) i sajaž šačamants šireti tonafñazñ sinagogasnan-esa, sta mes sin divandašt i kortašt: kosta sonñ kädša stama päk oču-sodamaš i vijtnä? (55) af plotnekeñ li son čorasš? af sonñ li mamats lemdaviš Marijaš, i bradanza Jakovš i Josijs i Simonš i Judaš? (56) i sestranza af sembet li minñ jotksanak? kostana sonñ kädša sembä tñ? (57) i praksñašt mälsa sonñ kolga. Jisusš že azš tejst: kosinga aš ingalce-azandijti šada kirža šnamada, koda šačamants širesa i kudsanza. (58) i iz tij tosa lama vijda sinñ af-verandamat-ksa.

Kemnilijce glava. (XIV. Fej.)

Sä pingsta kulš Irodš fkä nile-azirandajhtneñ-ezda kulu Jisusš kolga. (2) i azš soñtseñ totmakanzanti: titä kstindaj Joannš; son velemaš kulihhtneñ-ezda i šas vijtnä tijaviht sonñ-ezda. (3) vad Irodš šavaž Joannš sotizä sonñ i ozaftazä šobda-kudti Irodiadt inksa irvänts Filippt bradants. (4) vad Joannš kortaš tejnza: af erävi tejt, mes-bi son ulal tonñ. (5) i vešaž šavmas sonñ, pelš narodt-ezda, šas mes putñašt sonñ ingalce-azandijks. (6) Irodt že šačamat šista kštijš Irodiadañ stirets inžijtneñ kučkasa i tuš mäls Irodti. (7) šas son varamat marta putš tejnza maksams, mezü son anaj. (8) son že tonajtš mamants-ezda azš: maksš tejn tasaže lapšava lanksa prants kstindaj Joannš. (9) oču-azirš pičadš; no varamat-ksa i martanza jartsajhtneñ i simnijhtneñ-ksa märgš tejnza maksams. (10) i kučš šobda-kudti keřmas Joannš prants. (11) i kandaž prants lapšava lanksa, i maksaž stirti, a son kandazü mamantsti. (12) tonadijnza že sonñ sajaž šavaž telants, i kalmaž sonñ; i tušt, azšt Jisusti. (13) i kulaž Jisusš tuš tosta ventšt lanksa lomañftima vastati skamnza, lomatnä že kulaž tññ kolga, tušt melganza oštneñ-ezda jalga. (14) Jisusš lišaž nüjš lama lomañda; i tokavš sedisa sinñ lanksast i pičkaftazñ sinñ särädijhtneñ. (15) ilätti že tonadijhtnä sonñ šaštaž tejnza azšt: vastaš tasa čava, a šiš ni komaj ilätti; noldak narodt, mes-bi sin molelht veletnenti, i ramalht es tejt jartsama-päl. (16)

no Jisuss ázš tejst : af eravi tejst molmas ; tin maksada tejst jartsama. (17) sin že kortajht tejnza : minn tasa aš šada lama vetü kšida i kafta kalda. (18) son azš : kandijnt sinn tejn taza. (19) i märgš narodti ozams narl lanks ; i šavaž vetü kšetneñ i kafta kaltneñ, varžaš menlt lanks, blagoslovindazñ i sinđuž maksazñ kšetneñ tonadijhtnenti, i tonadijhtnä narodti. (20) i jartsašt sembet i topadšt ; i kočkñšt ladij suskamda kemkaftuva päšksä kepterda. (21) jartsajda že ulš pítstaj vetü tožet lomañda, avada i idda baška. (22) i ezdkü košardazñ Jisuss tonadijnzan suvamš ventšti i tumas sonñ ingalä tona čireti, sññ jotkuvä, koda son noldasi j narodt. (23) noldaž narodt son kucš panda práš ozandama skamnza. i iläť son ladaš tosa skamnza. (24) tä jotkuvä ventšš ulš ni očü-läjť kučkasa, i sonñ šuvašt volnat ; vad varmaš ulš utarañzna. (25) nilice že vanmasta vel molš tejst Jisuss očü-läjť langa. (26) tonadijnza näjaž sonñ molijť očü-läjť langa arašt šumbaroft i kortašt : titü evidks, i pelmat-ezda juvadšt. (27) no Jisuss ezdkü maksš tejst vajgel i azš : vajmaftada tirtseñ ; titü mon ; dada pel. (28) Petraš že sññ lanks azš tejnza : azir ! kida titü ton, märgk tejn sajams tejt vedť langa. (29) son azš : molt. Petraš liss ventšsta, i molš vedť langa, mes-bi šaštams Jisusti. (30) no näjaž viškü varmat evidš, karmaš vajama i juvadš : azir, vanmak monñ ! (31) Jisuss ezdkü venepťazü kädnts, kirdazü sonñ, i kortaj tejnza : kírža-verandaj ! mezenti ton šerkať verasat ? (32) i mžarda suvašt sin ventšti, esta varmaš lotkaš. (33) ulijhtnä že ventšť-esa šaštaž šukuñšt tejnza i azšt : videsta ton škajñ čora. (34) i ujaž sašt Genisareti šireti. (35) eräjhtnä tona vastasa sodaž sonñ kučšt azandams sembü sä perfti i vätäž tejnza sembeñ särädijhtneñ. (36) i eneldašt sonñ, mes-bi ančak noldal tokama tivrati vellamants ; i tonat, konat tokašt, pičkašt.

Kemvetijce glava. (XV. Fej.)

Esta Jerusalimñ šormasa-sodajhtnä i farisejtnä sajaž Jisusti kortajht : (2) mezenti tonñ tonadijhtnä kolajht azmat alatneñ ? vad af štasaz kädšan, mižarda jartsajht kšida. (3) son azš sññ lanks tejst : mezenti i tin kolatad škajñ märgama tinn azmat-ksa ? (4) vad škajš märgš kortaž : lovnak alatseñ i mamatseñ ; i narugajš alants ili mamants kulimasa kulaza. (5) a tin kortatad : kida kiü azij alantsti ali mamantsti : täñ mezä-bi ton šavalet ezdadn es-tejt, mon

makssa kašnes škajti ; (6) taftamaš vijsa i af-lovnams alants ali mamants. stanä tin kolašt škajñ märgamat azmantešteñ-ksa. (7) šamasa-váškašnijnä ! videsta ingalä-azš kolgant Isajaš kortaž : (8) šašt-nijht tejn nat lomatnä kurgsnan-esa, i källsa lovnasamež, sedijsna že ičkizä aščijht moni-ezda. (9) no abun lovnasamež moni tonaftaž lomanñ tonaftamatnenti i märgamatnenti. (10) i terdaž lomatneñ azš tejst : kulada i šarkidada. (11) af tä, mezä suvsij kurgti, gastasij lomant, no sä, mezä kurgt-ezda lišandij, gastasij lomant. (12) esta šaštaž tonadijhtnä sonñ, azšt tejnza : sodat li, mes farisejtnä kulaž sä val' prakšnašt mälsa ? (13) son že azš säñ lanks : ar kasamaš, konants af alazä moni meneli ozaftazä, targavij. (14) kadijnñ sinñ ; sin sokir vätiyht sokirtneñ ; a kida sokirs vätiy sokir, esta kafitskä prajht lotkati. (15) Petraš že kortaž säñ lanks azš tejnza : azk tejnekk täñ jovkst. (16) Jisuss azš : ali i tin nengä af šarkidat ? (17) al nengä af sodatad, mes sembä suvajs kurgti jotaj pekti, i jořavij ušu ? (18) a lišandijš kurgt-ezda sedijt-ezda lišandij i sitsä gastasij lomant. (19) vađ sedijt-ezda lišandijht natoka mält, kulaftamat, irvämamatneñ kolamat, kelgamanñ tevtneñ tijandamat, salamat, af-vidä svüdetel'strat, šutšamat. (20) titü gastasij lomant ; a jartsams apak štaf kädša af gastasij lomant. (21) i tušandaž tosta Jisuss tuš Tirñ i Sidonñ širetneñti. (22) tása Xananejanñ ava lišamada melä šat vastneñ-ezda piškads tejnza : vanmak azir, Davidñ čoraj ! stirnzä monñ šajtant-ezda päk kemesta kirđavij. (23) no son iz az tejnza säñ lanks valivak. i šaštaž tejnza tonadijnza anašt kortaž : noldak sonñ, šas mes piškadij melganak. (24) no son azš säñ lanks : mon kučfan ančak jomaftt učatneñti Izrailñ kudt. (25) son že šaštaž šukuiakšnaš tejnza kortaž : azir, lezdk moñtejn. (26) no son azš utarazna : af vidä tev norgams kšet idtneñ kädsta i jordams pinetneñti. (27) son že azš : sta azir ! no i pinetnä jartsajht pamarkstneñ-ezda, konat prajht azirsnan morkšt lanksta. (28) esta Jisuss azš säñ lanks tejnza : o avaj ! oču tonñ veratsä ; uleza tejt kelgamatseñ-ezga. i pičkas stirets šivak čassta. (29) tumada melä tosta, Jisuss saš Galilejanñ oču-läjt malas i kučaž pandi lanks, ozaš tása. (30) i šaštš tejnza lama lomañda, konatneñ marta ulšt šamirt, sokirt, kälftimat, nižaftt i lamat ombacet, i putaž sinñ Jisuss pilgenzan vakssa i son pičkaf-taziñ. (31) sta šta lomatnä divandašt, näjaž kälftimatneñ kortajsa, nižafttneñ šumbrasa, šamirtneñ jakajsa, i sokartneñ näjajsa, i šnaž Izrailñ škajt. (32) Jisuss že terdaž tonadijhtneñ soñtseñ azš : izal

tejn säomatneñ, mes ni kolma šit ašćijht monñ pingsta, i aš sinñ, mezü jartsams; a noldams sinñ vačada af kelgan, mes-bi dalht lavčama kiť lanksa. (33) tonadijhtnä sonñ azšt tejnza: kosta tejnek šavams šava-širesa siñara kšida, mes-bi andams siñara lomañda? (34) i kortaj tejt Jisuss: mižara tinñ uli kšida? sin azšt: sisem, i mižar-badi kalneda. (35) i märgš lomatenñti ozams modat lanks. (36) i šavaž sisem kšetneñ i kaltneñ i šnama maksaž sindažñ i maksazñ tonadijhtnenñti soñtseñ, a tonadijhtnä lomatenñti. (37) i jartsašt sembet i topadšt; i kočkašt suskamada, konat ladšt, sisem päšksü kepterda. (38) jartsajda že ulš nilü tožüt lomañda, avada i idda baška. (89) i nolraž lomatenñ suvaš ventšti, i sas Magdalñ šireti.

Kemkotace glava. (XVI. Fej.)

I šaštaž farisejtnü i saddukejtnü täřaftaž, anašt sonñ näjafams tejt čuda menel-ězda. (2) son že azš tejt säñ lanks: iläť-ězda tin kortatad: uli šiš valda, vađ menelš jakstere. (3) šobdavanga: tüči pizemš; vađ menelš tusta jakstere. šamasa-vaškafñijht! tin maštad sodams menelñ šamat; a pingeñ čudatneñ šarkidams af maštatađ? (4) šačama af-para i irčajama-kolajš čuda vešij, i čuda af maksavij tejnza, razde čuda Jonat ingalce-azandijť. i kadaž sinñ tuš tosta. (5) i jotaž tona šires tonadijnza jukstašt šavams kšet. (6) Jisuss azš tejt: varžada, vanavada farisejñ i saddukejñ šapafkšt-ězda. (7) sin že mälndašt sinñ-esast, kortaž: titü uli, šta min kšet iznü šav. (8) šarkidaž tññ Jisuss azš tejt: mezü mäľtad esant, tin kirža-veraň, mes kšet izdä šav? (9) ali tin nengü af šarkidťad, i aflťftatad vetü kšetneñ kolga vetü tožen lomatenñ lanks i mižara kepterda tin kočkadä? (10) af sisem kšetneñ kolga nilü tožetneñ lanks i mižara kepterda tin kočkadä? (11) koda af šarkidťad, mes mon af kšet kolga azañ tejt, mes-bi vanavma farisejñ i saddukejñ šapafkšt-ězda? (12) esta šarkidšť, mes son kortaš tejt, mes-bi vanavma af kšeñ šapafkšt-ězda, no farisejñ i saddukejñ tonaftamať-ězda. (13) sajaž že Jisuss Kesarijť Filippñ šireti kizifñazñ tonadijnzan kortaž: kinñ inksa lomatađ putñasamež monñ, lomanñ čorať? (14) sin azšt: fketnä kstindađ Joannť inksa, ombacetnä Ilijat inksa, i ombacetnä Jeremijat inksa, ali fket-ksa ingalce azandijhtneñ-ězda. (15) Jisuss kortaj tejt: a tin kinñ inksa monñ putñasamešt? (16) Simon že Petraš säñ lanks

azs: ton Xristoss, čoras ärek škajt. (17) esta Jisuss azs sän lanks tejnza: šumbrat ton Simon Jonan čoraj! vad af telas i vers panžas tejt tän, no alazä monü ulijs meneltneü lanksa. (18) azan mon-ga tejt: ton Petras i sä kev lanksa mon tijsa cerkvazi i kenkstnä adt af säsksaž sonü. (19) i maksan tejt panžamat menelü carstvat-ezda; i mezä sotat modat lanksa, tä uli soft meneltneü lanksa; a mezä jukset modat lanksa, tä uli juksf meneltneü lanksa. (20) esta Jisuss märgs es tonadijhtnenti, mes-bi kintingä izälht azanda, mes son (Jisuss) Xristoss. (21) sä pingt-ezda karmaš panžsama es tonadijhtnenti, mes tejnza eravi molmas Jerusalimti, i lama särädksda kirdams kaštantneü i vasence-poptneü i šormasa-sodajhtneü-ezda, i kulimas šavf ulams, i kolmace šista erükams. (22) i šaštaž tejnza Petras üšiptas kortama utaraznza kortaž: arilak škaj! titä af uli martat azir! (23) son že šarkstaž azs Petrati: orgädt ezdadn šajtan; ton tejn kev-prakšnāma; mes ton mälat af tän kolga, mezä uli škajü, no mezä uli lomanü. (24) esta Jisuss azs es tonadijhtnenti: kida kiü kelgij molmas melgan, kadaza soitseü, i šavaza krostants, i molaza melgan. (25) vad kiü kelgij soitseü vajmet vanmas, tona jomaftsij sonü, a kiü jomaftsij vajments inkšan, tona musij sonü. (26) vad kodama pribul lomaüti, kida son i sembä mastirt musij, es vajments že kolaftsij? ile kodama idama maksij lomaüs vajmentsksa? (27) vad saj lomanü čoras es alants slavants-esa soitseü angeltneü marta; i esta maksij pandama arti tevzanü inkša. (28) videsta kortan tejt: konat-badi ašcijhtneü-ezda tasa af penzasaž kulamat, koda ni näjsaž lomanü čorat molijf carstvants-esa.

Kemsisemce glava. (XVII. Fej.)

Kota šitneü jotamada melä šavazä Jisuss Petrat i Jakovt i Joannt bradants sonü i kučaftazü seri pandt lanks skamnst. (2) i polaftavš ombace näjmas sinü ingalä; i valdaptavš šamats sonü, koda manis; vellamanza že sonü tivšt akšat, koda valdks. (3) i vov näjavšt tejtst Mojsejš i Ilijas sonü marta torajht. (4) sän pingsta Petras azs Jisusti: azir! cebär tejnef tasa; kida kelgat, puttam tasa kolma kotfan kudnet, tejt fkä, i Mojsejti jkä, i fkä Ilijati. (5) mižarda nengä kortas son sän, ezdkü valda oblak šulftazü sinü; i vov vajgels oblakt-ezda kortajs: titä uli čorazä monü kelgaf, konan-esa sembä monü para-kelgama; sonü kultsandašt. (6) i kulaž tonadijnza

prašt šamasnan lanks i päk eviđst. (7) no Jisusš šaštaž tokaž tejtst i azš: stada i dada pel. (8) kepiđaž že selmesnan sin kinigä izäž näj, skamnza Jisusš baška. (9) i mižarda valgandšt sin pandt lanksta, märgš tejtst Jisusš kortaž: dada aznd kinitingä mezä tin näjdä, mižars lomani čoras af eräkij kulatneñ-ezda. (10) i kiziftaž soni tonadijnza: kodana šormasa-sodajhtnä kortajht, mes Ilijati eravi samas vasenda? (11) Jisusš azš tejtst sän lanks: avkuks Ilijati eravi samas vasenda i videptams sembeñ. (12) no mon tejt azandan, mes Ilijaš saš ni, i izäž soda soni; a tijšt martanza, koda kelgšt: stanä i lomani čoras kirdij ezdadist särädks. (13) esta tonadijnza šarkidšt mes son kortaš tejtst kstindaj Joannl kolga. (14) mižarda sin sašt narodti, esta šaštš tejnza lomani i praž soni ingalä kalena lanks, (15) azš: azir! izaldak moni čorazñ; son od-kovsta šajtant-ezda kirdavij, i stakasta särädij; vađ sidesta jořavij tols i sidesta veds. (16) mon vätnijä soni toni tonadijhtnenti; no sin af vijsa ulšt soni pičkaftams. (17) Jisusš kortaž sän lanks azš: o šačama af-verandaj i kolaf! mižars ulan martant? mižars karman kirdama tinni? vätašt tejn soni sej. (18) i šukšš tejnza Jisusš, i šajtanš liss soni-ezda i čoras pičkaš šavak čassta. (19) esta tonadijhtnä šaštaž Jisusti skamnza azšt: mest min izämü mašt pañma soni? (20) Jisusš azš tejtst: af-verandamantešeñ inksa; vađ videsta kortan tejtst: kida tinni verantešt uli gorčiceñ vidnaška, i märglad sä pandti: jotak tasta tov, esta son jotaj, i mezeva af uli tejtst af-vijsa. (21) sitsü ina šačamaš pañtsavij ančak ozandamasa i gavendamasa. (22) sinü aščama pingsta Galilejasa, azš tejtst Jisusš: lomani čoras maksf uli lomani küds. (23) i šavsaz soni; i kolmace šista eräkij. i kanzidšt päk. (24) mižarda že sašt sin Kapernaums, esta kočkajhtnä-maksamatneñ cerkva! lanks šaštšt Petrati i azšt: tonaftijs tinni af maksij didrazma. (25) Petraš kortaj: maksij. i mižarda son suvaš kudti: ingaldazä soni Jisusš, kortaž: koda tejt näjavij Simon! modañ oču-azirtnä kinü lanksta šavandajht dacet ali obrokt? čorasnan li lanksta, ali lietneñ lanksta? (26) Petraš kortaj tejnza: lietneñ lanksta. Jisusš azš tejnza: i stanä čoratnä ulijht virgüdf-taft. (27) no mes-bi tejnef af prañams sinü mälsa, molt oču-lüjft lanks, jordak ulemt i vasence kalt, konats povij, šavk; i panžaž kurgants, mujat statir; šavaž soni, maksf tejtst moni-ksan i toni-ksat.

Kemkafksace glava. (XVIII. Fej.)

Sä pingsta sašt Jizuss malas tonadijhtnä, i azst: kiä sada oču menelñ carstrasa ? (2) i tärdaž Jizuss id, putazä sonn sinñ kučkasst. (3) i azs: videsta kortan tejnt, kida af šarkstatad i af ullfad, koda idtnä, af suvatad menelñ carstvas. (4) sänkša kiä säftavij, koda titü idš, tona i sada oču uli menelñ carstrasa. (5) i kiä primasij fkä taftama idt monñ lems, sitys monñ primasaman. (6) a kiä praft-sij mälsa fkeñ niat jomblatneñ-ezda, konat verandajht tejn, säiti sada cebär ulal, kida-bi jažama-kev iurgaftams tejnza šaldaznts lanks i jordams sonn oču-läjiñ tombas. (7) pičadfkš mastirti mäliñ-prakš-ñamatneñ-ezda; vad' eravi sajams i mäliñ-prakšñamatnenti, no pičadfkš sitys lomañti, konants kuvälga mäliñ-prakšñama šašandij. (8) a kida kädtsü, ali pilgtsä praftatanza mälsa, kerķ sonn i jordak tejštat; sada cebär tejt suvams eravti pilgeftima, ali kädftima, koda kafta pilgtneñ, i kafta kädtnēñ marta ulams jordaf vekñ tols. (9) i kida selmetsä praftatanza mälsa, targak sonn i jordak tejštat; sada cebär tejt fkä selmē marta suvams eravti, koda kafta selmeñ marta ulams jordaf toliñ geennas. (10) vanavada nulgađma kinñlibo niat jomblatneñ-ezda; vad' azandan tejn, šta angelsna meneltnēñ lanksa ar pingsta näjsaž šamants monñ menelñ alaziñ. (11) vad' lomanñ čoras sas vešams i vanmas jomaft. (12) koda tejn näjavij? kida kinñ ulal sada ucat, i fkeš ezdađist ergadal': af hadsiññ li son vejjsañ-kemen vejjsatneñ pandsa, i af tuj li vešandama ergadft? (13) i kida tokadij mumas sonn: esta, videsta kortan tejn, karmaj kenändama sonn kolga šuda lama, koda vejjsañ-kemen vejjsatneñ af-ergädftneñ kolga. (14) stanü aš volats menelñ alantešēñ, štab jomal i fkä niat jomblatneñ-ezda. (15) i kida elvadij tonñ utarat bradtsä, ardt tirgaftk sonn jotksat i sonn jotksa skamnza; kida kultsandtanza tonñ, esta ton mujt bradtsēñ. (16) a kida af kultsandtanza, šavt martat nengä fkä ali kafta, mes-bi kurgsa kaftañ ali kolmañ svädeteltnēñ tijaval' kemä ar val. (17) kida že af kultsandsiññ sinñ, azt cerkrati; a kida cerkvat-kü af kultsandsij, esta uleza son tejt, koda jažičneks i daceñ-kočkajš. (18) videsta kortan tejn: mezü tin sottad moda lanksa, uli sotf i menel lanksa, i mezü juksatad moda lanksa, juksf uli i menel lanksa. (19) tanga videsta kortan tejn: kida kafta ez-dant modaf lanksa ladajht anama mezn-libo, sembä titü uli maksf tejšt menelñ alaziñ-ezda. (20) vad' kosa puramijht kafta ali kolma

moní lems, tosa mon-ga siní kučkasist. (21) esta šastaž tejnza Petras azs: azir! mižarkst tejn eřavi kadindams bradaznti, kida son elvädij moní utaru? kadindams li sisem-škakst? (22) Jisuss kortaj tejnza: af kortan tejt sisem-škakst, a sisem-škakst siskemenkst. (23) sänksa meneli carstvaš uli kondama lomañti oču-azirti, konats joraš tijmas luvma es uranzan marta. (24) mižarda že karmaš son tijmas luvma, vätf ulš tejnza fkä, konats soni kädsta kepšaš kemen tožet talantt. (25) a koda soni iz ul, mezza pandams, esta oču-azirats märgš mijmas soni, irvänts-ka idnzan-ga i sembeñ, mezä soni ulš, i mirdaftams dolgt. (26) no uraš sitsü praš i šukuñaž tejnza kortaš: oču-azir! kirdt lanksan i sembeñ tejt pandsajñ. (27) oču-azirs tokavš sedisa sä urať lanksa, noldazü soni i dolgt kadazä tejnza. (28) no sitsü uraš lišaž muš fkä jalganzan-ezda, konats ulš dolgu tejnza šada denarijsa, i šavaž soni povaaš, kortaž: maksk tejn dolgt. (29) jalgats soni praž pilgenzanti eneldaš soni i kortaš: kirdt lanksan i sembeñ pandsajñ tejt. (30) a son iz kelg, a tuš i ozaftazü soni šobdakuds, mižars af makssij dolgt. (31) jalganza nüjaž tokadft jotksast päk kanziđst i saž azaž oču-azirsnanti sembeñ, mezä ulš. (32) esta oču-azirs terdij soni i kortaj tejnza: af-para uraj! sembä tona dolgt mon kadijä tejt šas mes ton eneldijť moni. (33) afať eřava li tejt-kä izaldams jalgatseni, koda i mon toni izaldajhten? (34) i käžijaž oču-azirats maksazü soni šavijhtnenti, mižars af makssijñ sembeñ, mezä ulš dolgu tejnza. (35) sta tij meneli alazeva martant, kida ar af kadsijñ sedit-ezda es bradantsti soni elvädmanzan.

Kemvejysace glava. (XIX. Fej.)

Mižarda Jisuss šumirdazñ sat valtneñ, esta tuš Galilejasta i saš Judejani mastirs Jordant ftala. (2) melganza molš lama lomañda, i son pičkaftazñ tasa. (3) i sašt malasnza farisejtnä, štabi täräftams soni, i torašt tejnza: ar li tevť inksa noldavij lomañti javma irvänts marta? (4) son azs tejtst säñ lanks: ali tin izdä moraft, šta kiä tijazü lomant üšiptamasta, alañ pälü i irväñ tijuzñ. (5) i azs: sänksa kadsij lomañš alants i mamants, i pedij irväntsti i ulijht kafta fkä tela. (6) a šas sin ni af kafta, a fkä tela; i stanü, mezä škajš fkeptaš, säñ lomañš đaza javta. (7) kortajht tejnza: kodana Mojsesj märgš maksama javmañ šorma i javma martanza? (8) kortaj tejtst: Mojsesj märgš tejtnt javma irväñnteñ marta kalgada sedinn-

teñ-ezga ; no usiptamat-ezda ašil' stanä. (9) a mon tejnt kortan : kiä javij irvänts marta af irväjama-kolamat-ksa, i irväjaj ombacet lanksa, tats irväjama kolaj ; i irväjaj's javft lanksa, irväjama kolaj. (10) tonadijnza azst tejnza : koli stama tev's mirdl' irväti, esta šada ceber af irväjama. (11) son že azs tejst : af sembet maštijht kirdams sän, a nat, konatnenti maksf. (12) vad ulijht arhtft, konat šačst mamasnan pekt-ezda sta ; i ulijht arhtft, konat arhtavst lomatneñ-ezda ; i ulijht arhtft, konat kolaž es siñtseñ menelñ carstvat inksa. kiä maštij kirdams, šats kirdams, šats kirdaza. (13) esta väftft ulšt tejnza idt, mes-bi son putalezñ langazst kädznän i ozanda! : a tonadijnza izäz nola sinñ. (14) no Jisuss azs : noldajnt idtneñ i dajnt kird' sinñ sašandama tejn ; vad taftamtneñ uli menelñ carstvas. (15) i putaz langazst kädznän tuš tolda. (16) i vov kati-kiä šaštaž azs tejnza : para tonaftij! mezü para e'avi tejn tijmas, mes-bi satams vekñ e'amat? (17) son azs tejnza : mes ton lemdasamak parasa? kijgavak af para, ančak skamnza škaj's. a kida vešat suvams vekñ e'amati, kirdijt märgamatneñ. (18) kortaj tejnza : kodapt? Jisuss azs : dat šava ; dat kola irväjama ; dat sala ; dat jaka af-vidä svä-detelks. (19) lovnak alatseñ i mamatseñ i kelgk malastañtseñ, koda toñtseñ. (20) od-čoraš azs tejnza : sembeñ täñ vanijä mon jomblasta, mezü nengü af satnij tejn? (21) Jisuss azs tejnza : kida kelgat ulams šumirdafsta ceber, molt, mijk parašitseñ tonñ i maksk anajhtnenti ; i satat paraši menel' lanksa ; i sak, i molt melgan. (22) kulaž sä valt od-čoraš tuš pičad'fks marta ; šas mes sonñ ulš lama parašida. (23) Jisuss že azs tonadijnzanti : videsta kortan tejnt : staka kožati suvams menelñ carstvati. (24) i nengü azan tejnt : šada toždä verbludti salmikst pilenzan pašk jotams, kožati suvamat goraž škajñ carstvati. (25) kulaž täñ tonadijnza päk divandašt i kortašt : kiä že vijsa vanavams? (26) Jisuss varžaž langasst azs : lomatnä täñ tijmas af maštijht, škaj's že sembeñ maštij. (27) esta Petraš kortaž sän lanks azs tejnza : vov min kadajnek sembeñ i tumä melgat ; mezü že tejnek uli? (28) Jisuss azs tejst : videsta kortan tejnt : tin melgan molijhtnä od e'avs, mižarda ozaj lomanñ čoraš sonñ slavat ozamavastsa, ozatad i tin kemkaftuva ozama-vastsa sudindama kemkaftuva Izrailñ sačamatneñ. (29) i ar, kiä kadsijñ ali kudnts, ali bradanzan, ali sestranzan, ali alants, ali mamants, ali irvänts, ali idnzan, ali pakšanzan, monñ lemzeñ inksa, šavij šadan-girda i vekñ e'amat satsij. (30) lamat že vasencetnä ulijht mekipälčet, i mekipälčetnä vasencet.

Komsice glava. (XX. Fej.)

Vađ meneln carstvaš kondama kud-azirti, konats rana šobdava lišš sivadams tijandijhtneñ soñtseñ vinogradnekti. (2) ladaž že tijandijhtneñ marta pandams tejt tifeñ denarij šit inksa kucažn es vinogradnekti. (3) i lišaž kolmace čast vakssa, näjaš ombacet tevftima ašcijht mišandama-rastf lanksa. (4) azš i tejt: molada i tin monñ vinogradnekti, i mezä ušardij, mon pandan tejnt. sin molšt. (5) tanga lišaž kotace i vejysace čast vakssa, tijaš tafta-že. (6) mekipäli lišaž kefkice čast vakssa, muš ombacet tevftima ašcijht i kortaj tejt: mest tin tasa aščatad tevftima sembä šit? (7) azšt tejnza: kigak izmež sivad. kortaj tejt: molada tin-ga monñ vinogradnekti i mezä ušardij šavfad. (8) mižarda že saš ilätš, kortaj azirš vinogradnekt es vaniji: terdijt tijandijhtneñ, i makst tejt pitnä ušaptaž mekipälcetneñ-ezda vasencetneñ tejs. (9) i sajaž sivadftnä kefkice čast vakssa šavšt tifeñ denarij. (10) sajaž že vasencetnä mälašt, mes sin šarvijht šada lama; a šavšt i sin tifeñ denarij. (11) i šavaž karmašt kži-jakšnama azirf lanks, (12) kortaž: šat mekipälcetnä rabotašt fkä čas i ton putajf sinñ fkeks minñ marta, konat tijmä tev sembä šit i kirdamä psi. (13) son že kortaž säñ lanks azš fketi sinñ-ezda: drugž! mon tonñ af obizatan; af denarij-ksa li ton ladijt martan? (14) šavk toñtseñ i molt, mon že kelgan sä mekipälzeti maksams šavak, mezä i tejt. (15) ali af vijan mon moñtseñ lanksa tijmas, mezä kelgan? šas li selmetsü osal, mes mon paran? (16) stanü ulijht mekipälcetnä vasencet i vasencetnä mekipälcet; vađ lama terdaftda, a kiržu kočkaftda. (17) i tuž Jisuss Jerusalemi, kisa terdazñ kemkaftuva tonadijhtneñ skamnst i azš tejt: (18) vov suvatam Jerusalem i lomann čoras maksf uli vasence-poptnenti i šormasa-sodajhtnenti i muvargaftsaž sonñ kulamati. (19) i makssaž sonñ jazičneknenti narugama lanks, i šarma lanks i eskeptama lanks krostati, i kolmace šista erakadij. (20) esta šaštš tejnza mamats Zevedejn čoratneñ, es čoratneñ marta, šukuñaž i kati-mezä anaž sonñ kädsta. (21) son azš tejnza: mezä ton kelgat? son kortaj tejnza: märgk, mes-bi nat kafta čoranü ozalht tonñ pälä, fkeš vidä kädl šires, a ombaces kersü kädl šires, tonñ carstvat-esa. (22) Jisuss säñ utars azš: af sodatad, mezä anatađ. maštatađ li simmas šavať, konañ mon karman simma i kstindarma kstindamasa, konañ-esa mon kstindavan? sin kortajht tejnza: maštatađ. (23) i kortaj tejt: šavať monñ karma-

tad simma, i kstindamasa, konañ-esa mon kstindavan, karmatad kstindavma, a mes-bi ozams monñ pälä vidä i kerši küdt šires, af monñ uli maksams tän tejnt, a konanti anaklaf alaziñ-ezda. (24) kulaž sän ombacetnä kemen tonadijnza käžijast kafta bradatneñ lanks. (25) Jisusš že terdaž sinñ azš: tin sodatad, mezü očutnä narodtneñ azirandajht sinñ lanksa i kaštantnä kirdijht vij sinñ lanksa. (26) a jotksant af araj ulams stanä; a kiä tinñ-ezda kelgij ulams šada očusa, sitsü uleza tejnt slugaks. (27) i kiä kelgij tinñ pälä ulams vasencesa, sü uleza tejnt uraks. (28) taftaks lomann čoras af sänksa saš, mes-bi tejnza služindalht, a mes-bi soñts služindal i maksal es vajments lomatneñ idamatksa. (29) i mižarda sin lišast Jerizont-ezda, molš melganza lama narodda. (30) tasa kafta sokart ozada aščijht ki lanksa kulaž, šta Jisusš molij vakska, karmašt piškadma: iżaldamešt minñ azir, Davidñ čoraj! (31) narodš že iz märgä tejst, mes-bi sin piškadalht; a sin nengä šada kajgijsta karmašt piškadma: iżaldamešt minñ azir, Davidñ čoraj! (32) Jisusš lotkaž terdaziñ i azš: mezü tin kelgatad monñ-ezda? (33) kortajht tejnza: azir! mes-bi pañžaralht selmenekä. (34) iżaldaz že Jisusš tokaš selmesnanti i ezdkü karmašt varžuma selmesna, i sin molšt melganza.

Komš-vasence glava. (XXI. Fej.)

Mižarda šaštašt Jerusaliml malas, i sašt Vifagijas Vaj-pandat malas: esta Jisusš kučš kafta tonadijht, (2) azaž tejst: molada veleri, kona videsta ingalnt, i ezdkü mutad aslica sotf i martanza vaša; juksašt i vatašt tejn. (3) i kida kiä azij tejnt mezü-näbud, azada, šta sin eravijht azirti; i ezdkü noldasij sinñ. (4) sitsü sembä ulš, uleza tijf azš ingalce-azandijht kovalga, kona kortaj: (5) azada sonñ stirti: rov oču-azirtsä saj tejt sätav, ozada aščaz aslica lanksa i vaša lanksa, kona šačf kildšnavijht-ezda. (6) tonadijhtnä molšt, i tijaž sta, koda märgš tejst Jisusš, (7) vataž aslica vašat-ka, veltaž sinñ es veltamasa, i son ozaš langazst. (8) lama že narodda acšašt es veltamasnan kit-ezga; a ombacet keršašt taradt šuftasta i joraš kit-ezga. (9) narodš že, kona molš sonñ ingalä i sonñ stala, piškadšnaš kortaž: Osanna Davidi čorati! blagoslovindaf molijš škabazñ lems! Osanna päk seri vasttneñ lanksa! (10) i mižarda son suvaš Jerusalimti, sembä ošš šerkaš kortaž: kiä titä? (11) narodš že kortaš: tü Jisusš, ingalce-azundijš, Galilejan Nazarett-ezda. (12) i su-

vaš Jisuss škajñ cerkvati i paniazñ sembeñ mišandšnijhtneñ i rama-
 šajhtneñ cerkvasa ; i vellaftazñ morkštneñ jarmakt-polaftijhtneñ i
 ozamtneñ gulat mišandšnijhtneñ. (13) i kortaš tejst : šormasa azf :
 kudnzä kud ozandamat lemdavij, a tin tijašt sonñ moda-kudsa lo-
 manñ-šavijhtneñ. (14) i šaštš tejnza cerkvasa sokirt i šamirt i son
 pičkaftazñ. (15) nājaž že vasence-poptnä i šormasa-sodajhtnä oču-
 tevtneñ, konatneñ son tijzn, i čoranetneñ piškadijhtneñ cerkvasa i
 kortajhtneñ : Osanna Davidñ čorati ! kážijašt. (16) i azšt tejnza :
 kulat li, mezä sin kortajht ? Jisuss že kortaj tejst : ali tin izdä mo-
 raft mižardinga šormasa : kurgasta odtneñ i potaj-idtnen ton tijat
 šnama. (17) i kadaš sinn liss ošt-ezda Vifanijati i jotaftazä tosa vet.
 (18) šobdasta že mirdaž ošti vačš. (19) i nājaž kič malasa fkü smo-
 kovniča, šaštš tejnza i mezävak iz mujaž sonñ lanksanza, ančak ifkü
 lopat, kortaj tejnza : đaza ul' ina ingali tonñ-ezdada kenerft veks. i
 smokovničaš ezdkü koškš. (20) nājaž sün tonadijhtnä divandašt i
 kortašt : koda smokovničaš nenek koškš ? (21) Jisuss že azš tejst sün
 lanks : videsta kortan tejnt : kida tinn uli veraš i af karmatad šer-
 kama esanza, esta af ančak tijhtad tän, mezä tijf smokovničaš marta,
 no kida i sü pandti märgtađ : šašt i jordavak oču-läjs, tijavij. (22)
 i sembä, mezä af karmatad anama ozandamasa vera marta, šartad
 (23) i mižarda saš son cerkvati i tonaftš, esta šaštš tejnza vasence-
 poptnä i narodl kaštantnä, i kortašt : kodama vijsa ton tän tijat ? i
 kiü tejt maksš taftama vij ? (24) Jisuss azš sün utars : kiziflatidež
 mon-ga tinn fkeñ kolga ; kida tän kolga aztad tejn, esta mon-ga azan
 tejnt, kodama vijsa mon tän tijan. (25) Joannt kstindamats kosta
 ulš ? menelt-ezda, ali lomatneñ-ezda ? sin že mülandašt esast kortaž :
 kida aztam : menelt ezda, esta son azij tejneš : mes ina tin izdä vera
 tejnza ? (26) azmas že : lomatneñ-ezda, peltam narodda ; vad sabet
 putandijht Joannt ingalce-azandijks. (27) i azšt sün lanks Jisusti :
 af sodatam. azš sinštejst son-ga : mon-ga tejnt af azan, kodama vijsa
 mon tän tijan. (28) a koda tejnt nájavij ? fkü lomant pälä ulšt kafta
 čorat. son saš vasenceti i märgš : čoraj, molt, rabotak täči vinograd-
 nekazñ-esa. (29) no son azš sün lanks : af joran ; a mellaš jons sa-
 šandaž molš. (30) i saž ombaceti märgš šavak. sitsä kortaš sün
 lanks : molan azir ; i iz mol. (31) kona kaftatneñ-ezda tijazä volat
 alants ? kortajht tejnza : vasenceš. Jisuss kortaj tejst : videsta kortan
 tejnt, daceñ-kočkajhtnä i kelgamañ-tectneñ tijhtnä tiñ ingalä suvajht
 škajñ carstrati. (32) vad saš tiñtejnt Joannš videt hisa i tin izdä

vera tejnza; a daceñ-kočkajhtnä i kelgamañ-tevtneñ-tijhtnä verašt tejnza; tin že i nūjaž sūñ izdā sašanda jons melldā, mes-bi verams tejnza. (33) kulada ombace jovks: ulš fkā kud-azir, kona ozaftš vina-gradnek, perf piřazū sonñ, tijaš sonñ-esa lupštama, putš gornicā i maksazū sonñ tijandijhtnenti i tuš. (34) mižarda že sas pinges kenerftneñ kočkama, kučazñ uranzan tijndijhtnenti šavams es kenerftneñ. (35) tijandijhtnä fataž uranzan fket šavaž, ombacet kulaftaž; a ombacet šavaž kevsā. (36) tanga kučš ombace urat šada lama vaseceñ gořaz, i tijašt sinñ marta tafta že. (37) mekipāli kučazū tejt es čorants kortaž: vizdelgadijht monñ čorazñ-ezda. (38) tijndijhtnä že nūjaž čoraš, azšt siñtseñ jotksa: sū naslednek, ajda kulaftsask sonñ i kiršsask sonñ parašinzan. (39) i fataž sonñ liftaž veneli vinogradnekt-ezda i šavaž. (40) i stanā, mižarda saj azirš vinogradnekt, mezū tij šat tijandijhtneñ marta? (41) kortajht tejnza: šat kážij tijandijhtneñ maksijñ kážij kulamati i vinogradnekt maksij ombace tijandijhtnenti, konatnä karmajht maksama tejnza kenerft es pingsta. (42) Jisusš kortaj tejt: ali tin mižardanga izdā moraft šormasa: kevs, konañ širaftaž kud-putajhtnä, tona soñts tijavš prasa užet; škabazt-ezda sū tijavš i sitsū divna selmennteñ-esa? (43) sänkša azandan tejt, šta šavavij tinñ kādsta škajñ carstvaš i maksavij narodti, kannijti kenerft sonñ. (44) i tona, kiū praj sū kevt lanks, šavavij; a kinñ lanks son praj, tonañ lupštasiñ. (45) oču-poptnā i farisejtnā kulaž sonñ jovkstneñ šarkidšt, šta son sinñ kolga kortaj. (46) i vešt fatams sonñ, no pešt lomañda; vad putnašt sonñ ingalce-azandijks.

Komš-kaftace glava. (XXII. Fej.)

Jisusš kuvalgaptaž kortama jovkstneñ-esa azš tejt: (2) meneli carstvaš kondama oču-azirti, konats tijš irvājamañ pir čorants-ksa. (3) i kučazñ es urtneñ terdams terdfhtneñ irvājama lanks, i išt kelg samas. (4) tanga kučš ombace urat kortaž: azada terdfhtnenti: abedl mon anaklajū; vaznā i mezū mon andai, pečkf, i sembū anaklaf; sada irvājamaš lanks. (5) a sin nulgadaž sūñ; i tušt, fkā es pakšants lanks, a ombace es mišandama-vastantsti. (6) a sembū ombacetnū fataž uranzan sonñ, narugašt lanksast, i kulaftaž sinñ. (7) sū oču-azirš kulaž tññ kážijas; i kučaz soñtseñ vijtneñ jomaftaziñ nat kulaftajhtneñ, i sinñ ošt piltazū. (8) esta kortaj es uranzanti: irvā-

jamañ pirs anaklat, a terđftnä ist ul tijt. (9) istanä molada kij-jotkatneñ lanks i sembeñ, kinn musašt terđajnt irvájama lanks. (10) rat uratnä lisšt kitneñ lanks, puraptaž sembeñ, kinn ančak mujaž, af-paratneñ i paratneñ, i pirs päškidaš ozanda-aščijsa. (11) oču-azirs suvaž varžams ozada-aščijhtneñ, näjš tosa lomañ af irvájamañ veltamasa veltaf. (12) i azš tejnza: drug! koda ton suvat taza af irvájamañ veltamasa? son šutam is. (13) esta azš oču-azirs uratnenti: sotaž tejnza kädtnėñ i pilgetneñ šavašt soni, jordašt ušestañ šobdakti, tosa uli avarđama i čatirdama pejtneñ. (14) vađ lama terđftda, a kirža kočkaftda. (15) esta tušt farisejtnä i torašt es jotksast, kodali kundams soni valtneñ-ezda. (16) i kučsaž tejnza es tonadijhtneñ Irodianatneñ marta, i kortujht: tonajtij! sodatam, mes ton vidät, i videsta škajñ kiti tonaftat i kinniga kolga af pičadät javfsta; vađ ton af varžakšnat lomatneñ šama lanks. (17) i stanä azk tejnek, koda tejt nujavij? ušardij li pandakšnams dacef kesarti, ali af? (18) šarkidaž že Jisuss af-para mälaskan azš: mes täraftsamešt moni šamasa-vaškafnijhtnä? (19) nujaftašt tejn monetat, konants-esa pandakšnijht dacä. sin tujašt tejnzu denarij. (20) i kortaj tejt: kinn titü tufš i šorma-langakšš? (21) kortajht tejnza: kesarñ. esta kortaj tejt: i stanä maksast kesarñ kesarti i škajñ škajti. (22) kulaž täñ divandašt, i kadaž soni tušt. (23) tä šista šaštšt tejnza saddukejt, konat kortajht, mes ajaš erikama kulatneñ, i kiziflaž soni, (24) azaž: tonajtij! Mojsesj azš: kida kiü kulij idftima, esta bradantsti eravi šavams irvünts es-šazınza, i štaftams vidma soitseñ bradati. (25) ulš minü pelnak sisem bradat; vasenceš irvüjaž kulaš, i idftima kadazü es irvünts es bradantsti. (26) stanä-že i ombaceš, i kolmaceš mäk sisemceti. (27) sembeda melü kulaš i irvüš. (28) konai-že sisem-ezda son uli irvü erakamsta kulatneñ? vađ son ulš sembeñ kädša. (29) Jisuss azš tejt süñ lanks: ergadšnatad af sodayš šormitneñ, af škajñ vijt. (30) vađ erakamsta kulatneñ af irvüjakšnijht, af irvüks lišandijht, a erajht, koda škujñ angeltnü menel lanksa. (31) kulatneñ ina erakamat kolga izdü morajt li tin, mezü azf tejt škajt-ezda, konats kortaj: (32) mon ulan škaj Avraamnü, i škaj Isaakñ, i škaj Jakovñ? škajš af uli škaj kulatneñ, a erajhtneñ. (33) i kulaž narodš divandaš tonaftamati soni. (34) farisejtnä že kulaž, mes son vätazñ šutammati saddukejtneñ, puramšt fastsa. (35) i kizif-tazü fkä sinü-ezda zakonsa sodajš täraftaž soni i kortaž: (36) tonajtij! kodama sembeda oču märgamš zakon-esa? (37) Jisuss azš

tejnza: kelgk azírl škajf tonn sembü sedijtseñ-esa, i sembü vajmetseñ-esa i sembü mäiltseñ-esa. (38) sitsü uli vasence i sembeda očü mär-gamaš. (39) ombace že kondama tejnza: kelgk malastañtsen, koda toñtseñ. (40) šat kafta märgamatneñ-esa aščijht sembü zakons i ingalce-azandijhtnä. (41) mižarda že puramaš farisejtnä, esta kizif-tazü Jisuss, (42) kortaž: mezü tiñ mälatad Xristost kolga? kinü son čoras? kortajht tejnza: Davidü. (43) kortaj tejt: koda že Davidš dužt-ezda tonaftf (azirsa) škabazsa sonü lemdij, mižarda kortaj: (44) azš (azirš) škabazš (azirti) škabazti monü: ozada aščak monü vidü kädř širesa, mižars putsajü tonn dušmantneñ tonn pilgetneñ pilgalt vastš. (45) istanü kida Davidš lemdij sonü (azirsa) škabazsa, esta koda-že son čorats sonü? (46) i kijga izäs ul vijsa azams säñ lanks val-ga, i tä šit-ezda ni izäs otkirgad kijga kiziftams sonü.

Kemš-kolmace glava. (XXIII. Fej.)

Esta Jisuss šarftazü valnts narodti i soñtseñ tonadijhtnenti, (2) i azš: Mojselj osama-vastsa ozašt šormasa-sodajhtnä i farisejtnä. (3) sembeñ, mezü sin märgijht tejt vanmas, vanada i tijada; a tevsnan-ezga đada mol; vad kortajht i af tijht. (4) sotandijht staka i af toždesta kanñavij kandamat i putnijht lomanü laftusnan lanks; a siñts sursanga af kelgijht sinü šurtsaftams. (5) sembü ina es tevsnan tijandsaž šas, mes-bi ulalht näjft lomatnenti, kelepnasaž es zakont läftakssnan,¹⁾ i očulgafnasaž mazi stafkstneñ vellamasnan pesa. (6) tanga kelgijht ingalce vastt morkštneñ vakssa sinagoga-sanga, (7) mes-bi tejt šukuñakšnelht lama lomañ kučkasa, i mes-bi lomatnä lemñalht sinü: tonaftij! tonaftij! (8) a tin đada lemña tintseñ tonaftijsa; vad tinñ fkü tonaftijntest Xristoš, a tin sembü bradat. (9) i alasa estejnt đada lemña kinñga modaf lanksa; vad tinñ fkü alantešt, ulijs menel lanksa. (10) i đada lemü tintseñ tonaftijsa; vad tinñ fkü tonafnijntest Xristoš. (11) očuš ezdadnt uleza tejt sluga. (12) vad šeruksñavijš alukstaf uli, a aluksñavijš šeruks-taf uli. (13) pičadřks tejt šormasa-sodajht i farisejt šamasa-vaškafnijht, mes šoljandsašt menelü carstvať lomatnenti; vad tintš-kä af suvatad, kelgijhtneñ-kü suvams af nolasajnt. (14) pičadřks tejt šormasa-sodajht i farisejt šamasa-vaškafnijht, mes sevandsajnt kudtneñ

¹⁾ sotkst koñel i küdtneñ lanksa zakont valtneñ marta.

mirdftima avatneñ i šamasa-vaškaflijks ozandatad kuvat; säñ-ksa primatad šada staka muvargaftama. (15) pičadfsks tejnt šormasa-sodajht i farisejt šamasa-vaškafnijht, mes perj jotatad oču-läjt i modat vakssa, mes-bi šarftams 7ot fkeñ, i mižarda šarftatad, tijand-sašt sonñ geennať čoraks, kaftakst natokaks tinn goraz. (16) pičadfsks tejnt sokar vätijht, konat kortatad: kida kiä varaj cerkvasa, esta aš mezeva; a kida kiä varaj cerkvañ zolatasa, esta uli muvar. (17) af-jonut i sokart! mezä šada oču, zolataš ali cerkvaš, svätindajš zolataš? (18) tanga: kida kiä varaj žertvenneksa, esta aš mezeva, a kida kiä varaj kazfsa, kona lanksanza, esta uli muvar. (19) af-jonut i sokart! mezä šada oču, kazfs ali žertvennekš, svätindajš kazft? (20) i stanä kiä varaj žertvenneksa, varaj esanza i sembeñ-esa, mezä lanksanza. (21) i kiä varaj cerkvasa, varaj esanza i eräjt-esa esanza. (22) i kiä varaj menelsa, varaj škajñ ózama-rastsa, i lanksanza ozada-aščijť-esa. (23) pičadfsks tejnt šormasa-sodajht i farisejt šamasa-vaškafnijht, mes maksšatad kemence paj putlekt, anist i tmint, i kadašt mezä sembeda oču zakont-esa, vidä-sudamat, milastť i verat; tññ ušurds tijmas, säñgü af kadindams. (24) sokar vätijht, pedandijht säsket, a nišakšnijht verbludť! (25) pičadfsks tejnt šormasa-sodajht i farisejt šamasa-vaškafnijht, mes arup-ñasašt ušents šavat i lapšavat, säñ jotkuvä, koda potmasa sin päškset norgamada i af-videda. (26) sokar farisej! aruptk vasenda potmants šavat i lapšavat, štabi aru ulal i ušesna. (27) pičadfsks tejnt šormasa-sodajht i farisejt šamasa-vaškafnijht, mes tin kondamatad artaft laztnenti, konat ušesta näjavijht mazijť, a potmasa päškset kulatneñ pakařda i ar af-arumada. (28) stanä tin-gü ušesta näjaftad lomatnenti videt, a potmasta päškset šamasa-vaškafñamada zakonfñmada. (29) pičadfsks tejnt šormasa-sodajht i farisejt šamasa-vaškafnijht, mes tijndľud lazt ingalce-azandijhtnenti i maziptñatad läfttakst videtneñ. (30) i kortatad: kida bi min ulalmä alanekñ šista, esta min afilmä ul sinñ jalgasna verñ pejerdamasa ingalce-azandijhtneñ. (31) stanä tin es langaznt azindatad, mes tin čorat ñatneñ, konat kulaftaš ingalce-azandijhtneñ. (32) päškidiñuš ina medirkst alimnteñ. (33) kujť, levkst ezidnañ! koda orgadľad tin muvargaftamať-ezda geennati? (34) vadť vor mon kučan tejnt ingalce-azandijht, päk jonut i šormasa-sodajht; i tin fketneñ kulaftsajnt, i křostatati eskeptsajnt, a ombacetneñ karmatad šavma sinagogasant i pañma ošt-ezda ošs. (35) saza langaznt sembü vidä verš, pejerdfš

modat lanksa, vidä Avett vert-ezda Zazarijat, Varaxijan čorants vert tejs, konañ tin kulaftašt cerkvat i žertvennekl jotksa. (36) vide-sta kortan tejnt, sembä sitsä saj sä šáčamat lanks. (37) Jerusalem, Jerusalem, kulaftijš ingalce-azandijhtneñ, i kevsä šavijs kučftneñ tejt! mižarkst mon vešañ kočkams toni idtneñ, koda narvajš kočka-sijn levksanzan pačatneñ alu, i tin izdä veš! (38) vov kadandavij tejnt kudntest šava. (39) vađ azandan tejnt: af näjsamešt moni tä pingt-ezda, mižars af piškadtad: blagoslovendaf molijš škabazü lems.

Komš-nilice glava. (XXIV. Fej.)

I lišaž Jisuss molš cerkvat-ezda; i šaštšt tejnza tonadijnza soni mes-bi näjajtams tejnza cerkvan kud-putamatneñ. (2) Jisuss azš tejt: näjsuš li sembä tän? videsta kortan tejnt, sembä sitsä uli strajtf sta, šta af ladij tasa kev kevt lanksa. (3) mižarda ina ozada-aščas son Vajñ-pandf lanksa, esta šaštšt tejnza tonadijnza skamnst i kiziftšt: azk tejnek, mižarda titü uli, i kodama uli čuda toni samat i vekt peš? (4) Jisuss azš tejt säñ lanks: vanada, mes-bi kiä tiñ afildež vaškaft. (5) vađ amat sajht moni lemsa, kortaž: mon Xristoss, i amatneñ vaškaftsaž. (6) stanä-že kultad turmatneñ kolga i turmañ kulatnen kolga. vanada, đada evid; vađ ušardij sembenti täñti ulmas. no titü nengü af peš. (7) vađ staj narodš narodf lanks, i mastiřs mastiřf lanks, i ulijht vača kizat, mort i modai-šerkmamat vastuva. (8) sembä ina sitsä ušaptamat särädktneñ. (9) esta karmajht maksama tinni tarvadmatneñ lanks i šavmas tinni; i ullad päk af-kelgaft sembä narodtneñ-esa moni lemt-ksa. (10) i esta karmajht prakšnama mälsa amat; i fkü fkeñ karmajht maksama dušmantneñ käds; i päk af kelgasaž fkü fkeñ. (11) i staj lama af-vidä ingalce-azandijda i vaškaftsaž amatneñ. (12) i zakonftima tevtneñ lamakstammamat inksa jakšanij kelgamaš lamañ. (13) kirdavijš ina peti, vanavij. (14) i azf uli sä jevangelš carstvat sembä mastiřf-ezga svädeteštvas sembä narodtneñti, i esta saj peš. (15) i stanä mižarda näjtdad nulgađks šamudamat, ingalü-azf ingalce-sodaj Danijlsa, putf svätoj vastf-esa (morafijš šarķidaza): (16) esta aščijhtnä Judejat-esa laskišt pandtneñti. (17) i kiü kudi veltamat lanksa, đaza valga šavmas mezä-mezä kudnts-ezda; (18) a kiä pakšasa, đaza mirda meki šavams soñtseñ veltamatneñ-ezda. (19) pičadfks že pekihtneñti i träjhtneñti potasnan-esa tona šista. (20) czandada, štabi dał to-

kad tinn laskamaš talanda ali subbotan šista. (21) vad' esta uli oču kanzidfks, kodama iz ul' mastirt ušaptamsta täčis, i af uli. (22) i kida-bi af nuřhkälgadalht tona šitnä, esta dal' vanava fkeva tela, no kočkaftneñ-ksa nuřhkälgadijht tona šitnä. (23) esta kida kiä tejnt azij: vov tasa Xristoš, ali esa, dada veranda. (24) vad' stajht af-vidü Xristost i af-vidü ingulce-sodajht i näjafijht oču éudat i oču tevt sta, štabi vaškaftams, kida saj, nalnü i kočkaftneñ. (25) vov mon ingali tejnt azandan. (26) i stanü kida aziht tejnt: vov son lomaniftima širesa, dada lišanda; vov son potmañ pakojtneñ-esa, dada veranda. (27) vad' koda jondalš lišandij ši-stamat-ezda i pindaldij ši-valgamat tejs, stanü uli i samaš lomanñ éorať. (28) vad' kosa uli kula-sivelš, tosa puramijht i kučkantnä. (29) i ezdküä nat šitneñ kanzidfks melä manis šopadij, i kovš af makssij valdksants, i teštnü prajht menelt-ezda i meneli vijnü šerkaht. (30) esta näjaf-tavij lomanñ éorať éuda menelt lanksa; i esta avardijht sembä modañ šačamatnä i näjsaš lamanñ éorať, molijť meneli oblaktneñ lanksa vij marta i oču slavať marta. (31) i kučšijn angelnzan kajgij turamañ vajgel marta; i puraptsaš sonñ kočkaftneñ nilä varmatneñ-ezda, tirtat-ezda mük meneli tirtati. (32) šavašt langa-varžakšt smokovničať-ezda: mižarda sonñ taradnza arajht läpt, i noldajht lopat, esta sodatad, šta malasa kizaš. (33) stanü tin-gü, mižarda näjsašt sembä sän, sodada, šta malasa, kenkštneñ vakssa. (34) videsta kortan tejnt, af jotaj šačamaš sitsä, koda sembä sitsä tijavij. (35) menelš i modaš jotajht, no monñ valtnä af jotajht. (36) tona-že šit kolga i éašť kolga kijgavak af sodaj, af meneli angeltnü, a ančak alazü monñ skamnza. (37) no koda ulš Nojn šista, stanü uli i sama-sta lomanñ éorať. (38) vad' koda šista vajamat ingalä jartsašt simšt, irväjašt i maksašt irräks šis, konañ-esa suvaš Nojš kovčegt potmas; (39) i išt mäla, mižards iz sa vajamaš i izäzn jomafta sembeñ: stanü uli i samaš lomanñ éorať. (40) esta ulijht kafta pakša lanksa: fkeš šavavij, a ombaceš kadndavij. (41) kafta jažafit, lit jažaj-keva: fkeš šavavij, a ombaceš kadndavij. (42) i stanü aščuda, mes af sodatad, kona čassta saj (azirntešt) škabazntešt. (43) no tin sodatad, šta kida sodal' kudñ-azirš, kona čassta saj salajš, esta afal' uda, i afal' maks alda šuvmas es kudnts. (44) sänksa tin-gü ulada anakt, vad' kona čassta af mälatad, saj lomanñ éoraš. (45) kiä že vidü i jonu ura, konañ azirats putazü sluganzan lanksa, štabi maksams tejt jartsama-pälť pinguva? (46) šumbra tona uraš, kida azirats saš

musij soni tijajsa stanü. (46) videsta kortan tejnt, sembü soitsen parašit lanksa putsij soni. (48) a kida tona uras ulaž osal azij se-dijnts potmasa: af kurak saj aziranzü; (49) i karmaj šavma jal-ganzan i jartsama i simma irädijhtneñ marta; (50) esta saj azirs tona urat šista, konai-esa son af učij, i čassta, konai-esa af mäļaj. (51) i kersij soni päleva, i makssij soni fkü polati šamasa-vaškaf-nijhtneñ marta; esa uli avarđamu i peji-čatirdama.

Komš-vetece glava. (XXV. Fej.)

Esta menčn carstvas kondama uli kemen stirtntenti, konat ša važ siütseñ svätılnektneñ molšt karšas irväjaj-čorati. (2) vetü sinü-ezda ulšt jonut, i vetü af-jonut. (3) šat af-jonutnä šavaž svätılneksnan išt šava martast vaj. (4) jonutnä že šavašt vaj kädgesa svätılneksnan marta. (5) i koda irväjaj-čoras kurať iz sašand, esta sin nuvašt sembet i matuduvšt. (6) no päļü-vesta kulars piškadma: rov irväjaj-čoras saj, lišada karšazınza. (7) esta staž sembü stirtnä šat, i anaklaž siütseñ svätılneksnan. (8) af-jonutnä že jonutntenti azšt: tuda miñtejneñ vajntesteñ; vađ miñtseñ svätılnektnä matadijht. (9) jonutnä sän utars azšt kortaž: mes-bi daľ ul kirža vajda tinü i miñi kädša; molada šada cebür mišandijhtntenti i ramada es-tejnt. (10) mižarda že sin tušt ramams, saš irväjaj-čoras i anaktnü suvašt soni marta irväjamat lanks i kenkštnü šolgarvšt. (11) tada melü sajht i ombace stirtnä, i kortajht: azir! azir! panžk min-tejneñ. (12) son ina sän lanks azš: videsta kortan tejnt, af sodatüdež tinü. (13) i stanü aščada; vađ tin af sodasašt, af šil, af časť, mižarda saj lomanü čoras. (14) vađ son karmaj tijma tona lomanü kondaks, konats tušandaž ičkizi kis terdazü uranzan, i maksazü parašints tejt kädtnen lanks. (15) i maksš fketi vetü talantt, ombaceti kafta, kolmaceti fkü, arti vijnts-ezga i nenek tuš. (16) kona šavazü vetü talantneñ, molš, karmaš mišandama sinü lanks i muš ombace vetü talantt. (17) tafta-že i kona šavazü kafta talantneñ, muš ombace kafta talantt. (18) kona-že šavazü fkü talantt, molš i kšazü soni modat potmas i pirdazü sijat azirants. (19) lama pingeda melü mirdaj azirs tat uratneñ i anaj kädstast luma. (20) i šaštaž kona šavazü vetü talanttneñ, kands ombace vetü talantt, i kortaj: azir! ton mak-sať mon-tejn vetü talantt; rov mon mujn sinü lanks ombace vetü talantt. (21) azirs soni azš tejnza: cebersta para i vidü uraj! kirža

tevtneñ-esa ton ulat' vidä, amatneñ lanksa puttä; suvak kenändamati tonñ azirt'. (22) šaštš tafta-že i kona šavazñ kafta talanttneñ i azš: azir! ton maksat mon-tejn kafta talantt; vov mon mujñ sinñ lanks ombace kafta talantt. (23) azirš sonñ azš tejnza: cebersta para i vidä uraj! kirža tevtneñ-esa ton ulat' vidä, amatneñ lanksa puttä; suvak kenändamati tonñ azirt'. (24) šaštš že i kona šavazü fkä talantt', i azš: azir! mon sodajhten, mes ton lomañ kalgada: nujat, kosa ton izät vıda, i kočkat, kosa izät pejärd'; (25) i pelaž tui, i küšajü tonñ talantt' modati; vov tejt tonñ. (26) azirts že azš tejnza säñ utars: uraj af-para i nolgadij! kida ton sodat, mes mon nujan, kosa izñ vıda, kočkan, kosa izñ pejärd'; (27) esta ušardš tejt maksams sijat monñ mišandijhtnenti, i mon saž šavaln monñ lezdamat marta; (28) i stanü šavašt sonñ küdsta talantt' i maksat, kinñ küdsa uli kemen talantt. (29) vad' arti, kinñ uli, maksf uli, i kasij; a kinñ ajaš, tonañ küdsta šavavij i tä, mezä uli. (30) af-kondastij že urt jordašt ušestañ šobdaksti; tosa uli avardama i pejn-čatirdama. toraž säñ azš: kinñ uliht pilenza kulams, kuleza. (31) mižarda že saj lomanñ čoraš slavants-esa sembengä svätoj angeltñä sonñ marta, esta ozaj slavants ozama-vastt' lanksa. (32) i puramijht sonñ ingalü sembä narodnñ i javfštijñ sinñ fkeñ ombacet-ezda, koda vanijs javftij učatneñ kazatneñ-ezda. (33) i putsijñ učatneñ vidü küdnts šires, i kazatneñ kerši. (34) esta azij oču-azirš aščijhtnenti vidü küdnts širesa: sada blagoslovenaft monñ alazñ! satada carstvaft, anaklaft tejt mastirt' tijmat-ezda. (35) vad' vačan mon, i tin maksadä tejn jartsama; kelgañ simma i tin simftadä monñ; jakañ lijü mastirt' langa, i tin primadä monñ. (36) štada aščan i tin veltadä monñ; säräda i tin sodaftadä monñ; šobda-kudsa uli i tin sadä tejn. (37) esta videtnñ kortaž säñ lanks tejnza azijht: azir! mižarda min näjam i tonñ vačada aščijsa i andamä, ali simma kelgijša i simftamä? (38) mižarda stanü-že min näjamü tonñ ki lanksa i primamä ali štada aščijsa i veltamä? (39) mižarda stanü-že min näjamü tonñ särädijsa, ali šobda-kudsa i sodaftamä? (40) oču-azirš azij tejt säñ lanks: rivedsta kortan tejt: nesak tin tijdä säñ fketi sä monñ jombla bradtneñ-ezda, esta tejn tijdä. (41) esta azij i aščijhtnenti kerš küdtt' širesa: molada monñ-ezda šudaftnñ vekñ tolti, kona anaklaft šajtanti i sonñ angeltntenti. (42) vad' vačan mon, i tin izdä maks tejn jartsama; kelgañ simma, i tin izdä simfta monñ. (43) ulñ ki lanksa, i tin izäšt prima monñ; aščan štada i izäšt velta monñ;

särädañ i šobda-kudsa aščan, i izäšt sodafta monñ. (44) esta i sin azijht tejnza sän lanks: azir! mižarda min näjamä tonñ vačada aščijsa, ali simma kelgijsa, ali ki lanksa, ali štada aščijsa, ali särädijjsa, ali šobda-kudsa, i izmä služinda tejt? (45) esta azij son tejt sän lanks: videsta kortan tejnt: nesak tin izäšt tija sän fketi sä jomblatneñ-ezda, esta izäšt tija tejn. (46) i molijht nat vekñ tarvad-mati, a videtnä vekñ'erafti.

Komš-kotace glava. (XXVI. Fej.)

Mižarda šumirdazñ Jisuss sembeñ šat valtneñ, esta azš soñt-señ tonadijhtnenti: (2) tin sodatad, mes kafta šitneñ jotamada meli uli oču-šis (pasza) i lomani čoras maksf uli eskeptama lanks krostati. (3) esta puramšt oču-poptnü i šormasa-sodajhtnü i narodt kaštantnä kaldazs oču-popt lemsa Kajafat. (4) i torašt jotksast, koda bi šavams Jisust otkirmasa i kulaftams. (5) no kortast: ančak af prazneksta, mes-bi dal ul' tijf šumbaraftama narodt-esa. (6) mižarda že Jisuss ulš Vifanijat-esa Simont kudsa, kona kirdf ulš prokazasa, (7) esta šaštš tejnza ava alebastrañ küdgü marta, konañ potmasa ulš pitnij miro (parasta šinijaj vaj), i kajazü tejnza ozada aščiñti právts lanks. (8) näjaž titiñ tonadijnza küžijašt kortaž: mezñti stama jomaftamaš? (9) vad' sitysü vajs mijeval oču-pitnü-ksa i javstaval anajhtnenti. (10) no Jisuss šarkidaž sän azš tejt: mezenti tin šumbaraftašasat avat? son para tev tijaš lanksan. (11) vad' anajhtnä ar pingsta ulijht tinn martant, a mon af ar pingsta. (12) kajaž titü vajt telazñ lanks son anaklameñ kalmamati. (13) videsta kortan tejnt, kosa af uli azf jevangels sä sembä mastirt-esa, azf uli läftamants-ksa i sän kolga, mezü son tijaž. (14) esta fkü kemkaftuva tonadijhtneñ-ezda, lemdavijš Juda Iskariot molš oču-poptnenti, (15) i azš: mezü tin maksatad tejn: mon tejnt makssa sonñ? sin putšt tejnza kolmañ-kemen sijañ monett. (16) i tä pingt-ezda vešandš toždä jotka maksams sonñ. (17) šapaksflima že kšetneñ vasence šista šaštšt tonadijhtnü Jisusti kortaž tejnza: kosa kelgat, mes-bi min anaklalmä tejt jartsama oču-šin veraz? (18) son azš: molada ošš taftamati-vov i azada tejnza: tonaflijs kortaj: pingazü monñ malasa; tonñ peļt tijaš oču-šit monñ tonadijhtneñ marta. (19) tonadijhtnä tijašt stanä, koda märgš tejtš Jisuss; i anaklaž oču-šin verazf. (20) koda že saš iläts, son ozaš morkšt ftalu

kemkaftuva tonadijhtneñ marta. (21) i mižarda sin jartsašt, son azs: videsta kortan tejt: fkü tinn-ezdant makssaman monñ. (22) sin ezdast kanzidšt i karmašt kortama tejnza jkü fkü melga: af mon li, azir? (23) son azs sün lanks: kona navazü monñ martan lapšavati küdt, titü monñ makssaman. (24) avkuku, lomann čoras tušandij, koda šormadf sonñ kolga; no pičafks sü lomaniti, konan küdsa lomann čoras maksavij; šada ceber ulal af šačams tä lomaniti. (25) sün pingsta Judas, maksijš sonñ, stanü-že azs: ravvi (tonaftij)! af mon li? Jisusš kortaj tejnza: ton azaf. (26) i mižarda sin jartsašt, Jisusš šavaš kšeť i blagoslovindaž sindžazü i maksaž tonadijhtnenti azs: primada, jartsada; sü uli telazü monñ. (27) i šavaš šaraf, i maksaž šnamat, maksš tejt, kortaž: simada sonñ-ezda sembet. (28) vad sü uli vernzü monñ od zavett, laman inkša pejürdf grejtneñ kadamat-ksa. (29) azan že tejt, šta tä čista af karman simma sü vinogradñ kenerft-ezda tona šis, koda karman simma martant od vina alazñ carstasa. (30) i moraž molšt Vajñ-pandť lanks. (31) esta kortaj tejt Jisusš: sembü tin pratad mälsa kolgan sü vesa; vad šormasa azf: šavsa vanijť i stradajht urť učatnü. (32) monñ že eräkamada melü mon vasefiatidež tinn Galilejat-esa. (33) Petras azs tejnza sün lanks: kida i sembet prajht mälsa kolgat, mon kodanga af prajan. (34) Jisusš azs tejnza: videsta kortan tejt: sü vesa, šada ingalü, koda karmaj morama afakšš, ton kolmakst otkazavat monñ-ezadadn. (35) Petras kortaj tejnza: žiť tejn kulams tonñ martat, af otkazavan tonñ ezdadt. stanü-že i sembü tonadijhtnä azšt. (36) tada melü sašandij sinñ marta Jisusš veleti, kona lemdavij Gefsimanija, i kortaj tonadijhtnenti: ozada tasa, mižards mon molan i ozandan tosa. (37) i šavaš martanza Petraf i kafta Zevedejñ čoratneñ karmaš kanzidma i lažadma. (38) esta kortaj tejt Jisusš: vajmezü kanzidij kulams; ulada tasa i aščada monñ martan. (39) i tušandaž af-lama, praš šamants lanks ozandaž i kortaž: alazü! kida vijsa sü ulams, jotaza vakskan sü šavaš; adnaka af koda mon kelgan, no koda ton. (40) i sašandij tonadijhtnenti i mušandsijñ sinñ uđijsa, i kortaj Petrati: stanü li tin izdü mašt aščams monñ martan fkü čas? (41) aščada i ozandada, mes-bi afaldü pra täraftamati. dužš eraza, no telaš lavča. (42) tanga molš ombaceks, i ozandaš kortaž: alazü! kida af vijsa sü šavaš jotams vakskan, mes-bi tejn af simmas sonñ: uleza tonñ volatsü. (43) i saž mušandsijñ sinñ tanga uđijsa; vad sinñ selmesna stalgadšt. (44) i kadaž sinñ molš

tunga, i ozandaš kolmaceks, azaš šavak valtneñ. (45) esta sašandij tonadijnzanti i kortaj tejt: tin sembü nengü uđıtad i vajmatad; vov šaštš časš, i lomann čoraš maksavij grešnektneñ küds. (46) stada, molłam; vov šaštš maksijš monñ. (47) nengü koda kortaš sän, sašandij Judaš fkü kemkaftatneñ-ezda i sonn marta lama lomanđa pejeltnė i olgatneñ marta oču-poptneñ-ezda i narodł kaštanteñ-ezda. (48) maksijš že sonn maksš tejt sodafks kortaš: konan mon palasa, tona i uli, šavašt sonn. (49) i ezdkü šaštaž Jisusti azš: ravvi! kenändt (šumbrat eřat)! i palazü sonn. (50) Jisusš že azš tejnza: drugzä! mezn-ksa ton tasat? esta šaštšt i putaž küdsnan Jisust lanks i šavaž sonn. (51) i vov fkü šatneñ-ezda, konat ulšt Jisust marta, veneptaž küđł, targazü pejelnts, vačkadažü esanza urł oču-popiñ i keřazü sonn pileł. (52) esta Jisusš azš tejnza: putk pejeltnė vastantstı, vad sembü kepidijhtnä pejelł, pejelł-ezda jomajht. (53) ali müllat, šta mon af vijsa täni eneldams alazñ sta, šta son kučij tejn šada lama, koda kemkaftuva legiont angeltneñ? (54) kodana uli tijf azš šormasa, šta stanü ulams eřavi? (55) tona čassta Jisusš azš narodł: koda bata lomann-šavijł lanks sadü tin pejeltnė i olgatneñ marta, mes-bı šavams monı; ar šista mon martant ozada-aščan tonafiaž cerkvat-esa i tin izmešt šavanda monı. (56) sembü sä tokadš, mes-bı ulalht tijf šormat ingalce-azandijhtneñ. esta sembü tonadihtnü kadaž sonn, orgädšt. (57) šavijhtnä Jisust välaž sonn oču-popti Kajafati, kosa puramšt šormasa-sodajhtnä i kaštantnä. (58) Petraš molš sonn melga ičkizdü mäk oču-popiñ kaldazti, i suvaž kaldazu ozaš slugatneñ marta, mes-bı näjams, kodama uli sänti pets. (59) oču-poptnä i kaštantnä i sembü sinedrionš (värce sudñ vasta) vešandšt af-vidä näjafama Jisust lanks, mes-bı maksams sonn kulamati. (60) no išt mušand; i řot ulšt lama af-vidä näjafnijda, izäž mu. meki-päli sašt kafta af-vidä näjafijht. (61) i azšt: son kortaš: mon vijsa straftams škajñ cerkvat i kolma šista tijams sonn. (62) oču-popš staž azš tejnza: mes ton mezn-ga sän lanks af kortat? kulat li, mezü sin tonn utarat näjafijht? (63) Jisusš šutamaš. oču-popš azš tejnza: varaftan tonn ärek škajsa, azk tejnek, ton li Xristosat, škajñ čoraš? (64) Jisusš kortaj tejnza: ton azat; nalnü azan tejt: tä čista näjšašt lomann čorał ozada-aščijł škajñ vijł vidü küđł širesa i molijł menelü oblaktneñ lanksa. (65) esta oču-popš säžazñ veltamatneñ, kortaž: son škajł šutšaj, mezenti nengü tejnek näjafijhtneñ! vov täni tin kulašt sonn šutšamat škajł utara. (66) koda tejt näjavij?

sin azšt sän lanks: son tij kulamat. (67) esta selgandšt tejnza šamants lanks, i maksšašt tejnza pilä-jurht, ombacetnü že vačkadaž ščokants langa. (68) kortašt: azk tejnek, Xristos, kiä vačkadanzü? (69) Petras že ozada ačšaš kaldazsa, i šaštš tejnza fkä urava i azš: i ton ulat Galilejan Jisust marta. (70) no son otkazavš semben ingalü kortaž: af sodan, mezü ton kortat. (71) mižarda že son lišš kenkštneñ ftalu, näjazü sonñ ombace i azš tonatnenti, konat ulšt tosa: son-ga ulš Jisust Nazarejt marta. (72) son tanga otkazavš varamat marta, šta son af sodasij sü lomañt. (73) af-lama melü šaštš aščihtnü tosa, i azšt Petrati: avkuks ton-ga ezdas; vad toramatsü tirgaftij tonñ. (74) esta son karmas varama i pežidama, mes son af sodasij sü lomañt. i ezdkü karmas morama atakšš. (75) i läftazü Petras val azft tejnza Jisust-ezda: šada ingalü, koda karmaj morama atakšš, kolmakst otkazavat monñ-ezdam. i lišaž ušu, avarš pičadfksta.

Komš-sisemce glava. (XXVII. Fej.)

Mižarda že sas šobdavan pinges, sambü oču-poptnä i narodt kaštantnü kirdšt lad, mes-bi maksams Jisust kulamati. (2) i sotaž sonñ, vätaž i maksaz Pontijti Pilatti, igemonti. (3) esta Judas, konu maksazü sonñ, näjaz, šta son muvargaftf, i kajandaž meki maksazü kolman-kemensijan monetneñ oču-poptnenti i kaštantnenti, (4) kortaž: tijan grez mon, maksaz muvarmaftima vert. no sin azšt: tejnek mezü titän inksa? vatt toñts. (5) i jordaž sijan monetneñ cerkvač-esa, lišš, povavš. (6) oču-poptnä šavaž sijan monetneñ azšt: af ladno uli putams siñ cerkvan paraši-vanmas, vad tä vert pitnes. (7) tijaz že ladf, ramašt sinñ lanks šakan-tijt moda, liä-mastirñ lomatneñ kal-mamat-ksa. (8) šas i lemdavij sü vastš vert modasa mäk tä šis. (9) esta tijavš azšš ingalce-azandij Jeremijasa, kona kortaj: i mon šavañ kolman-kemen sijan monett, pitnü pitnes putft, konan pitnes putaž Izrailñ čoratnä. (10) a sin maksaz šatneñ šakan-tijt modat-ksa, koda näjafazü sün tejn škabazš. (11) Jisuss že staš igemont ingalü, i kiziftazü sonñ igemonš: ton li oču-azirš Judejan? Jisuss azš tejnza: ton kortat. (12) i mižarda muvargaftašt sonñ oču-poptnä i kaštantnü, son mezevak iz az sün lanks. (13) esta kortaj tejnza Pilatš: af kulat, mižara tonñ utarat näjafamada? (14) i iz az tejnza fkevak val lanks sta, šta igemonš päk divandas. (15)

prazdneksta že igemonš običajt' ezga nolakšnaš fki žaramsa-aščij, konan kelgšij narodš. (16) esta ulš sodaf žaramsa-aščij lemdavij Varavva. (17) i stanä mižarda sin puramšt, esta kiziflazni sinni Pilatš: kinni kelgšad, mes-bi mon noldalijü tejnt, Varavvat al Jisust, lemdavijt Xristost! (18) vad' sodaž, šta makšaž soni kunelfkst-ezda. (19) sä jotkuva, mižarda son ozada-aščas sudjan rastsa, irväs kučš tejnza azams: dat tij mezevak sänti videti, vad' mon täči onsta lama särädksda kirdan inksanza. (20) no oču-poptnü i kaštantnü tonaftaž narodt kiziflams Varavvat, a Jisust jomaftams. (21) esta igemonš kiziflazni sinni: konan kaftatnei-ezda kelgšad, mes-bi mon noldalijü tejnt? sin azšt: Varavvat. (22) Pilatš kortaj tejt: mezü ina tejn tijandams Jisust marta, kona lemdavij Xristos? kortajht tejnza sembet: krostati eskeptk soni. (23) igemonš azš: kodama že osal tev tijas son? no sin sada lama rangšt: krostti eskeptk soni. (24) Pilatš näjaž, šta af lezdij mezeva, no šumbaramaš kasij, šavaž ved štazni kädnei narod ingali, i azš: af muvaran mon sün videt vert-esa; vanada tin. (25) i kortaž sün lanks sembä narodš azš: soni verš minü lanksanak i idnekei lanksa. (26) esta noldazü tejt Varavvat, a Jisust šavaž maksazü eskeptama lanks krostti. (27) esta igemoni saldatnü šavaž Jisust Pretorijati (*kud ingali-vätijt), puraptaž soni lanks sembä spirat (*urzü). (28) i kajaž veltamanzan veltašt soni lanks jakstere žlamida. (29) i kodaž venec pupaj-kašnabi taradsta, putaž tejnza prašt lanks; i maksšt tejnza vidü käds bajdek i komaž ingalenza kalena lanks, razašt lanksanza kortaž: kenündt, oču-azirš Judejan! (30) i selgšt langazanza i šavaž bajdek šavšt soni prašt langa. (31) i koda razašt tejnza, kajaž lankstanza jakstert žlamidat, i veltaž soni veltamanzanti i vätaž soni eskeptama lanks krostti. (32) ki lanksa vaseftšt Kirinejü loman, lemets Simon, tonan košardšt kandams krostants. (33) i saž vasts, kona lemdavij Golgofa, mezü uli košeni vasta, (34) makšt tejnza simmas uksusda, šoraf säpi marta; i maraž iz kelg simma. (35) eskeptajhtnü že soni, jarftaž veltamanzan, jordaž täštü. (36) i ozaž vanšt soni tosa. (37) i putšt prants värä šorma-langaks, kona kirdij soni muvarnants: sitsü uli Jisuss oču-azirš Judejan. (38) testa ulšt eskeptft soni marta kafta loman-šavijht, fkeš vidü kädš širesa, a ombaceš keršt širesa. (39) vakska že jotajhtnü šutšaž soni šukaž es prasan. (40) i kortaž: straftijš cerkvat i kolma šista tijajš! vank toitseš; kida ton škajü čora, valgt krostt lanksta. (41) kondaks i oču-poptnü šormasa-sodajhtnei i kaštantnei marta razaž

kortašt: (42) ombacetneñ vanazñ; a soitseñ af maštaj vanmas. kida son Izrailñ očü-azirs, kadk täni valgij krostf lanksta i veratam tejnza. (43) son nadijas škajf lanks, kadk täni virgüdftsij sonñ, kida kelgsij sonñ. vad son kortaš: mon škajñ čora. (44) stanä-že i lomanñ-šarijhtnä, eskeptftnü sonñ marta šutsašt sonñ. (45) kotace čast-ezga šobdaks ulš sembü modat-ezga mäk vejysace časti. (46) vejysace čast vakssa piškads Jisuss kajgij vajgelsa, kortaž: ili! ili! lama savayfani? sitsü uli: škajnzü! škajnzü! mes ton monñ kada-mejt? (47) kodamat že badi aščijhtneñ-ezda tosa, kulaž sän kortašt: Ilijat terdsij son. (48) i ezdkü lašks fkä sinn-ezda, šavž pužama, piškidažü uksusda, i putaz bajdek lanks, simftazü sonñ. (49) a ombacet kortašt: noravak, vattam, saj li Ilijas vanmas sonñ. (50) Jisuss že tanga piškidaž kajgij vajgelsa kulaš. (51) i rov cerkvan zavesaš süžavš kaftuva värsta mäk als, i modaš šerkaš, i kevtnä lazavšt; (52) i laznä panžavšt; i lama telada kula svätöjtneñ eräkašt. (53) i lišaž lazneñ-ezda sonñ eräkamada melü surašt svätöj ošti, i nüjaflavšt lamatnenti. (54) sotneks že i sonñ marta vanijhtnä Jisust näjaž modañ šerkamat, i sembü, mezü ulš, evidšt päk, i kortašt: videsta škajñ čora ulš son. (55) tosa ulšt tafta-že i vanšt ičkizdü lama arada, konat molšt Jisust melga Galilejat-ezda, sluzindaž tejnza. (56) sinn jotksast ulš Marija Magdalinaš, i Marijas, mamats Jakovt i Josijat, i mamats Zevedejn čoratneñ. (57) ilätti že saš fkü kozü lomañ Arimafejat-ezda, lemets Josif, kona taftaks tonadš Jisust pälnza. (58) son saž Pilatti, kiziftazü Jisusñ telat; esta Pilatš märgš maksams telat. (59) Josifš šavaž telat, aškidažü sonñ aru kotfsa. (60) i putazü sonñ es od lazsa, konañ keřazü son keřsa; i putaz očü kev lazt kenčksti, tuš. (61) tosa ulšt stanä-že Marija Magdalinaš, i ombace Marijas, i ozada aščašt lazt utara. (62) omba šista pätničada melü puramšt očü-poptnü i farisejtnä Pilatti. (63) i kortašt: azir! min lätftamä, šta sitsü vaškafnijs, nengä ulaž šisa, azš: kolma šitneñ melü ereklan. (64) i stanä märgk vanma lazt kolmace šis, štabi sonñ tonadijhtnü sajaž vet afilež sala sonñ i afalht az narodti: ereklaš kulatneñ-ezda; i uli melece vaškaf-tamaš šada osal vasencet gořaz. (65) Pilatš azš tejtš: šavada vanmat; molada, vanada, koda sodatad. (66) sin molšt, i putšt kevti pečat, i lazti vanma.

Koms-kafksace glava. (XXVIII. Fej.)

Subbotat že jotamada melä varfmadmasta vasence nedelan šit, saš Marija Magdalinas i ombace Marijaš varžams lazt. (2) i ulš očü modan šerkama; vad škabazn angelš valgaž menel lanksta, šaštš, šireptazü kevt lazt kenkšt-ezda i ozada-aščas lanksanza. (3) näj-mats ulš koda jondal, i veltamats akša, koda lov. (4) eviđaz sonñ-ezda širnatšt vanijhtnü i arašt, koda kulat. (5) angelš karmas kortama, i azš avatnenti: đada peľ; vad mon sodan, mes tin vešandatat Jisust, krostti eskeptšt! (6) son ajaš tasa; son ereklaš, koda azš; sajada varžada vastants, kosa madš azirš. (7) i molada šada kurak, azada sonñ tonadijhtnenti, mes son ereklaš kulatneñ-ezda i vaseftatüdež tinñ Galilejat-esa; tosa sonñ näjsašt; mon tejnt azan. (8) sin lišaž eřazasta lazt-ezda, eviđma marta i očü kenändama marta tušt laskaž azams sonñ tonadijhtnenti. (9) vov Jisusš vaseftazn, i azš: kenändada! sin šaštšt, kundašt sonñ pilgezınza, i šukuñašt tejnza. (10) esta kortaj tejst Jisusš: đada peľ; molada, azada bradtnenti, mes-bi sin molalht Galilejati, tosa sin näjsamež monñ. (11) mižarda že sin molšt, esta konat-badi vanijhtneñ-ezda, sajaž ošti, azšt očü-poptnenti sembeñ kolga, mezü tokadš. (12) i šat puramaž kaštantneñ marta i tijaž lad, satiška jarmaktda maksšt saldatnenti. (13) kortaž: azada, mes sonñ tonadijnza vcl sašt i salaž sonñ, mižarda min udamü. (14) i kida tün kulšij igemonš, min kortaftsašk sonñ i tinü bedat-ezda targatüdež. (15) sin šavaž jarmaktneñ, tijšt stanü, koda tonaftšt ulšt; i kandavš tü kulš Judejtnen küčkasa mäk tü šis. (16) kefkü že tonadijht molšt Galilejati, panda lanks, koza märgš tejst Jisusš. (17) i näjaž sonñ šukuñašt tejnza, a ombacet šerkašt. (18) i šaštaž Jisusš azš tejst: maksf tejn ar vijš menel lanksa i moda lanksa. (19) i stanü molada, tonaftada sembü narodt, kstindaž sinñ lems alat i čorať i svätoj duřt, (20) tonaftaž sinñ kirdams sembeñ, mezü mon märgan tejnt; i vov mon martant sembü šista vekt šumirdamas. Amin.

SZÓJEGYZÉK.

A Nyelvt. Közl. V. kötetében (155—237. ll.) közlött moksa-és erza-mordvin Szótár kiegészítéséül imezen Szójegyzékbe a moksa Máté-fordításból föl vannak véve: 1. azon szók, amelyek a Szótárban egészen hiányzanak, jelesen a textusunkban előforduló orosz eredetű kölesónszók is; — 2. azok, a melyeket a Szótár még csak erza-mordvin szókül hozhatott föl; — 3. a Szótárban is meglevőknek nevezeteseb származékai; — 4. néhány, bár a Szótárban is meglevő szó, újabb hitelesítésül; — 5. végre azok, amelyek a Máté-fordításban figyelemre méltó alaki vagy jelentésbeli eltéréssel fordulnak elé. Ez eltérések föltüntetésére idéztem is a Szótárból az illető szóalakokat és jelentéseket (= jeggyel; vagy a kútforrás megjelelésével: *R.* = Reguly, *A.* = Ahlqvist, *O.* = Ornatov moksa-mordvin grammatikája, *M.* = Moksa mese és dalok: NyK. V, 145—152.) Egyéb rövidítés: *mdE.* = erza-mordvin; *W.* = Wiedemann erza szógyűjteménye.

Még megjegyzem, hogy e Szójegyzékben az igéknek tőalakjukat írtam ki, és pedig végvocalis nélkül, a hol ez t. i. ragok vagy képzők hozzájárultával többször el is marad (vagyis *R.* és *A.* szerint *-i*, *-e*, meg az *mdE.*-ben *-o*, *-e*, volna), pl. *topad-* (præt. 3. *topadš*), *jomaft-* (nom. acti *jomaftf*; præs. 3., tárgyraggal *jomaftsiŷ*), *kelg-* (præs. plur 1. *kelglam*); de kiírtam az állandó *-a* végvocalist (mely az *mdE.*-ben is *-a*), pl. *kočka-* (præt. 3. *kočkaš*; præs. plur 1. tárgyraggal: *kočkasajnek*), *joma-* (n. acti *jomaŷ*), *kstinda-* (*kstindaf*). — Szintígy még a végvocalis nélkül nehezen ejthető *-ú* és *-kšú* tövégeket írtam *-ú* és *-kšú*-nak (textusunkban több alakjuk *a* végű: præt. 3. *-kšúš*, inf. *-kšúama*, *-kšúams*; de nom. agentis: *-kšúij*, s az *mdE.*-ban e *-kšúa*, *-ú*-nak *-kšúe*, *-úe* felel meg). (Lásd a mordvin igetők végvocalisáról: NyK. XIII, 5. 7. 10. 62. ll.)

Betűrend: *a ü e i i o u | k g ŷ (h) j ű (nk, ng) | č* (és *e*) *š* (és *ž*)-*š ž | t d s z u | p b f c m | r l*.

Akrida sáska 3, 4. = акрида (jegyzetben magyarázata: *parodats pakšan silidjéjneš-ezda* «egy neme a mezei tücsköknek»).

ajša nincs 22, 23, 25, 29, 20, 6; *M. ajša* és *aš* (NyK. V, 145).

ašč- (meg:) virrasztani, ébren lenni, бдѣть 25, 13, 26, 38.

aščav- maradhatni, megállhatni 12, 25.

ad pokol 11, 23.; or. адъ.

adnaka mindazáltal, de, azomban 26, 39; or. однако.

aslića számár (kancza), ослица 21, 2.

azirava: *oču-a.* királyné, czárné 12, 42.

aziranda- uralkodni 20, 25; *nilä-azirandaj* четверовластникъ, tetrarcha 14, 1.

azma (dictum) преданіе, hagyomány, überlieferung 15, 2.

anaj kérő, szegény 11, 5.

anis ánizs, kapor 23, 23; or. анисъ.

abed ebéd 22, 4; or. обѣдъ.

abun hiába, ok nélkül, напрасно 5, 22, 15, 9; = *abin* A.

avaž, *avaz* para, anyós 8, 14, 10, 35; = *avaviz,* *avavz* A., *aves* R.

avkuks valóban, igazán 17, 11, 26, 24; = *af-kalks,* *af-kilks,* mdE. *alkuks.*

ar minden; = *är,* *er* R. A., *ar* O.

ara-: *af araj* nem kell, nem szabad, не должно 20, 26.

arilak: *a. škaj* isten mentsen, богъ сохрани 16, 22.

aru tiszta (= O.); szelid, незлобный 23, 26, 10, 16.

arapt-, arupt- tisztítani 3, 12, 8, 2;

arupnia-, fr. *arupt-* 10, 8, 23, 25; *arupniav-* (pass.) 11, 5.

artafstf festett, окрашенный 23, 27; *arht-* festeni A.

arhtf herélt, сконецъ 19, 12; *arhtav-* heréltetni (pass.) ib.

ala: *ala -pälä* férfi-fél, férfi-nem 19, 4.

ali, *al* vagy, avagy 12, 33, 15, 16, 15, 17.

aluksta- megalázni 23, 12; *aluksiav-* megalázni magát ib.

äre élő, eleven 16, 16; = R. A.

ezidna 12, 34; or. эхидна.

edi és: *näjäsk* . . *edi samä* láttuk és jöttünk 2, 2; meg: 2, 8, 11, 13, 16, 20.

eskept-: *e. krostati* keresztre feszíteni 20, 19, 23, 34. (tkp. szegezni: *äska,* mdE. *eske* szeg, vas-szeg).

ezdkiü mindjárt, azonnal 4, 20, 9, 13, 8, 22. stb.; egyszerre, вдругъ 17, 5; v. ö. *istakija* ugyanakkor, azonnal (NyK. V, 146).

- evdks* prizrakъ, jelenés, kísértet ((*evid-* ijedni) 14, 26.
erak-, *eräk-* föleledni, életre támadni 16, 21. 17, 9. 17, 23.
erakad- föleledni, föltámadni 20, 19.
erakafña-, fr. *erakaf-* fölélesztzeni, életre támasztani 10, 8.
eraza kész, serény, бодръ 26, 41; gyors, sietős 28, 8.; = *äräza*
 R., mdE. *eräza*.
erekla- föleledni, föltámadni 27, 63. 64. 28, 6; = *ärikla-* A.
ergad- eltévedni 18, 12; = *ärged-* R.
ergadsña- tévelyegni 22, 29.
elväd- hibázni, vétkezni 18, 15. 21; = *älväd-*, mdE. *ilvid-*.
ingalce elő, előrevaló (jövendő): *ingalcei-* sodaj proféta, пророкъ
 2, 5; *ingalce-azindij* id. 2, 15 stb.
ingald- megelőzni, предупредить 17, 25.
izal': i. *tejn* жалъ мнѣ, miseret me 15, 32.
izald- irgalmazni 5, 7. 9, 27. 17, 15: *izaldij* irgalmas 5, 7.
idama váltáság, megváltás 16, 26. 20, 28; mdE. *id-* megváltani,
 menteni.
isповenda- gyónni, meggyónni 3, 6; or. исповѣдатель.
iz (tagadósító ige: egy. 3. praet.)
ina же: néha «pedig» (pl. 6, 17. *ton ina mižarda gavendat te*
pedig mikor böjtölsz stb.; 2, 13. 22, 12 stb.), néha csak nyomaté-
 kosító (21, 25. *mes ina* miért v. miért is, почему же; 21, 19. *däza*
u' ina да не будетъ же, ne legyen v. ugyan ne legyen).
inksa -ért 5, 10; -nek (tartani vkit) 16, 14.
ifkü 21, 19. egy (egymaga); rendes alak: *fkü*.
irvä = *ervä* A., *ërvä* R.
irväja = *erväja*- A. 5, 32; *irväjaj-čora* völegény 9, 15.
irväjama házasság: i. *kolams* házasságot törni, paráználkodni 5,
 27; menyegző 22, 3.
irüdi részeз, пъяница 24, 49; *irid-* megrészegedni A.
ile, *ili* vagy (oder) 7, 4. 12, 29. stb.; = *ali*, mdE. *ali*, *ili*; or. или.
očulgaftña-, fr. *očulgaft-* nagyobbítani 23, 5.
otkazav- megtagadni (vkit, tkp. «sich lossagen von») 26, 34; or.
 отказаться.
otkirä bátor: *ult o.* дерзай, légy bátor, bízzál 9, 2.
otkirgad- merni, bátorkodni 8, 28. 22, 46.
otkirma ravaszság, ügyesség, хитрость 26, 4.
otvet felelet, számadás 12, 36; or. отвѣтъ.

običaj szokás 27, 15; or. *обычай*.

obiža- sérteni, bántani 20, 13. 5, 39; or. *обижать*.

obrok adó, rovás 17, 25; or. *оброкъ*.

oblak felhő 17, 5; or. *облако*.

ombace más, másik, második; A. *omíce*, R. *omíce*, *ombíce*, mdE. *omboce*.

orgad- futni, elfutni, бѣжать 3, 7; = *vorgöd-*, *vorgid-*; mdE. *orgod-*, *vorgod-*.

olksama jajgatás, вопль 2, 18.

uksus eczet 27, 34; or. *уксусъ*.

ušapt- kezdeni, megkezdeni 5, 2. 1, 18 (*ušaptf*). 20, 8; *ušipt-* 16, 22. (*ušiptama* kezdet 19, 4); — v. ö. *ušid-*, mdE. *ušod-*.

ušard- kelleni, illendőnek lenni 20, 4. 23, 23. 22, 17; *afil* *ušard* nem vala szabad 12, 4.

utara ellen: *škajt* *utara* 26, 65; *utarad* ellened 26, 62. 27, 13. 18, 15.

utaras ellen: *utarazna* ellene 12, 14. 16, 22. 15, 26. 14, 24; *utarazn* ellenem 12, 30.

utars ellen: *sän* u. ez ellen, erre (feleletül) 21, 24. 25, 9.

utaru: *monh* u. ellenem 18, 21.

ufa- fúni 7, 25; A. *ufa-* és *fa-*.

ufam tömlő, мѣхъ; = *fama* A.

ur szolgál, rab 6, 24; *urá* 24, 45; = *urá* O.

urava szolgánő, szolgáló, служанка 26, 69.

urada- fölszerelni, ékesíteni 12, 44; or. *урядить*.

urta nyáj, стадо 8, 30. 26, 31. (gen. *urtt*).

ulca utcza 6, 2; or. *улица*.

ulem horog, уда 17, 27; = *ulmä*.

kajanda- megtérni (bűnbánattal): *kajandada* 3, 2. 4, 17; or. **каяться**.

kajmä szórólapat 3, 12; v.ö. *kaja-* szórni, vetni.

kaštan vельможа, főúr 20, 25; elöljáró, községnek vénéje, старѣй-шина 16, 21.

kati-kiä valaki 12, 47; *kati-mezü* 20, 20; = *kat-kiä*, -mezä.

kadk hadd! *k. valgi* hadd szálljon le 27, 42.

kasama növény 13, 32; = *kasima*, mdE. *kasmo*.

kasf természet, постъ 6, 27; *kas-* «nöni» igétől.

- kaza* kecskebak, козель 25, 32.
kazf ajándék 23, 18.
kanzid- búsulni, szomorkodni: *kanzidij* szomorú, унылый 6, 16.; v.ö. *kaúz-* szomorkodni, gyászolni A.
kanzidfks скорбь, 24, 21. szomorúság, nyomorúság.
karkšaksña- övedzeni, опоясываться 3, 4.
karmarav ренейникъ, lapu, bojtortján (klette); 7, 16; = *kumbarav*, mdE. *komarav*, *kormarav*, *kormalav* lapu.
kalena térd 17, 14; or. колено.
kalgad- keményedni, durvává lenni 13, 15; = mdE. *kalgod-*.
kaldaz udvar 26, 58. 26, 3; *kaldazsa* künt 12, 47; — A. *kaldas* eszerényakol, mdE. *kardas* udvar.
kalnal: *pupaj k.* tövisbokor 27, 29; — *kal* füzfa, *kalnal* füzes.
käžij haragos, gonosz 21, 41; = *käzi* R. A.
käžija- haragudni 5, 22. 18, 34; = *käžja-* R., *käžia-* A.
käžf harag 3, 7; — mdE. *käž*.
külftima néma (nyelvetlen) 9, 32.
kesar császár 22, 21; or. кесарь.
kenänd- örülni 5, 12. 18, 13. 26, 49. 27, 29. 28, 8; *kenändama* öröm 2, 10. 13, 20. 13, 44. 25, 21; = *kenärd-* A. R.
kenerf gyümölcs, плод 3, 10; = *kenerf* érett R.
kenčks ajtó 27, 60; (rendesen: *kenkš*); — *kenčiks* R., *kenkš* A. R.
kemeksta erősen, keményen 9, 30; *kemesta* 15, 22. -
kemeksta- erősíteni, erősen fektetni 7, 25.
kerš bal 6, 3; *kerši* 20, 21; = *kerži*, *kerži*, mdE. *kerš*.
kelepna-, fr. *kelept-* szélesíteni 23, 5.; = R.
kelg- akarni: *af kelgi* 2, 18; szeretni 5, 28.
kelgama szeretés: *para-k.* jóindulat, szeretet (wohlwollen, благоволение) 3, 17.
žit = *žot* 26, 35.
kirža kevés, kicsiny 8, 26; = *kerža*, *kirža*, O. *kirža*.
kird- tartani, visszatartani 3, 14; kitartani, túrelemmel lenni:
kirdt lanksan 18, 26; *kird-*: *kirdaft* 8, 28; *kirdj* 9, 32; = *kérd-*, *kird-*.
kit ezethal 12, 40., or. кить.
kitks чепра, vonás (írásban: strich) 5, 18.
kirväst- meggyújtani; = *kerväst-*, *kirväst-*.
kildšña- (e h. *kildkšña-*), fr. *kilbl-* befogni (húzovonó marhát) 21, 5.

kočka- (meg:) kiszedni, választani 12, 18.

χοῦσα, χοῦσ habár 8, 9, 13, 32; = *kuť, kuš*, mdE. *koť, koš*; or. хотя, ХОТЬ.

košard- kényszeríteni, indítani vmire 5, 32, 27, 32; = A.

kodana (какъ же) 26, 54; — *kodanä*; v. ö. *ina*.

kodanga hogy is (*k. af* sehogy sem, semmiképen nem) 2, 6, 5, 14.

kozamarina tövis-bokor 7, 16 (talán e h. *koza-marinal*, mely *koza-mar-ra* utal).

kožalgadma gazdagság 13, 22; *kožü* gazdag.

koňä (homlok): *koňei vasta* лобное мѣсто, koronya-hely 27, 33.

kondaks hasonlóképen 27, 41; -ként 25, 14.

kondama hasonló 11, 16; = *kodama*, mdE. *kondamo*, *kondä* gyanánt, -ként; -hoz hasonló, -féle.

kondast- méltónak, jónak, vmire valónak lenni 5, 13: *af kondastan* я недостойнъ 3, 11; *af-kondastij* непотребный, haszontalan 25, 30.

kondaft- hasonlítani, vergleichen 7, 24, 11, 16.

kovinga: *k. af* sehova sem, semmire sem 5, 13.

kovčeg bárka (Noé bárkája) 24, 38; or. ковчегъ.

korän gyökér 3, 10, 13, 6, 13, 21; = корень.

kortaft- (megszólni), elítélni, kárhoztatni 12, 7, 12, 14; rábeszél-
leni, уговорить 28, 14.

kolaz kalász 13, 26; or. колосъ.

kolafks soblaznъ, botránkozás (tkp. rontás, *kola*- igétől) 13, 41.

kolaft- megsérteni, ártani 16, 26.

koli ha 19, 10; = *kuli*, mdE. *koli*; or. коли.

kolga -ról, felől (pl. kérdezni, szólani) 2.

kuć- fölmenni 15, 29; = R. A.

kućaft- fölvenni, fölvezetni 17, 1; = *kuceft*- A.

kućkan sas 24, 28; = *kuckan*, mdE. *kućkan*, *kućkan*.

kunarakijä már régen 11, 21; = O.; *kënara*, *kunara* régen R. A.

kunelŷks зависть irigység, gyűlölet 27, 18; v. ö. kaz.-tat. *könče*
irigy, *könnä*- (e k. *könlä*-) irigyelni, csag. *künle*-id.

kundšama (fogószer): *kalü-k.* háló, сѣтъ 4, 18.

kuvat soká 23, 14; *kuvat* A.

kuvalga által 1, 22; = *kuvalga* hosszant A., által O.

kuvalgart- folytatni, продолжать 11, 25, 22, 1.

kulä hír, слухъ: *para-k.* evangéliom 11, 5; = mdE. *kulä*.

kulav- hallatszani: *kulavš* 2, 18.

kulma hír, слухъ 9, 26.

kšte- tánczolni 14, 6; = *kište*-.

kstinda- keresztelni: *kstindaj Joannš* 3, 1; *kistēdinda*- A.

kstindav- megkeresztelkedni 3, 6.

krost kereszt 10, 38. 16, 24. 23, 34. 26, 2. 20, 19; — or. крѣсть.

gajsü amaz 3, 3; = O., v. ö. *kaj-tu* amoda A.

gasta- bemocskolni, fertéztetni 15, 11; = A.

gavenda- böjtölni, поститься 4, 2. 6, 16; — or. говѣ-ть.

goraz -hoz képest 2, 6. 3, 11; = O., *korüs* R.

gorēicä mustár 13, 31; or. горчица.

gornicä ház, szoba 21, 33; or. горница.

grez bűn, peccatum; = or. грѣхъ 3, 6.

gresnek bűnös 9, 10; or. грѣшникъ.

jakšam- meghidegedni 24, 12; = R.

jazičnek pogány 4, 15; or. язычникъ.

jav-. *j. irvänts marta* elválni feleségétől, разводиться съ женою 5, 31; (*jav*- elválasztani, osztani).

javft- szétválasztani, szétosztani 10, 35. 12, 25.

jartsama : *j. pül* étel, ennivaló, eleség; 3, 4; = mdE. *jartsamo*.

jondal villám 24, 27; = *jondil*, mdE. *jondol*.

joma- elveszni 8, 25 (a kazáni kiadásban többnyire *juma*-nak, azaz kezdő ю-val írva, pl. 5, 29. 10, 6. 26, 52); = *ima*-, mdE. *joma*-.

jomaft- elveszíteni (többnyire *jomaft*-nak írva, pl. 2, 13. 16, 25. 26, 8); = *imaft*-; mdE. *jomavt*-.

jomafks (*jumafks*) elveszés, veszedelem 7, 12.

jomafna- (*jumafna*-), fr. *jomaft*- 12, 30.

jombla kicsiny 2, 6. 2, 16; = *jolma*, *jomla*.

juvad- kiáltani, закричать 8, 29. 14, 30.

jur : *pilä-jur* arczulesapás, pofonütés (tkp. fül-gyökér, fültő) 26, 67.

čatird- csikorogni 8, 12; = *čatird*-, mdE. *šaturd*- recsegni.

čas óra 10, 19; or. часъ.

čura pohár; or. чара 10, 42.

carstva ország: *meneli carstva* 3, 2; or. царство.

čuda csoda, csodatétel 12, 38; or. чудо.

šajar szőr 3, 4. 5, 36; = *šājār*.

šačama nemzetség, nemzedék 1, 17; = *šačema* R.

šapaks kovász 13, 33.; A. R. *šapaks*, mdE. *čapaks*.

šava üres: *šava-širä* puszta vidék, pusztaság 3, 3.

šama ing, рубанка 5, 40 (természetesen más a *šama* «arcz» szó).

šameñ rozsdá 6, 19; = *šāmen*.

šamndama pusztulás 24, 15; — *šam-* megürülni.

šarām: *šarāmsa aščij* узникъ, fogoly 27, 15-

šarikiđ- érteni, megérteni 13, 13; = *šarhked-*.

šarkst- megfordulni; — a *šar-* igéhez tartozó.

žemčug gyöngy 7, 6. 13, 45; or. жемчугъ.

šerka- ingadozni, tétovázni 24, 29; *š. verasa* kételkedni 14, 31.

21, 21. 28, 17; fölindulni 21, 10; *modai šerkama* fölindulás, föld-

rengés 24, 7; = *šerhka-* himbálódni A.

žertvennek oltár 23, 18.; or. жертвенникъ.

širept- el-, félregördíteni 28, 2.

šobdaks sötétség, тьма 8, 12. 10, 27.

šuka- rázni, lerázni (port) 10, 14; (fejét) 27, 39.

šukša- (c. dat.) megtiltani, воспретить 12, 16. 17, 18.

šumird- elvégezni, befejezni 7, 28. 11, 1. 28, 20.

šumbra boldog 5, 3. 11, 6.; = *šembra*, *šumbra* egészséges, ép.

šumbraft- üdvözölni, köszönteni 10, 12.

šulř árnyék 4, 16; = *čilř* A., *cilř* R.

šulřt- megárnyékolni 17, 5.

škakst -szor, -szer: *sisem-škakst* hétszer 18, 21.

škabaz isten: 1, 20 stb.; v. ö. *škaj* és *paz*, meg mdE. *ški-paz*.

ščoka oreza 5, 39; or. щёка.

šta hogy (dass); or. что 12, 5.

štada aščij mezitelen 25, 36. 25, 38.; v. ö. mdE. *štrapo*, *štapo*.

štabi hogy (dass, damit), 10, 1. 10, 25 stb.; or. чтобы.

tanga ismét, megint 18, 19 stb.; = *taga* R. A., *tanga* O.

tarvad- gyötreni, kínozni, мучить 8, 29; *tarvadř* elfáradt, изну-

ренный 9, 36; *tarvadma* gyöttelelem, kízás, мучение 24, 9. 25, 46.

täj- seperni: *täjř* 12, 44; = R. A.

- tästä* жеребий sors (vető sors) 27, 35.
tär- lengeni, ingani, колебаться 11, 7.
täraft- kísérteni, некусить 6, 13. 16, 1. 19, 3. 22, 18; *täraftij* kísértő 4, 3; *täraftama* kísértés, kísértet 26, 41; *täraftav-* refl. (kisértődni) 4, 1; *täraftia-* fr. *täraft-* 4, 7.
tejs -hoz, -ig 1, 17. 2, 14. stb.; = *tes*, *tejs*.
tevtima hiábavaló 12, 36.
tela test 5, 29 stb.; or. тѣло.
tirgaft- rábizonyítani vkire (arguere, обличить) 18, 15. 26, 73.
tij- tenni; meg: érne, méltónak lenni: *kona tij kajandamat* 3, 8;
tij méltó, достоинъ 10, 11; *af tijan* nem vagyok méltó 8, 8; v. ö. *mežama tii* mit ér (NyK. V, 146).
tijandij munkás, мивес 20, 1.
tütä ez (NyK. XIII, 56).
tifteñ egyenként 20, 2. 9. 10; R. *tiften* (NyK. XIII, 113).
tokad- megesni, történni случиться 18, 13; *tokadf* megtörtént 18, 31; — mdE. *tokad-*.
totmak szolgál, служитель 14, 2.
topad-, *topad-* satiar 5, 6. 14, 20; = *toped-*, R., mdE. *topod-*.
tomba mélység, глубина 18, 6; v. ö. mdE. *tombaka* mély.
tora- szólni, beszélni 17, 3. 19, 3; *torama* szólás, beszéd 26, 73: *lama torama* многоглаголаніе 6, 7; — R. *tora-* dörögni, csörögni.
tu- (*tuj-*) (meg:) adni: *tuda* дайте 25, 8; *tujama* áldozat: *tujama kši* хлѣбъ предложенія 12, 4.
tuk hadd (pl. tegyem ezt) 7, 4; v. ö. mdE. *tuka* (plur. *tukado*).
tuf kép 22, 20.
tura- trombitálni, трубить 6, 2; *turama* trombita 24, 31.
tuřma háború, csata 24, 6: *t-pejel* kard, мечъ (tkp. verekedés-, csata-kés); — *turema* R., mdE. *tuřme*.
tmin kömény 23, 23; or. тминъ.
- da-* (tagadóító igető): *dat*, *daza*, *dada*; *damak* (ne te engem 3, 15), *damešt* (ne te minket 6, 13); — A. R. *ta-*, mdE. *ila-*.
dacü (*dačü*) adó, vám 22, 19 (*dacet* 22, 17; plur. *dacet* 17, 25.): *daceñ-kočkaj* adó-szedő, vámszedő 5, 46. 18, 17. stb.; — or. дача (v. ö. подача, подачка, подать adó).
diva csoda, csodálkozás: *divasta* 8, 27; or. диво.

divanda- csodálkozni 8, 10; or. дивиться.

divna csodálatos 21, 42; or. дивно.

dolg adósság 6, 12; or. долгъ; *dolgu* adós, должникъ 6, 12.

duz lélek 8, 16: *svätoj duz* szentlélek, святой духъ 3, 11.

dušman ellenség 5, 25; (R. boszorkány, A. varázsló).

drug barát 5, 47: *drugä* barátom 20, 13; or. другъ.

šaka fazék 27, 7; = A.

satiška elég (tkp. elégnyi) 28, 12.

šas: 22, 24. *es-šazinja* за себя, magához (t. i. férjhez venni).

— Alkalmasint hiba van e helyen. Különösen a «férjhez menni (venni), férj nélkül lenni» szólásokban használt névutók mdE. *ekš* és *ekšne*, s az utóbbival szemben áll a moksa *äškssa* (R.); e szerint az itt kellő lativ-féle névutó *äškss* volna, 3. személyraggal: *äškišinja*, vagy bár *äšsazinja*.

saldat katona 8, 9.; or. солдатъ.

sätav csendes, szelid, кроткий 6, 5.; *sätav* R. (*setmä* alatt).

sätavks csend, csendesség 8, 26.

sätaftav- megalázni magát, szeliddé válni, смириться 18, 4.

säraft- eldobni, megvetni 21, 42; = *säraft*- tolni R.

särädks szomorúság, скорбь 24, 8; l. *serädks*.

sestra soror 13, 56; or. сестра.

seräd: *serädij* beteg 4, 24.; = *säräd*- aegrotare.

serädks betegség 4, 23; v. ö. *säräd*- aegrotare.

serüksüuv- magát fölmagasztalni 23, 12.

serüksta- fölmagasztalni 23, 12.

sergäd- kiáltani, hívni; — *sergad*- R., *sergäd*- A.

sirgad- fölébredni: *sirgadaž* 1, 24; v. ö. *sörgëzan* R., *sirgesan* A.

sirnad- megrettenni 58, 4; v. ö. mdE. *sorn*- reszketni,

siñara annyi 15, 33; = *señara* R., *senara* A.

simft- itatni 10, 42; A. *simd*-.

silidej tücsök, сапанча (l. *akrida* alatt); = *cilidi*, R., *cilidi* A.

sitsä az, ez (NyK. XIII, 56).

sot- kötni 16, 19; fr. *sotand*- 13, 4;— R. *sot*-, A. *sod*-; mdE. *sod*-.

sotnek százados, or. сотникъ.

sodakšna- tudakozni 10, 11.

sodafks jel 26, 48.

sodaft- (meg:) meglátogatni 25, 36.

šutam- hallgatni, elhallgatni, молчать 26, 63. 22, 12; *šutamma* hallgatás 22, 34; — v. ö. *sätav*; — R. A. *setm-* csendesedni.

šuts- feddeni, укорять 11, 20; szidni, káromolni 26, 65; — R. *šuts-*, A. *suč-*.

sud ítélet, törvényszék; 5, 21. or. судъ.

sudama ítélet 23, 23.

sudinda- itélni 7, 1; or. суди-ть.

sudindav- törvénykezni; or. судиться.

sudja bíró 5, 25; or. судья.

subbota szombat; or. суббота 12, 1.

suman kaftán 5, 40; = *sěmañ* R., *sumañ* A.

šumbarama háborgás, zavar 9, 23; *šumbarav-* megháborodni, zavarodni 2, 3; *šumbaraftama* возмущение 26, 5; *šumbaraftama* háborgatni 26, 10; — v. ö. *šimbra*, *šumbra* zavaros, *šumbirgajt*, föl-zavarni.

šurtsajt- mozdítani, двинуть 23, 4.

sta ügy, igen 11, 9. (lásd Szót. *sä* alatt).

stak даромъ, ingyen 10, 8; A. *stak*, *stanä* ügy.

stakšña-, fr. *sta-* varrni 9, 16; *šta-* R., *sta-* A.

stafks varrás 23, 5; = A.

stajt- kelteni, támasztani 22, 24.

stalma teher 11, 30.; = R.

strad- elszéledni: *stradajht* 26, 31; — *sěrad-*, *srad-*; v. ö. mdE.

sra-, *stra-*.

strajt- szétszórni 9, 36; = *sěraft-* R.

spira sereg, had 27, 27; or. спира.

svätina szent dolog, szentség; or. святыня. 7, 6.

svätinda- szentelni; or. святи-ть 6, 9.

svätılnek lámpás 25, 1; or. свѣтильникъ.

svätoj szent, = or. святой.

svädetel' tanú; or. свидѣтель 19, 18.

svädetel'stva bizonyosság, or. свидѣтельство 8, 4.

svėca gyertya 5, 15; = *svėc* A.; or. свѣча.

smokovnica fügefa 22, 19; or. смоковница.

slava dicsőség 4, 8; or. слава.

sluga szolga; or. слуга 20, 26.

služinda-, *služanda-* szolgálni; 4, 10. 11; or. служи-ть.

zakon törvény; or. законъ 7, 12.

zavesa kárpit, függöny 47, 51; or. завѣса.

zolata arany 10, 9; or. золото.

natoka gonosz, rossz 23, 15: *n. mält* rossz gondolatok, злыя помышления 15, 19; or. натѣка (Dal szótára szerint: «idegen, be-költözött», pl. ily mondatban: «ez nem idevaló lakos, hanem натѣка»).

nadija- bízni vmiben 12, 21. 27, 43; or. надѣя-ться.

naslednek örökös 21, 38; or. наследникъ.

narod nép: or. народъ.

naruga- káromolni, szidalmazni 9, 3; or. наруга-ть.

nalnä söt, még 11, 22; = O.; *nalna* A. R.

näbud: mezä-n. valami 21, 3; *näbut* 5, 23; or. нибудь.

nedela hét (woche) 28, 1; or. недѣля.

nesak poleliку 25, 40; mdE. «ugyanis, mert» W.

nenek mindjárt, тотчасъ 21, 20. 25, 15.

nižafť увѣчный, csonka (verstümmelt) 15, 30.

nił'sakšna-, fr. *nił-* nyelni 23, 24.

norav-: *noravak* построї, megállj, várj 27, 49.

norg- elkapni, elvenni, elrabolni 13, 19. 15, 26; *norgama* rablás, ragadomány 23, 25; *norgij* ragadozó, хищный 7, 15; *norgav-* elve-vődni 9, 15. 13, 12.

nola- eresztteni, bocsátani (hozzá-, be-e. допускать) 23, 13; *nolaksna-* fr. (eleresztteni, отпущать) 27, 15.

nolda- (eresztteni); megengedni 12, 10.

nolgađij rest, lusta 25, 26; — *nolgađ-* hivalkodni R.

nudi sıp: *nudi-moraj* sípos, sípoló 9, 23; *íudi* 11, 17; — R. *íudi*, A. *nüdi*.

íudiks nád 11, 7; = R., *nudiks* A.

nwa- szunyadni, el-sz. 25, 5; = R. A.

numa aratás 9, 37; *nuj-* igétől (A. *numa*, mdE. *numo*).

nürhkülgad- megrövidülni 24, 22; = *nürhkalgöd-* R.

íurgafť- függesztteni 18, 6; v. ö. *íurg-* függni.

nulgađ- restelkedni, hanyagúl viselkedni, нераđть 6, 24; megvetni, презирать, пренебрегать 18, 10. 22, 5; *nulgađks* utálat, мерзость 24, 15; — R. *nélgađ-*, mdE. *nolgađ-*, *nulgađ-*.

- pakoj* szoba, kamara; or. покой 6, 6. 24, 26.
paj rész: *kemence paj* 23, 23.
pandks folt 9, 16; = *panks*; *pand-* igétől.
paraši kincs 2, 11. stb.; — *parši* jószág, vagyon; mDE. *paroči*.
paroda nem, faj 13, 47; or. порода.
palf- elégetni 13, 30; fr. *palfña-* 13, 40.
päskid- tölteni, betölteni; = *päsked-* R.
pätnica péntek 27, 62; or. пятница.
päsok homok 7, 26; or. песокъ.
pälä-ši dél: *päläši-širä* 12, 42.
päleva kétfelé, ketté (ószl. полма) 24, 51.
pekja terhesedni (hasasodni) 1, 23; = *pekija-* R.
pečat pecsét 27, 66; or. печать.
pežid- esküdni, bozithy 26, 74; = *pežed-* R.
pedand- szürni 23, 14; *peda-* R.
penza- kóstolni, vкyсить 16, 28.
peřf környék, окрестность 3, 5. 14, 35; = *peřf*, *pirf* udvar, ke-
rités.
pička- gyógyúlni 8, 8; = *pečka-* R., *pička-* A.
pičkaft- gyógyítani 8, 16. stb. (R. *pečkaft-*); fr. *pičkafña-* 4, 23.
pítstaj mintegy, körülbelül 14, 21.
pirda- elrejteti, elrejteti 25, 18.
pülta- égetni 3, 12; = *polhta-* A., mDE. *pulta-*.
pičadřks bánat, bú, nyomorúság печаль, горе 19, 22. 23, 13;
pičafks 11, 21; (gond) 6, 34; — v. ö. R. *pičed-*, A. *pičid-* bajlódni,
fáradni.
piškad-: *piškadma* rívás, ordítás, hangos sírás, рыдание; =
peškad- R.
piškadšña- (e h. *piškadkšña*) kiáltozni 21, 9.
pingü: *monü pingsta* при мнѣ (nálam), körülöttem 15, 32.
pindald- fényleni 5, 15; = *pindild-* A.
pir lakodalom 22, 2; or. пиръ.
piřa- bekeríteni 21, 33; = *peřa-* R., *pera-*, *pira-* A.
pilg-al zsámfoly, подножие 5, 35.
pop pap, or. попь.
pov- megakadni (horgon) 17, 27; = R.
povav- fölakasztani magát 27, 5.; = mDE.
pola участь, sors (schicksal) 24, 51.

- polaftav-* elváltozni, át-v. 17, 2; — *polaft-* váltani, cserélni.
poluška (kis pénz: $\frac{1}{4}$ kopéka) 5, 26; or. полушка.
polda tag 5, 29; (R. W. ízbütyök, csukló, boka).
puzana spongyia, gomba 27, 48.
put- v. *hova* tenni, rakni, helyezni, állítani, építeni 4, 5, 17, 4, 24, 1; *vminek* tartani 12, 33; megigérni 14, 7; elhatározni 1, 19; = *pít-*, *put-*.
putand-, fr. *put-* 21, 26.
putlek ménta 23, 23 (jóformán *putnek* kell = or. путникъ lein-kraut v. grosser wegerich).
pupa- szúrni: *pupaj-tišü* tövis 13, 7; *pupaj kalnal* tövisbokr 27, 29; = *pëpa-* R., mdE. *pupa-*.
puram- összegyűlni 13, 2; = *përëm-*, *puram-*.
purapt- gyűjteni, összegyűjteni 22, 10, 2, 4.
puł por 10, 14; or. пыль.
psij forró 8, 14; hőség 20, 12; = *psi*, *psi*.
pra-: *p. mälša* megbotránkozni 11, 6.
prakšüa-, fr. *pra-*: *kev-prakšüama* (tkp. kő-hullás) соблазнъ, bot-ránkozás 16, 23.
prafüa-, fr. *praft-* ejteni: *p. mälša* megbotránkoztatni 5, 39.
praznek ünnep 26, 5; *prazdnek* 27, 15; or. праздникъ.
pribul haszon, польза 16, 26; or. прибыльъ.
prima- kapni, venni (erhalten, bekommen) 2, 12; fogadni 5, 47;
primanda- 10, 40; — or. принима-ть.
prokaza bélpoklosság 8, 2, 26, 6; проказа.
plotnek ács 13, 55.; or. плотникъ.

bajdek bot 10, 10.
baška (c. abl.) -n kívül 11, 27, 14, 41; = A., *paška* R.
bata: *koda bata* какъ будто (quasi) 26, 55; — A. *pita*, mdE. *butta*.
badi: *kodamat-b.* némelyek 9, 3; *konat-b.* id. 28, 11; *mižara-b.* némi, némennyi 15, 34; — A. *padi* talán, or. буде (ha talán: v. ö. mdE. *budi* NyK. XIII, 80).
bašav- vigasztalódni, утѣшиться 2, 18, 5, 4; — v. ö. *baša-* al-tatni, csillapítani A.
beda szorultság, baj 28, 14; or. бѣда.
beräg part 8, 28; *beräk*, *beräk* A., or. берегъ.

brad frater: *bradś* 10, 21; *bradtseñ* 7, 3; *bradanzan* 1, 2; — or. *братъ*.

blagoslovinda- áldani 5, 44; or. *благословить*.

fata- megfogni 21, 25; = R.; or. *хватить*.

fasta együtt, *вмѣстѣ* 13, 29, 22, 34.

fkept- egygyé tenni, egyesíteni 19, 6.

vajmama nyugalom 11, 29; — *vajma-* pihenni.

vajmaft- pihentetni, megnyugosztani 11, 28; megnyugtatni 14, 27.

vačkad- megütni, csapni 26, 51; = O., *vačked-* R.

vad mert (*убо*); = or. *вѣдъ*.

vasence első, legelőbb való: *v. pop* 2, 4; *v. glava* első fejezet; — v. ö. *vaseñ*, *vasiñ*; mdE. *vasiñce* első.

vaseft- *встрѣчатъ* elétalálni vkit, találkozni vkivel 26, 32; *vasift-* A.

vaškaf- megcsalni, elhitetni 24, 4; = A. R.

vaškafña-, fr. *vaškaf-*: *šamasa-vaškafñama* képmutatás 23, 28; *šamasa-vaškafñij* képmutató 6, 5. stb.

vanav- óvakodni, őrizkedni 6, 1.

vara- esküdni; *varama* esküvés, eskü, 5, 33; v. ö. mdE. *vara vanoms* tanuskodni W.

varaft- *заклинать* beschwören (istenre kényszeríteni) 26, 63.

varžaks: *langa-v.* példa 24, 32.

varřmadma virradat 28, 1; = *varřmedema*.

vald-: *valdams* világlani, ragyogni 5, 45; v. ö. *valda* és mdE. *vald-* (*valdo-*) *igét*.

valdaptav- fényleni (tkp. fényesítődni) 13, 43; *valdapt-* = *valdapt-* R. A.

valdks fényesség, világ, *свѣтъ* 17, 2, 24, 29.

värce felső 5, 22; — v. ö. *vär*.

vek aetas, aeternitas 6, 13; *sä veksä* 12, 32; or. *вѣкъ*.

veš- (meg:) akarni 23, 37.

vedftima víztelen, száraz 12, 43.

vesülgad- vigadni, örvendezni 5, 12; or. *веселый* (*víg*).

veñapt- kinyújtani (kezét) 12, 13; *veñept-* 14, 31; — R. *venept-*.

venec korona, koszorú, 27, 39; or. *вѣнецъ*.

veneli ki (hinaus, вонъ) 21, 39 : *jordams veneli* kivetni, kidobni
выбросить вонъ 5, 13 ; — v. ö. mdE. *venelks* levegő ég.

vera hit 9, 2 ; or. вѣра.

vera- hinni 9, 28 ; *veraj* hívő : *kirža-v.* kishitű 8, 26 ; — *veranda-*
id. 8, 13 (A. *verinda-*) ; — or. вѣрить, вѣрвать.

veraz bárány : *ócu-šii* v. húsvéti b. 26, 17 : — *verës* R., *verskä* A.

verblud teve 19, 24 ; — or. верблюдь.

vella- (fedni, befedni) öltözni 6, 29 ; — *vellama* fedél, háztető
4, 5 ; ruha, одежда 3, 4 stb. ; — *velhla-* R., mdE. *vellu-* ; *velhtāma-*
pāl takaró A.

velma- föléledni : *velmaš* воскресла 9, 25 ; *velema-* 14, 2 ; fr. *vel-*
makšna- 11, 5 ; — *velma-* föllábadni, fölggyógyúlni.

virgaz farkas 7, 15 ; = *virgas*, *vérgas*.

virgüdft- избавить, szabadítani 27, 43. (= *virgüdft-*).

vij (meg:) hatalom : *vijl ala* 8, 9 ; — *vijan* possum, я властень
20, 15.

viškü erős : v. *varma* сильный вѣтеръ, szélvész, великая буря
14, 30. 8, 24.

videm- (meg:) igazzá válni, i. bizonyúlni 12, 37.

videlgađ- szégyenleni magát, szégyenkedni 21, 37 ; — *videlgēđ-*,
mdE. *videlgad-*, *vidilgad-*.

videlgaft- szégyeníteni : *videlgaftams* 1, 19 ; = *videlgeft-* R.

vina bor 11, 19. 26, 29 ; or. вино.

vinograd szőlő 7, 16 ; *vinograd* 26, 29 ; or. виноградъ.

vinogradnek szőlő (kert) 20, 2 ; *vinogradnek* 21, 33 ; or. вино-
градникъ.

virgüd rohanni, eredni (neki) 7, 25. 8, 32 ; v. ö. *vérgüt-* ereszt-
teni R.

virgüdjt- (eresztteni) : *virgüdjtaf* szabad (eresztett) 17, 26.

rov íme (ecce) 1, 23 stb.

vola ákarat 6, 10. ; or. воля.

volna hab, hullám 8, 24 ; or. волна.

maštña-, fr. *maštft-* elfogyasztani, elpusztítani 6, 19 ; v. ö. *mašt-*
fogygni, apadni, meg : mdE. *maštovt-* tönkretenni, veszteni.

matad- elaludni (oltódni) 25, 8.

matav- eloltódni : *af-matavma tol* 3, 12 ; v. ö. *mat-* eloltani.

matuduv- elaludni 25, 5 ; = *matiduv-* A., *matēdēv-*, *mateduv-* R.

matra- elfojtani, elnyomni 13, 7; = *matra-* nyomni A.

mazi szépség, gyönyörűség, прелесть 13, 22; A. R. «szép»

maziptúa-, fr. *mazipt-* szépíteni, ékesíteni 23, 29.

mani nap (sol) 5, 45. 13, 6. 13, 43 (R. A. derű, derűlt).

mama anya: *mamants* 1, 18; = O.

maŕa- (meg:) kóstolni 27, 34.

mäk egész, mind (usque) 26, 58. 27, 51: *mäk peti* mind végig 10, 22; *mäk tü eis* mind e napig 27, 8. 28, 15; — R. A. *mäk*, mdE. *mik*.

mül: *tujems mül's* megtetszeni 14, 6.

müla- (*mül-*) gondolni 1, 20. 5, 15. (*mültad* 16, 8; *mülijht* 6, 7); — fr. *müland-* 21, 25; *müln-* 16, 7; — v. ö. *mülam* emlékezet R., *mülam* A.

meki-päli utóbb, utoljára (наконецъ) 1, 25; = *mek-päli* R., *meki-päli* O.

mekipülce utolsó 19, 30.

medirks mérték, мѣра 7, 2. 23, 32; mérceze 13, 33.

mes miért, minek 7, 3; mert 9, 21; hogy (dass): *näjäz mes... látván, hogy..* 2, 16 (v. ö. mdE. *meks*, lásd NyK. XIII, 102); — *mes-bi* hogy (a végett hogy: v. ö. что-бы) 5, 28.

mezü-mezü valami 24, 17.

meranda- mérni 7, 2; or. мѣри-ть.

melce utolsó 5, 26; *melece* 27, 64.; mdE. *mejice*.

mížara mennyi 15, 34; = *mezara*, mdE. *mezaro*.

mížarda mikor = *mezarda* A., *mížarda* O.; mdE. *mezardo*.

mížardinga (af) soha (sem) 21, 16; *mížardanga* 21, 42.

mížars míg, meddig 2, 9; *mížards* 2, 13. 26, 36; = *mezars* R., mdE. *zarts*.

mížarkst mennyiszor, hányszor 12, 12.; *mézarkst* R.

mirdaft- megtéríteni 18, 25; = *murdaft-*.

mirdä: *mirdänts* 1, 16; = *mirdä*; — *mirdftima* férjetlen, özvegy.

míšandsnij áruló, árús 21, 12.

mírandu- kibékülni 5, 24.; or. мириться.

míro szent olaj, kenet 26, 7.; or. миро.

mílosti kegyesség, irgalmasság 9, 13; *mílast'* 23, 23; — or. милость.

mílastena alamizsna 6, 1.; or. милостыня.

mor dőghalál 24, 7; or. морь.

muvargaft- vétkessé tenni, vádolni 12, 10; megítélni, elítélni, осудить 23, 14. 27, 3. 12, 41; — v. ö. *muvir* vétkes vmiben.

muvarma вина (schuld), bűnösség 27, 37: *muvarmaftima* ártatlan 27, 4.

raça- пугаться, csúfolni 27, 29; *raka*- kaczagni A. R.

rang- ordítani, kiáltani 27, 23; v. ö. *rang*-; mdE. *ranga*-.

razde: *esta r. salasij* akkor talán (dann etwa) kirabolja 12, 29; *r. čuda Jonat* hacsak nem a Jónás csudája 12, 39. 16, 4; or. развѣ.

rana korán 20, 1.; or. рано.

rabota- dolgozni, munkálkodni 21, 28; or. работать.

rod nemzetség: *rodats* 1, 1; = родъ.

riznaj bús, szomorú 6, 16; = *reznaj* R.

langaks: *sorma-l.* fölírás 22, 26. 27, 37.

lažad- szomorkodni, bánkodni 26, 37; — v. ö. *lažna*- R., *lažna*- A.

lask-, *lašk*- futni 24, 16. 27, 48; = *lašk*-.

lad békesség, egyetértés 5, 9. 10, 12; tanács, tanácskozás 27, 1;

or. ладъ.

lad- maradni, megmaradni 11, 23.; = *ilad*-, *ilad*-, mdE. *lad*-.

lada- megegyezni vmiben 18, 19. 20, 2. 20, 13.; or. ладиться.

ladno illő, jó, alkalmas 27, 6; or. ладно.

laz koporsó 23, 27: *laztneń-ezda* изъ гробовъ 8, 28; mdE. *kando-laz*.

lazav- hasadni, repedni 27, 51; = *lazäv*- R.

lanaz len 12, 20; = *ilanas*, *ilanas*, mdE. *lianas*.

laftu váll 23, 4; = R., *lafta* A.

lavčapt- gyengíteni: *lavčaptf* 4, 24. 8, 6; = *lavčipt*-.

lamakstam- sokasodni 24, 12.

lamalgad- sokasodni, szaporodni 13, 12.

lāj folyóvíz, p̣rka 7, 25; *oču-lāj* tenger 4, 15; = *lāj* folyó.

lāftaks emlék, emléktábla 23, 29; *zakont l.* 23, 5; = v. ö. *lāfti*-emlékeztetni R.

lezd- hozzátenni, hozzátoldani прибавить 6, 27. 25, 27; segíteni 15, 25. 27, 24; v. ö. mdE. *läze* és *lüzd*-.

lemna-, fr. *lemd*- nevezni 23, 7.

liä, *lijä* más, idegen 17, 25. 25, 35; = *ilä*, mdE. *lia*.

lieks, *lijeks* másképen, különben 9, 17; = *ilaks*, mdE. *liaks*.

- liesta, lijesta* különben, máskülömben, másképen, иначе 6, 1.
lijakšna- repülni 3, 16; v. ö. *lij-*, *liend-* R.
liš csak; or. лишь 12, 4.
libo: *kiü-l.* akárki, valaki, *mezü-l.* akármi, valami 18, 18; or. либо (кто-л.) 18, 10.
lift- elérni, kihozni, kivinni 21, 39; = *liht-*, mdE. *livt-*; — fr. *lifna-* 12, 35, 13, 52.
lovn- számba venni, tisztelni: *lovnak* 15, 4.; = mdE. *lovnó-*.
lupšta- nyomni, szétnyomni 21, 44; *lupštama* sajtó 21, 33; = *lepšta-* nyomni.
lurma számvetés, számadás 18, 23; — *luv-* olvasni, számlálni.
-

Függelék.

A NyK. V. kötetében megjelent «Moksa és erza-mordvin Szótárba» orosz eredetű kölesönszót csak egynéhányat vettem föl, mely jelentésére nézve igen fontosnak látszott, pl. *pervaj* «első» (a mely helyett a moksa Máté a *vasince*-t használja), *fata-* (E. *kvata-*) megkapni, E. *vese*, *ves* minden (M. csak a tatárból került *är*, *er*), *lad* mód. A Máté evangéliomában találtató számosabb orosz szó mellett azomban érdekes lesz még a többi ilyen szónak összeállítás, a melyeket Reguly jegyzeteiben és Ahlqvist moksa szójegyzékében találunk, — annak föltüntetésére, hogy milyen fogalmú orosz szók mentek át közönséges moksa használatba (köztük jelesen milyen igék is), s részint milyen alakváltoztatást tett rajtuk a kölesönnevő mordvin nyelv. Ezért itt meg függelékül adom a moksa-mordvinban meghonosult orosz szók jegyzékét.

Rövidítések: *A.*, *R.*, *M.* — úgy mint fentebb (378. l.); *Mdt.* = Moksa-mordvin mondatok Reguly jegyzeteiből (NyK. XIII, 110—133. l.)

<i>a de</i> (aber) A. R.; = or. a.	<i>abel</i> ebéd R. (Mdt. 495); <i>obed</i>
<i>a tu</i> különben (sonst) R. (Mdt. 478); а то.	(NyK. V, 143).
<i>atkaza-</i> megtagadni, abschlagen	<i>avín</i> szárító csűr A.; овинъ.
A.; отказать.	<i>ali</i> vagy (oder) R. A.
<i>atdatiks</i> rekruten-ablieferer A.,	<i>ikrā</i> halikra A.; икра.
отдать (abgeben, übergeben).	<i>iznat</i> csakugyan R. (Mdt. 137);
<i>ad</i> pokol A.; адъ.	знать.
<i>adnaka</i> azomban, mindazáltal	<i>izvostka</i> mész A.; известка.
A.; однако.	<i>ina</i> tehát, jól van R. (Mdt. 149),
<i>adela-</i> befejezni, végezni A. R.	<i>ina</i> M.; ино.
(Mdt. 429); отдѣлять.	<i>Ilgin-ži</i> Illyés napja R., or. Ильинъ-день.
<i>asól</i> számár A.; осѣль.	<i>okín</i> sigér (hal) A.; окунь.

- ořotnik vadász* M.; охотникъ.
otveća- felelni A.; отвѣчать.
odovoj, vidavoj özvegy (ember, asszony) A.; вдовый.
ozem őszi vetés R.; озимъ.
obmančik csaló R. (Mdt. 5); обманщикъ.
orta kapu A. R.; ворота.
už már A.; уже, ужъ.
užana- vacsorálni M.; ужинать.
užal: teenza užal sajnál R. (Mdt. 283); *užül* A.; жаль (ему).
uník unoka R. A.; внукъ.
ufat szénvonó, aszág A.; ухватъ.
ulica, ulicä, ulcä utcza R. (Mdt. 101); улица.
kata macska A. R. (V, 130); котъ, кошка.
kati: k.-mezü valami R. (Mdt. 240); *kat (k.-mez)* A.
kašük ajtófélfá R., *kašak* A.; косякъ.
kazä kincstár, fiskus A.; казна (тör., arab szó).
kapra asztag M; *kapä* A.; конна.
kapädinda- kotorni, túrni A.; копать.
kapsta káposzta R., *kapstä* A.; капуста.
kabak koresma A.; кабакъ.
kavädinda- kovácsolni A.; ковать.
kaver szönyeg M., *kav'or* A.; ковёръ.
karaul ör, strázsa A.; караулъ. (a törökből).
karašü kárász A.; карась.
- karej fekete (ló)* R., (mdE. *karej lišme*); карий (gesztenyeszín).
kalacä zsemlye A.; калачъ.
kalca bőrkeztüfi (fejes) R. A.; голица.
kírsa patkány A.; крыса.
kílfaj süket R. A.; глухой.
kisül savanykás kása A.; кисель.
kistédinda- keresztelni A.; крестить.
kibitka ernyös szekér M.; кибитка.
kirpic téglá A.; кирпичъ.
kilä sérvés, szakadás (bruchscha-den) A.; кила.
kočkargä szénvonó, aszág A. (mdE. *kockérga*); кочерга.
košül hárskosár (háti) R.; кошель.
kosoj kancsal A.; косой.
kopeka R. (Mdt. 507); конейка.
korja korja R.; коньё.
kor bánat, szomorúság A.; горе.
korbin püpos R. A.; ор. горбунъ (püpos ember).
korma eleség, étel R. A.; кормъ.
kormelec eltartó, tápláló (ernähéger) A.; кормилецъ.
kukšin korsó A.; кувшинъ.
kukla báb M., *kuklā* A.; кукла.
kušak öv A.; кушакъ.
kuť, kuš ámbár A.; хотъ.
kudrā R., *kudrā* A. hajfürť; ор. гудря.
kuznec kovács A.; кузнецъ.
kupec kereskedő R.; купецъ.
kurt nyáj, csorda A.; гуртъ.

- kurta* meredek (steil) R.; *kurtā* A.; крутой.
kuli ha R. (Mdt. 533).
knädoj fej (lő) R., *genedoj* A.; ор. гнѣдой.
kniga könyv R. (Mdt. 281), *knigā* A.; книга.
kvas «kvasz» (savanykás ital) R. A.; квасъ.
kraj szél, határ A.; край.
krelincä lépcső (ház előtt) A.; крыльцо.
kros kereszt R., *k'ros* A.; крестъ.
krolu Фроловъ-дeнь. R. (aug. 18-ka).
krudā rakás A.; гpyда.
krupnaj vastag, öreg (nagy) R.; крупный, -ной.
kläncik üveg A.; склянka, dim. скляночка.
klej enyv R. A.; клей.
kleädinda- epuvezni A.; клеить.
klethä kalitka A.; клѣтка.
klin ereszték (ruhán) R.; ék (keil) A.; клинъ.
gornostaj hölgyemenyét R., *gornostaj* A.; горностаѣ.
golova bíró (község feje) R., голова.
gusla guszli (hangszer) M., *kuslā* A.; гусли.
gulädinda- sétálni A., *gulan-* M.; гулять.
grasä- fenyegetni A.; грозить.
grablä gereblye A.; грабли.
gresädinda- vétkezni A.; грѣшить.
- gref*, *greh* bűn, vétek A.; грѣхъ.
grivā sörény A.; грива.
groš garas (Mdt. 507).
gluhøj süket A.; lásd: *kilfoj*.
jarša sérincz (hal) A.; ершь.
jarmonka nagyvásár, jahrmarkt M.; ярмонка.
jär v. *är* tavaszi vetés (rozs) R.; яръ.
jeneral generális A.; генеральъ.
čajenda- gondolni, vélni R. (Mdt. 6), *čajenda-* A.; чайть.
čas óra A.; часъ.
častlivaj szerencsés A.; частливый.
čapan kaftán (posztóból) R. A.; чапанъ (a törökből).
calaj schecke, grauschimmel (ló) R.; чалый (-лая лошадь).
čepkā forgács A., *čepkar* és *čep-lam* R.; щена, щепка forgács és щепать, щеплять hasogatni.
cerkav templom R., *cerkau* A. церковь (Mdt. 79).
čelaj egész A.; чѣлый.
čistaj tiszta R., (másképen: *aru Mát.*); чистый.
čogal stuczer R., *šogal* A.; ор. щеголь.
čukā csuka A.; щука.
čugin kis üst R., *čugin* A.; чу-гунъ.
čuť alig A., R. (Mdt. 349); чуť.
čuva, *čuvan* hű-zke, gögös A.; чванъ.

- čuvanā dinda*-büszkélkedni, hány ni-vetni magát A.; чваниться.
culan rekesz, kamra R.; чуланъ.
čulka harisnya M. *culkā* A.; чулокъ (plur. чулки).
- šabra* szomszéd A.; шабёръ, шабръ.
šajtan ördög R., *šajtan* A. (mdE. *triamo* R.); шайтанъ.
šätnik csöbör R. A.; ушатъ.
šibel, *čibel* düllő (oldal-lejtő) a szánúton R.; шибель.
šibka gyors, sebes M.; шибкий (adv. -ко).
šolap háztető széle, eresz-al R., жолобъ.
šuvata marha, állat R., *šivatā* és *žuvata* A.; животное.
šcip koprantó, hamvnevő A.; щипцы.
ščoka orcza, pofa (*ščoka langa tokaž* pofon vágta) R.; щёка.
štanat nadrág A.; штаны.
što hogy (dass) A.; что.
štoli hogy, a végett hogy A. R.
štukā mestérség (kunststück) A.; шулка.
švec szabó A. (mdE. *šiveč*, *šveč*); швецъ.
šlājū: *šlājūt* lószerszám, hám A?; шлея.
šläpa kalap M., *šläpa* A.; шляпа.
žagala égető-vas A.; жегало.
ženih völegény A.; женихъ.
živ élő, életben levő R. (Mdt. 424); живъ.
- tabak* dohány R.; табакъ.
tamlonka aczél A.; томленка (cementstahl).
taragan csótán R.; тараканъ.
taleka rész R. (mdE. *talika*); талька (pászma, matring) v. talán толико «tantum»?
tesna szűk R. (máskép: *tājnā*); тѣсный, тѣсно.
teraza súlymérték A.; тереза, терезы (grosse wage).
tergala hegedű-vonó R., *dergala* A.; дергало.
tikla tök A.; тыква.
točinda-esztergályozni A.; точить.
tos deszka, *tosnā* (dim.) A.; тѣсь.
tovar árú R. (Md. 91); *tavař* A.; товаръ.
torgova-kereskedni R. (Mdt. 32. 250), *torgāva*-A.: *torgovaj* kereskedő M.; торговать.
tolmač tolmács R. (Mdt. 321); толмачъ.
tuča, *tučä* felhő R. (V, 143); туча.
tuman köd R. A.; туманъ.
tulup bunda, suba A.; тулупъ.
tulkā szádlófa, dugasz A.; втулка.
trazūa-ingerelni R.; *trazūes*-fr. R.; дразнить.
trocen-ši szent háromság napja (pünköst) R., *trocān-ši* A.; ор. троицынъ день (нар).
truba cső, kürtő M., *turbā* A.; труба.
trupka pipa R. (Mdt. 247); трубка.

da és; igenis A.; да.
daj hadd! M.; дай.
dasug szabad idő, ráérkezés A.;
 досу́гъ.
*desütskü tizedes (falusi bíró se-
 gédje)* A.; десяте́кий.
dí de, és R. (Mdt. 479. 485); és
 A.; да.
dikaj vad M.; ди́кий.
divnoj csudálatos, bámulatos M.;
 дивный.
dobíva-, dobova- szerezni, meg-
 szerezni A.; добыва́ть.
dovolna, dovolnaj megelegetett
 A.; дово́льный.
dolata véső R. dolatā A.; долото.
dugā ív, ívfa A.; дуга.
duša lélek M.; душа.
dubídinda- kikészíteni (bört);
 megdöngetni A.; дуби́ть.
dubina buzogány M.; дубина.
dumāinda- gondolni A.; ду-
 мать.
durak esztelen, bolond A.; ду-
 ра́къ.
drozd húros madár A.; дроздъ.
drob srét R., дробъ.
drug barát M. A.; другъ.

sakol solyom A.; соко́ль.
sad kert A.; садъ.
sanka szán (kasos) R.; сани és
 санки.
savsem egészen M.; совсемъ.
savrasaj világos barna (ló) R.;
 саврасый.
satok lakat A.; замо́къ.
saldat katona R.; солда́тъ.

sestrā nőtestvér A.; сестра.
semja család M.; семья.
seläzen kácsér (hímkacsa) A.; се-
 лезень.
sicevicü (mdE. ćučwica) ? lencse
 R. (v. ö. mdE. ciceŕa lencse
 Wied.); чечевица.
sivaj sötét szürke (ló) R.; ор.си-
 вый, -вой.
soka eke R., sokā A.; соха; — in-
 nen: soka- A. R.; szántani; fr.
 sokś- R.
śorna mag R.; зерно.
solat maláta, szalad A.; солодь.
sukā szuka A.; сука.
suknā posztó A.; сукно.
sutkā egész nap (24 óra) A.;
 сутки.
sud törvényszék A.; судъ.
sudā bíró A.; судья.
sudak süllő (hal) A.; судакъ.
sūdinda- itelni A.; суди́ть.
sudna hajó R. (Mdt. 263); судно.
suset szomszéd A.; сосѣдъ, су-
 сѣдъ.
suslā sörmust (bierwürze) A.
 сусло.
sumkā tarisznya A.; сумка.
śuleka lapos palaczk A.; су-
 лейка.
skatert abrosz M., skater A.; ска-
 терть.
skomnä kis pad A.; скамья
 (bank).
skudnaj szegény R., skudni R.
 (Mdt. 123); скудный.
stada nyáj R. (Md. 58), stadā A.;
 стадо.

- stan* eszterga (drehbank) A.; станъ.
staratelnoj szorgalmas R. (Mdt. 479); старательный.
staradinda- igyekezni R., *staradinda-* A.; стараться.
stena fal R., *stenā* A.; стѣна.
sterlak söreg (sterlād) A.; стерлядь.
stroūdinda- építeni A.; строить.
strug bárka R. (Mdt. 436); стругъ.
spovēdinda- gyónni A.; исповѣдать.
spora- fogadni (wetten: *erü sporatama* gyere fogadjunk); fr. *spors-* R.; спорить.
svaj czölöp A.; свая.
svéc gyertya R. A. (máskép: *statol*); свѣча.
svér vad állat A.; звѣрь.
smalā kátrány A.; смола.
smēdinda- merni A.; смѣть.
smēlaj merész, bátor A.; смѣлый.
služa- szolgálni R. (Mdt. 2).
zaftraka- reggelizni A.; завтракать.
zavidova- irigyelni A.; завидовать.
zarā hajnalpir, alkonyatpir A.; заря.
znať bizonyosan R. (Mdt. 530); знать.
nadīa-: *nadīama* biztos, megbízható, hűséges R., *nadīa-* re-
- ményleni A.; v. ö. Mát.; надѣ-
 яется.
nastērīks gyalú R.; v. ö. на-
 стругъ.
navozinda- trágyázni R.; наво-
 зить.
narod nép A.; народъ.
nātoj néma R., *némoj* A.; ор-
 нѣмой.
nekrut rekruta A.; рекрутъ, не-
 крутъ.
nedelü, nedela R., *nedülü* A. hét
 (woche): *n.-ši* vasárnap; не-
 дѣля.
nevod háló R., *névat* A.; неводъ.
niža szorúltság, baj M.; нужда,
 нужда.
nusat aczél (tüzütő) R., *musat*
 A.; мусать.
paj rész, osztályrész R.; паѣ.
padi talán A. R. (Md. 146); буде
 (wenn, falls).
pasinik mostohafiú A.; пасы-
 нокъ.
pasibo köszönet! R. (V, 142);
 спасибо.
pasudā edény A.; посуда.
pavortka mellékút, oldalút A.;
 повертокъ, -тка.
parā kor, kellő időkor A.; пора.
parok küszöb R.; порогъ.
parotsá- birkozni, le-b. ((*mon soñ*
parotsājnā я его поборолъ),
 fr. *parotsákšü-* R.; бороться,
 поборотъ.
Pätruwen-ži Péter (és Pál) napja
 R.; Петровъ-день.

- püdüncü* R., *pütnica* A. péntek ;
 пятница.
pürika pástétom R. A. ; пирогъ.
pegaj tarka (ló) R. A. ; пегий
 (-гая лошадь).
peçal szomorúság, bánat M. ; не-
 чаль.
peçalnajszorú M., печальный.
penü harag R. ; пеня (szemre-
 hányás).
penüdelnik R., *ponedelnik* A. hét-
 fő ; or. понедельникъ.
penüdendü- bosszankodni, magá-
 nak szemrehányást tenni R. ;
penüts- panaszolni A. ; пенять.
pererava átkelöhely M. ; пере-
 права.
pervoj első, legelső M., elsőben
 R. (V, 144), az előtt R. (Mdt.
 422) ; *pervaj-s* az első A. ; пер-
 вый.
püta quasi A. R. (Mdt. 194. 331) ;
 будто.
püser írnok A. ; писарь.
püva sör R. A. ; пиво.
püvüdüdü fogadni (vendéget)
 A. ; принимать, принять.
püvmet jel, ismertető jegy A. ;
 примѣта, -мѣтъ.
püla reszelő R., *püla* A. ; пила.
püdüdü reszelni A. ; пилить.
püvnoj fűrészelt A. ; пильный.
pükraven-sü R. покровъ (t. i. по-
 кровъ пресвятыя богородицы
 fest der fürbitte der heiligen
 jungfrau).
püharám, boharám pincze A. R. ; ?
 погребъ.
püjla ital (marhának) A. ; пойло.
pütalak szobapadlás R. ; *pütalaks*
 A. ; потолокъ.
pütkau patkó A. ; подкова.
püdošvü talp A. ; подошва.
püdmoga- segíteni A. ; подмо-
 гать, помогать.
püsabla- segíteni A. R. (Mdt.
 195) ; пособлять.
püstuf pástor A. R. ; пастухъ.
püsnüdüdü böjtölni A. ; по-
 ститься.
püzdübrüdüdüdü üdvözölni A. ;
 поздравлять.
püzna későn A. ; поздно.
püv pap R. A. ; попь.
pümalü söprü (besen) A. ; помело.
püvraf puskarpor R. A. ; порохъ.
püv szegély, ruha-sz. A. ; пола.
püvlas szántalp A. ; полозъ.
püvüla hasábfü R. ; *püvüla* A. ;
 полüно.
püv sereg, regiment M. ; полкъ.
püv hely (tolgü-p.) M. ; пухъ.
püvüdüdü bonyolüdni A. ; пу-
 таться.
püv püv (40 font) A. ; пудъ.
püv por A. ; пыль.
püvüdüdü ü- port fölvünni A. ; пы-
 лить.
püvüška csat A. ; пряжка.
püvüšaj isten veled ! M. ; прощай.
püvüdüdü ünner A. ; праздникъ.
püvüdüdü kormányozni (hajöt)
 A. ; править.
püvüšatka keztyü A. ; перчатка.
püvüšlo sövényrésз (két karó közt)
 A. ; прясло.

- prednik* húzó háló R.; бредень, бредня.
- príom* ujonczfogadó hely A.; приёмъ (elfogadás).
- pribava-, pír-bava-, pribavinda-* hozzátenni A.; прибавить.
- provorna* serény, gyors A.; проворный.
- plate ruha* R. (V, 142); платье.
- plaf* erőtlen, gyenge (betegségen) R.; плохой, плохъ (rossz, rosszúl levő).
- plafa* fatőke (másfél ölnyi darabok) R.; *plaxa* tőke, fatőke M.; плаха.
- pletén* sövényzet, cserény A.; плетень.
- pletennik* unokaöcs R.; племянникъ.
- pliz* félbársony (plüsch) A.; плизъ.
- plotnik* ács A.; плотникъ.
- bajar* úr R.; бояринъ (бояре).
- bašmak* czipő A., or. бапмакъ (a törökből).
- bazar* vásár, piacz A. R.; базаръ (törökből).
- banā* fürdőszoba A., *banä* R.; баня.
- babā* asszony, öreg a., bába-a. A. *baba* öreg asszony, апуа R. баба.
- barka* bárka M; барка.
- barhot* bársony A.; бархатъ.
- balman* ostoba, buta ember. A.; болванъ (bálvány).
- bedā* kár A.; бѣда (baj, szerencsétlenség, szorultság).
- bednī* szegény, szerencsétlen A.; *bednaj* R. (Mdt. 154); бѣдный.
- beräk, beräk* part A.; *bereg* M.; берегъ.
- belka* evet, mókus R., *belkā* A.; бѣлка.
- bikā, bukā* ökör, bika A., *bika* R.; быкъ (a törökségben: *buga, buka*).
- bok* oldal A.; бокъ.
- bokem* oldalon, oldalra V, 128; бокъ (бокомъ).
- bockü, bockā* hordó A., *bocka* R.; бочка.
- božidinda-* esküdni A., божиться.
- bodik* bot M.; бадикъ, байдикъ.
- boran* ürü R. A.; баранъ.
- boltādinda-* fecsegni A.; болтать.
- buj golyó* A.; ? пуля.
- butaga* gyapot; *iromány* A.; бумага.
- buraj* sárga (ló) A., бурый.
- burou* fúró (bohrer); A., *brov* R.; буравъ (a törökből).
- burlak* hajó-munkás M., бурлакъ.
- brat* frater A., *brad* R. (Mdt. 495); братъ.
- brus* köszörűkő A., брусь.
- blanaj* fakó (ló) R.; бланный (-ная лошадь).
- fata-* megfogni, megkapni R., *fata-* A.; хватать, хватить.

falédinda- dicsekedni, kérkedni
A.; хвалиться.

fežűj fris R.; *fežűj* A.; свѣжій.

fonar lámpás R.; фонарь.

važatkšne- kísérni, elvezetni A.;
v. ö. вожатый (vezető) és про-
вожать.

varúga gyarjű keztyű (fejes) R.;
варега.

valinka duda (dudelsack) R.; во-
лынка.

veškű karó A.; вѣха, вѣшка.

vedro veder R.; *vedarka* A.; ведро,
dim. ведерко.

veselaj víg M. A., *vesela* R.; вс-
сельый (adv. -ло); — származé-
ka: *veselgad-* víggű lenni A.

veselenda- vígadni M., весе-
литься.

vezde mindenűtt A.; вездѣ.

vencádinda- összeesketni (jegye-
seket) A.; вѣнчать.

verű hit A.; вѣра.

verűnda- hinni A.; вѣрить.

viduvoj, odovoj özvegy (ember,
asszony) A.; вдовый.

višnofka cseresznye-fa (?) A.;
вишня cs.-fa, вишнёвка cs.-
pálinka.

vid hiszen, ugyanis A.; вѣдь.

vina pálinka R., *vinű* A.; вино.

vojnű háborű A.; война.

vožűű gyerűlű A. возжа (plur.
возжи).

votkű pálinka A.; водка.

vor tolvaj A.; воръ.

vorova- lopni R. A.; воровать.

volű szabadság A., *volű:* *volűs*
szabadra, szabadon (pl. ereszt-
teni) R.; воля.

volna hab, hullám A.; волна.

volnaj bű (kívánat szerint valű,
elég) R.; вольный és доволь-
ный.

vűsak minden, mindenik A. (másk.
ar, er; így is: *er-vűsak* minde-
gyűk, mindenik); всякий.

vremű idű A. (másk.: *pingű*);
время.

mak, makű mák A.; макъ.

matkű nagygerenda (mester-g.,
szelemen) A.; матка.

maslűnca zsűiros-hét (butterwo-
che) A.; масляница.

műntuk menyhal (quappe) A.;
мень és меньшек, меньшеюкъ.

mezű határ, mesgye A.; межа.

merű mérték A.; мѣра.

merata varsa A.; мерда, мереда.

melkaj aprű, finom R. A.; or. мел-
кűй.

mir faluközsége A.; миръ.

mirűnda- kibékűlni R., мириться.

mirűdűnda- békíteni A.; мирить.

mirűskoj közsűgbeli A.; мирскűй.

močkű fonásra készített kender v.
len R.; мочка.

možna lehetű, szabad R. (Mdt.
306); можно.

moűa tenger M. (Mát. *oűu-lűj*);
море.

mol moly A.; моль.

molotka kalapács R. A., моло-
токъ.

mušēdinda- mohozni, mohhal
tōmni A.; мпнть.
mudranā különös (wunderlich)
A.; мудрёный.
musat A., lásd *nusat*.

rakā rák A.; ракъ.
raj paradicsom A.; рай.
rad örülő, örömmel való A.; радъ.
radhū rokon (verwandter) R.;
родня.
rasa harmat R.; *rasū* harmat,
nedvesség A.; роса.
raznaj különböző A.; разный.
rana korán A.; рано.
rezka gyors, jófutó (ló) R.; рѣз-
кая (лошадь).
rigā szárító csűr A.; рига.
rišidanda- elhatározni M.; рѣ-
шить.
rižaj sárga (ló) R.; or. рыжіи
(-жая лошадь).
rošša, rošša liget A.; роца.
rod: *sembū* rod egész nemzetség,
család M.; родъ.
rodnoj születés szerint való: *r.*
ala édes atya, *r. semja* a
saját (édes) család M.; родной.
rodnik: *r.-üšū* forrás, forrás-kút
A.; родникъ.
rož rozs R.; *roz* A.; рожь.
robota munka R. A.; работа.
robota- dolgozni A. R. (Mdt. 36);
роботать.
robotnik munkás R.; работникъ.

ružja puska R. M.; ружьё.
ruz orosz R.; россъ és Русь,
русскіи.

lad mód, alkalmasság R. (Mdt.
51. *latso* módon; 173. *tet lad*
neked jó); *lad* v. *lat* mód A.;
ладъ.
lada- egybe illeni, megegyezni:
ladaj бékülő A.; ладить.
ladna jó, illő R. (Mdt. 382);
ладно.
lastänü menyét (schneewiesel) R;
ласка.
laštänü fecske A.; ласточка.
lapas, dim. *lapaskü* kunyhó A.;
лабазъ.
lavka bódé, árúsbolt. M.; лавка.
lavšnaj boltbeli, boltban vásárolt
A.; лавочный.
leka meritő edény A.; лейка
(giesskanne, wasserschaufel).
lenta némi-nemű fejdísz A.;
лента (szalag).
li (kérdőszócska); ли.
lica, licü személy M.; лицё,
лицо.
lotka csónak R. (Mdt. 403);
лодка.
loskit folt (flick, lappen) A.; ло-
снуть.
lukāvindaj ravasz; ördög A.;
лукавый.
luga rét M; *lugā* A.; лугъ.

Egy példánk van arra is, hogy a moksa-mordvin nyelv orosz szókról elvont képzőt eredeti mordvin alapszón alkalmazott: *kälgun* «hazug ember, kérkedő (lügner, хвастунъ)» R. Ugyanis *-un* végű nomen actoris, mely különben a mordvinban nem található, elég van az oroszban, pl. хвастунъ kérkedő (ige: хвастать kérkedni); бѣгунъ futó, läufer (бѣгать futni); говорунъ fecsegő, schwätzer (говорить szólni, beszélni); свистунъ füttyölő, pfeifer (свистать füttyölni); вѣдунъ jós, varázsló (вѣдать tudni, v. ö. finn *tietäjä*) stb.; lásd: Miklosich, Vergl. Grammatik der slav. Sprachen II, 141. 142. l. («Suffix *унъ*»). Az erza-mordvinban csakugyan elé is fordulnak (Wied.-nál): *vedun* (вѣдунъ), *dristun* «stössig» (orosza?), *bladun* kurválkodó, hurer (ószláv бляети, præs. 1. бляду errare, scortari); alakilag ezekhez még hozzátartozik a *gorbun* púpos ember (горбунъ, mely a moksában is megvan: *korbin*), meg *pezgun* v. *pizgun* fecske (= mdM. *pizgata*). — A *kälgun*-nak mordvin alapszava megvan a *kälgetnie*- «hazudni, csalni» igében.

A fentebbi Szójegyzékben és Függelékben foglalt orosz kölcsönszók közt meglghetős számmal van i g e is, összesen 60, tehát mégis jóval kevesebb mint a mennyit az erza-mordvin fogadott el (Wiedemann szótárában ilyen ige 157 van fölvéve). Az orosz igék átvételében a moksa-mordvin nyelv többféle eljárást követett:

a) Olyan orosz igéknek, a melyeknek néhány alakjukból (jelesen az infinitivusból és a präteriumból) *a*-végű tőjük válik ki, a moksa minden toldás nélkül ezen tőjüket vette át, pl. *torgova* = or. *torgova-t* inf., *torgova-l* præt. (de ind. præs. 1. *torguju*, 2. *torgujes*, 3. *torgujet* stb.). Ilyenek a következők: *atkaza-*, *adela-*, *obiža-*, *torgova-*, *dobiva-*, *zavidova-*, *nadia-*, *naruga-*, *podmoga-*, *posabla-*, *prima-*, *fata-*, *vorova-*, *robova-*.

b) Orosz igetöket, melyek az infinitivusból *i* végvocalissal válnak ki (pl. *ladi-t*, *sluzi-t*), megtoldott *a*-val, az *i* tövéget vagy jésítéssé szorítván össze vagy teljesen elejtván: pl. *lada-*, *trazna-*, *spora-*, *služa-*, *pribava-*, *vera-*, *urada-*.

c) A kifejtett orosz igetöt még *-nda* (azaz frequ. *-nd + a*) képzővel toldotta meg, részint az orosz igető vég *i*-jének változtatásával együtt; pl. *kajanda-*, *kstinda-*, *gavenda-*, *čajenda-*, *točinda-*, *divanda-*, *sūdinda-*, *spovēdinda-* (исповѣда-ть), *navozinda-*, *služinda-*, *svätinda-*, *pribavinda-*, *primanda-* (v. ö. *prima-*), *blagoslo-*

vinda-, *veselenda-*, *verinda-* v. *veranda-* (v. ö. *vera-*), *meranda-*, *mirinda-* v. *miranda-*.

d) Az orosz igetöt megtoldotta *-dinda* képzővel (= *-d + nda*; a *-d* előrészben a denominativ *-d* igeképzőt ismerhetjük föl, tekintve, hogy a magyar nyelv is *-l* meg a finn nyelv *-d* [*da*, *-dä*, illetőleg e helyett *'a*, *'ä*] denominativ képzővel szokott idegen igetöket áthonosítani; pl. *prédiká-l*, finn *tienaa-* e h. *tienada-* = svéd *tjena dienen*, *verdienen*). Ilyenek: *kapādinda-*, *kavādinda-*, *kistēdinda-* (v. ö. *kstinda-*), *kleidinda-*, *gulādinda-*, *grešidinda-*, *čuvanidinda-*, *dubidinda-*, *dumādinda-*, *starādinda-*, *stroidinda-*, *smēdinda-*, *penidenda-*, *pirnādinda-*, *pilidinda-*, *posnādinda-*, *pozdrablādinda-*, *putādinda-*, *pulēdinda-*, *pravidinda-*, *božidinda-*, *boltādinda-*, *falēdinda-*, *vencādinda-*, *miridinda-* (v. ö. *mirinda-*), *mušēdinda-*, *rišidanda-*.

A mordM. *lukāvindaj* tkp. nom. agentis *lukāvinda-* igetől; ennek pedig alapja az ige gyanánt vett or. *lukav-* (лукавыи, praed. alak *лукавь*) névszó; szintígy van a moksa Mátéban *aziranda-* «uralkodni» *azir* «úr» mellett. Egy másik ilyen igének látszik frequ. *-kšne* képzővel, *važatkšne-* (or. *вожатый*); de talán inkább az or. *про-вожа-ть* «geleiten, begleiten» ige szolgáltatta a *važa-* alapszót, melyhez azután még a mord. *-d* képző is járult (*važad-kšne-*).

Különös alakú ez is: *parotsa-* «birkozni» (mdE. is: *borotsa-*). Úgy látszik, hogy itt egyszer az orosz infinitivus reflexiv névmásával (ся: *бороться*) együtt vétetett át; vagy pedig a *-tsa-*-ban a *-d* denominativ + *-š* frequ. képzőt láthatnók?

Összerántott alaknak mutatkozik *spovēdinda-* (A.) mellett *spovenda-* (Máté), mert az orosz *исповѣда-* igetőnek végszótagját (*-da*) enyészttette el. Vajjon lehet-e ehhez képest rövidebb *-nda* végű alakokat (c. alatt) teljesebb *-dinda-* félékből rövidülteknek tartanunk, pl. *kstinda-* «keresztelni» (Mát.) ebből: *kistēdinda-* (A.)?

B. J.

A VEPSZ NYELVRŐL.

Az összes finnséget nyelvre nézve két földialektusra szokták osztani: a karjalai-ra meg a häméi-re (finnül: *karjalainen* és *hämläinen*). Az utóbbihoz a nyugoti (délnyugoti) Finnország nyelvén kívül tartoznak még: a vót (*vatjalainen*) nyelv Ingermanlandban, az észt (*virolainen*) nyelv Észtországban, a lív (*liiviläinen*) nyelv Kurlandnak északi partján néhány faluban, meg a Rigai öböl keleti partján Salis mellett, — és a vepsz (*vepsäläinen*) nyelv az Onega-tó délnyugati mellékén, Petroszkoi városától délre, a šoksa-i, šoltjäv-i stb. egyházközségekben; továbbá: déli-Északon az Ojat-folyó mellett a Bjelozero felé, és végre északra Pyhäjärvi egyházközségben az Olonecz és Petroszkoi közti országot mentében, Mundjäv-ben Petroszkoi-tól északra, Viidana-ban Sunnusu-ban, Kaškana-ban, Metsuoiniemi-ben, Priäsä-ben, Järven-taguinen-ben, a Kendjäv nyugati falvában, Tiudie-ban és a Pälljäv partvidéki falvaiban.

Az onegai vepsz nyelvet Ahlqvist ismertette: *Anteckningar i Nord-Tschudiskan*. Helsingfors, 1859; az ojatit Lönnrot: *Om det Nord-Tschudiska språket*. Helsingfors, 1853; az északit Genetz: *Vepsän pohjoiset etujoukot*. (Kieletär 1872. IV. és V. füzet.) Az általuk közlött nyelvtani vázlatok és szövegek alapján fogom a vepsz dialektust a következőkben ismertetni.

Hangtani tekintetben a vepsz nyelv legfeltűnőbbén tér el a finn irodalmi nyelvtől abban, hogy a hangzó-illeszkedés teljesen hiányzik belőle, mint a következő példák mutatják: *päivaks*: finn *päiväksi* napra, nappá | *söda*: f. *syödä* enni |

küzuiba: f. *kysyivät* kérdezték | *pidab*: f. *pitää* kell | *tänna*: f. *tänne* ide | *üagob*: f. *näkee* lát | *kävub*: f. *käy* jár | *eläda*: f. *elää* élni | *hüva* f. *hyä* jó | *sötan*: f. *syötän* etetek | *mänob*: f. *mence* megy, — stb. Pyhäjärvi-ben azonban Genetz följegyzése szerint a hangzó-illeszkedés majdnem teljes épségében van meg; csupán az *l* előtt álló magas hangzó lesz némelykor mélyhangúvá, pl. *küllal*: f. *kyl-lältä* eléggé.

Mint a felhozott példákbl látható, a hangzó-illeszkedés nemcsak annyiban romlott meg, hogy magashangú szótökhöz mélyhangú ragok és képzök járúlnak, (pl. *elä-da*), hanem az is előfordúl, hogy a szótö első tagjában magas hangzó van, a másodikban pedig mély. Ez — Lönnrot szerint (30. l.) — leginkább akkor látszik előfordúlni, mikor az első szótág hangzóját közvetlenül több mássalhangzó követi. Azonban, teszi hozzá Lönnrot, ily esetekben a mély hangzók nem hangzanak egész tisztán, hanem úgy, hogy az *a*, *o*, *u* kissé *ä*, *ö*, *y* felé hajlik, még pedig néha annyira, hogy az ember nem tudja, a magas vagy a mély hanghoz áll-e közelebb az a középhang. A hangzó-illeszkedés megromlása, illetöleg a magas hangzóknak átmenete mélyekbe egyébiránt könnyen megmagyarázható és érthető. Az *a* és *ä* hangok legközelebb állanak egymáshoz a hangsorban és hazánk egyes vidékein is, mint pl. Dunán túl, oly nagyon nyíltan ejtik az *ä* (*e*)-t, hogy majdnem *ä*-nak (rövid *ä*) hangzik. Éppen így van a finn nyelvben is, és így semmi különös sincs abban, hogy az *ä* sok esetben valóban átment *a* ba. Az *o* és *ö* közt közvetítő hang az *o* (észt írásmód szerint *ö*), mely legsűrűbben az észt nyelvben fordul elő, de a vót-ban és a vepsz-ben is található; pl. vót: *öli*: f. *oli* vala | antoi: f. *antoi* ada | vót: *otab*: f. *ottaa* vesz || vepsz *voi* (a szintén előforduló *voi* mellett): f. *voi* -hat | tahtoi (és tahtoi): f. *tahtoi* akara | *mieletoin*: f. *mieletöin* esztelen, stb. Végre hogy az *u* és *ü* között is van természetes átmenet, azt mutatja pl. a svéd nyelv, melynek *u*-val jelölt hangja az *u* és *ü* között áll.

Egyébiránt a hangzó-illeszkedés hiánya, illetöleg fogyatkozása nemcsak a vepsz nyelvnek jellemző sajátága. A hangzó-illeszkedés a finn dialektusok közül csak a szuomiban, az orosz-karjalaiban és a dorpatí észtben van meg épen; a vepszen kívül hiányzik a livben, vótban és a revali észtben is.

De nemcsak abban nyilvánúl a vepsz nyelv előszeretete a

mélyhangúság iránt, hogy a magashangú szavak képzőinek és ragjainak magas hangzóját szívesen cseréli föl mélylyel, hanem abban is, hogy sokszor a szónak tőhangzóját is mélyre változtatja. Ez Genetz szerint leginkább akkor történik, mikor a szó oly mássalhangzóval kezdődik, mely palatalizálódhatik; ilyenkor a magashangú tőhangzó helyébe mélyhangú lép, és a kezdő mássalhangzó palatalizálódik pl. *tauž*: f. *täysi* tele | *tal*: f. *tällä* ezzel.

Másik jellemző sajátása a vepsz nyelvnek, hogy a rövid ö n h a n g z ó k a t kedveli és a finn irodalmi nyelv hosszú hangzói helyett sokszor rövideket ejt,¹⁾ pl. *sadihe*: f. *saatiin* kaptak | *mal*: f. *maalla* földön | *päle*: f. *päälle* fölé | *pä*: f. *pää* fej | *su*: f. *suu* | *jänud*: f. *jäänyt* maradt. Úgy szintén diphthongus helyén is sokszor áll az onegai és ojati nyelvben rövid önhangzó, pl. *rosteħ*: f. *ruoste* rozsda | *söb*: f. *syö* eszik | *joda*: f. *juoda* inni | *homenn* f. *kuomenna* holnap | *mehel*: f. *mieheltä* férfitől | *völ*: f. *vielä* még | *sötad*: f. *syötät* etetsz | *kolen*: f. *kuolen* meghalok | *nor*: f. *nuora* zsinór.

Ebben a vepsz nyelv egyezik az észttel, mely szintén szereti a rövid önhangzókat, pl. *rikkal*: f. *rikkaalla* gazdagnak | *kinni*: f. *kiinni* erősen tartva (fest) | *rohi*: f. *ruoho* fű. A finnországi tájnyelvek némelyikében szintén váltakoznak rövid önhangzók hosszúkkal; így pl. déli Pohjanmaaban: *tytyä* megelégedni (irod. *tyytyä*) | *pyhkiä* törülni (*pyykkiä*) | *kärmes* kigyó (*käärme*).

Megemlíthetjük itt egyúttal még azt is, hogy más dialektusok meg a vepsz nyelvvel ellenkezőleg inkább a nyújtást kedvelik, és hosszan ejtik azon önhangzókat, melyeket a finn irodalmi nyelv röviden ejt. Így pl. a lív nyelvben; *pitkaa*: f. *pitkä* hosszú | *petuiks*: f. *petos* család, árulás | *laaiska*: f. *laiska* lusta | *jaalga* f.

¹⁾ «A hosszú önhangzóknak, valamint az *ie*, *uo*, *yö* diphthongusoknak, mely utóbbiak rendszeren átmennek *ee*, *oo*, *öö*-be, a vepszben oly határozatlan hosszúságuk van, hogy nyílt szótagban inkább röviden, mint hosszan hangzanak;... de ha a szótag zárttá lesz, akkor a hosszúság tisztábban hangzik.» Lönnrot (31. l.) Véleményünk szerint azonban a hosszúságra vagy rövidségre nézve semmi szabályt sem lehet felállítani, legfeljebb annyit mondhatni, hogy önhangzó-rövidülés leginkább nyílt szótagokban fordul elő; mert bizony elég eset van arra is, hogy zárt szótagbeli önhangzó megrövidült, másrészt meg, hogy nyílt szótagban is megmaradt a hosszú önhangzó.

jalka láb; — vagy az isojoki-i dialektusban (Finnországban): *aak-kuna*: f. *akkuna* ablak | *kukko*: f. *kukko* kakas, stb.

Visszatérvén a diphthongusok rövidülésére, újra ismételjük, hogy ez az onegai és ojat-melléki vepsz nyelv sajátja, mert az éjszakai vepsz ellenkezőleg kedveli és megőrzi a diphthongusokat, sőt pl. Viidanaban a finn *aa*, *ää* helyett *uo*, *ie*-t ejtenek, pl. *muoil-mas*: f. *maailmassa* világon | *piel*: f. *päällä* fölött; és másutt is akadnak egyes ilyen esetek.

További sajátja a vepsz nyelvnek (de csak a délibbnek) az, hogy diphthongus helyett néha hosszú önhangzót ejt, pl. *moodot*: f. *muodot* alakok | *noor*: f. *nuori* fiatal | *hoomniine*: f. *huomeinen* holnapi. Ez azonban nem történik oly általánosan, mint pl. az észti nyelvben, hol az *ie*, *uo*, *yö* diphthongusokat közönségesen *ee*, *oo*, *öö*-nek ejtik, mint: *mees*: f. *mies* ember | *noor*: f. *nuori* fiatal | *öö*: f. *yö* éj. Szintígy van a vótban is, pl. *mees*: f. *mies* | *tee*: f. *tie* út | *oono*: f. *huono* rossz | *sööttää*: f. *syöttää* etetni | *möö*: f. *myöten* mentében. Ilyesmi a finnországi dialektusokban is található; így pl. az isojoki-i dialektusban *ai*, *ei*,¹⁾ *oi*, *ui*, *yi*, *äi*, *öi* helyett *aa*, *ee*, *oo*, *uu*, *yy*, *ää*, *öö*-t ejtenek (csak az első szótagban marad meg a diphthongus), pl. *havaatten*: *havaitsen* észreveszek; *taloos*: *taloissa* házakban, stb., hasonlóképen déli Pohjanmaaban (kivált kölesön vett szavakban), pl. *vooro-kausi*: f. *vuoro-kausi* nap (24 óra) | *köökki*: f. *kyökki* konyha | *nööri*: f. *nyöri* zsinór, stb. Éppen az ellenkezőt találjuk a karjalai dialektusban, mely inkább a diphthongusokat szereti, és *aa*, *ää* helyett *oa*, *eä* (*öä*)-t ejt, pl. *oaldo*: f. *aalto* hullám | *oarreh*: f. *aarre* kincs | *eäni*: f. *äini* hang.

A szóvégi rövid önhangzók (*a*, *ä*, *i*, *o*) mint a legtöbb dialektusban, úgy a vepszben is a legtöbb esetben elkoptak már, pl. *uks*: f. *uksi* ajtó | *vald*: f. *valta* hatalom | *silm*: f. *silmä* szem | *vil*: f. *villa* gyapjú | *täüs*: f. *täysi* tele | *suur*: f. *suuri* nagy | *vel*: f. *veli* testvér | *tühj*: f. *tyhjä* üres, szegény | *vanh*: f. *vanha* öreg | *ak*: f. *akka* asszony | *nälg*: f. *nälkä* éhség | *aiv*: f. *aivo* agy | *arv*: f. *arvo* becs, érték.

Most térjünk át a más salhangzókra.

A háméi dialektusokról általában meg lehet jegyezni, hogy

¹⁾ A vepszben az *ei* néha *ij*-be megy át, pl. *lijb* v. *leib*: f. *leipä* kenyér | *tijle* v. *teile*: f. *teille* nektek.

bennük a mássalhangzó-gyengülés vagy teljesen hiányzik, vagy pedig nem fejlődött ki annyira, mint a nyugati-finnben és különösen a karjalaiban; pl. vót: *nahgatta*: f. *nahatta* bőr nélkül; liv (itt mássalhangzó-gyengülés alig is fordul elő): *jaalgad*: f. *jalat* lábak; észt *izandal*: f. *isännällä* gazdánál | *abihs*: f. *avuks* segítségül, stb. Külömben még magában a finn irodalmi nyelvben is lehet némi ingadozást észrevenni, legalább a *k* gyengülésénél, mert ez néha *h* után gyengületlenül marad; pl. *tuhka* hamu: gen. *tuhan* (*tuhvan*) és *tuhkan* | *vihko* füzet: g. *vihon* és *vihkon* | *lahko* osztály, párt: g. *lahkon* | *nahka* bőr: g. *nahan* és *nahkan* (Agricolánál: *tuhgan*, *lahgosta*).

Az onegai és ojat-melléki vepszben a mássalhangzógyengülés majdnem teljesen hiányzik, mint a következő néhány példa világosan mutatja: *andad*: f. *annat* adsz | *enambaks* f. *enemmäksi* többre, többé | *ambun*: f. *ammun* lövök | *ühten*: f. *yhden* egynek | *tahtod*: f. *tahdot* | *ei nügu*: f. *ei näy* nem látszik | *ligaks*: f. *liaksi* túlságosan | *velgad*, *völgad*: f. *velat* adósságok | *lugen*: f. *luen* olvasok | *tegen*: f. *te'en* tesztek | *poigale*: f. *pojalle* fiúnak, stb.

Azomban némi nyoma mégis van a mássalhangzógyengülésnek, mert néhány példa van rá, hogy a *tt* szótagzárás következtében *t*-vé rövidül, pl. nom. *külbet* fürdő (tő: *külbetti*) illat. *külbeti*he, de iness. *külbetiš* és acc. *külbetin*. — Az éjszaki vepszben a *kk*, *pp*, *tt*, *ttš* hangzó után *k*, *p*, *t*, *tš*-vé gyengül oly szótagzárásnál, melyet nem a rag *-h*-ja, a többesi, präteritumi, conditionalisi *i*, vagy az *-iše*, *-oi*, *-aida* képzőbeli *i* eszközöl, pl. *rikko* eltörni: *rikon* | *loppu* vég: *lopul* | *bohatta* gazdag: *bohatal* | *metšä* erdő: *metšäs*, *metšas*.

Föltűnő sajátosága a vepsz nyelvnek továbbá az is, hogy a szóközépi kemény explosivák (*k*, *t*, *p*) helyett igen gyakran lágyakat (*g*, *d*, *b*) ejt, pl. *oiged*: f. *oikea* igazi | *maged*: f. *makea* édes | *jogehe*: f. *jokeen* folyóba | *pagenemai*: f. *pakenemme* menekülünk | *lazged*: f. *lasket* bocsátasz || *teid*: f. *teitü* titeket | *andad*: f. *annat* adsz | *pidab*: f. *pitää* kell || *leib*: f. *leipä* kenyér | *abu*: *apu* segítség, stb. Megtaláljuk ezt a sajátoságot az észtben is, mint: *tege*ma: f. *tekemään* tenni (illat.) | *tiib*: f. *siipi* szárny | *pada*: f. *pata* fázék.

A palatalizált hangok, melyek a finn irodalmi nyelvben nem találhatók, elég sűrűn előfordulnak a vepszben, még pedig

a következők: *d, t, l, n*, pl. *teide*: f. *teidän* tiétek | *tühta*: f. *tähden* miatt, -ért | *nähtais*: f. *nähtäisiin* láttatnék | *ole*: f. *ole* légy stb.

Ezen palatalizált hangok valószínűleg az orosz nyelv befolyása alatt keletkeztek, mely igen nagy hajlandósággal bír a palatalizálásra. A vepsz-ben leginkább magashangú önhangzót (kivált *i, e, ü-t*) megelőző mássalhangzók palatalizálódnak. Azonban magában a vepszben is észre lehet venni ingadozásokat és eltéréseket: az Onega melléki vepszek sokkal inkább kedvelik a palatalizált mássalhangzókat, mint az Ojat-mellékiek, s az ottani *d, l, n*-nek az utóbbiaknál sokszor palatalizálatlan *d, l, n* felel meg, pl. Onega-mellékén: *teide, ole, mäne* (f. *teidän, ole, mene*) — Ojat mellékén: *teiden, ole, mäne*. — Némelykor, kivált szókezdő mássalhangzók-nál annak következtében áll be jésítés, hogy az utánuk következő *ie* diphthongus első része nagyon röviden hangzik, pl. *mehed*: f. *miehet* | *meles*: f. *mielessü* | *kjelenikad*: f. *kjeliniekat* | *tetab*: f. *tietüü* || *pästä*: f. *päästä* (karj. *peästä*). (A szókezdő vepsz *n*-ről l. bővebben: Budenz, Über die Verzweigung d. ugr. Spr. 14. l.)

A *d* hang az éjszaki vepszben nem mindig a *d*-nek palatalizálódása, hanem sokszor a *j*-nek, erősbulése folytán is állt elő, még pedig a szó elején és belsejében egyaránt, pl. *dälgimai* végre: v. ö. f. *jülke* | *duoste*: f. *juosten* futva | *hard*: f. *harja* sörény. (V. ö. a magyarban: *jönni* — *gyünni* | *járni* — *gyárni* | *jó* — *gyógyúl*.) Az onega-melléki vepszben is gyenge *d* előhanggal ejtik a *j*-t, pl. *djärv*: f. *järvi* tó, de ez a hang-árnyalat Ahlqvist szerint nem érdemli meg a külön megjelölést.

Ezenkívül a finn irod. nyelvben elő nem forduló hangok közül található még a vepsz-ben: *f, z, š, č* pl. *raffan, rahfun*: f. *rahvaan* népnek || *käzi*: f. *käsi* kéz | *kazvab*: f. *kasvaa* nő | *azia*: f. *asia* dolog, ügy || *miše* hogy | *nühtais* (l. fent.) || *kičer, kačer*: f. *kitkera, katkera* keserű.

Az *s* egész rendszeresen változik *š*-vé, ha előtte *i* vagy egy *i*-végű diphth ngus áll (*miše, taivhalüšes, sinahohoiš, hvaalitäis, kitetäis, pagišen, tedäis*); ez esetben a *ts, ks* szintén *tš, kš*-re változik (*itšeiš, peiteitši, pühitaiš, sikš*.) Ezen változás rendszerességét legjobban lehet észlelni az inessivusnál és a translativusnál, melyeknek ragja *-s* és *-ks*, a többes számban azonban (megelőző *i* befolyása alatt *-š* és *-kš*): sing. *mas, maks* (f. *maassa, maaksi*), plur. *maiš, maiš* (f. *maissa, maiksi*).

A szóvégi *n* szeret elkopni, bár nem oly általánosan, mint az észtblen, pl. *mezzäine* : f. *mehiläinen* méh | *meide* : f. *meidän* miénk | *peitoläine* : f. *peitollinen* fődött, elrejtett. A vótban szintén sokszor elvész a szóvégi *n*, de pótló nyújtást hagy maga után, mint: *minuu* : f. *minun* enyém | *uhsee* : f. *uksen* ajtót | *nimee* : f. *nimen* nevet | *meehee* : f. *miehen* embert, férfit.

Lönnrot (32. l.) és Ahlqvist (73.) még egy sajtáságos hangváltozást említenek, mely mind az Onega-, mind az Ojat-melléki dialektusban előfordúl. T. i. ha az *l* közvetlenül az első szótag önhangzója után áll, s egy másik mássalhangzó követi, akkor *v*-nek hangzik, pl. *sildane* híd ; *sivdane* | *solm* csomó : *sovm* | *sulg* toll : *suvg*. Ha a megelőző önhangzó *a* vagy *e*, akkor ez átmegy *o* *ö*-be : *valgtus* fehérség : *vorgtus* | *peld* szántóföld : *pövd*.

Nagyon általános az onegai és ojat-melléki vepszben a szó összevonása is, mely abban áll, hogy ha a szó képzők vagy ragok által meghosszabbodik, a *tő* véghangzója kiesik, ha csak az így összekerült mássalhangókat ki lehet ejteni, pl. *kallis* drága : gen. *kalhen* | *istun* ülök : *istta* (v. *istuda*) ülni | *joutsen* hattyú : g. *jousnen* | *kainol* hóalj : g. *kainlon* | *kudam* holdvilág ; g. *kuudman* | *kyyndel* könyv : g. *kyyndlen* | *käsken* parancsolok : inf. *kästta* v. *käskta* | *paimen* pásztor : g. *paimnen* | *tahktan* köszörülök : e h. *tahkadan* | *armas* hedves : g. *armhan* | *kurdiš* süket : g. *kurdhen* | *lähtek* lék : g. *lähtken*. Az északi vepszben ilyen összerántások nem fordulnak elő, csak egy-két szóban, pl. *santah* : f. *sanotaan* mondják (Viidana), *mille* : f. *min(u)lle* nekem (Sununsuu).

Most áttérvén a névszóra, lássuk legelőször is a szóképzést. A vepsz nyelv különösen kedveli a diminutívumokat, s ezek képzésére leggyakrabban alkalmazza az <ude, nom. <ud (finn <ue, ye, n. <ut, yt) képzőt: *südaimude* (n. <ud) : f. *sydäme* szív | *poigude* : f. *poika* fiú | *kivude* : f. *kive* kő | *koorude* f. *koore* héj | *järüude* : f. *järve* tó | *kaskude* : f. *kaske* irtásföld.

Ezenkívül igen szokott diminutív képző még az <ise, éjsz. vepsz <ize, ise) nom. <ine (f. <ise, n. inen) : *akaiše* : f. *akka* asszony | *härkäise* : f. *härkä* ökör. — Továbbá egy másik diminutív képzővel összetéve : -koise, -kaiše (n. -koine, -kaine) : *külakoiše* : f. *kylä* falu | *norikaiše* : f. *nuorukaiše* ifjú.

Ritkább dimin. képző az *-i*, melynek a nyugati finnben már csak némi nyoma van meg: *reboi* (éjsz. *rebuoi*): f. *repo* róka | *kukoi*: f. *kukko* kakas.

A *-hise*, *-llise* nom. poss. képzőnek *i*-je a délibb vepszben meg van nyújtva: *-hīse*, *-llīse* (n. *-hīne*, *-llīne*): *vigahīse*: f. *vikaise* hibás | *edellīse*: f. *edellise* előbbi | *peitolīse*: f. *peitollise* titkos.

A *-hše* képző első tekintetre a *-kse* diminutív képző változatának, s így az *-īše* eredetibb alakjának volna tartható; azonban az *š* egy megvolt *i*-re enged következtetni (l. fent) s így valószínű, hogy a *-hše* képző *-hīše*-ből (= f. *-hise*) vonódott össze a már leírt módon: *humalahše* (n. *-hne*): f. *humalaise* részeg | *jumalahše*: f. *jumalaise* istenes | *kibedahše*: f. *kipeä* beteg.

A nomen abstractum képzője a délibb vepszben $\langle use$ (nom. $\langle us$), az éjszakiban $\langle ude$, $\langle üde$ (nom. $\langle us$, $\langle üs$) (f. $\langle ute$, $\langle yte$ v. $\langle uute$, $\langle yyte$, nom. $\langle us$, $\langle ys$, $\langle uus$, $\langle yys$): *süvuse*: f. *syvvyte* mélység | *selgtuse* (**selgeduse*): f. *selkeyte* világosság | *leveduse*: f. *leveyte* szélesség | *märguse*: f. *märkyyte* nedvesség. Éjsz.: *hüvüde*: (n. *hüvüs*): f. *hyvvyte* jóság | *pidude* (n. *pidus*): f. *pituite* hosszúság. — A *jaloduse* «fräckhet, arczátlanság» szó valószínűleg a *-da* képzős melléknévek analogiájára készült, *jalo*-tól. — Előfordúl, úgy látszik, a délibb vepszben is az $\langle ude$ alak (mely kétségkívül eredetibb, mint az $\langle use$), csak az a baj, hogy az $\langle ude$ alakra nem találtam több példát egynél: *hüvude* = f. *hyvvyte* jóság (Ahlqvistnak *Murteiskirja*-jában; de ugyanő az *Anteckningar*-ban *hüvuse* alakban hozza föl a «jóság» szót).

Az éjszaki vepszben használatos még: *-ttšu*, pl. *hebottšu* kanca: *hebo* ló | *gurbattšu* púpos-hátú: *gurba* púp.

A *deverbalis* névszóképzések közt legfontosabbak a *-da* és a *-ge* képzős *nomen verbalis*, melyek a megfelelő finn szavaknak teljesebb alakjait tüntetik föl.

-da: *korgeda* (n. *korged*): f. *korkea* magas | *valgeda*: f. *valkea* fehér | *sageda*: f. *sakea* sűrű | *lageda*: f. *lakea* sík.

-ge, eredetibb alakja a f. *-he* nomen actionis képzőnek: *sidege* (n. *sideh*): f. *sitche*, *sitce* (n. *side'*) kötélék | *puhege*: f. *puhehe*, *puhee* (n. *puhe'*) beszéd.

Egy kölcsönvett képzője is van a vepsz nyelvnek: az orosz *никъ* (-*nik*), mely névszókhoz járúl: *liha-nika* (n. *-nik*) mészáros | *kalanika* (n. *-nik*) halász | *kelenika* (n. *-ník*) fecsegő | *abunika* (n. *-nik*)

segéd || Éjsz. vepsz *-nukka, -nikkä* (nom. *-nikk*): *metšnikka* vadász | *päivnikkä* napszámos. — V. ö. finn *-niekka*.

Névragozás.

A casus-ragok következők:

- Nom. —; tb. *-d* (*t*): f. *-t*.
 Acc. *-n*: f. *-n*; tb. *-d* (*t*): f. *-t*.
 Gen. *-n*: f. *-n*: tb. (Onega mellékén) *-ide*; (Ojat mell.) *-iden*; (éjsz. vepsz) *-in, -iden*.
 Instr. *-n* (csak adverbiumokon fordul elő, pl. éjsz. *üksin* egyedül | *dälguoin* gyalog.)
 Ess. *-nn*; éjsz. *-na, -nä, -n*: f. *-na, nä*.
 Part. *-d* (*t*), *-da, -dä*: f. *-ta, -tä; -a, -ä*.
 Transl. *-ks*; tb. rendszeren *-kš*: f. *-ksi* (*-kse*).
 Comit. (a délibb vepszben nem fordul elő; az éjszakiból is csak egy példát hoz föl Genetz: *kaikkineh*: f. *kaikkineen* mindenestül.)
 Abess. *-ta*; az éjsz. vepszben suffixum előtt *-tta, -ttä*: f. *-tta, -ttä*.
 Prolat. *-tši* (csak adverbiumokon és postpositiókon fordul elő, pl. *siritši*, éjsz. *tšurattši*: f. *sivutse* mellett el.): f. *-tse*.
 Iness. *-s, -š*: f. *-ssa, -ssä*.
 Elat. *-s, -š*: f. *-sta, -stä*.
 Illat. *-he, -ha, -hu*; éjsz. *-h, -i, -u, -ze* vagy pótló nyújtás: f. *-sen, -h-n, -'n*.
 Adess. *-l*; éjsz. *-ll* (suffixum előtt *-lla*): f. *-lla, -llä*.
 Ablat. *-l*; éjsz. *-ll* (suffixum előtt *-lla*): f. *-lta, -ltä*.
 Allat. *-le, -l*; éjsz. néha *-lle* is: f. *-lle*.

A mi az inessivus és elativus egyformaságát illeti, megemlítjük, hogy a vót dialectusban *st* helyett sok esetben *ss-t* ejtenek, pl. *vassaa*: f. *vastaan* ellen | *kullass*: f. *kullasta* aranyból. Valószínű tehát, hogy a vepsz elativusi rag is így származott a teljes alakból: *-sta, -st, -ss, -s*. Az éjszaki vepszben még elő is tűnik az *-ss* alak, mikor a szóhoz suffixum járul: *itšessäh*: f. *itšestään* magából. — Megjegyezhetjük mellesleg még azt is, hogy az elativus és inessivus ragja a suojärvi-i dialectusban is egyforma, t. i. *-s, -z*,

ritkábban: *-ssa*.¹⁾ S ugyanott egyezik az ablativus ragja is az adessivuséval (vagy allativuséval), mint a vepszben, csakhogy Suojär-viben még a teljesebb alakot találjuk; *suolla*: f. *suolta*; *suolleni*: f. *suoltani*.

Hogy az elativust és ablativust megkülönböztessék a hasonlalkú inessivustól és adessivustól, a vepszben sokszor a *pai* v. *päi* (éjsz. v. *piei*, *piäi*) névutót adják az előbbiekhöz, pl. *mas-pai* földből | *pul-pai* fától. — Az illativushoz is járúl gyakran egy névutó: *sai* (éjsz. *suoe*), mely azonban semmi értelem-módosulást nem eszközöl. Az előbbit Lönnrot a f. *päin*-vel, az utóbbit pedig a f. *saakka*-val egyezteti.

A többes-számi genitivusban mindig az *-ite* (vepsz *-ide*) képzős tö használtatik, és az *-ide* soha sem gyengül *-i'e* (*-je*)-vé mint a finnben, sem pedig *-itte*-vé nem erősödik; vepsz *sildode*: f. *siltöjen* | *kaloide*: f. *kalojen*.

Ragozási példák (az onegai dialektusból:

	Sing.	Plur.
1. Tő:	<i>ma</i>	<i>mad, maide, mai.</i>
Nom.	<i>ma föld</i>	<i>mad</i>
Acc.	<i>man</i>	<i>mad</i>
Gen.	<i>man</i>	<i>maide (ojati: maiden)</i>
Instr.	—	—
Ess.	<i>mann</i>	<i>mainn</i>
Part.	<i>mad</i>	<i>maid</i>
Transl.	<i>maks</i>	<i>maikš</i>
Comit.	—	—
Abess.	<i>mata</i>	<i>maita</i>
Prolat.	—	—
Iness.	<i>mas</i>	<i>maiš</i>
Elat.	<i>mas</i>	<i>maiš</i>

¹⁾ Éppen ellenkezőleg, elativusi alakja van az inessivusnak a csere-miszben, pl. *kudošto*, *-šta* (eredb. *-šno*, *-šna* helyett) otthon; *olašte*, *-šta* városban. Van erre eset a mordvinban is: *onsne* és *onsto* álomban; *šista*, *čiste* napon. (V. ö. m. *disznó* és *disztú*.) Az éjsz. lappban szintén *-st* az iness. ragja, míg a déli lapp az eredetibb *-sne* alakot tünteti föl. Az *sn* — *st* változás a török (jakut, kirgiz) nyelvekben is gyakori.

Illat.	<i>maha</i> ¹⁾	<i>maihe</i>
Adess.	<i>mal</i>	<i>mail</i>
Ablat.	<i>mal</i>	<i>mail</i>
Allat.	<i>male</i>	<i>maile</i>

2. Tő:	<i>sulga</i>	<i>sulgad, sulgide, sulgi.</i>
Nom.	<i>sulg toll</i>	<i>sulgad</i>
Acc.	<i>sulgan</i>	<i>sulgad</i>
Gen.	<i>sulgan</i>	<i>sulgide</i>
Ess.	<i>sulgann</i>	<i>sulginn</i>
Part.	<i>sulgad</i>	<i>sulgid</i>
Transl.	<i>sulgaks</i>	<i>sulgiks</i>
Abess.	<i>sulgata</i>	<i>sulgita</i>
Iness.	<i>sulgas</i>	<i>sulgis</i>
Elat.	<i>sulgas</i>	<i>sulgis</i>
Illat.	<i>sulgha</i>	<i>sulgihe</i>
Adess.	<i>sulgal</i>	<i>sulgil</i>
Ablat.	<i>sulgal</i>	<i>sulgil</i>
Allat.	<i>sulgate</i>	<i>sulgile</i>

3. Tő:	<i>kala</i>	<i>kalad, kaloide, kaloi.</i>
Nom.	<i>kala hal</i>	<i>kalad</i>
Acc.	<i>kalan</i>	<i>kalad</i>
Gen.	<i>kalan</i>	<i>kaloide</i>
Ess.	<i>kalann</i>	<i>kaloinn</i>
Part.	<i>kalad</i>	<i>kaloid</i>
Transl.	<i>kalaks</i>	<i>kaloiks</i>
Abess.	<i>kalata</i>	<i>kaloita</i>
Iness.	<i>kalas</i>	<i>kalois</i>
Elat.	<i>kalas</i>	<i>kalois</i>
Illat.	<i>kalaha</i>	<i>kaloihe</i>
Adess.	<i>kalal</i>	<i>kaloil</i>
Ablat.	<i>kalal</i>	<i>kaloil</i>
Allat.	<i>kalale</i>	<i>kaloile.</i>

¹⁾ Illat. alakok az éjsz. vepszből: *muah* : f. *maahan* földbe | *pilvee* : f. *pilveen* felhőbe | *lähtegei* : f. *lähteeseen* forrásba | *küläu* : f. *kylään* faluba; *pattšahaze* : f. *patsaasen* szoborba.

4. Tő:	<i>valgeda, korgeda</i>	<i>valgtad, valgtide, valgti ; korttad, korttide, kortti.</i>
Nom.	<i>valged világos korged magas</i>	<i>valgtad korttad</i>
Acc.	<i>valgtan, korttan</i>	<i>valgtad, korttad</i>
Gen.	<i>valgtan, korttan</i>	<i>valgtide, korttide</i>
Ess.	<i>valgtann, korttann</i>	<i>valgtinn, korttinn</i>
Part.	<i>valgtad, korttad</i>	<i>valgtid, korttid</i>
Transl.	<i>valgtaks, korttaks</i>	<i>valgtikš, korttikš</i>
Abess.	<i>valgtata, korttata</i>	<i>valgtita, korttita</i>
Iness. } Elat. }	<i>valgtas, korttas</i>	<i>valgtiš, korttiš</i>
Illat.	<i>valgtaha, korttaha</i>	<i>valgtihe, korttihe</i>
Adess. } Ablat. }	<i>valgtal, korttal</i>	<i>valgtil, korttil</i>
Allat.	<i>valgtale, korttale</i>	<i>valgtile, korttile.</i>
<hr/>		
5. Tő:	<i>lindu</i>	<i>lindud, lindide, lindī</i>
Nom.	<i>lind madár</i>	<i>lindud</i>
Acc.	<i>lindun</i>	<i>lindud</i>
Gen.	<i>lindun</i>	<i>lindide¹⁾</i>
Ess.	<i>lindunn</i>	<i>lindinn stb.,</i>
<hr/>		
6. Tő:	<i>lähtege</i>	<i>lähtked, lähtkide, lähtki.</i>
Nom.	<i>lähteh lék</i>	<i>lähtked</i>
Acc.	<i>lähtken</i>	<i>lähtked</i>
Gen.	<i>lähtken</i>	<i>lähtkide</i>
Ess.	<i>lähtkenn</i>	<i>lähtkinn stb.</i>
<hr/>		
7. Tő:	<i>armaha</i>	<i>armhad, armhide, armhi.</i>
Nom.	<i>armas kedves</i>	<i>armhad</i>
Acc.	<i>armhan</i>	<i>armhad</i>
Gen.	<i>armhan</i>	<i>armhide</i>
Ess.	<i>armhann</i>	<i>armhinn stb.</i>

¹⁾ A tővégi *u* az onegai vepszben a rákövetkező *i*-vel hosszú *ī*-vé olvad össze; az ojatiban megmarad.

A c o m p a r a t i v u s képzője *-mba* (nom. *-mb*). A superlativus úgy képeztetik, mint az oroszban, t. i. a *samī* (or. самы́й) szó tétetik a pozitívus elé, pl. *samī kuiv* legszárazabb; ámbár úgy látszik, hogy az *-imba* képzős superlatívus sem egészen ismeretlen, legalább az ojat-melléki vepszeknél, pl. *tobjin* (tő: *tobjimba* legnagyobb. Az éjszakiaknál *-ima* képzőjű superlatívusok fordulnak elő, pl. *nuorimale*: f. *nuorimmalle* a legifjábbnak. Az *-ima* kétségtelenül eredetibb *-imma*, és továbbá *-imba*-ból való.

A s z e m é l y - n é v m á s o k a délibb vepszben: *mina* én, *sina* te, *hän* ő; *mö* mi, *tö* ti, *hö* űk. Ragozásuk:

Sing.

Nom.	<i>mina, sina, hän</i>
Acc.	<i>minuin, sinuiš, häneze</i>
Gen.	<i>minuin, sinuiš, häneze</i>
Ess.	<i>minunain, sinunaiš, hänenaze</i>
Part.	<i>mindäin, sindäiš, händaze.</i>
Transl.	<i>minuksein, sinukseiš, hänekseze.</i>
Abess.	<i>minutain, sinutaiš, hänetaze.</i>
Iness.	} <i>minusain, sinusaiš, hänesaze.</i>
Elat.	
Illat.	<i>minuhuin, sinuhuiš, häneheze.</i>
Adess.	} <i>milain (minain), silaiš, hänelaze.</i>
Ablat.	
Allat.	<i>milein (minein), sileiš, häneleze.</i>

Plur.

Nom.	<i>mö, tö, hö.</i>
Acc.	<i>meidemoi, teidetei, heideze.</i>
Gen.	<i>meidemoi, teidetei, heideze.</i>
Ess.	<i>meinamoi, teinatei, heinaze.</i>
Part.	<i>meidamoi, teidatei, heidaze.</i>
Transl.	<i>meikšemoi, teikšetei, heikšeze.</i>
Abess.	<i>meitamoi, teitatei, heitaze.</i>
Iness.	} <i>meišamoi, teišatei, heišaze.</i>
Elat.	
Illat.	<i>meihemoi, teihetei, heiheze.</i>
Adess.	} <i>meilamoi, teilatei, heilaze.</i>
Ablat.	
Allat.	<i>meilamoi, teiletei, heileze.</i>

A délibb vepszben tehát a személy-névmások casus-alakjaihoz mindig hozzájárul az illető személynek megfelelő suffixum. Az éjszaki vepszben ez csak némely esetben történik; így pl. Pyhäjärviben következő a személy-névmások ragozása: ¹⁾

Sing.

Nom.	<i>minä, sinä, häin.</i>
Acc. Gen.	<i>minun, sinun, hänen.</i>
Part.	<i>minud, sinud v. sinudaiš hänt v. händäh v. hänttäh.</i>
Iness. Elat.	— — <i>hänes</i>
Adess. Ablat.	<i>minul v. minullaiin, sinul, hänel v. hänelläh.</i>
Allat.	<i>minule v. minulleiin, sinule v. sinulleiš, häncle v. hänelleh.</i>

Plur.

Nom.	<i>müö, tüö, hüö</i>
Acc. Gen.	<i>meiden</i> ²⁾
Part.	<i>meid</i>
Adess. Ablat.	<i>meil v. meill</i>
Allat.	<i>meile.</i>

Sununsuu-ban és Mundjärvben megint másféle a személy-névmások ragozása:

Sing.

Nom.	<i>mina, šina, hän-</i>
Gen. Acc.	<i>minun, šinun, hänen.</i>
Part.	<i>mindai, šindai, händäi</i>
Iness. Elat.	<i>minus, šinus, hänes.</i>
Illat.	<i>minuu, šinuu, hänee.</i>
Adess. Ablat.	<i>millai, šillai, hälläi.</i>
Allat.	<i>millei, šillei, hällei.</i>
Translat.	<i>minukš, šinukš, hänekš</i>
Abess.	<i>minuttai, sinuttai, hänettäi.</i>

¹⁾ A paradigma nem teljes, mert Genetz csak nagyon rövid ideig tartózkodott a vepszek közt, s így nem észlelhetett minden alakot.

²⁾ *tüö* és *hüö* ragozása egészen olyan, mint a *müö*-é.

		Plur.	
Nom.	<i>müö, tüö, hüö</i>	Illat.	<i>meihe</i>
Gen. Acc.	<i>meiden stb.</i>	Adess. Ablat.	<i>meill</i>
Part.	<i>meid</i>	Allat.	<i>meile.</i>
Iness. Elat.	<i>meis</i>		

A birtokos megjelölése a birtokon nem történik a vepsz nyelvben,¹⁾ valamint nem történik a livben s az észtnben sem. A birtokos suffixumok meg vannak ugyan, de ezek csak a személy- és a reflexiv névmás casus-alakjaihoz járúlnak, mint a paradigmák mutatják. Ez előfordúl dialectice a finnben is, sőt elvétve az irodalomban is találkozhatunk ilyen alakokkal, mint *minuani* engem, *minulleni* nekem. A mordvinban pedig ez egész rendesen történik mint pl. *moñde-n* tőlem | *toñde-t* tőled | *soñde-nza* tőle.

A mi a vepsz nyelvnek ezen sajátosságát illeti, hogy t. i. a birtokost nem teszi ki személyraggal a birtokon, hanem csak jelzővel jelöli (*käzi sinun* kezéd | *ittseh poigale* v. *omale poi-gale* fiának): megjegyyezhetjük azt, hogy a birtokragozás már a finnben is kezd némileg «romlásnak indulni», bár még csak nagyon csekély mértékben (v. ö. az efféléket: *teidän isäntä* a ti gazdátok; *meidän maassa* a mi országunkban stb.) — Az orosz karjalai dialektusban még használatban vannak ugyan a birtokosragok, de már sokkal gyérebben, mint a finnben, sőt majdnem éppen nem használhatnák, ha a főnévi birtokszónak jelzője személy-névmás genitívusban, pl. *miun toatto* az én atyám; *siun kodä* a te otthonod.

A reflexiv-névmás *itše* rendesen ragoztatik, és ép úgy mint a személy névmások sokszor személyragokkal áll.

A mutatónévmások a következők: *se* (éjsz. *še*) az | *seše* v. *sešo* ugyanaz | *ietse* ez | *mugoi*, *mugoitte* (tő: *mugoitse*) olyan | *ningoine* (tő: *ningoisse*) olyan, amolyan. Ezek közül *mugoitte* és *ningoine* a többi névszók módjára ragoztatik; a *se* és *ietse* ragozása pedig a következő:

	Sing.	Plur.
Nom.	<i>se, ietse</i>	<i>ned, iened</i>
Acc.	<i>sen, ietsen</i>	<i>ned, iened</i>

¹⁾ Csak az éjsz. vepszben van ennek nyoma néhány adverbiummá merevült szóban: *jürilleh* vissza: f. *jürjilleen* | *endžellai* előbbi állapotában: f. *entiselläin* | *keskenah*: maguk közt: f. *keskenänsä*.

Gen.	<i>sen, úetsen</i>	<i>nide, nenido</i>
Ess.	<i>sin, úetsin</i>	<i>nin, nenin</i>
Part.	<i>sida, úetsida</i>	<i>nid, nenido</i>
Transl.	<i>sikš, úetsikš</i>	<i>nikš, nenikš</i>
Abess.	<i>sita, úetsita</i>	<i>nita, nenita</i>
Iness. } Elat. }	<i>siš, siid¹⁾</i>	<i>niš, neniš</i>
Illat.	<i>sihe, úetsihe</i>	<i>nihe, nenihe</i>
Adess.	<i>sil, úetsil</i>	<i>nil, neniil</i>
Ablat.	<i>sil, úetsil</i>	<i>nil, neniil</i>
Allat.	<i>sile, úetsile</i>	<i>nile, neniile.</i>

A kérdő és vonatkozó névmások ezek: *kudama* (nom. *kudam*) mely, ki | *mitše* (nom. *mitte*) milyen | *kene* (nom. *ken*) ki | *mi mi*. Ragozásuk szabályszerű.

Határozatlan névmások: *eräse* (nom. *eräs*) egy másik | *koje-kene* (nom. *k.-ken*) valaki | *koje-mi* valami | *kenni akárki* | *mini akármi* | *ni-kene* (nom. *ni-ken*) senki | *ni-mi* semmi | *kaiikutše* (nom. *kaiikutte*) mindegyik, mindenféle.

A számnevek ről csak annyi a megjegyezni valónk, hogy a sorszámnevek a délibb vepszben teljesebb alakot tüntetnek föl, mint a finn irodalmi nyelvben, pl. *kolmans*: f. *kolmas* (tő: *kolmante*) harmadik | *viidens*: f. *viides* (tő: *viidente*) ötödik | *kuudens*: f. *kuudes* (tő: *kuudente*) hatodik stb. Az éjsz. vepszben e számvevek nominativusa *-iš, -š*, vagy *é-re* végződik, pl. *kolmaiš, kolmaš, kolmaž* harmadik.

I g e.

Az igék képzése több sajátsgot mutat föl.

Leggyakoribb igeképző az inchoatív és conatív értelmű *-skande, -šskande*, éjsz. vepsz *-šskande, -šskade* (*-sk + nd*): *kanda-* hordani: *handašskande-* hordani kezdeni | *elä-* élni; *eläšskande-* élni kezdeni | *jokse-* futni; *joksešskande-* futni kezdeni | *tule-* jönni: *tulešskande-* jönni kezdeni v. akarni.

¹⁾ Az elativusi alak: *siid* használatos inessivusi értelemben is. V. ö. a fentebbi jegyzetet.

Ugyanezen elemekből áll a *-skende* képző, mely Lönnrot szerint «valami határozatlanságot ad az alape fogalmának»: *ambu-löni: ambuskende- | nouse- emelkedni: nouseskende-*.

C a u s a t i v képzőkben gazdagabb a vepsz nyelv, mint a finn. A rendes *-ta* (= f. *-tta*) képzőn kívül van még:

1. *-soita, -seita*, éjsz. vepsz; *-zoita-: alensoita-: f. alentalaszállítani | tühjensoit-: f. tyhjentä- üríteni | levenseita-: f. leventä-szélesíteni, terjeszteni.*

2. *-skoita: kehuskoita-: f. kihutta- fölforralni.* Ugyanez szerepel mint vmivé tevést jelentő denominatív igeképző is: *madala* alacsony: *madalskoita-* alacsonynyá tenni.

3. *-toita, teita: koletoit-: f. kuoletta- megölni | pölgastoita-: pelästyttä- megijeszteni | selgitoita-: f. selittä- világosítani | ujutoita-: f. uitta- úsztatni.*

A vepsz *<aida-, äida-* képzőben megtaláljuk a finn *<aja-, äjä* képző teljesebb alakját: *kargaida-* táncolni: f. *karkaja-, karkaa- | lükaida-, lükäida-* tolni, taszítani: f. *lykkäü-*.

A ragozásban megtaláljuk az optativuson kívül a finn nyelv minden mód- és időalakját. Ezekon kívül van a vepsz igéknek még egy külön módalakjuk a lehetőség kifejezésére, melyet Lönnrot *modus eventivus*-nak nevez, mely azonban nem nagyon gyakori; legalabb Genetz az éjsz. vepszben éppen nem találta. Képzője: *-neiši*, tehát a concessivus és conditionalis képzőjének összetétele; pl. *andneišin* «talán adhatnék». Sajátságos alakok továbbá az ilyenek: *mönuišin* eladtam volna | *tehnuišin* megfizettem volna | *katsnuišin* láttam volna; éjsz. vepszben: *noznuižin* emelkedtem volna | *maksanuižin* fizettem volna. Ezek a conditionalis praeteritum-alakjai, melyek a finn irodalmi nyelvben nem találhatók.

Az indicativus praeteritumának jegye, mint a finnben is: *-i*, de ez az egyes-szám 3. személyében sokszor elmarad, pl. *vargast: f. varasti* lopa | *kadot: f. kadotti* elveszte | *lend: f. lensi* röpüle | *läks: f. läksi* indula. — De: *jäi: f. jäi* marada | *tuli: f. tuli* jöve | *söti: f. syötti* etete | *polti: f. poltti* égete, stb.

Személyragok:

Sing. 1. *-n*; 2. *-d*; 3. *-b*; éjsz. vepsz *-v, -u, -ü*

Plur. 1. *-m, -mei, -mai*, éjsz. *-mme*; 2. *-d, -tei*, éjsz. *tte*; 3. *-ba*; azomban a többes-számi harmadik személy helyett rendszeren a személytelen (határozatlan többesi alanyra mutató) alak használ-

tatik, mint a karjalai dialektusban, pl. *andaba* és *andtas* adnak *andoiba* és *andtihe* adának.

Ragozási példák.

A) Határozott alany személyes igeragozás. (*Activum*.)

a) az Ojat-vidéki vepszben.

1. Igető: *anda-* adni.

Indicativus:		Indicativus:	Concessivus.
Præsens.		Præteritum.	
S. 1. <i>andan</i>	S. 1. <i>andoin</i>	S. 1. <i>andanen</i>	
2. <i>andad</i>	2. <i>andoid</i>	2. <i>andaned</i>	
3. <i>andab</i>	3. <i>andoi</i>	3. <i>andanob</i> ¹⁾	
Pl. 1. <i>andamai</i>	Pl. 1. <i>andoimai</i>	Pl. 1. <i>andnemai</i>	
2. <i>andatei</i>	2. <i>andoitei</i>	2. <i>andnetei</i>	
3. <i>andaba</i> v. <i>and-</i> <i>tas.</i>	3. <i>andoiba</i> v. <i>and-</i> <i>tihe</i>	3. <i>andneba</i> vagy <i>andtanes</i>	
Conditionalis:		Conditionalis:	Eventivus:
Præsens.		Præteritum.	
S. 1. <i>andaišin</i> ²⁾	S. 1. <i>andnuišin</i>	S. 1. <i>andneišin</i>	
2. <i>andaišid</i>	2. <i>andnuišid</i>	2. <i>andneišid</i>	
3. <i>andaiš</i>	3. <i>andnuiš</i>	3. <i>andneiš</i>	
Pl. 1. <i>andaišimai</i>	Pl. 1. <i>andnuišimai</i>	Pl. 1. <i>andneišimai</i>	
2. <i>andaišitei</i>	2. <i>andnušitei</i>	2. <i>andneišitei</i>	
3. <i>andaišiba</i> v. <i>andtaiš</i>	3. <i>andnuišiba</i>	3. <i>andneišiba</i> v. <i>andtaneiš</i>	
		Imperativus:	
S. 2. <i>anda</i>		Pl. 2. <i>andkatei(-ze)</i> , <i>andkad</i>	
3. <i>andkaha</i>		3. <i>andkaha</i> , <i>andtakaha</i> .	
Pl. 1. <i>andkamai</i> , <i>andkam</i>			

¹⁾ A rövid *e* az utolsó szótagban, kivált *-n*, *-b* és *-v(u)* előtt gyakran *o-ra* (*ö-re*) változik, pl. *hänon*, *tulon* (= *hänen*, *tulen*), *peznöu* (= *pesnee*).

²⁾ Lönnrotnál a conditionalisban és eventivusban mindenütt *-isi van*; minthogy azonban — mint már fennebb megjegyeztem — az *i* után álló *s* rendszeren *š*-nek hangzik, s az Ahlqvist által kiadott szövegekben a conditionalis és eventivus alakok *-iši*-vel vannak, én is így irtam az egész ragozáson át.

2. Igető: *salbada-* (csonka tők: *salba-* és *salpta-*) zární.

Indicativus: Præsens.	Indicativus: Præteritum.	Concessivus:
S. 1. <i>salptan</i>	S. 1. <i>salpsin</i> (e. h. <i>salptin</i>)	S. 1. <i>salbanen</i>
2. <i>salptad</i>	2. <i>salpsid</i>	2. <i>salbaned</i>
3. <i>salptab</i>	3. <i>salbais</i> ¹⁾	3. <i>salbanob</i>
Pl. 1. <i>salptamai</i>	Pl. 1. <i>salpsimai</i>	Pl. 1. <i>salbanemai</i>
2. <i>salptatei</i>	2. <i>salpsitei</i>	2. <i>salbanetei</i>
3. <i>salptaba</i> v. <i>salbatas.</i>	3. <i>salpsiba</i> v. <i>salbatihe</i>	3. <i>salbaneba, salbatanes.</i>

Conditionalis: Præsens.

S. 1. <i>salptaišin</i>	Pl. 1. <i>salptaišimai</i>
2. <i>salptaišid</i>	2. <i>salptaišitei</i>
3. <i>salptaiš</i>	3. <i>salptaišiba</i> , v. <i>salbataiš</i>

Conditionalis: Præteritum.

S. 1. *salbanušišt*.

Eventivus	Imperativus.
S. 1. <i>salbaneišin</i>	S. 2. <i>salpta</i>
2. <i>salbaneišid</i>	3. <i>salbakkaha</i> (e. h. <i>salbakkaha</i>)
3. <i>salbaneiš</i>	
Pl. 1. <i>salbaneišimai</i>	Pl. 1. <i>salbakkamai</i> v. <i>salbakkam</i>
2. <i>salbaneišitei</i>	2. <i>salbakkatei(ze)</i> , <i>salbakkad</i>
3. <i>salbaneišiba, salbataneiš</i>	3. <i>salbakkaha, salbatakaha.</i>

3. Igető: *tege-* *tenni*.

Indicativus: Præsens.	Indicativus. Præteritum.	Concessivus.
S. 1. <i>tegen</i>	S. 1. <i>tegin</i>	S. 1. <i>tehen</i>
2. <i>teged</i>	2. <i>tegid</i>	2. <i>tehed</i>
3. <i>tegeb</i>	3. <i>tegi</i>	3. <i>tehnob</i>

¹⁾ E. h. **salbasi* (**salbati*). Ez épen olyan változás, mint mikor a 2. sz. birtokos rag *-si* változik *-is-re* (*-is-re*); v. ö. fentebb.

Pl. 1. <i>tegemai</i>	Pl. 1. <i>tegimai</i>	Pl. 1. <i>tehnemai</i>
2. <i>tegetei</i>	2. <i>tegittei</i>	2. <i>tehnetei</i>
3. <i>tegeba, tehtas</i>	3. <i>tegiba, tehtihe</i>	3. <i>tehneba, tehta- nes.</i>
Conditionalis.	Conditionalis.	Imperativus.
Præsens.	Præteritum.	
S. 1. <i>tegeišin</i>	S. 1. <i>tehnuišin</i>	S. 2. <i>tege</i>
2. <i>tegeišid</i>	2. <i>tehnuišid stb.</i>	3. <i>tehkaha</i>
3. <i>tegeiš</i>		Pl. 1. <i>tehkamai, teh- kam</i>
Pl. 1. <i>tegeišimai</i>	Eventivus.	2. <i>tehkatei, teh- kad</i>
2. <i>tegeišitei</i>	Pl. 1. <i>tehneišin</i>	3. <i>tehkaha, tehta- kaha.</i>
3. <i>tegeišiba, teh- taiš</i>	2. <i>tehneišid stb.</i>	

b) az éjszaki vepszben (Sununsuu).

Tő: *anda-, peze- (pese-), salbada-*.

	Indicativus. Præsens.	
S. 1. <i>andan</i>	<i>pezen</i>	<i>salbadan</i>
2. <i>andad</i>	<i>pezed</i>	<i>salbadad</i>
3. <i>andau</i>	<i>pezöu</i>	<i>salbadau</i>
Pl. 1. <i>andamme</i>	<i>pezemme</i>	<i>salbadamme</i>
2. <i>andatte</i>	<i>pezette</i>	<i>salbadatte</i>
3. <i>anttau.</i>	<i>pestäü</i>	<i>salbatau.</i>

Præteritum.

S. 1. <i>anduoin</i>	<i>pežin</i>	<i>salbažin</i>
2. <i>anduid</i>	<i>pežid</i>	<i>salbažid</i>
3. <i>andui</i>	<i>peži</i>	<i>salbaž</i>
Pl. 1. <i>anduoimme</i>	<i>pežimme</i>	<i>salbažimme</i>
2. <i>anduoitte</i>	<i>pežitte</i>	<i>salbažitte</i>
3. <i>antlii</i>	<i>pešišii</i>	<i>salbatlii</i>

Concessivus.

S. 1. <i>andanen</i>	<i>peznen</i>	<i>salba(da)nnen¹⁾</i>
2. <i>andaned</i>	<i>pezned</i>	<i>salba(da)nned</i>
3. <i>andanou</i>	<i>peznöu</i>	<i>salba(da)nnou</i>

¹⁾ Az *n* a harmadik szótagra eső mellékhangsúly hatása alatt lesz hosszúvá.

Pl. 1. <i>andane nme</i>	<i>peznemme</i>	<i>salba(da)nmemme</i>
2. <i>andanette</i>	<i>peznette</i>	<i>salba(da)nnette</i>
3. <i>anttanou</i>	<i>pestänöu</i>	<i>salbatannou</i>

Conditionalis.

S. 1. <i>andaižin</i>	<i>pežüžin¹⁾</i>	<i>salbadaižin</i>
2. <i>andaižid</i>	<i>pežüžid</i>	<i>salbadaižid</i>
3. <i>andaiž</i>	<i>pežüž</i>	<i>salbadaiž</i>
Pl. 1. <i>andaižimme</i>	<i>pežüžimme</i>	<i>salbadaižimme</i>
2. <i>andaižitte</i>	<i>pežüžitte</i>	<i>salbadaižitte</i>
3. <i>anttaiš</i>	<i>pestäiš</i>	<i>salbataiš</i>

Imperativus.

S. 2. <i>anda</i>	<i>peze</i>	<i>salbada</i>
2. <i>ankkai</i>	<i>peskäi</i>	<i>salbakkai</i>
Pl. 1. <i>ankka müö</i>	<i>peskäm müö</i>	
2. <i>ankkate</i>	<i>peskätte</i>	<i>salbakkate</i>
3. <i>ankkai (ank- kat)</i>	<i>anda pestäü, peskäi</i>	<i>anda salbatäu.</i>

B) Határozatlan többesi alanyra mutató igeragozás (Passivum impersonale).

a) az Ojat-vidéki vepszben.

Ind. præs.	<i>andtas, salbatas, tehtas</i>
Ind. præt.	<i>andtihe (anthe), salbatihe, tehtihe</i>
Concess.	<i>andtanes, salbatanes, tehtanes</i>
Condit.	<i>andtaiš, salbataiš, tehtaiš</i>
Event.	<i>andtaneiš, salbataneiš, tehtaneiš</i>
Imperat.	<i>andtakaha, salbatakaha, tehtakaha</i>

b) az éjszaki vepszben.

Ind. præs.	<i>anttau, pestäü, salbatau²⁾</i>
Ind. præt.	<i>antti, peštšii, salbattii</i>
Concess.	<i>anttanou, pestünöu, salbatannou</i>

¹⁾ A praeteritumi *-i* előtt elvész a *tö* vég *e*-je; a conditionalisi *i* előtt azonban *i*-re változik.

²⁾ Ezen alakok Mundjärven és Sununuuban használatosak. Pyhäjärven nem *u, i* járúl a passiv töhöz, hanem *-h*; tehát ezek az alakok közelebb állnak a finn irodalmi nyelv alakjaihoz.

Condit. *anttaiš, pestüiš, salbataiš*
 Imperat. *ankkai, anda pestäu, anda salbatau*

C) Reflexiv igeragozás.

A reflexiv igeragozás a vepsz nyelvben sokkal teljesebb, mint a finn irodalmi nyelvben:

a) az Ojat-vidéki vepszben.

Indicativus: Præsens.

S. 1.	<i>andamoi</i>	<i>salptamoi</i>	<i>tegemoi</i>
2.	<i>andatoi</i>	<i>salptatoi</i>	<i>tegetoi</i>
3.	<i>andase</i>	<i>salptase</i>	<i>tegese</i>
Pl. 1.	<i>andamoišei</i>	<i>salptamoišei</i>	<i>tegemoišei</i>
2.	<i>andatoišei</i>	<i>salptatoišei</i>	<i>tegetoišei</i>
3.	<i>andasesei,</i> <i>andtasesei</i>	<i>salptasesei, salbata-</i> <i>sesei</i>	<i>tegesesei, tehtasesei</i>

Indicativus: Präteritum.

S. 1.	<i>andoimoi</i>	<i>salpsimoi</i>	<i>teгимoi</i>
2.	<i>andoitoi</i>	<i>salpsitoi</i>	<i>tegitoi</i>
3.	<i>andoihe</i>	<i>salpsihe</i>	<i>tegihe</i>
Pl. 1.	<i>andoimoišei</i>	<i>salpsimoišei</i>	<i>teгимoišei</i>
2.	<i>andoitoišei</i>	<i>salpsitoišei</i>	<i>tegitoišei</i>
3.	<i>andoihesei</i> <i>andtihesei</i>	<i>salpsihesei, salbati-</i> <i>hesei</i>	<i>tegihesei, tehtihesei</i>

Concessivus.

S. 1.	<i>andnemoi</i>	<i>salbanemoi</i>	<i>tehnemoi</i>
2.	<i>andnetoi</i>	<i>salbanetoi</i>	<i>tehneto</i>
3.	<i>andnese</i>	<i>salbanese</i>	<i>tehnese</i>
Pl. 1.	<i>andnemoišei</i>	<i>salbanemoišei</i>	<i>tehnemoišei</i>
2.	<i>andnetoišei</i>	<i>salbanetoišei</i>	<i>tehnetošei</i>
3.	<i>andnes(es)ei</i> <i>andtanesei</i>	<i>salbanesesei, salbata-</i> <i>nesei</i>	<i>tehnesei, tehtanesei</i>

Conditionalis.

S. 1.	<i>andaišimoi</i>	<i>salptaišimoi</i>	<i>tegeišimoi</i>
1.	<i>andaišitoi</i>	<i>salptaišitoi</i>	<i>tegeišitoi</i>
3.	<i>andaišihe</i>	<i>salptaišihe</i>	<i>tegeišihe</i>

Pl. 1. <i>andaišimoisei</i>	<i>salptaišimoisei</i>	<i>tegeišimoisei</i>
2. <i>andaišitoisei</i>	<i>salptaišitoisei</i>	<i>tegeišitoisei</i>
3. <i>andaišihesei</i> <i>andtaišihesei</i>	<i>salptaišihesei, salba-</i> <i>taišihesei</i>	<i>tegeišihesei, tehtaiši-</i> <i>hesei.</i>

Eventivus.

S. 1. <i>andneišimoi</i>	<i>salbaneišimoi</i>	<i>tehneišimoi</i>
2. <i>andneišitoi</i>	<i>salbaneišitoi</i>	<i>tehneišitoi</i>
3. <i>andneišihe</i>	<i>salbaneišihe</i>	<i>tehneišihe</i>
Pl. 1. <i>andneišimoisei</i>	<i>salbaneišimoisei</i>	<i>tehneišimoisei</i>
2. <i>andneišitoisei</i>	<i>salbaneišitoisei</i>	<i>tehneišitoisei</i>
3. <i>andneišihesei</i> <i>andtaneišihesei</i>	<i>salbaneišihesei, sal-</i> <i>bataneišihesei</i>	<i>tehneišihesei, tehta-</i> <i>neišihesei.</i>

Imperativus.

S. 2. <i>andte</i>	<i>salbate (salptate?)</i>	<i>tegete (tehte)</i>
3. <i>andkakahase</i>	<i>salbakkahase</i>	<i>tehkahase</i>
Pl. 1. <i>andkamoišei</i>	<i>salbakkamoišei</i>	<i>tehkamoišei</i>
2. <i>andkatoisei</i>	<i>salbakkatoisei</i>	<i>tehkatoisei</i>
3. <i>andkakahasei</i> <i>andtakahasei</i>	<i>salbakkahasei, salba-</i> <i>takahasei</i>	<i>tehkahasei, tehtaka-</i> <i>hasei</i>

b) az éjszaki vepszben.

(Pyhäjärvi:)

Indicativus.		Indicativus.	
Præsens.		Præteritum.	
S. 1. <i>salbadanos</i>		S. 1. <i>salbažimos</i>	
2. <i>salbadatos</i>		2. <i>salbažitos</i>	
3. <i>salbaheze</i>		3. <i>salbažiheze</i>	
Pl. 1. <i>salbadamokseh</i>		Pl. 1. <i>salbažimokseh</i>	
2. <i>salbadatokseh</i>		2. <i>salbažitokse</i>	
3. <i>salbataheze</i>		3. <i>salbat'iheze.</i>	
Concessivus.		Conditionalis.	
S. 1. <i>salbannemos</i>		S. 1. <i>salbadaižimos</i>	
2. <i>salbannetos</i>		2. <i>salbadaižitos</i>	
3. <i>salbanneheze</i>		3. <i>salbadaižih(eze)</i>	
Pl. 1. <i>salbannemokseh</i>		Pl. 1. <i>salbadaižimokseh</i>	
2. <i>salbannetokseh</i>		2. <i>salbadaižitokseh</i>	
3. <i>salbatanneheze</i>		3. <i>salbataižiheze</i>	

Imperativus.

S. 2. <i>salbate</i>	Pl. 2. <i>salbakatokseh</i>
3. <i>salbakkahaeze</i>	3. <i>salbatakkahaeze</i>

(Viidana:)

Præteritum: S. 1. <i>sobiimos öltözém</i>
2. <i>sobiittos</i>
3. <i>sobiüh(e)</i> v. <i>sobiüze</i>
Pl. 1. <i>sobiimmákseh</i>
2. <i>sobiittakseh</i>
3. <i>sobiühoz.</i>

(Sununsuu:)

Mundjärvben és Sununsuuban részint egy *-ze'* képzős reflexiv igető van használatban.

Indicativus.

Præsens.

S. 1. <i>pezezen</i>	<i>salbadazen</i>
2. <i>pezezed</i>	<i>salbadazed</i>
3. <i>pezezöu</i>	<i>solbadazou</i>
Pl. 1. <i>pezezemme</i>	<i>salbadazemme</i>
2. <i>pezezette</i>	<i>salbadazette</i>
3. <i>pezezettäu</i>	<i>salbadazettau</i>

Præteritum.

S. 1. <i>pežiime</i> v. <i>pežiimo(i)</i>	<i>salbažiime</i> v. <i>salbažiimo(i)</i>
2. <i>pežiite</i>	<i>salbažiite</i>
3. <i>pežiühe</i>	<i>salbažiühe</i>
Pl. 1. <i>pežiimmeheze</i>	<i>salbažiimmeheze, -badažiimme</i>
2. <i>pežiitteheze</i>	<i>salbažiitteheze, salbadažiitte</i>
3. <i>pezezettii</i>	<i>salbadazettii</i>

Concessivus.

S. 1. <i>pezezennen</i>	<i>salbadazennen</i>
2. <i>pezezenned</i>	<i>salbadazenned</i>
3. <i>pezezennöu</i>	<i>salbadazennou</i>
Pl. 1. <i>pezezennemme</i>	<i>salbadazennemme</i>
2. <i>pezezennette</i>	<i>salbadazennette</i>
3. <i>pezezettänöu</i>	<i>salbadazettanou</i>

Conditionalis.

S. 1. <i>pezežiizin</i>	<i>salbadaižiime v. -mo(i)</i>
2. <i>pezežiizid</i>	<i>salbadaižiite</i>
3. <i>pezežiiz</i>	<i>salbadaižiiz</i>
Pl. 1. <i>pezežiizimme</i>	<i>salbadaižimmeheze</i>
2. <i>pezežiizitte</i>	<i>salbadaižiteheze</i>
3. <i>pezezettaiš</i>	<i>salbadazettaiš</i>

Imperativus.

S. 2. <i>pezeze</i>	<i>salbadaze</i>
3. <i>pezezekküi</i>	<i>salbadazekkai</i>
Pl. 2. <i>pezezekkät(te)</i>	<i>salbadazekkat(te)</i>
3. <i>anda pezezettäu</i>	<i>anda salbadazettäu.</i>

Alanya-mutatás nélkül való igealokok. Az infinitivus képzője *-ta, -da*, melynek *-t, -d-*je soha sem esik ki, se nem assimilálódik, mint a finnben; pl. *seišta*: f. *seisoa* (**seiso-da*) állani | *olda*: f. *olla* lenni | *mänta*: f. *mennä* menni | *sanoda*: f. *sanoa* mondani. || Éjsz. vepsz: *antta*: f. *antaa*: adni | *lähttä*: f. *lähteä* indulni | *löütä* (a *t* gyengülésével a véghehezett által való szótagzárás következtében, e h. *löüttä*, eredb. *löütä-dä*): f. *löytää* találni.

Az éjszaki vepszből Genetz még ilyen különös infinitivus-alakokat hoz föl: *ostai venni* | *ottai venni* (elvenni) | *lähttäi* indulni. Ezek annyiban érdekesek, hogy vég *i*-jük (illetőleg *j*-jük: *-aj, -äj*) a *-da (-ta)*-féle infinitivusnak elkopott lativ casusragját (*juoda* e h. *juoda'* és továbbá *juodakse*), mely már csak véghehezetképen lappang, meghallható alakban is tartotta fenn. Szintígy áll diphthongus-végi *i* előző *h* helyett pl. ezekben: *ankkai* adjon (e h. *andkai* ebből: *anda-kah[an]* = f. *antakaan, -kahan*), *pesküi* mosson (ebből: *pezekäh[än]* = f. *peskään, -kähän*); *endižellai* előbbi állapotában (e h. *endižellah[an]* = f. *entisellään, -llähän*).

A participium præs. act. képzője: *-b, -ba*: *eläba*; f. *elävä* élő | *andab*: f. *antava* adó. A participium præt. act.: *-nu, -nd, -nt*: *andnu*: f. *antanut* | *sanond*: f. *sanonut* | *kandand*: f. *kantanut* | *leent*: f. *lienyt* (ollut). — A part. præt. pass.: *-dud, -tud*: *kuuldud, kundeltud*: f. *kuultu* hallott. — Ezek közül a part. præs. act. képzője *-b, -ba* eredetibb alakot tüntet föl, mint a finn. Megvan ez az alak a livben is, pl. *imb*: f. *imevä*, szopó | *tulb*: f. *tuleva* jövő.

Az észtbén, vótban szintén *-v* van, mint a szuomiban. Azomban a szuomiban is vannak nyomai az eredetibb alaknak, pl. *käypä* kelő, *suopa* kívánó.

Átnézete a verbum infinitum alakjainak.

I. Participiumok.

1. Part. præs. act. *andab, salptab, tegeb*
2. " " pass. *andtab, salbattab, tehtab*
3. Part. præt. act. *andnu (andant), salbanu, tehnu*
[éjsz. *andanu, peznü, salbannu*]
4. Part. præs. pass. *andtud, sabatud, tehtud*
[éjsz. *anttu, pestü, salbattu*]

II. Gerundiumok.

1. Nomen actionis: *-ta, -da, -te*
Translat. *andta, salbata, tehta*
[éjsz. *antta, pestü, salbata.*]
(pass.) *antaa, salbattaa, tehtaa*
Instruct. *andten, salbaten, tehten*
Iness. *andtes, salbates, tehtes*
(pass.) *andtaiš, salbataiš, tehtaiš*
2. Nomen actionis: *-ma.*
Abess. *andmata, salptamata, tegemata*
[éjsz. *andamatta(i), pezemättä(i), salbadammatta(i)*]
Iness. és elat. *andmas, salptamas, tegemas*
[éjsz. *andamas, pezemäs, salbadammas*]
Illat. *andmaha, salptamaha, tegemaha*
[éjsz. *andamaa, pezemäü, salbadammaa*]
Abess. és abl. *andmal, salptamal, tegemal.*

A tagadó igének a vepszben teljes, bár a finntől némileg eltérő ragozása van.¹⁾

¹⁾ Teljes negatív ragozás van a lívben és vótban is; a revali észtbén a negatív ige határozóvá merevült, és minden személyben *ei* alakban fordul elő. Finnországban némely vidéken már szintén igehatározóvá merevült a tagadó ige. Így pl. a kisko-i tájszólásban minden személyben *ei*; déli Pohjanmaaban az egyes-számban ragoztatik a tagadó ige, de a többesben nem; Lappajärviben sokszor az egyes-számban is ragozatlan, stb. Agricolánál is többször találni ragozatlanul a tagadó szót, pl. *ei te voi palvella = ette v. p.* nem tudtok szolgálni.

		Imperativus.	
S. 1. <i>en</i>		S. 2. <i>ala</i>	éjsz. <i>ela</i>
2. <i>ed</i>		3. <i>algha</i>	<i>elgai</i>
3. <i>ei</i>		Pl. 1. <i>algam</i> v.	<i>elgam</i>
Pl. 1. <i>emai</i> , éjsz. <i>emme</i>		<i>algamai</i>	
2. <i>etei</i> , <i>ette</i>		2. <i>algad</i> , <i>algatci</i>	<i>elgat</i>
		<i>algei</i> v. <i>algeid</i>	
3. <i>eba</i> , <i>ei</i> .		3. <i>algha</i>	<i>elgai</i>

A tagadó igéhez járuló főige aznban nem mindig oly alakban áll, mint a finn irodalmi nyelvben. Az indicativus praesensének egyes-számában a főige a tőalakban áll, de a többes-számában *-koi* járúl hozzá:

Sing. 1. <i>en</i>	}	<i>anda</i> , <i>salpta</i> , <i>tege</i> .
2. <i>ed</i>		
3. <i>ei</i>		
Plur. 1. <i>emai</i>	}	<i>andkoi</i> (<i>ankoi</i>), <i>salbakoi</i> , <i>tehko</i> .
2. <i>etei</i>		
3. <i>eba</i>		

A praeteritum egyes-száma rendes; a többes-számában azonban nem a part. praet. act., hanem part. praet. pass. járúl a tagadó igéhez:

Sing. 1. <i>en</i>	}	<i>andnu</i> (<i>andant</i>), <i>salbanu</i> , <i>tehnu</i> .
2. <i>ed</i>		
3. <i>ei</i>		
Plur. 1. <i>emai</i>	}	<i>andtud</i> , <i>salbatud</i> , <i>tehtud</i> .
2. <i>etei</i>		
3. <i>eba</i>		

A concessivus egyes-száma szintén rendes; a többesben *-koi* járúl a concessivusi tőhöz:

S. 1. <i>en</i>	}	<i>andne</i> , <i>salbane</i> , <i>tehne</i> .
2. <i>ed</i>		
3. <i>ei</i>		
Pl. 1. <i>emai</i>	}	<i>andnekoi</i> , <i>salbanekoi</i> , <i>tehnekoi</i> .
2. <i>etei</i>		
3. <i>eba</i>		

A conditionalis egyes-száma rendes; a többesben a pass. impersonale conditionalis-tője használtatik:

S. 1. *en* }
 2. *ed* } *andaiš, salptaiš, tegeiš.*
 3. *ei* }

Pl. 1. *emai* }
 2. *etei* } *andtaiš, salbataiš, tehtaiš.*
 3. *eba* }

Hasonlóképpen van az eventivusban is:

S. 1. *en* }
 2. *ed* } *andneiš, salbaneiš, tehneiš.*
 3. *ei* }

Pl. 1. *emai* }
 2. *etei* } *andtaneiš, salbataneiš, tehtaneiš.*
 3. *eba* }

Legkülönösebb a tiltó mód, melynek csak egyes-számi második személye rendes; a harmadikban a főige nem az optativusi mód-tőalakban áll, mert ilyen nincs a vepszben, hanem az imperativusi harmadik személyben; a többes-számi első személy szintén vagy az imperativusi alakban áll, személyragozva, vagy pedig *-koi* járúl a csonka igetőhöz, mint a praesens többes-számában; a második személyben szintén *-koi* járúl az igetőhöz; a harmadik személy pedig azonos az egyes-számi 3. személylyel:

Sing. 2. *ala anda, salpta, tege.*

3. *algha andkaha, salbakaha, tehkaha.*

Pl. 1. *algam andkam, salbakam, tehkam.*

algamai andkoi (ankoi), salbakoi, tehkoi.

2. *algad (algatei), andkoi (ankoi), salbakoi, tehkoi.*

3. *algha andkaha, salbakaha, tehkaha.*

algha andtakaha, salbatakaha, tehtakaha.

A vepszben van tagadó reflexiv ragozás is, milyen a finn irodalmi nyelvben nincs. Mintája ez:

Praesens.

S. 1. *en* }
 2. *ed* } *andte, salbate, tehte.*
 3. *ei* }

Pl. 1. <i>emai</i>	}	<i>andkoišei, salbakoišei, tehkoišei.</i>
2. <i>etei</i>		
3. <i>eba</i>		

Praeteritum :

S. 1. <i>en</i>	}	<i>andnuse, salbanuse, tehnuše.</i>
2. <i>ed</i>		
3. <i>ei</i>		

Pl. 1. <i>emai</i>	}	<i>andnusei, salbanusei, tehnušei.</i>
2. <i>etei</i>		
3. <i>eba</i>		

Concessivus.

S. 1. <i>en</i>	}	<i>anänese, salbanese, tehnese.</i>
2. <i>ed</i>		
3. <i>ei</i>		

Pl. 1. <i>emai</i>	}	<i>andnekoisei, salbanekoisei, tehnekoisei.</i>
2. <i>etei</i>		
3. <i>eba</i>		

Az éjszaki vepszben (Sununsuu):

Ind. praesens.

S. 1. <i>en</i>	}	<i>anda, peze, salbada</i>
2. <i>ed</i>		
3. <i>ei</i>		

Pl. 1. <i>emne</i>	}	<i>ankkoi, pesköi, salbakkoi</i>
2. <i>ette</i>		
3. <i>ei antta, pestä, salbata.</i>		

Ind. praeteritum.

S. 1. <i>en</i>	}	<i>andanu, peznü, salbannu</i>
2. <i>ed</i>		
3. <i>ei</i>		

Pl. 1. <i>emne</i>	}	<i>anttu, pestü, salbattu.</i>
2. <i>ette</i>		
3. <i>ei anttu, pestü, salbattu.</i>		

Imperativus.

S. 2. *ela anda, pese, salbada*

3. <i>elgai</i>	}	<i>ankkoi, pesköi, salbakkoi.</i>
Pl. 1. <i>elgam</i>		
2. <i>elgat</i>		
3. <i>elgai</i>		

Tagadó reflexiv igealakok Pyhäjärviből: *en salbate, emme salbadahese, hii ei salbatahese* | *en salbannuhese, hii ei salbattuhese* | *ülgütte salbakatokseh.*

Sununsuuból:

S. 1. <i>en</i>	}	<i>pezeze, salbadaze.</i>
2. <i>ed</i>		
3. <i>ei</i>		
Pl. 1. <i>emme</i>	}	<i>pezezekkö(i), salbadazekko(i)</i>
2. <i>ette</i>		
3. <i>ei pezezettä, salbadazetta.</i>		

Praeteritum.

S. 1. <i>en</i>	}	<i>pezezennü, salbadazennu</i>
2. <i>ed</i>		
3. <i>ei</i>		
Pl. 1. <i>emme</i>	}	<i>pezezettü, salbadazettu.</i>
2. <i>ette</i>		
3. <i>ei pezezettü, salbadazettu.</i>		

Concessivus.

S. 1. <i>en</i>	}	<i>pezezenne, salbadazenne</i>
2. <i>ed</i>		
3. <i>ei</i>		
Pl. 1. <i>emme</i>	}	<i>pezezettäne, salbadazettane.</i>
2. <i>ette</i>		
3. <i>ei pezezettäne, salbadazettane.</i>		

Conditionalis.

S. 1. <i>en</i>	}	<i>pezežiž, salbadažiž</i>
2. <i>ed</i>		
3. <i>ei</i>		
Pl. 1. <i>emme</i>	}	<i>pezezettäiš, salbadazettaiš.</i>
2. <i>ette</i>		
3. <i>ei pezezettäiš, salbadazettaiš.</i>		

Az a dverbiu m o k jobbára megfelelnek a finn adverbiumoknak. Különösebb figyelmet érdemelnek: *täga, tälgal* itt, és *siğa, sigal* ott: f. *täällä* (= *tägäl-nä*) és *siellä* v. *siällä* (= *sigäl-nä*).

Továbbá; *tägali*, *sigali* és *kugali*, melyek megfelelnek a Kalevalában előforduló *täkäli* ezen uton, ez által | *sikäli* azon uton, az által, annyi | *mikäli* mezen, mennyi — alakoknak. (L. ezekről NyK. XVI, 303. l.) Az éjsz. vepszben van *tuoga* amott alak is.

A conjunctiók legnagyobb részt az oroszból vannak kölcsönözve: *i* és: or. и | *libo—libo* vagy—vagy: or. либо—либо | *ni* — *ni* sem — sem: or. ни — ни | *jestli* ha: or. если | *odnako* de, azomban: однако | *hot, hoša, hoš* habár: хотя, хоть | *ibo* mert: ибо.

NYELVMUTATVÁNYOK. ¹⁾

A) Ojat-vidékiek.

1.

Mezjäine i lambas.

„*Omik keskes šivatoil ken mugoi, ken enamban meid hüvitaš sindüiš?*“ *küzui mezjäine ristitul.* — *Muga, sanui netse.* „*A ken?*“ — *Lambas; sida med miše vil hänen minein proiidimatoin, a sinun mezi minein sen maged.*

Finnül: *Mehiläinen ja lammás.*

«Onko eläimien joukossa ketään senlaista, joka enemmän meitä tekisi sinulle hyvää?» kysyi mehiläinen ristityltä (mieheltä). — Niin, sanoi tämä. — «Mutta kuka?» — *Lammás; sentähden että hänen villansa on minulle välttämätöin, mutta sinun metesi minulle vaan makea.*

2.

Kaks veljed i vilu

Üks oli vel bohat, toine tühj. Bohatal oli äi rugiš semetud i kaiked elod küllal, no tühjaisel vellel enambad ei leend, kut

¹⁾ E nyelvmutatványok Lönnrot, Ahlqvist és Genetz közléseiből vannak átvéve és híven közölve; mindössze csak néhány szembetünő sajtóhibát kellett bennük kijavítani. A darabok egy részéhez magyar, másik részéhez irodalmi finn fordítást adtam, hogy így kétféle finn nyelvnek külömbözése is szembe-tünjék; az utóbbit szintén Lönnrottól, Ahlqvisttól és Genetzről vettem át, csak itt-ott némely csekély változtatást tevén rajta, melyet az eredeti textus megengedett.

ihten aidan südaines vähaine rugist semetud. Tuli vilu i netsen vähaisen rugihen külmi. Tühjaisel vellel eräist radod ei le, kut etsta vilu, kudam külmet hänen rugihen. Ei äjäd hän kävund, i tuli hän, lüös mugoman penen külbetin, i mäni hän südaimhe sinna külbetihe. N'etsis külbetis oli vanh akaine, kudam küsui hänel, mida hän kävui. N'etse mušik pagis: „milain oli vähaine rugist semetud, a tuli vilu i milain sen rugihen kaiken külmi, i mina nügüide etsin netsen vilun i tahton küsuda, mintühte hän netsen tegi, milain rugihen külmet“. Akaine pagis hänele: „minun poigad vilud nened oma, kudamad kaiken ottas, a nügüide heidaze ei le kodiš, i kons hö tuldaz kodihe, hö i sindüis ottas, jestli sina popadined mas; a sina nouse pätsile, siga void eläda.“ Mušik libui pätsile i vilu tuli kodihe. Siid vanh ak sanui itseze poigale: „sina minuin poig! mida goräl m,ehel külmetid rugihen, kudamal muitei jo väha oli?“ Poig sanob: „mina etsin eräisid, a lopul raadi hot sen otta.“ Siid sanui bednii m,es vilule: „anda milein hot vähaine tagaze, mil mina voin eläda, muite nälgha teravas kolen; ei le milain ni-mida sömišt.“ Vilu sanui: „mö tahtomai antta netsile m,ehel, mil hän võib eläda.“ Hö muga anttihe hänele leiban ked havadan, i pagistihe: „kons sina rubendaz sömha, siid sano: havad avaidate! i sileis linob siid dovolno sömišt, i kons lopid söndan, siid sano: havad salptate! i sömne mänob havadaha tagaze, i havadan su salptaze“. Mušik blahodari vilule netsis hüvudes i läks kodihe. Hän kävui vähaisen, i tegihe hänele nälg, i hän sanui: havad avaidate! i sil tšaasul havad avaisihe, i hänele tegihe dovolno sömišt. Kons söndan mušik lopi, sanui möst: havad salptate! i sömšed möst mänthe tagaze havadaha, i havad salpsihe. Siid tuli kotihe, eli hätken i tegi muga, kut vilu nevoi.

Kons hän kuverdan aigan eli itseze naisen ked, kut häneleze vilu nevoi, se hänen bohat vel radiitšeskans netsida havadad itseleze i tahteli ostta. Andoi siid havadas nuušnale vellele sada hebod, sada lehmäd, sada härgad, sada lambast, i muga hän netsen havadan osti. I se tegihe nuušni vel kerdal uhtei bohat; a mi hänele neniš šivatoiš, kui hänel ei le heinääd, i sentühte hänel šivatad kaik koltihe nälgha, i möst hän jäi mugomaks gorahišeks, mitte edel oli. Möst hänele uuz raad, lähtta etsmaha vilud i saamha tošt havadad. Meni mušik, lüös vilun i sanob hänele: „milain möst ei le ni mida“, i pagisi hän vilule, kut hänele oli tehtud. Vilu sanui hänele: „kut sina mugoitte m,eletoin olit! Nügüide sina ühtiütte gorahine, mitte edel

olit“. I möst jälgmäigi netse vilu andoi hänele toisen havadan, kudam edeliist oli äijäd čomemb. Hän blahodari vilule i läks hüvan m,elen ked, i dumaib: möst netse havad, mitte edeliine oli. Kuverdan hän astui i möst sahoti hän söda i pagiši: havad avaidate! Kut hän sanui nened sanad, muga avaisihe, i läks havadas-päi kaks mušikad, i heilaze palikad kädes, i otettihe netsen m,ehen, i löskattihe palikoil, i lötihe hända uhtei jalos. Hän siid-še gořas völ voi sanan sanoda: havad salptate! i möst nened mušikad mentihe tagaze havadaha, i havad salpsihe. I hän pagišob: varasta vähaine, mina netsen havadan vajehtan möst vellen ked. I se tuli m,es havadan ked kodihe, i itseze hänen vel bohat dogadi, miše hänel möst havad edeliist äijäd čomemb, i hän uhtei jalos šalaiškans vellen ked havadil vajehtta, i b,ednii vel händaze ei otkasind; hö havadil vajehtettihe. Bohat vel otti netsen havadan i kutsui itseze kaigen sugun i heimon i bohatid kuptsid loungile. I tultihe, k,erätihezei kaik hänen rodñad i kuptsad bohatad, i kons kaik ativod k,eräsihezei, sanui hän: havad avaidate! Havad avaisihe, i havadas-päi läkstihe kaks mušikad, i palikad heilaze kädes, i hö löskattihe ativoid palikoiden ked uhtei jalos, i itštaze išandad völ jalombah, miše äi ativoid pagettihe pertiš-päi šaapkata irdale i jokstihe kodihe. Tuskas jälgmäigi itse išand sanui havadale: havad salptate! i mušikad palikoiden ked mänthe tagaze havadaha, i havad salpsihe. I lopul ativod völ lötihe išandan, miše hän heidaze maniti. I nüğüide tegihe netse bohat vel mugoitte gořahine, mitte edel oli toine vel gořahine. Hänel oli uhtei čoma havad, a hän kons tah-teli siid havadas mujada, läkstihe havadas-päi kaks m,est i palikoil löskattihe händaze; no nuušnii vel eli sen toisen havadan ked, kuni hän hengiš.

Kaksi veljeä ja pakkanen.

Yksi veli oli rikas, toinen köyhä. Rikkaalla oli paljon ruista kylvetty ja kaikkea tavaraa kyllältä, mutta köyhällä veljellä ei ollut enempää, kuin yhden aidan sisällä vähäisen ruista kylvetty. Tuli vilu (pakkanen) ja tämän vähäisen rukiin kylmi. Köyhällä veljellä muuta työtä ei ole, kuin etsiä pakkanen, joka kylmäsi hänen rukiinsa. Ei hän paljoa käynyt, niin tuli hän, löysi mokoman pienen saunan, ja hän meni sisään sinne saunaan. Siinä saunassa oli vanha akka, joka kysyi häneltä, mitä hän kävi. Se mies pakisi: «minulla oli vähäisen ruista kylvetty, mutta pakkanen

tuli ja kylmi minulle kaiken sen rukiin, ja minä nyt etsin sitä pakkasta ja tahdon kysyä, minkätähden hän sen teki, minulle rukiin kylmäsi.» Akka pakisi (sanoi) hänelle: «minun poikani ne pakkaset ovat, jotka kaiken ottavat, mutta nyt heitä ei ole kodissa, ja koska he tulevat kotiin, he sinutkin ottavat, jos sinä tavattaneen maassa; mutta nouse sinä uunille, siellä voit elää.»

Mies meni uunille ja pakkänen tuli kotiin. Sitten vanha akka sanoi pojallensa: «sinä poikani! mitä köyhältä mieheltä kylmäsit rukiin, jolla muutenkin jo vähä oli?» Poika sanoo: minä etsin muita, mutta lopulla piti vaikka sekin ottaa.» Sitten sanoi köyhä mies pakkaselle: «anna minulle vähäinenkään takaisin, millä minä voin elää, muuten minä pian nälkään kuolen; ei ole minulla mitään syömistä.» Pakkanen sanoi: «me tahdomme antaa tälle miehelle (t. i. jotakin), millä hän voi elää.» He myös antoivat hänelle leivän kanssa säkin ja pakisivat (puhuivat): «koska sinä rupeet syömään, sitten sano: säkki auki! ja sinulle tulee sitten kyllin syömistä, ja koska lopetat syönnin, sitten sano: säkki kiinni! ja syöminen menee säkkiin takaisin, ja säkin suu sulkeutuu.» Mies kiitti pakkasta tästä hyvydestä ja läksi kotiin. Hän kävi vähäisen, ja tuli hänelle nälkä, ja hän sanoi: säkki auki! ja sillä hetkellä säkki avoie, ja hänelle tuli kyllin syömistä. Koska mies lopetti syönnin, sanoi taas: säkki kiinni! ja syömiset menivät taas säkkiin takaisin, ja säkki sulkeutui. Sitten tuli kotiin, eli kauan ja teki niin, kuin pakkänen neuvoi.

Kun hän jonkun ajan eli naisensa (vaimonsa) kanssa, kuten hänelle pakkänen neuvoi, niin hänen rikas veljensä rupesi haluamaan sitä säkkiä itsellensä ja tahteli ostaa. Antoi siitä säkistä köyhälle veljelle sata hevosta, sata lehmää, sata härkää, sata lammasta, ja niin hän sen säkin osti. Ja niin köyhä veli tuli kerralla hyvin rikkaaksi; mutta mitä hänelle näistä eläimistä, kun hänellä ei ole heinää, sentähden häneltä eläimet kaikki kuolivat nälkään, ja taas hän jäi mokomaksi vaivaiseksi, millainen ennen oli. Taas hänelle uusi työ, lähteä etsimään pakkasta, ja saamaan toista säkkiä. Meni mies, löysi pakkasen ja sanoo hänelle: «minulla taas ei ole mitään», ja pakisi (puhui) hän pakkaselle, kuten hänelle oli tehty. Pakkanen sanoi hänelle: «kuinka sinä senlainen mieletöin olit! Nyt sinä yhtähyvin vaivainen, millainen ennen olit». Ja taas viimein se pakkänen antoi hänelle toisen säkin, joka oli edellistä

paljoa somempi. Hän kiitti pakkasta, ja läksi hyvällä mielellä, ja arvelee: taas tämä säkki, millainen edellinen oli. Jonkun (ajan) hän astui ja taas halusi hän syödä ja pakisi: säkki auki! Kuin hän sanoi nämät sanat, niin avoihe, ja läksi säkistä kaksi miestä, ja heillä paalikat kädessä, ja ottivat sen miehen, ja alkoivat lyödä paalikoilla, ja löivät häntä hyvin kovasti. Siinäpä tuskassa hän vielä voi sanan sanoa: säkki kiinni! ja taas ne miehet menivät takaisin säkkiin, ja säkki sulkeutui. Ja hän pakisee: «odota vähäisen, minä tämän säkin vaihetan taas veljen kanssa». Ja niin tuli mies säkkineen kotiin, ja hänen rikas veljensä huomasi, että hänellä taas säkki edellistä paljoa somempi, ja hän sangen kovasti alkoi halata veljen kanssa säkkejä vaihtaa, ja köyhä veli häntä ei estellyt; he vaihtoivat säkkejä. [Rikas veli otti sen säkin ja kutsui kaiken sukunsa ja heimonsa ja rikkaita kauppiaita päivällisille. Ja tulivat, keräytyivät kaikki hänen sukulaisensa ja rikkaat kauppiat, ja kun kaikki sukulaiset keräytyivät, sanoi hän: säkki auki! Säkki avoihe, ja säkistä läksi kaksi miestä, ja paalikat heillä kädessä, ja he alkoi lyödä vieraita paalikoilla sangen kovasti, ja itse isäntää vielä kovemmin, että paljon vieraita pakeni pirtistä lakitta ulos ja juoksivat kotia. Tuskassa viimein itse isäntä sanoi säkille: säkki kiinni! ja miehet paalikoineen menivät takaisin säkkiin, ja säkki sulkeutui. Ja lopulla vieraat vielä löivät isäntää, että hän heitä narrasi. Ja nyt tuli tästä rikkaasta veljestä mokoma vaivainen, kuin ennen oli toinen veli vaivainen. Hänellä oli sangen soma säkki, mutta kun hän tahteli siitä säkistä maistaa, läksi säkistä kaksi miestä ja alkoivat lyödä häntä paalikoilla; mutta köyhä veli eli sen toisen säkin kanssa, niin kauan kuin oli hengissä.

3.

Kaši i hiired.

D'erevñas oli kaši uhtei suur, kudam karkid hiirid söb; kus löütab, siid i tabadab i söb. I nened hiired, kudamad lopud jätihe, keraišezei kaik ühthe sijaha i ussovetitihe, mi netsile kašile tehta; i kaikiš tobjin hiir se dumai i pagišob: „Kerakkamai mö kaikin den-goid, ostkamai kellon i sidokamai netsile kašile kaglaha; kons hän tuleškandob kellon ked, muga mö kulistamai i kaik pagenemai“. D'engad hö keratihe i kellon ostetihe, a ken heiš netsen sidoskandob kašile

kellon kaglaha? Üksin eba rohtkoi, i hot kaikin mäntas, hän netse kaši heida söb. Kellod ei rohtitud ni-ken mänta sidomaha. Hiiril dengad mäntihe uhtei; kel muitei jüi; edelpäi ei dumaitud, miše heiš sidojid ei le. Mitte tahtod raad, jestli edelpäi ed dumai, kävub kut hiiril kellon sidond.

A macska és az egerek.

A faluban volt egy igen nagy macska, mely megesz minden egereket; a hol találja, ott megfogja és megeszi. És azon egerek, melyek végül maradtak, mind egy helybe gyűltek és tanácskoztak, mit [kellene] ennek a macskának tenni; és a legeslegnagyobb egér az [úgy] vélekedék és szól: «gyűjtsünk mi mindnyájan pénzt, vegyünk csöngetyűt és kössük ennek a macskának a nyakába; mikor jönni kezd (=j. fog) a csöngetyűvel, úgy mi meghalljuk és mind elmenekülünk». A pénzt ők összegyűjtötték és a csöngetyűt megvették; de melyikük fogja ezt a csöngetyűt a macskának a nyakába kötni? Egyedül nem merik, és habár valamennyien mennek, ez a macska megeszi őket. Senki sem mert elmenni a csöngetyűt felkötni. Az egerektől a pénz ment nagyon (=az egereknek odaveszett v. kárba veszett sok pénzük); a csöngetyű csak megmaradt; előre nem gondolták meg, hogy köztük nincsenek [csöngetyű-] felkötők. Bármely dolog, ha előre meg nem gondolod, úgy jár, mint az egereknek a csöngetyű felkötése.

B) Onega-vidékiek.

4.

Kukoin-karangaine.

„Sanu milei“, küzü kadag kukoin-karangaisel, „miks sina muga tuskav oled siritši-mäniijan mehen sobihe? Mida sina tahtoid säita heiš? Mihe hö sileiš hüvad?“ — Ni mihe, sanii kukoin-karangaine; a mina muga en tahtoi rastta heid mehel, tahtoin vaise rebi-tada heid.

Orjan-ruoska.

«Sano minulle», kysyi kataja orjan-ruoskalta, «miksi sinä niin kärkeä olet ohitse-menevän ihmisen vaatteisin? Mitä sinä tahdot tehdä heistä? Mihin he sinulle hyvät?» — Ei mihinkään,

sanoi orjan-ruoska; mutta minä niin en tahdokaan temmata heitä mieheltä, tahdon vaan repiä heitä.

5.

O r l.

Küzutihe orlal: min tähte sötad sina itseiš poigid muga korttas? Orl sanii: „rohtitaişik hö, kazvdud, lähetaze päivän-no, kutab mina heid sötaišin alahal mal?“

K o k k o.

Kysyttiin kokolta: minkätähden syötät sinä poikiasi niin korkeassa? Kokko sanoi: «uskaltaisivatko he kasvaneina lähestyä päivän (= auringon) luokse, jos minä heitä syöttäisin alhaalla maassa?»

6.

Lambas i jumalan-lindiine.

Jumalan-lindiine ištiihe lambhan päle, miše rastta hänel vähäišen villad itseze pezaks. Lambas savodi verdusiine hüpta sinna i tänna. „Kut! mite sina milei yhtel muga skuup?“ sanii jumalan-lindiine. „Paimnele sina lazged otta itsešaiš kaiken nahkha-sai vilan, a milei otkašid pitšukaišes klakišes. Mikš muga nietsen sädad?“ — N'etsen sädan sikš, sanii lambas, ed malta milai minun villad muga kebjäs otta kut paimen.

L a m m a s j a p ä ä s k y i n e n .

Pääskyinen istuihen lampaan päälle, että temmata (=temmataksensa) häneltä vähän villaa pesäksensä (=pesänsä varten). Lammas alkoi suuttuneena hyppiä sinne ja tänne. «Kuinka? miksi sinä olet minulle ykdelle niin saita?» sanoi pääskyinen. «Paimenelle sinä sallit ottaa itseltäsi kaiken villan nahkaan asti, mutta minulta kiellät pikkuisen tukkosen. Miksi niin tämän teet?» — Tämän teen siksi, sanoi lammas, [että sinä] et osaa minulta villaani niin keveästi ottaa kuin paimen.

A z é j s z a k i v e p s z b ö l

7.

Pahalaižen vävü.

(Pyhäjärvi.) Oli mužikke keüh, poig oli hänel. Muut kүүdäh besodah, häin ei kävü: sobad e' ole, hüged on mändä. Lähti elot

suamah ; dorogal astuv i duumaittäou : hot, sanou, mettš otaiž minun elaign! Tulou hänel-lo ¹⁾ starikke, sanou: ota minun tütär mutšu-oiks, minä andan, sinä briha hüvä. — Minul elod ei ole, e' ole mil naida. — Minä andan sinul' elod, mi tahto pidägäh. Anduoi šliäpän täüden kuldad da hobjad, käski sobad ostai hüvüd ; ku ostanet sobad, siit külüh tule omah ; minü tuon, sanou, sinule ñevestän. — Hüvä, tulen. — Sobad ošti häin, tuli kodih tuatal-lo, sanou tuatalleh : vot minä nain, tuodah minule ñevest. — Nai, sanou, poige.

Häin i mäni külüh ehtäl. Istuu külüs sigal puoleh üöh-sai üksin i tuli hänel-lo ñeveste netše, troikal ajuoi, tuohuste tuoi i kai. Istuttih pagistih, kuui kukuoi ei laulan, siid ñeveste lähki iäres, sanuoi : huomei tulen ; i sulhaine lähki kodih, sanuoi tuatalleh : ülen oli čoma. Tuatt sanou : ei ole se pufilline : mäne kärü papil-lo, pappi mida sanou sinule. Häin i mäni papil-lo, papile sanou : nain minä, buatuske. — Kess naid? En tiedü, kugalaine ; starikke puutuvi rastaa dorogal, sen tütär on. Ventše huomei rodih meil, voiego ventšaidakseh? — Voiv, tolko ei ole hüvälline ; minä sinun ñevvon. Häin i ñevvuoi : ku tulnou sinul-lo, pane riste kaglah, i minä tulen sih sinul-lo. N'eveste tuli, häin i ristan kaglah paüi. Vie viinad juodih äj ülen ; sulhaine ei juo : ku suuh mieles panou, itse čurattši valau ; a ñeveste se humaldui äijäl. Pappi vuottau jo tagaveräil ; ku kukuoi lauluoi, i pappi külüh tuli, sluužimah rubeži ; lähttää ei vuoi ñeveste : hebot kadottih. Pappi sluuži i heid otti kädes, redätti kodih ; ñevestäle käsköü pühittädi, ñeveste se ei pühittäde. Pappi käski kaza-kuoile pattšahaze sidoda, pletin ottada, lüödä. Lüödih hänt ülen äijel kai vereh-suai. Siit pühittiheze kuuz ñedälid ; siit pappi ventšäii heid, rubettih elämäh ülen bohattali.

N'eveste oli pahalaižel vargastettu kupsantiütär ; kai ihastui, ku piüzi iäres, pappi hänes kaiken pahan ku hiüdi.

Az ördög veje.

Volt egy szegény ember, s volt neki [egy] fia. Mások járnak társaságba, ő nem jár: nincs ruha, szegény menni. Elindúlt vagyont szerezni; az úton lép és gondolja: «vajha» mondja, «az erdő elvenné az én életidőmet!» Jön hozzá egy öreg ember, mondja: «vedd az én lányomat menyasszonyúl; én odaadom, te

¹⁾ Assimilálva ebből: hänen-lo. — L. alább tuatal-lo, papil-lo stb.

jó ifjú [vagy]». — «Nekem nincs vagyonom, nincs mivel meg nősülnöm.» — «Én adok neked vagyont, akármi kelljen.» Adott egy kalapot tele arannyal és ezüsttel, meghagyta, hogy jó ruhákat vegyen; «ha veszel ruhákat, aztán jőjj a fürdőházadba, én elhozom», mondja, «neked a menyasszonyt». — «Jó, oda megyek.» — A ruhákat ő megvette, haza jött az atyjához, mondja atyjának: «lám, megnősülök, hoznak nekem menyasszonyt». — «Nősülj», mondja, «fiam».

El is ment este a fürdőházba. Ott a fürdőházban éjfélig ül egyedül, és hozzá eljött az a menyasszony; hármasszogatton hajtott, gyertyát hozott és mindent. Ültek, beszélgettek, míg a kakas nem szólt; aztán a menyasszony elment, mondá: «holnap eljövök»; és a vőlegény haza ment, mondá atyjának: «nagyon csinos volt». Az atya mondja: «nem jó fajta az; menj el a paphoz, a pap mit mond neked. El is ment a paphoz, a papnak mondja: «megnősülök, atyuska». — «Honnan nősülsz?» — «Nem tudom, hova való; egy öreg ember találkozott velem az úton, annak a leánya. Holnap lesz nálunk az esküvő, meg lehet-e esküdni?» — «Meg, csak [a menyasszonyod] nem jó-fajta; én adok neked tanácsot.» Adott is tanácsot: «mikor hozzád jön, tégy [neki] keresztet a nyakába, én is odajövök hozzád». A menyasszony eljött, s ő a keresztet a nyakába tette. Még pálinkát ittak nagyon sokat; a vőlegény nem iszik: mikor úgy látszik (tkp. vélemény szerint) a száj[á]ba teszi, csakis félre önti; de a menyasszony az nagyon lerészegedett. A pap már vár a hátulsó ajtónál; mikor a kakas szólt, a pap is a fürdőházba jött, kezdett szolgálni (isteni tiszteletet tartani); elmenni nem tud a menyasszony: a lovak eltűntek. A pap istenitiszteletet tartott és kézen fogta őket, haza vezette; a menyasszonynak parancsolja, hogy böjtöljön, [de] a menyasszony az nem böjtöl. A pap a szolgáknak megparancsolja, hogy karóhoz kössék, korbácsot fogjanak, üssék. Nagyon megverték őt: egészen vérig. Azután hat hétig böjtölt; aztán a pap megeskette őket, kezdtek élni nagyon gazdagon.

A menyasszony egy ördög által ellopott kalmárleány volt; egészen megőrült, hogy kiszabadult, minthogy a pap belőle minden rosszat kiűzött.

8.

Iivan durakk (Tuhkimus-Iivana.)

(Viidana.) *Ende mužikk laihe eli läkil lidnad ; hällii oli kolme poigad : eizimaine poig oli Gauroi, toine Dañil, kolmaž Iivan. Gauroi oli hüvin mielev, keskimiline sinna i tänna käviu, a kolmaž, Iivan, oli kaikkineh durakk. Siemmettih hüö nižud ; siid ken liennou suoi heiden peldoh kävümäh i nižud niittämah. Iža pani heid karavulimah nižud, enzimaišš üön Gauroin. Se lähti kodis-piei, silmäd ristii, ižal blahosloviih, mäüi toižen kodin rindale da seinäd vasta üön magazi, ei ni kunna männü. Huondeksel ižale sanuu : kai, sanuu, oli hüvin, ei ken süönü meiden nižuloid.*

Päive proidii, üö tuli. Toižele poigale, Dañilale, tuli määndä karavulah toižeks üöks. Silmäd ristii i lähti karavulah ; mäüi toižen kodin heinetukkuh, siga magaž üön. Huondeksel tuli, sanuu : ei keda tubuud, ni ken ei süönü, vihmui üön.

Ennen mies laiha eli lähellä kaupunkia ; hänellä oli kolme poikaa : ensimmäinen poika oli Kauro (Gábor), toinen Taneli, kolmas Iivana. Kauro oli hyvin mielevä, keskimäinen sinne ja tänne käypi, mutta kolmas, Iivana, oli kaikkimensa Tuhkimus (hölmö). Kylvivät he nisua ; sitte joku sai [= rupesi] heidän peltoonsa käymään ja nisua niittämään. Isä pani heidät vahtimaan nisua, ensimmäisenä yönä Kauron. Se läksi kotoa, silmänsä risti, isältä siunasihe (= siunautti itsensä), meni toisen talon viereen, ja seinää vasten yön makasi, ei minnekään mennyt. Huomeneksella isälle sanoo : kaikki, sanoo, oli hyvin, ei kukaan syönyt meidän nisujamme.

Päivä kului, yö tuli. Toisen pojan, Tanelin tuli mennä vahtiin toiseksi yöksi. Silmänsä risti ja läksi vahtiin ; meni toisen talon heinätukkuun, siellä makasi yön. Huomeneksella tuli, sanoo : ei ketään tullut, ei kukaan syönyt, vettä satoi [koko] yön.

Päive proidii, üö tuli. Pidäü määndä jo Iivanal karavulah ; hüin, durakke, pätsil magadau, ei ni duumai määndä. Iža rubezi käs-kemah da velled. Hüin offi kroman leibäd da sobiih, siide süüb da pajattau ; astub peldoh, kattšou taivahah da tiehted lugou taivahal. Kattšou läbi kindahas peldoh, nägi hebon peldod süömäs, mugoman, mütutte nuoilmas e' ole. Hard' on kaikki kuldaižis hienois koltšis kierittu da hände. Hebole sanuu : en maltta mina sinun-ke šuuttida,

kieral istummos selgäh. Hain puutui tagaperin istumah selgäh. Hebo hüvin lujin lähti peldos-piei hüppümäh, händüi kandelemmah metšuid müö, mägid müö, suoid müö; durakke itse ei prostoi, lujin püzüi händäs. Hebo rubež pagizemah ristikanzan kielel, sanui: maltoid, durakke, istuda millai selgäs, vai ala hätked pida mindai; rodin sille kolme varzad: kaksi rodin, miittomid muoilmal e' olnud, kolmanden rodin kahten gurban-ke, arššinan pitkad korvat. Net kaksi varzad suod müödü, kolmatte, sida gurbattšud, ei pida müödü ni mis dengois, ni kuldäs, ni hobedas, ni mis kallehis kivis. Tulou durakke kodih, koloffiu koltšah, kai kroule ševeli. Velled, iža kirottah händüi: mida muga lujas stutšid? Midä sina nägid siga? Hain sanui: tuli, sanui, kehno, silmäd kui kažil, se zavedüi händäl nižud niittamah; mina sanuin: mina šuuttida en maltta, kieral istummos sille selgäh. Se mindai kandelü üön kaiken selgäs, hibjan kai murenzi luihe-suo. Iža da velled suodih nogramah durakkan paginoid, durakke sihe magatta uinuž, magaz päivän ehtah-suo da üön.

Päivä kului, yö tuli. Jo pitää Iivanan mennä vahtiin; hän, Tuhkimus, makaa kiukaalla, ei arvelekaan mennä. Isä rupesi käs-kemään ja veljet. Hän otti palan leipää ja pukihe, sitten syö ja laulelee; astuu peltoon, katsoo taivaasen ja tähdet lukee taivaalla. Katsoo läpi kintaasta [=kintaan läpitse] peltoon, näki hevosen peltoa syömässä [=syövän], semmoisen, jommoista maailmassa ei ole. Harja on kaikki [=kokonaan] kultaisista hienoista renkaista käärittä ja häntä. Hevoselle sanoo: en osaa minä sinun kanssasi leikkiä laskea, kerralla istaudun selkään. Hän puuttui takaperin istumaan selkään. Hevonen hyvin kovaan läksi pellostä laukkaamaan, häntä kantelemaan metsiä myöten, mäkiä myöten, soita myöten; Tuhkimus itse ei [ole] typerä, lujasti pysyi hännässä. Hevonen rupesi puhumaan ristityn ihmisen kielellä, sanoi: osait, Tuhkimus, istua minulla selässä, vaan älä kauan pidä minua; saan sinulle kolme varsaa, kaksi saan, mimmoisia maailmassa ei [ole] ollut; kolmannen saan kahden kyssän kanssa, arssinaa pitkät korvat. Ne kaksi varsaa saat myydä; kolmatta, sitä kyssäselkäistä, ei pidä myydä mistään rahoista, ei kullasta, eikä hopeasta, eikä mistään kalliista kivistä. Tulee Tuhkimus kotiin, kolkuttaa oven renkaasen [=renkaalla], oikein katto tärisi. Veljet, isä toruvat häntä: miksi niin kovasti kolkutat? Mitä sinä näit siellä? Hän sanoi: tuli, sanoi, paholainen, silmät kuin kissalla, se rupesi hän-

nällä nisua niittämään; minä sanoin: minä leikkiä laskea en osaa, kerralla istaudun sinulle selkään. Se minua kanteli koko yön selässä, ruumiin kokonaan särki luihin asti. — Isä ja veljet saivat [=rupesivat] nauramaan Tuhkimuksen puheita; Tuhkimus siihen maata uinosi, makasi päivän ehtoosen asti ja yön.

Tošš päivän nouzi, otti burakkon käsivardele, lähti mettšah, metsäs tuli peldoh. Kattšou: seižuu koiušši peldos, hänen hebo siid koiuššis, kudamal häin ajoi. Jo on rođinu kolme varzad: kaksi on kuldaižed-harjad, kuldaižed-händäd, kolmaž on kahten gurban-ke, arššinan pitkin korvin-ke. Se hebottšu sanuu: ala minud süötä prostoil kagral, ni rugehel, süötä minud nižul; ala minud duota dävivedel, juota minud valgedal medel; ala hätked pida kiini, piesta vällale! Durakk rubež muga i ruodamah: nižul süöttämäh dai medel juottamah, da vällal piesti.

Durakk käviin joga päiväd koiušših, heboloil-luo, velled katšatah, sanutah: ei meiden durakk ilmai käviin peldoh. Mändih dälgeh durakkale i nähtah heboloid mugomid, kudamid muoilmal ei nähtü. Keskenah pagištah velled: varagstamm' müö durakkal hebod, hebod müömmē; dengoin-ke, tiedad, hüvin elümme, duomme da süömmē Tuldah kodih, santah izale: meiden durakk mugomad hebod suoi, miittomid muol e' olnud; käske meile vargastada. Iža käske, hüö sobiihoz, silmäd risittih, izal blahosloviihoz i tulđih peldoh, hebod otettih i lähtedih ajamah lidnah heboloil.

Toisena päivänä nousi, otti vasun käsivarrelle, läksi metsään, metsästä tuli peltoon. Katsoo: seisoo talli pellossa, siinä tallissa hänen hevosensa, jolla hän ajoi. Jo on saanut kolme varsaa: kaksi on kulta-harjaiset, kulta-häntäiset, kolmas on kahden kyssän kanssa, arssinaa pitkien korvien kanssa. Se tamma sanoo: älä minua syötä halvalla kauralla, äläkä rukiilla, syötä minua nisulla; älä minua juota järvi-vedellä, juota minua valkealla medellä; älä kauan pidä kiinni, päästä irti! Tuhkimus rupesi niin tekemäänkin: nisulla syöttämään ja medellä juottamaan, ja irti päästi.

Tuhkimus käy joka päivä talliin, hevosten luokse; veljet katsovat, sanovat: ei meidän Tuhkimus suotta käy peltoon. Menivät jälkeen Tuhkimukselle ja näkevät hevosia semmoisia, joita maailmalla ei [ole] nähty. Keskenänsä puhuvat veljet: varasta[kaa]mme Tuhkimukselta hevoset, hevoset myy[kää]mme; rahojen kanssa, tiedät, hyvin elümme, juomme ja syömmē. Tulevat kotiin,

sanovat isälle : meidän Tuhkimus sellaiset hevoset sai, jommoisia maalla ei [ole] ollut; anna meidän varastaa. Isä antoi luvan, he pukeutuivat, silmänsä ristivät, isältä siunauttivat itsensä ja tulivat peltoon, ottivat hevoset ja läksivät ajamaan kaupunkiin hevosilla.

Tulou durakk peldoh, kattsou : koñuñši seižuu endiželleh, a kahte hebod ñi kuss e' olnu, üksi vai gurbabebo arššinan korvin-ke dalgois punozeh durakkan. A voi-voi! durakk sanui, ken minun hebod vargasti, sille sil ilmal läbi sildas vajoda! Se gurbabebo sanui hänele : ala ñi kenen piel pida, omad velled viedih hebod. — Kuibo müö heid suomme kädeh? — tervah müö heid suomme, nouze vai mille selgäh, lujin püzü selgäs. Hebo lähti hüppümäh hüvin lujas mägid müö, kangahid, teravah tabaž velled. Velled sanutah : prosti meid, müö sinun hebod vargastimme. Hüö sobittah ühteh dorogah, ajtah lidnah, tuldah heborinkkale. Herrat, kuptsad, muud rahvas nähtah, sanutah gorodnittäinale : mugoižid heboid ñi ken ei nähñüd muoilman piel. Gorodnittäin sanuu : ei pida ñi kelle müödä, kuii mina tsarih en sanu. Gorodnittäin tsarih sanuu : hebod on müödäväd, ilmal ei mugomid ole. Tsari ajav teravah hebolois ümbär, rahvas ajetah iereh. Tsari küzüu : kenen hebod? Durakk sanuu : hebod minun, durakkan, da ižande mina. Tsari küzüu : äijig maksetah? Durakk sanuu : kolme-viitte šuopkad hobedad. Tsari ostav, andav kolme-viitte šuopkad hobedad heille. Viedah hebod tsarih, ei voida tsarin koñuhad ñi ked valdivoita heboloid. Suov tsari kuttšumah Ivanad koñuhaks, durakkad sida. Durakk andau dengad vellile, sanuu : ei mille miks dengad pida, mina diän tsarih kazakaks, rubedau ruskedis paidois kävelemah, kui ruohto-vois kurudelemah.

Tulee Tuhkimus peltoon, katsoo : talli seisoo entisellään, mutta kahta hevosta ei missään ollut, ainoastaan kyssähevonon arssinan [pituisten] korvien kanssa jaloissa pyörii Tuhkimuksen. Ah, voi-voi! Tuhkimus sanoi: ken minun hevoseni varasti, se tältä ilmalta sillan läpitse vaipukoon! Se kyssähevonon sanoi hänelle: älä ketään arvele, omat veljesi veivät hevoset. — Kuinpa me heidät saamme käteen? — Pian me heidät saamme, nouse vaan minulle selkään, vahvasti pysy selässä. — Hevonon läksi nelistämään sängen kovasti mäkiä myöten, kankaita, pian tapasi veljet. Veljet sanovat: anna anteeksi meille, me sinun hevosesi varastimme. — He sopivat yhteen tiehen [=matkaan], ajavat kaupunkiin, tulevat hevos-torille. Virkamiehet, kauppiaat, muu

kansa näkevät, sanovat kaupungin-pällikölle: semmoisia hevosia ei kenkään [ole] nähnyt maailman päällä. — Kaupungin-pällikkö sanoo: ei pidä kellekään myydä, ennenkuin minä keisariin [=keisarilaan] sanon [=ilmoitan]. Kaupungin-pällikkö keisariin sanoo: hevoset on myytävät, maailmassa ei mokomia ole. — Keisari ajaa sukkelaan hevosten ympäri, rahvas ajetaan pois. Keisari kysyy: kenen hevoset? — Tuhkimus sanoo: hevoset minun, Tuhkimuksen, ja isäntä minä. — Keisari kysyy: paljonko maksavat? — Tuhkimus sanoo: kolmeviittä [=viisitoista] lakkia [=lakillista] hopeaa. — Keisari ostaa, antaa kolmeviittä lakkia hopeaa heille. Vievät hevoset keisariin, eivät voi keisarin talli-rengit ketkään hallita hevosia. Saapi keisari kutsumaan Iivanata tallirengiksi, Tuhkimusta sitä. Tuhkimus antaa rahat veljille[nsä], sanoo: ei minulle miksikään ole rahaa tarvis, minä jään keisarilaan rengiksi, rupeen punaisissa paidoissa kävelemään, kuin rahkavoissa herkkuillemaan.

Dr. SZINNYEI JÓZSEF.

KISEBB KÖZLÉSEK.

Orosz igék az Erza-mordvinban. — A fent 407. l. a moksa-mordvinban kimutatott 60 orosz igével egy sokkal nagyobb szám ilyen ige (150-en fölül) áll szemközt a másik mordvin dialectusban, az Erzában. De e nagyobb számban mégsem találhatók mind azon orosz igék, a melyeket a moksa-mordvin elfogadott, hanem e számnak csak mintegy fele van meg az erzában is, — a mi az orosz hatásnak a két mordvin dialectusra nézve jobbdán külön voltát tünteti föl. Az átvétel módjára nézve is meg kell jegyezni, hogy az erza többnyire csak a moksának fent 407. l. a. és b. pontban jelzett eljárását követi; *-nda* vagy épen *-dinda*-féle áthonosító képzőt nem alkalmaz. E helyett többször *-ja*-vai toldott igetöt találunk, a mely arra utal, hogy az erza-mordvin az átveendő igealak kifejtésében esetleg az ind. praesens-ragozás alakjait is alapul vette; pl. *crapa-ть*-től *staraja-* (a praes. 1. *staraju*, 3. *starajet* stb. után). Az átvétel módjára nézve több csoportra osztva, közlöm itt még az erza-mordvinban használt orosz igéket, azok mellé (*) jegyet vetvén, a melyek a moksában is előfordúlnak.

a) Toldás nélkül átvett (a-végű) orosz igetők: *obeda-* ebédelni, *obruca-* eljegyezni, **otkaza-* megtagadni, *otstupa-* visszalépni, **otveća-* felelni, *udovolstvova-* megelégedni, *upreka-* szemre hányni, *užina-* vacsorálni, *kartavla-* csörögve beszélni, *kruža-* v. *okruža-* körülvenni, *gula-* sétálni, *javla-*: *javlavto-* jelenteni (явля-), *čamka-* csámcsogni (чамка-), **čaja-* bízni vmiben, *čerta-* v. *certa-* vonalt húzni (на-черта-), *šcolka-* csattantani, *ščupa-* tapogatni, *žalobapanaszolni* (жаловаться; v. ö. жалоба), *tolkova-* magyarázni, **torgova-* kereskedni, *dokaza-* bizonyítani, *dosta-* megkapni, *díša-* lé-

legzeni, *soveta-* tanácsolni, *stoga-* tűzni, *steppen* (стера-), *stuka-* kopogtatni, *svata-* leányt kérni, *zanima-* elfoglalni, *zapoveda-* parancsolni, *zavrika-* reggelízni (завтрака-), *zdorova-* köszönteni, *nakaza-* büntetni, *nařaža-* fölékesíteni, **nariga-* csúfolni (наруга-); *paja-* forrasztani, lóten, *pirova-* lakomázni, **pokaja-* megbánni, *poluča-* megkapni, *popravla-* igazítani, *poruča-* kezeskedni, *počita-* becsúltni, *pozda-* későre válni (о-позда-), **pozdravla-* üdvözölni, *prazdnova-* ünnepelni, *prezira-* megvetni, **prima-* elfogadni, *prisutstvova-* jelen lenni, *progula-* elpazarolni, *proklina-* átkozni, *promišla-* szerezni, *prošča-* bocsúzni (прощаться), *plotniča-* ácsolni (плотнича-), *podkova-* patkolni; *bladova-* kurválkodni, **venča-* koszorúzni, esketni, *volnova-* hullámozni; **rabota-* dolgozni, *radova-* örülni, *razořa-* tönkre tenni, *različa-* különböztetni, *rovňa-* egyengetni;

b) Az oroszban -i (vagy -ѣ)-végű igetők, melyeket az erza-mordvin *a*-val megtoldott (úgy mint a moksa 407 l. b) pontalatt): *osuda-* elítélni, *obida-* sérteni (обидѣ-), *ugoda-* szívességet tenni, *upřama-* ellenszegülni (-миться), *urada-* rendezni, takarítani; *kada-* füstölni, räuchern, *kala-* izzóvá tenni, **kleja-* enyvezni (клеи-), *kraša-* festeni, *gada-* bepiszkolni, *groža-* fenyegetni, *čada-* párolgni, *ščiťa-* védelmezni, *šuma-* lármaezni (ѣ), *žala-* sajnálni (жалѣ-), *žarā-* sütni, *žuřa-* korholni, **toča-* esztergályozni (точѣ-), *trubā-* trombitálni, *truda-* fáradozni, **diva-* csodálkozni, *doda-* megkapni, elérni (дойти: pr. 3. дойдеть), *drūna-* ficzkádozni (дрягну-ть, pr. 3. drügñe-t), *soglaša-* beleegyezni (-ситься), **stroja-* v. *sroja-* építeni (строи-), **suda-* itélni, **sviťa-* szentelni, *svela-* virágozni (цвѣсти, pr. 1. цвѣту, 3. цвѣтетъ), **spōřa-* veszekedni, *slava-* dicsőíteni, **služa-* szolgálni, *zabota-* vmivel gondolni (-титься), *zařada-* fölkészíteni, tölteni (puskát), *zvoņa-* hangozni, *nagrada-* jutalmazni, *neola-* kényszeríteni (неволи-); *pařa-* párolni, **pila-* fűrészelni, reszelni; *pleňa-* fogságba ejteni, *pojava-* megjelenni (-виться), *pokořa-* feddeni, *pirongatni*, **posta-* bőjtölni, **posuba-* segíteni (пособи-), *poniňa-* emlékezni (помни-), *pozora-* gyalázni, *primeta-* ügyelni, észrevenni, *pricasta-* áldozni (úrvacsora), *prosta-* megbocsátani, bocsúzni, *provoda-* vezetni, **pula-* port fölverni; **baslava-* áldani (благослови-), *bela-* fehéríteni, *bezčestia-* gyalázni, **boža-* esküdni, *breda-* félrebeszélteni, *rinta-* srófolni; *maňa-* megcsalni, **miřa-* békíteni, *muča-* kínozni (мучѣ-), *muta-* megzavarni;

rana- megsebezni, **reša-* elhatározni; **lada-* megegyezni, *leća-* gyógyítani (лечи-).

c) *-ja-végűek*: *okaja-* nyögni (оха-), *orožēja-* jósolni, gyógyítani (ворожи-), *kataja-* gördíteni, *gulaja-* sétálni (l. *gula-*); *šataja-* csavarogni, *žaleja-* (l. *žala-*), *ževaja-* rágni, жева-; *trepaja-* tilólni (kendert, lent), *dumaja-* gondolni, *staraja-* igyekezni, *srugaja-* gyalúlni (струга-), **smeja-* merni (смѣ-); *povelevaja-* parancsolni, *makaja-* bólintani.

d) Egyébféle alakulás: *ikne-* csuklani, schluchzen (икать, икнуть: pr. 3. икне-тъ) | *narija-* meggyűlni, evesedni (нарыва-) | *zabotliva-* gondot viselni, aggódni (заботливый gondos) | *brizdebefeekendeni* (брызга-, pr. 3. брызжетъ) | *duraskale-* bolondozni, Wied. szerint e h. *duraskadle-* (дурацкий bolondos) | *pečada-* pecsételni (печата-) | **borotša-* birkozni (l. fent 408 l.) | *prozvańa-* nevezni (прозвание elnevezés) | *treskatodo-* elpattanni, repedni (трескаться) | *ščelkse-* hasadni (щеляться hasadni, щель hasadék, repedés) | *zaima-* kölcsönözni (заимъ, заёмъ kölcsön) | *zavida-* irigyelni (завидова-) | *polza:* használni (пользова-; польза haszon) || *dumardo-* gondolni (*dumaja-* mellett: дума-) | *zańarda-* elfoglalni (заня-). Ez utóbbiakban a különös *-rd* meglehet hogy *-nd* helyett való (v. ö. moksá *kenänd-* és *kenärd-* örülni). B. J.

Magy. leg. — A *leg* superlativus-határozó eredeti értékéről mai nyelvtudatunk már alig tud számot adni s ez azért is sajtáságos, mert hisz jóformán ismerjük használatba jövetelének idejét. Tudjuk, hogy a régi magyar nyelvben a *leg*-es superlativus helyett sokkal közönségesebb volt a comparativus elibe tett *felette igen*, *mentől-féle* superlativus használata, pl. *mentől gonozb* pessimus; *mentől nagyobb* maximus. Erdősi sem ismeri még a *leg*-et, hanem *felette igen* s *mentől-t* használ, pl. *albus: feyr*; *albior: feyrb*, *auag inkább feyr*; s *albissimus: felette igen feyr* (Lásd: Corpus Gramm. 13. l.), s csak Komáromi nyelvtanában fordul elő először a *leg*-es superlativus. A *mentől* s *mitől* (e h. *mindtől*), pl. *mitől nagyobb legyen*, ma is használatosak ugyan, de inkább csak kiemelő superlativusnak; rendes felsőfok-határozó ma majdnem kizárólag a *leg*. Kérdés, hogy ennek a *leg*-nek magára micsoda jelentést tulajdoníthatunk?

Egyéb nyelvek példái azt mutatják, hogy a superlativusi ha-

tározónak rendszeren nyomatékosító, erősítő értelme van. Így pl. a törökben a felső fokot az *eñ* kiemelő szónak a pozitívusi alak elé járulása képezi, pl. *eñ eji* legjobb, *eñ güzel* legszebb. A kazáni tatárban szintén ily határozók járulnak a pozitívusi alakhoz, pl. *bik jakşı* felette jó, *iñ* (igen, nagyon), *ajrata usal* «kiválólag rossz», a nélkül, hogy a *rak* rendes középfok-képző a szóhoz járulna. Érdekes, hogy a magyar régiségben, mikor a *leg*-es superlativus még nem igen volt divatban, szintén használták már a *leg*-et pozitívusi alak mellett, pl. *legottan*, *legelső*, *legutolsó* stb.; sőt még ma is igen közönségesek az effélék: *legitt*, *legott*, *legelső*, *legutolsó*, *legszepe*, *legjava*, *legkivált* stb.

Ezekből kitűnik, hogy a *leg* eredetileg szintilyen nyomatékosító értékű szó, úgy hogy pl. *legjobb* tkp. «főkép, különösen jobb.»

Mint ilyen határozónak a *leg*-nek jóformán névszó-féle az alapja, s erre nézve különösen figyelembe veendő a *legesleg* (*legisleg*) alak s Jászaynak erről az a véleménye, hogy az egy *leg* melléknévből magyarázható s az *s* képzővel alakult *leges* szintén melléknév (lásd: Régi M. Nyelveml. III.). És csakugyan ez inkább is elfogadható amaz újabb magyarázatnál, mely az *es*-ben, a *legisleg* alakra támaszkodva, az *és* kötőszót véli felismerni. Mert van arra példánk, hogy az *e* könnyen átcsaphat *i*-be: „*Dupla csévis* (csöves) *pisztol* lesz a halálo“, „*Megtölti a dupla csévis pisztolát*“ Nyelvőr III, 432. A *leges-leg* épen olyan képzésűnek mutatkozik, mint az *unos* *untig*, *véges végig*, *meres merevül*-féle kifejezések, melyekben a kettőzés ép úgy mint a *leg*-ben, csak a nagyobb nyomatékoságért való.

Főbizonyítéka azonban annak, hogy a *leg* csakugyan névszó értékű szó «fő, különös» jelentéssel s hogy a *leges*-beli *es* nem az *és* kötőszó, hanem melléknévképző, egy egyszerű tájszó, a nyírvidéki *lésül* «főleg, különösen». E tájszóban könnyű felismerni a *legsül* (e h. *legesül*) eredetibb alakot, mely itt-ott szintén használatos, pl. *leksült* «főkép» Ny. II, 476. Jászay (a fentebb idézett helyen) még jobban megvilágosítja e szót: «Az abauji néptől nem újság hallani: *legesül én*, *legesül most*, néha összehúzva: *legsül*, néha az adverbialis *t*-vel megtoldva: *legsült* kifejezéseket, melyek főként kiváltképen, legkivált' jelentéssel bírnak.»

A m. *leg* (teljesebben *lege*) tő eredetibb **lenge*-re utal; s csakugyan ilyennek még mását ismerhetjük föl a finn *liika* (azaz *liga*)

«nimius, superfluus» szóban, a melytől *li'an* v. *li'oin* mint adverbium = «nimis (szerfölött, igen nagyon)» (az észtbén *lig*, gen. *līa* zu viel, übermässig, übermass; adv. *līa*, *līalt*, *līaks*).

E szónak lapp alakja, ha ugyan nem csak a finnből vétetett át, a lappF.-ben *ligge*-nek (Friis) vagy *lige*-nek (Quigstad) hangzik, melyben a hosszú mássalhangzó, illetőleg a hosszú *i* (valamint a finn *līga*-ban is) egy kiesett nasalisra vallanak.

KÚNOS IGNÁCZ.

Mordvin inksa. Van a moksa-mordvin nyelvben egy *-ksa* névutó «ért, végett» jelentéssel, melynek az erza dialektusban *-kisa* (e h. *kise*) a megfelelő mása. Budenz mordvin grammatikájában a moksa *-ksa*-nak is eredetibb *-kisa* alakját vévén fel, benne a *ki* «út» névszóra ismert, melynek még prolativusa is szolgál névutóul: *kigü* «után (nyomában)». Hogy «út»-féle szó az «ért, végett» névutói értelem kifejezésére igen alkalmas, szépen mutatja a német *wegen*, melynek *weg* «út» az alapszava; ilyen a török *joluna* is «ért» a *jol* «út» szótól, pl. *vatan joluna* a hazáért, tkp. «utjára». Maga az *ért* (*érett*) is a vog.-osztják *jer*, *jir*-vel egybevetve, **ere* alapszóra utal «weg, richtung, gegend» jelentésével (MUGSz. 866. sz.).

Azon körülmény, hogy a *-ksa* névutó nagyobbára *-n* genitívusi alak után szokott állani (pl. *arda tolin-ksa* gehen nach feuer. *vinan-ksa* borért, *alasan-ksa* lóért), igen ajánlotta azon véleményt, hogy a külön is előforduló *inksa* alak *n*-jében a viszonyított névszó genitívusi ragja van meg, mely aztán ismét genitívusi alak után szokott állani; pl. *mon šormanen inksa* «írásaimért» tkp. *šormanenin-ksa* volna; *esta maksij pandama arti tevzan inksa* akkor megfizet mindenkinek ő cselekedetiért; *mon lemzen inksa* az én nevemért; *laman inksa* sokakért; *tejne mezü titän inksa* nekünk mi [gondunk] van ezért (mit gondolunk ezzel); *kin inksa lomatnü putñasamež moni* kinek vélnek engem az emberek. Analog esettel van dolgunk a m. *nélkül* (= *nál-külön*) névutóban, mely szintén ismét a *nál* után állhat (*nálam nélkül*).

Nem kell azomban számon kívül hagyni, hogy úgy a *-ksa* mint az *inksa* alak *n*-telen szóvégek után is előfordulhat, pl. *selme selmet-ksa i pej pejt-ksa* szemet szemért s fogat fogért, *lomatneü idamat-ksa* az emberek megváltásáért, *čorants-ksa* fia számára,

moní leml-ksa az én nevemért || *menelń carstvat inksa* a mennyországáért; *jomaftsij vajments inksan* elveszti lelkét értem; *inksanza* ő érette, *tiften denarij šit inksa* egyenként egy denárt egy napra (tkp. a napért) stb. Hogy ezen *inksa* alakban csakugyan egy külön névszótó lappanghat, arra már Ahlqvist gondolt, midőn határozottan *inga* tőt («stamm *inga*») vesz föl, melynek *inksa* az inessivusa volna (Moksa-mord. Gramm. 89. l.). Annyi igaz, hogy az *inksa*-nak inessivusi alakja van, de más kérdés, hogy van-e elég alapunk egy nem ismert *inga* tő felvételére. Az *inksa* az inessivusi rag elhagyásával rejthet ugyan magában egy *inga* tőt, de ép oly joggal *inka*-t is; sőt bár magashangú *ingä* vagy *inkä*-t is, s így négyesével kínálkoznak a tők, a melyek mindegyikének van annyi joga, mint Ahlqvist *inga*-jának.

Külön elő nem forduló alapszót esetleg valamely származékában találhatunk meg, ha nem épen ugyanazon, de legalább megfőző jelentéssel. A jelen esetben alkalmas származékul kínálkozik a moksa-mordvin *ingel* névutó-tő, melynek jelentése «előrészt, das vorn belegene» (tőle valók: *ingelä* előtt, elül; *ingeldä* elől, elülről; *ingeli* elé, előre; *ingelgä* előtt, el; az erzában *ikele*-nek hangzik: *ikelde*, *ikele*, *ikelga*). A Máté-evangéliomban a szó *ingal* alakjában is eléfordúl, pl. *sinń ingalüń jazičnektneń ingalü* ő előttük s a pogányok előtt. Ezen *ingel* (*ingal*)-nak vég *l*-jét ugyanazon melléktőképzőnek vehetjük fel, a melylyel a *vasolo* is alakult (*vasol-do* meszsziről) *vaso* mellett (*vasov*, *vasu* messzire), vagy *mekel* s összevonva *mejł*, *mel* (pl. *mekeldä*, *meldä* után) a *meke* tő mellett (*mekev*, *meki* vissza). Így megkaptuk az *inge* (*ingä*) «elő» tőalakot, melynek alakilag az *inksa* (e h. *inge-sa*) szabályos inessivusa.

Még csak a jelentések («elő» és «ért, végett») látszólagos különbségével kell tisztába jönnünk. Hogy az «elő (előtt, elé)»-hez csakugyan az «ért (für, wegen)» jelentés is csatlakozhatik, világosan mutatja a latin *pro* (*prōd*), mely az indogermán *pra* (elő)-hez tartozik (szkr. *pra-thama* első; *πρῶ-το-ς*, *πρό-τερο-ς*): pl. *pro-ducere*, *prod-ire*, *pro oppido* (város előtt) és másrészt: *pro patria*, *pro aris et foris*, *pro vectura* (*solvere*), *pro aliquo habere*. Szintígy tartozik az indog. *pra*-hoz a német *für* és *for* (*vor*), két eredetileg azonos alak (őfelném. *furi* és *fora*), melynek külön-külön jelentése azonban még ma sem állapodott meg egészen («für welchen richterstuhl das geheimniss gehöre» Goethe | «begehrte sie vor sich zum

weibe» Lichtwer ! «wir stehn vor unsre weiber, unsre kinder» Schiller). — Hasonló esettel találkozunk a finn *edestä* «ért» (tkp. «elöl») névutóban, pl. *kuoli edestämme* meghalt érettünk ; itt azonban kétséges, hogy nem svéd hatást (*för*) kell-e látnunk.

De még sokkal egyszerűbbnek tűnik fel e kétféle jelentés társulása, ha magának a mord. *ingä*-nek eredetibb «vég» jelentéséből indulunk ki, melynél fogva Budenz (MUG. Szót. 599. sz.) ugyancsak a m. *vég* szóval egyeztette. Így az *inksa* különösen a m. „*végett*“ névutóval találkozik össze. S összevethető még, mint «vég»-féle szótól való a török *üçün* (*uçun*) «ért, végett» (*uç* «vég, hegy»).

KÚNOS IGNÁCZ.

Tör. arslan «oroszlán». — Tudjuk, hogy a m. *oroszlán* szó a törökségből került, a hol az széltiben el van terjedve ; altaji-tör. *arslan*, csuvas *arışlan*, kazáni-tatár *arslan*, oszman. *arslan*, *aslan*, ujjur *arslan*, *arslang* (azaz *arşlañ*), kún *astlan* (Cod. Cuman.-ban ; nyilván *aslan* h.), kirgiz *arstan* (rendes hangváltozással *arslan* h.). Itt mindjárt meg lehet jegyezni, hogy a m. *oroszlán*-hoz a csuv. *arışlan* áll legközelebb. Habár nem eshetik is kétség alá, hogy e szót, melyet a többi ugor nyelvek nem ismernek, a magyar kölcsönvette: mégis érdekes kérdésnek látszik, hogy vajjon az *arslan*-nak a törökség terén etymonja is található-e?

Az altaji-törökben (lásd: Grammatika altajskavo jazika, Kazán 1869) előfordul *arslan* mellett *arsil-aju* is ugyanazon jelentéssel. Minthogy pedig *aju* (oszm. *ajî*) «medvét» jelent, már az altaji grammatika is sejti, hogy az *arslan* összetétel = *arsil-añ*. Lehet pedig az altaji *añ*, mely «vad állatot» jelent, az egész szónak utórésze, úgy mint a német *tier* ezekben: *ren-tier*, *elenn-tier*, *murmel-tier*. Sőt az altajiban *čan* (kondomi *čazan*)-val szintilyen összetétel *čan-añ* «elefánt = nagy állat». Az *n* és *ñ* felcserélődése sem okoz nehézséget; hiszen ott van *arslan* mellett maga az ujjur *arslang* (*arşlañ*), még az eredeti *ñ*-vel. V. ö. csag. *tañlamak* és *tanlamak* választani ; jak. *täñ* és csuvas *tan sima*.

A *čan-añ* összetétel arra vezet, hogy az *arsil*-ban valamely alkalmas tulajdonság kifejezését keressük. Azt vélem, hogy *arsil* valamely «színt» jelenthetett, mert a kazáni-tatárban azon diminutiv képzők közt, melyek «színt jelentő melléknevekhez» járúlnak, előfordul *-sil* is, pl. *ak-sil* «fehéres» (Bálint, Kaz.-tat. nyelvtan

35. l.) Ha már most a csuv. *arisan* szerint az *arsil*-nak teljesebb **arisil* alakját vesszük föl, annak előrészében *ari*-ban alkalmasan a török *sari* v. *sarig* «sárga» szónak elül kopott mását láthatjuk, vagyis azt vélhetjük, hogy 'arisil, 'arsil ebből lett: **sarisil*, *sarsil*. Szamba vehetjük e mellett, hogy a szókezdő *s*-nek elkopását ugyane hangzónak a következő szótag elején való ismétlődése elésegíthette; ezenkívül szókezdő *s*-nek tűnése amúgyis rendes jelenség egyik török nyelvben, a jakutban; pl. jak. *ati* árú = köztör. *satu* (*sat*- igétől), *as* haj = *sac*, *ari* vaj = *sari* (*sari*-maj) stb.; sőt másutt is akad ennek nyoma: csag. *is* nagy füst = oszm. *sis* köd.

E szerint az egész *arisan* szó, eredetibb alakjában **sarisil-añ*, bátran ezt jelenthette: «sárgás vadállat».

Vámbéry (Etymol. szótár 14. sz.) szerint még függőben kell kagynunk, vajjon az altaji *añ* «vadállat» szót föl kell-e ismernünk ezekben is: *arsl-an* oroszlán, *kapl-an* tigris, *zirtl-an* hiéna?

PATRUBÁNY LUKÁCS.

Újabban Vámbéry (Primitive Cultur des turko-tat. Volkes, 184. l.) az *arisan*, *kaplan*, *zirtlan* (így, s nem *sirtlan*) vadállatnevek utórészének a *lan*-t veszi, de csak az *añ*, *an* nak eredetibb alakjának tekinti; *arslan* volna «erős vad» (ujgur *ars*, *aris* [?] «stark»); *kaplan* meg «raubtier» (*kap*- «erhaschen, ergreifen»); *zirtlan* «rauhes tier» (*zirt*, *sirt* *rauh*); sőt a *kulan*, »vad szamár« is tartoznék ide (*ku-lan*, *ku*- v. *kov*- «jagen, rennen»-től). Nekem nagyon merésznek látszik, hogy a tör. *añ*-nak hamarjában *lan*-féle eredetibb alakját vegyük föl, holott a törökség a szókezdő *l*-től idegenkedik; merésznek az is, hogy igetőket (*kap*-, *kov*-) névszói jelzőkül szerepeltessünk. Annyi ugyan bizonyosnak látszik, hogy az *arisan*-nak csak olyan magyarázata fogadható el, a mely mutatis mutandis a *kaplan*-ra, *sirtlan*-ra is alkalmazható lesz. Végre számba jön még, hogy a mongolnak és mandsunak is van *arsalan*-ja, s így még az sem bizonyos, hogy e név csakugyan a törökség terén teremt.

B. J.

Ugor szókezdő media. — Az ugor összehasonlító hangtan egyik kiváló kérdését képezi, vajjon lehet-e szókezdő lágy explosívát tulajdonítani azon osztatlan alapnyelvnek, melyből e nyelvcsoporthoz egyes tagjai kiszármaztak. Az ugor nyelvek most általán

csak a kemény explosivát ejtik a szó kezdetén s csupán az északi ágban találunk két főnyelvet, a magyart és a zürjén-votjákat, mely ilyen helyen a mediát is megtűri. Azonban még e nyelvekben sem felel meg mindig a szókezdő media az eredeti hangfoknak; szókezdő magyar *b* sok esetben régibb *m* vagy *v* hangnak változata, pl. *bólog-*: v. ö. *múl-*, ugor *m₂gl₂-*; *bozog-*: v. ö. *mozog-*, ugor *m₂d₂-*; *bűn* v. ö. ugor *m₂g₂-* | *bandsa*: v. ö. ugor *v₂n₂-*; *beteg*: v. ö. ugor *v₂g₂-* stb., s szókezdő *g*, *d* explosiváknak is többször találjuk kemény hangú másait is, így *gazdag* és *kazdag*, *göny* MA. és *köny* | *dob-* v. ö. *top-* BD., melyekben a media eredetibb voltát semmivel sem lehet igazolnunk. Hasonló megzavarását az eredeti hangviszonynak tapasztaljuk a zürjén-votják nyelvben is, hol kétségtelenül eredetibb kemény szókezdőkkel is, a melyek pl. a magyarban *f*-vé vagy mélyhangú szóban *h*-vá váltak, *g* és *b*-vel kezdődő alakok állnak szemközt, így zürj. *gibal-*: *schwimmen*: v. ö. m. *hab*; *gos* fett: v. ö. m. *háj*; *bur* jó: v. ö. m. *furesu*, *bör* das hintere: v. ö. m. *far*, *bergal-* sich drehen: v. ö. m. *forog-*. E két főnyelven kívül megtaláljuk még a szókezdő mediát a lappnak egyik dialectusában, a finnmarki lappban is, mely az egész uhorsággal szemben csak is lágy explosióval él a szó kezdetén, de éppen a kezhőhangok egyneműségénél fogva kérdésünk megoldásánál nem jöhet tekintetbe.

Ugyanígy számon kívül esnek mindazon esetek, midőn egyéb ugor nyelvekben is szókezdő mediák újabb eredetű kölcsönzőkön vagy hangutánzókon fordulnak elő, vagy végül olyan szókön, melyek összetételekben mint kapesolt utórész szerepelnek, úgy hogy mediájuk nem tekinthető valódi szókezdőnek, pl. a mordvinban *kolma-gemen* harmincz (*kemen*, f. *kymmene*); *roz-brea* rozsfaj (*prea*), *sarazon-dolga* tyúktoll (*tolga*); sőt erősebb összeejtésben is, mint *mon dapan* én ütök (= *mon tapan*; v. ö. f. *tappa-*; Budenz: Mord. nyelvt. 16); a cseremiszenben e névutók *derne*, *dene* -nál, -vel, *deke* -hoz (v. ö. *tene*, *tek*); az osztyákbán *gurbí* színű, alakú (v. ö. *zurbi* és vog. *kurip*). Ezen tekintetek alá nem vehető, azaz mediával kezdődő eredeti vagy egyelőre kölcsönvételnek ki nem mutatható szók csakis szórványosan és kivételesen fordulnak elő s még így is legnagyobb részt, mint mellékalakjai kemény mássalhangzóval kezdődőknek; így a finn nyelv *karél* dialectusában: *buola*: f. *puola* áfonya; *baitti*: f. *päitse*

fék | kezdő *v* hangból eredtek: *babarno* (és *vavarno*): f. *vaderma* málna; *boapukkaize*: f. *vaapukka* málna; *bulbukka*: f. *ulpukka* nymphæa || *garbalo*: f. *karpalo* sumpfbeere. A vepszben: *bol*: f. *puola*; *butk*: f. *putki* csöves fűszár, *budista*:- f. *pidistarázni* || *garbol*: f. *karpalo*; *gäga* kilincs || *döl*: ? f. *tuuli* szél. — A mordvinban: *baša*:- altat, csillapít; E. *berän*, *berän* rossz; E. *bobaske* mese, *bratnä* fakanta, *bra-meš* poszméh || E. *dive* levért ezölöp, E. *diga* lúd, *dugan* bátya | *j*-ből eredt *đakavks* gyaloghíd, v. ö. *jaka*- || *gastan* bepizskolok, *goifkasa* gyors, *gajsü* amaz (v. ö. *kaj-tu* amoda), E. *gajtan* madzag az ingen. — A cseremiszen *derbe* öv. — A lapp nyelvnek svéd lapp dialectusában *gumpe* és *kumpe* farkas || *divek* bizonyos bűvő madár || *berridebere*. — Az északi osztjákban: *gon* gyomor, *has* (*xon* id.).

Joggal kérdezhetjük ezek után, melyek azon nyomok, melyek a szókezdő media egykori általánosabb használatát bizonyítják az ugor nyelvekben. Mert hogy meg kellett annak lenni az alapnyelvben, feltehető már azért is, hogy az altaji nyelvcsoporthoz egyéb ágai is használják s legfeljebb egyes dialektusokban láthatunk az ugor nyelvekéhez hasonló fejlődést. Így egyformán szerepel minden explosiva a szó kezdetén a *mandsu-tunguz* ágban, a *töröknek* oszmanli, turkomán, csagatáj, kirgiz, azerbajdsáni dialektusaiban. A jakutban, kojbal-karagaszban és kazáni tatárban nem kedvelt ugyan a *g* mint szókezdő (a kaz.-tatárban csak ezek fordulnak elő: *gäüdä* test törzse, *gerdä* fehér cipő, *gel* csupán, tisztán, *göbörle* teknős béka), de másrészt meg a *b* csaknem teljesen kiszorította a *p*-t s a *d* is általános a *t* mellett. Csupán a csuvas és altaji dialektusok azok e nyelvcsoporthoz, a melyek a kezdő mássalhangzó megkeményülését teljesen keresztül vitték (a csuvasban mindössze néhány *b* kezdetű szót találunk még Visnevszkijnél: *born*- élni, *bar*- adni, *bol*- lenni; de Reguly és Zolotniczkij ezeket is *p*-vel adják). A mongolban szintén ismeretes minden media, mint szókezdő, csak hogy a *g* valamint a *k* csakis magashangú szókra van szorítva, míg a mélyhangúakban a fuvó *χ*, *γ* hangok váltak uralkodókká (*k*, *g* helyett, melyeket szókezdőkül még meg is tartott a burjat-mongolnak nizzneudinszki ága). A media szókezdő szerepét illetőleg nevezetes itt is az, hogy mint a törökség egy részében, a *b* teljesen kitolta a *p* használatát

(ennek csak egyetlen adatát ismerjük Bálint közléséből: *pinšalä-*: tánczol). — A s z a m o j é d b a n a b megvan a tavgi, jenisszeji kamaszincz dialektusokban, a d csak két példában a kamaszinczban (*di ő, dugu* liliomhagyma), míg a g szókezdő szerepére nem találunk adatot. Az altaji nyelvek ezen áttekintése világosan mutatja, hogy az ugarság terén mutatkozó általános hangkeményülés a szókezdetben nem lehet ősi sajátosság s csak az egyes nyelvek szétoszlása után fejlődhetett külön-külön, míg a magyarban és zürjén-votjákban a szókezdő explosiva eredeti kétfélesége fenntartotta magát. De vannak erre bizonyítékaink egyéb ugor nyelvekben is, azon esetekben t. i., midőn ugyanazon alapszó különböző ugor nyelvekben a kezdőhangzónak olyan eltérő fokait mutatja, melyek közvetlenül egymással nem érintkeznek úgy, hogy az egyik egyenesen mehetett volna át a másikba, — s a melyek csak a mediának mint középállású hangnak fölvételével magyarázhatók, a melyből egyik is, másik is kiindult. Ilyen szókezdő mediára utaló esetek a következők:

I. Egy *b* hanggal kezdődő ugor alapszót lehet felvennünk mindazon esetekben, melyekben 1) a különböző ugor nyelvek *p* és *m* előhanggal mutatkozó alakokat tüntetnek fel. Az orrhang sonans természeténél fogva már physiologice is jobban egyezik a mediával, mint a kemény explosióval, de megerősíti azt azon tény, hogy más nyelvekben is, pl. a törökségben *m* főképpen *b*-vel szokott váltakozni, részint úgy hogy eredeti *m*-ből *b* válik (l. erre példákat Budenz MUSz. 432.); részint megfordítva is; így mong. *bayatur* a tatár sagaj dialectusban *mattir* (v. ö. csuv. *pattir*); orosz бочка: tat. *mičkä* hordó (v. ö. *pičkä*); orosz поребъ *pinceze*, vidékileg nyilván боребъ (v. ö. mordvin *bohařam* és *po-hařam*) a cseremiszen *muräp*, a csuvasban *nüžrep* (e h. *müžrep*) alakot ölt. Ugyanígy köztörök *böjük*, *bujuk* «magas» az altajiban *müžük*; tör. *pamuk*: alt. *mamük* pamut; köztör. *burčak* borsó, *bilek* kössöntyü: v. ö. alt. *mirsay* és *mäläj*. Az ugarság terén ilyeneknek telvehető esetek:

mord. *manda*: bot, m. *nád* — cserM. *panda* szál, bot — *vondo*: id. MUSz. 414. cz.

m. *mart*, mord. *marhta* (mit, zusammen), cserM. *mirt-*: *mirtna*: ad, juxta — m. *part*, cser. *pürdüž* paries — votj. *bord* wand, zürj. *bord* flügel. MUSz. 461.

lapp *moggore*- prolabi, *concidere* — zürj. *pör*- fallen, vog. *pürmüt*- id. — m. *borúl*-, *borít*- MUSz. 495.

m. *márt*-, vog. *murm*- untertauchen — cser. *pur*- intrare, zürj. *pír*- id. — m. *burók*-, *borúl*- sich bedecken MUSz. 507. sz.

f. *möhki*- ferire — f. *pökki*- cornibus ferire, *piekse*- cedere, mordE. *pivse*- dreschen, mordM. *pikse*- schlagen — m. *bök* MUSz. 501. sz.

f. *melkiü* aliquantus, lapp *mälked* satis multum, m. *mély* — f. *pyyleü* grandis — észt. *väli* late patens, finn *väliü* spatiosus — m. *bö*-, *bév* MUSz. 498.

vog. *muñilt*- aufwickeln, *māñit*- einwickeln, vogP. *moñ*- id., cser. *mundura* glomus, oszt. *muñil* knoten, vog. *mōzul* knoten, m. *motyó* — osztj. *pañ*- verwickeln, *pañ*- aufwinden — zürj. *lož-vagił* zauskopf, struppkopf — *batyú*-, *bonyolód*-, *bengyel*-, votj. *biñ* umwinden, *biglal*- rollen MUSz. 493. sz.

m. *mag*-, *maga*-, *magas*-, cser. *mogur*-, zürj. *mīgör*-, votj. *mugor* (leib) s az ugor *m₂ng₂*- «tumere» egyéb alakjai — m. *poſa*-, *pohos*-, *poſſad*-, *pöſſed* ; f. *pove* busen, *pahka* tuber in arboribus, mord. *pov* busen, knopf, cser. *pomuž* sinus, votj. *poj* busen, lapp *puoña* id., osztj. *pōgos* id., észt. *pung* rundliches (knospe, keule), f. *puka* tuber, cser. *pongo* fungus, mord. *panga* id. stb. — m. *bufók*-, *bog*-, *boka*-, *boglya* acervus, zürj. *bugił* buckel MUSz. 468—470, 629, 630, 632, 488, 491. sz.

m. *mocsok*-, *maszat*-, f. *musta* : niger, lapp *nueske* : sordidus — m. *paszat*-, *piszok*-, zürj. *pež* unreinigkeit, cser. *pečkemeš* obscurus. MUSz. 665.

2) Midőn *p* és *v* hangokkal kezdődő alakok állnak egymással szemközt az egyes nyelvekben. A *p*-nek spirans irányú fejlődéséből rendszeren *f* szokott keletkezni, a mint ezt az ily kezdőhangzójú magyar szók mutatják, míg a *v*-nek megfelelő explosiva *b*. Így változott el az ó-görög β (*b*) az újgörögben általában *v* hanggá (v. ö. lat. *visio* : litv. *bezdu*, gör. βδέω); hasonlóképpen lett a köztörök *ber*- ad, *bar*- megy, *bar*- megvan szavakból az oszmanliban *ver*-, *var*-, *var*-, az ősaltaji *bol*- «lenni» igéből az ugarságban *vol*-. Ezen kriterium alapján voltak szókezdő mediával alap-szavukban:

f. *vääntä*- torquere, cser. *vüdel*- involvere — m. *peder*-, *pen*- der — m. *bender*-, zürj. *bidmal*- umwinden MUSz. 462. sz.

f. *vasempa*, észt. *vazak* link — f. *paha* rossz, lapp *puoše* böse, votj. *paljan* link — m. *bal*, *bosszú*, *bú*. MUSz. 478. 497. 502. sz.

f. *väli* locus intermedius — votj. *poli* in, *polin* intér — m. *bäl* (-ben -ből, -be) MUSz. 484. sz.

zürj. *vermi*- könnyen, vog. *ver-* bír — vogK. *perm.* ertragen — m. *bír*-, ? zürj. *bercöm* zweikampf. MUSz. 486. sz.

f. *vajoa-* mergi, mord. *vaja-* id., zürj. *väj-*, votj. *vi-* id. — észt *puge-* kriechehen, lapp *puokče-* se mergere — m. *báj-*, *bukkan-* MUSz. 504. sz.

m. *vese* — mord. *piči* niere. MUSz. 608.

Ugyanezen kriterium alapján tarthatjuk egy ösugor $b_s g_s r_s$ - circumire alak különböző változatainak azon, még az alapnyelv szétoszlása előtt kifejlődött $p_s g_s r_s$ - és $v_s g_s r_s$ - igéket, melyek a magyar *forog* és *örvény* szavakban s családjaikban tűnnek elénk, annál is inkább, minthogy egy azonos alakú és jelentésű szó a törökség terén is mutatkozik, így: csag. *bur-* fordít, csavar, *bura* : forgószél, alt. *pur-* csavarni, melyek eredetibb *bogur-* összevonásai gyanánt tekintetők (v. ö. *gor-* megy és *jogur-*: id.) E teljesebb alak még meg is van, csakhogy megfelelő magashangú változatban, így: csag. *bögrü* görbe, *bökür* púp, alt. *bügrük* púpos, görbe, ószm. *bögri* görbület, csuv. *pügür-* hajlít, görbit, *pügürl-* : hajol; v. ö. még csag. *bök-* fordít, hajlít, jak. *bügüt-* hajlít, *bügün-* hajol, *bakir* : görbe, hajlott (Vámb. etym. szót. 226). — Szintilyen okból tarthatók egy ösugor $b_s g_s$ - currere fejleményeinek az ugor $p_s g_s$ - és $v_s g_s$ - alakok, melyek a magyar *fut-* és *üz-* szavakban tartották fenn magukat.

II. Szókezdő ugor *d*-re következtethetünk mindazon esetekből, midőn 1) különféle ugor nyelvekben megfelelő *t* és *n* hanggal kezdődő alakokat találunk. V. ö. a media és orrhang váltakozását az ajakhangnak osztályában. Hasonlót látunk a foghangúaknál is és pedig részint, hogy eredeti *n* válik *d*-vé, pl. litv. *debesis* wolke: v. ö. gör. *νέφος* és lat. *nubes*; litv. *devyni*, ószláv *devęti* kilencz: v. ö. *novem* és szanszkrit *navan*. V. ö. még zürj. *dul* speichel, votj. *dildı* id.: ugor $n_s gl_s$, m. *nyál*; m. *gyermek*: oszt., vog. *ıaurem* id.; m. *gyomor*: osztj., vog. *ıumır*, *ıqmr* rund; m. *gyón-*: oszt. *ıugom-* respondere, vog. *ıult-* schwören; — részint úgy is hogy eredeti *d* (*d*) válik *n*- (*n*)-vé, így litv. *namas* ház lat. *domus*, szanszkrit *damas*; a kojbal és karagaszban az egész

törökséggel ellentétben — hol csak egy *n*-vel kezdődő közös szót ismerünk, a dologkérdő *ne* «mi» névmást, mely azonban a csuvas *min* «mi» tanúsága szerint szintén eredetibb *me*-ből keletkezett — egész csoportja található az *n* (*i*)-vel kezdődő szóknak, melyek eredetibb *j*-ből *d*-vé való sűrűsödés útján keletkeztek (mely közvetítő *d* alak aztán e nyelv általános hangbeli hajlama szerint meg is keményült *t*-vé), így: köztör. *jon* nép: *kojb. đon, non, non*; köztör. *jigit* ifjú: *kojb. đit, nit, íet, tit*; tör. *jogan* vastag: *kojb. đon, non, ton*; köztör. *jinzi* (m. *gyöngy*): *kojb. nindí, nindí, tündí*. Ilyen váltakozással keletkezettek az ugarságban:

m. *nap*, észt *nabeda* nett, sauber — m. *tavasz*, osztj. *tovi*: id. s egész családja, f. *suoja* tempestas tepida, észt. *hobeda* argentum — m. *gyapont-*, *gyúl-*, melyek mindannyian egy felvehető ugor *d₂b₂*- «splendere, ardere» származékai. MUSz. 416. sz.

m. *nyaláb* — cser. *tod-* plectere, f. *sito-* kötni, m. *szalag* MUSz. 275. sz.

vog. *nämpri* klein, oszt. *nambir*: kehricht — f. *täpärä* zu kurz, knapp, m. *törpe, cseprő, apró*. MUSz. 809. sz.

zürj. *nebid* weich, votj. *nebit* id. — osztB. *lebit*, Irt. *tëbet* id., mord. *čevte*, f. *heveä* id., m. *éved-* MUSz. 880. sz.

lapp *narbe* rarus — osztj. *turap* undicht, észt. *sore*, f. *harva* rarus — m. *gyér*. MUSz. 186. sz.

osztj. *neñ* te, vogB. *nün*, vogK. *nag*: id. — m. *te*, mord. *ton*, lapp *ton*, cser. *teñ*, zürj. *te*. — A második személy ragja a magyar tárgyatlan igeragozásban *-l*, a vogul-osztjákban a főnéven is *-n*, melyek mindannyian egy eredetibb *d* felvételéből érthetők. MUSz. 207. sz.

m. *nyom-*, vog. *nqlmt-* quetschen — m. *tom-*, *tombol-*, *csomó* és családja, v. ö. *töm-* — zürj. *dom-*, votj. *dum-* binden, v. ö. *dömöszköl-*, *gyömöszöl-* MUSz. 240. 450., ugor *d₂lm₂* — «premere» szóból.

Még az ugor alapnyelv korára tehető egy ősgugor *d₂ng₂*-: «quiescere, cessare» igének elválása *n₂ng₂*- alakká, mint ez következő adatokból kiténik: zürj. *dugdi-* aufgehören, votj. *dugdi-* id.; zürjP. *dundi-* és *tundi-* unbeweglich werden, f. *tauksa-* subsistere ex motu, észt. *tukku-*: id. — m. *nyugod-*, vog. *nuntlayt-*: ruhen, f. *nukku-*, lapp *nokke-*, mord. *nuva-* schlummern. Talán szintén egy ősgugor *d₂g₂*- «splendere, lucere» változatai az ugor *t₂g₂*- (m.

tetsz-, tető, tekint-) és $n_s g_s$ - (m. *néz*) igék, v. ö. török *teñ-, tañ-*: fényleni, mely az oszmanliban mediával kezdődik (így oszm. *dinlik* világosság, *dan* napkolte). Hasonlóan mutatkozik egy ugor $t_s g_s$ -: «aperire, patefacere» ige (m. *tát-, száj, szánt-, száml-*) mellett egy $n_s g_s$ -, $n_s g_s$ - hasonjelentésű alak is (m. *nyíl-, nyit-*), hol tehát szintén egy ősgor $d_s g_s$ - volna felvehető.

2) Kezdő *d* hangra utal azon körülmény, ha különböző tagjaiban az ugarságnak *t* és *z* előhangú alakokat találunk. V. ö. a media *s* lágy spirans váltakozását az ajkhangúaknál. Közönséges a *d* : *z*-változás a szóközépen a magyarban s a törökségben. Az újgörögben minden *δ* (*d*) lágy interdentalissá változott, mely a kiejtésben gyakran egészen *z*-s hangzást tüntet fel. Ezen kriterium mutatja a szókezdő mediát ez ugor szócsaládokban:

m. *zomok*, zürj. *zumid* fest, stark — f. *tuuma*, cser. *tom* nucleus nucis. MUSz. 335. sz. (Szarvas G. a *zomok* szót szláv eredetűnek tartja.)

m. *zsuroł-*, *zsurłófü* — cser. *turž-* «perfricare»; v. ö. m. *töröl-, törzsöl-*, vog. *särt-*: reiben — osztB. *lort-* scheeren — m. *dörzsöl-, dörgöl-* MUSz. 244. 372.

3) Kezdő *d*-re mutatnak oly esetek is, midőn *t* és *l* hangok állanak egymással szemközt a különböző ugor alakokon. Ismeretes a szóközépi *d* liquidatiója, mint jellemző sajátosság az éjszaki ugor ág nagyobb csoportjában. A szókezdetre nézve példák: lat. *lacruma*: gör. *δάκρυ*; lat. *levir*: gör. *δαίρη*, szanszkrit *dēvaras*, ószláv *deverŕi*. Hasonló esetekül mutatkoznak az ugarságban:

m. *légy*, f. *lentä-* fliegen, mord. *lije-*, osztjS. *lëgel-*: id. — vog. *tiglel-*, *til-* fliegen, osztjIrt. *tëgd-* id. MUSz. 744. sz.

vogB. *lëj* schweif, osztS. *lëj*: id. osztB. *lii*: id. — m. *tung*, *teg-nap*, oszt. *teg* cauda s családjaik MUSz. 208.

m. *lak-* (jól lakik), osztj. *lugol-* kauen — vog. *tqut-* kauen. MUSz. 731. sz.

m. *le*, *láb*, vog. *lajl* pes, osztj. *lel* niedrig — vog. *tälkvü* niedrig, ? f. *tela* unterlegbalken MUSz. 740. sz.

osztB. *lert* bekannt — m. *derü* MUSz. 257.

Egyelőre nyílt kérdésnek kell hagynunk, minő értéket tulajdonítsunk a szókezdő *t*-nek az ugor explosiva minőségére nézve, ha az csupán az osztjákban fordul elő s más okunk nincs, melynélfogva az alakot eredetileg szókezdő mediával valónak tartjuk.

Itt kétféle esetet különböztethetünk meg: *a)* ha az *l*-es alak csak az északi osztjában fordul elő; *b)* ha egybetalálkozik a szurguti osztják *l*, az *l* hangnak *d* felé irányuló affricatájával, mi nem éppen szükségképi (pl. osztS. *tigbi* das innere, osztB. *libi*: id. v. ö. m. *szék* medulla). E kérdésnél csupán annyit jegyezhetünk meg, hogy nem minden rokon nyelvi szókezdő *t* lesz az északi osztjában *l*-vé, s így egy eredetibb lágy explosiva felvétele nem éppen valószínűtlenség, pl. m. *talál*: osztB. *tulim*- anfangen, m. *teke*: osztB. *takil* büschel, m. *tél*: osztB. *tal*, m. *te'e*: osztB. *telin*, m. *tavasz*: osztB. *tovi* || oly esetekben is, a hol a magyarban elesik a dentalis: m. *akad*, vog. *tägep*- hängen bleiben: osztB. *tagarla*- id.; m. *asz*-, vog. *tqs*- trocken, osztB. *sos*- id.; m. *az*, ugor *t_s*: osztB. *to*; m. *ősz*, vog. *täkus* herbst: osztB. *sus* id.

a) A szurguti és északi osztjában találunk *l*-es alakokat a rokon nyelvek *t* szókezdőjével szemben: osztS. *lor*, *lort* wurzel, B. *lër*, *ler* — Irt. *turt*, vog. *tar* id., m. *ér* MUSz. 862. sz. | osztS. *luj* eiter, B. *lji* — Irt. *tej*, vog. *säj* id., m. *ev* sanies MUSz. 877. sz. | osztS. *löv*- essen, B. *lë*, *lev* — Irt. *tëv*-, vog. *të*-, *taj*- id., m. *ev*- edere MUSz. 878. | osztS. *loj* finger, B. *luj* — Irt. *tuj*, vog. *tule* id., m. *ujj* finger MUSz. 962. | osztS. *lül*:| klafter, faden, B. *lal* — Irt. *tet*, vog. *täll*: id., m. *öl* MUSz. 941. | osztS. *lez*: ök, B. *lu*: ö — Irt. *teu*, vog. *täu*, m. *ö*, *öv*- MUSz. 937. | osztS. *lüt*- stehen, B. *lobni*- — Irt. *tötm*-, vog. *tolmant*-, m. *tolvaj* MUSz. 231. Egy felvett *d_sl*- alakból magyarázható volna a m. *lop*- is e h. **lolp*, v. ö. *légy*, *lak*-, *le* fentebb | osztS. *lut*: mund — Irt. *tui*, m. *száj*, vog. *sop* id. MUSz. 272. | osztS. *lāgert* schwer, B. *lavirt* — Irt. *tāgert*, vog. *tarvit* teher, m. *teher* MUSz. 210. sz.

b) Csupán az északi osztjában találunk szókezdő *l*-t e szócsaládokban: osztB. *lenkir* — Irt. *teñer*, vog. *täñer*, m. *egér* MUSz. 835. sz. | osztB. *lola*- — vog. *tol*-, m. *olvad*- MUSz. 927. | osztB. *lit* ärmel — vog. *tājt* id., m. *új* ärmel MUSz. 963. | osztB. *lerimt*- unterbreiten — Irt. *tëremd*- id., vog. *täremt*:- id., m. *terjed*-, *terít*- MUSz. 220. | osztB. *libi* — S. *tigbi*, Irt. *tibe* das innere, m. *szék* medulla MUSz. 287. ¹⁾

¹⁾ Budenz szókezdő *l* elesésével magyarázza a következő magyar szavakat: *aszó*: f. *laakso* vallis MUSz. 822. | *az*:- osztB. *lost*-nass machen, vogB. *jos*- id. MUSz. 829. | *ék*: osztB. *lunk* nagel, vog. *liç* splitter (pflock, nagel), osztIrt. *jank* nagel MUSz. 841. Szókezdő *l* elesésére nem találunk

III. Szókezdő ugor *g*-nek nyomai maradtak fenn azon esetekben, midőn 1) az éjszaki ugor ág szókezdő *n* mássalhangzó-jának a déliben *k* felel meg. Budenz (Verzweigung der ugrischen Spr. 67.) valószínűvé tette, hogy az ugor nyelvek szétoszlását jellemző *n*—*n* hangmegfelelés részben egy ősgugor *n̄* szókezdőben leli alapját. Ámde ezen *n̄* fejlődése nemcsak oly irányban történhetett, hogy a nasalis elem nyomta el a gutturalist, hanem úgy is, hogy a gutturalis tartotta erősebben fenn magát. Ezen esetben, valamint az *m*-nek *b*, *n*-nek *d*, úgy az *n̄*-nek csak *g* felelhet meg rendszeren, mint ezt tényleg a mandsu-tunguzban tapasztaljuk, hol t. *n̄ala*, *nala* kéz = m. *gala*; t. *n̄älä*-, *nälä*- félni = m. *gele*-; t. *n̄änä*-, *nänä*- menni = m. *gene*-; t. *n̄onim*, *nonim* hosszú = m. *gólmin* (lásd u. o.). Ezen alapon eredetibb szókezdő *g*-t kell tulajdonítanunk következő déli-ugor szócsaládoknak:

f. *karkaa*- currere, cser. *kurguz*:- id., mord. *kurik* bald, schnell, *kravto*- treiben — m. *nyargal*, vog. *úur*- akar MUSz. 434. sz.

f. *kuola* sputum pituitosum, észt *köl*: geifer — m. *nyál*, osztj. *noñil* schleim, zürj. *íult* das grün auf stehendem wasser; v. ö. déli ugor *n_sgl*, MUSz. 431. sz.

f. *kapea* arctus, angustus: f. *nupea* arctus; *kova* hart, fest, stark — vog. *nobiš* fest, stark (Verzweig. 67).

f. *kuono* schnautze — lapp *nuone* nase (Verzweig. 68).

m. *genge*, *gyenge* — vog. *niemiš* dünn, osztj. *namik* weich (Verzweig. 68).

2) Midőn *k* és *v* előhangú egyezéseket találunk az ugorország különböző részeiben. A közvetetlen átmenet is nehezen érthető fejlődés s a változás úgy érthető csak, ha mindkettőt eredeti *g*-ből származtatjuk; v. ö. erre nézve lat. *ven*:- szanszkrit *gam*- gehen; lat. *vor*:- szkr. *gar*- verschlingen, litv. *gerti* trinken; lat. *viv*:- szkr. *gí*- élni; ? lat. *vis*:- szkr. *gí*- siegen, gör. *βία* gewalt (Curtius, Griech. Etym.). Ilyenek:

m. *varr*-, zürj., vot. *vur*- nähén — lapp *koro*- suere, f. *kuor*-

biztos analogiát a magyarban; ezenkívül feltűnő, hogy az *l*-es alakok csak is olyan nyelvekben fordulnak elő, melyekről amúgy is tudva van, hogy szókezdő *d*-t *l*-vé változtatnak (l. fentebb); felvehetőnek tartanám ennél fogva, hogy ezekben is egy eredetibb *d* szókezdőnek maradt nyoma.

tehe sutura calcei infima, votj. *kar-*, zürj. *ker-* machen MUSz. 595. sz.

m. *vires, üres, verem* — vog: *keuriñ* hohl, cser. *körgö* pars interior, lapp *kuoros vacuus*, f. *koro arbor intus cava* — zürj. *girk*: höhlung MUSz. 974.

m. *vidék* — votj. *kidök* ferne, weites land, f. *kenttä* freies feld MUSz. 995.

Talán az *éj* szónak kétféleképpen mutatkozó ugor *v₂g₂* (zürj. *voj*, mord. *vej*, finn *yö*) és *j₂g₂* (vog. *iej*, lapp *ija*, m. *éj*) alakja is egy eredetibb őszagor *g₂g₂*-alaknak két különböző változata MUSz. 840. sz.

E nyomokon kívül eredeti szókezdő mediára vallanak azon esetek is, midőn az explosívával kezdődő ugor alak azon nyelvekben, melyek annak kétféleségét még megőrizték, egyformán lágy mássalhangzóval tűnik elénk. Ezen esetek száma igen csekély s a következőkben csoportosítható össze: m. *basz-*, zürj. *bicki-stechen* MUGSz. 482. || *divat*, *diadalom*, *dísz*, *dévaj*, zürj. *dış-wissen* | m. *dij*, zürj. *don*, votj. *dun* preis, lohn MUSz. 259. | m. *dorgál-*, *doroszol-* zürj. *dor-*, votj. *dur-* schmieden MUSz. 265. || m. *gacsös* kastos, mord. *gaste-* bemocskol MUGSz. 11. | m. *görbe*, *görget-*, zürj. *gögör* kör, v. ö. lapp *gorba* rotundus MUSz. 46, s még néhány adat a fentebbiek közül, melyekre e szerint más kriteriumaink is vannak.

MUNKÁCSI BERNÁT.

Szorokin vogul szójegyzéke.

A k a z á n i természetvizsgáló társaság (общество естественных испытателей) megbízásából N. Szorokin az 1872 év nyarán kirándulást tett a Közép-Ural egy részében (Verchoturje és a Denezskin hegy között, 59—61° ész. szélesség) — főleg botanikus nyomozások végett, — de azon másod-czélal is, hogy a Loszva mellékén tanyázó vogulokról ethnographiai adatokat gyűjtsön. Útjáról jelentést tett közzé, e czímmel: «Utazás a Vogulokhoz (путешествие къ Вогуламъ. — Отчетъ . . Н. Сорочкина)» Kazán 1873 (a Kazáni Természetvizsgáló társaság munkálatainak III. kötetének, 4-dik száma: Труды общества stb.). Szorokin el is jutott a loszva-melléki vogulokhoz, kiket a magas Denezskin-hegy (Денежкинъ камень) meglátogatása után Vszevolod-blagodatszkból északnak menve, Nikito-Ivdil helységen túl a Loszva

mentében talált, a hol egy gazdag orosz kereskedőnek kaszálóin dolgoztak.¹⁾ Mindössze néhány napig volt velük, s leírja a mit e rövid idő alatt anthropologikus és ethnographikus tekintetben (viseletükről és viselkedésükről) rajtok észlelhetett; de egyúttal nem restelte, hogy nyelvükről is tudakozódjék s a mennyi szót tudott tőlük kikérdezni, azt följegyezte, úgy hogy mintegy 300 szóból álló jegyzéket szerzett össze. «A Loszva mellékén lakó vogulok saját nyelvükön beszélnek, s csak azon férfiak, a kik az oroszokkal közlekednek, jelesen Ivdil-be járván lisztért s egyéb szükségletek beszerzése végett, értik az orosz nyelvet s maguk is tudják meglehetősen helyesen; de a nők és az ifjú legények alig értenek valamieskét s beszélni egy szót se tudnak oroszúl. Nekem alkalmam volt, mintegy 300 vogul szót följegyezni, a mit úgy tettem, hogy néhány embertől kérdeztem a kiejtést, hogy följegyzésem lehetőleg helyes legyen.»

Szorokinnak e vogul szójegyzéke, noha csak egy nem-nyelvész utazónak különös tanulmány nélkül hamarosan készült anyaggyűjtése, mégis valamennyire becses adalék a vogul nyelv ismeretforrásaihoz. Becsét az által nyeri e kis közlés, hogy azt a vogul nyelvismeretnek más, alaposabb tanulmánynyal szerzett anyagával összevethetjük s így megláthatjuk, mennyire ez utóbbiak által igazolható. Tekintetbe véve, hogy Szorokin közlésébe egyes kézzelfogható sajtóhibák is becsúsztak (pl. каанъ csónak e h. каанъ), egészen új adatot, a melylyel megegyezőt sem Regulynál sem a kondai-vogulban nem találunk, tőle nem szabad elfogadnunk; de igen is érdekesekeknek találjuk benne a bár ismert vogul szóknak bizonyos szabályossággal ismétlődő s amúgyis érthető hangalaki eltéréseit. Mindenesetre megérdemli Szorokin vogul szójegyzéke, hogy az ugor nyelvészet róla tudomást vegyen, s ezért most itt közlöm oly módon, hogy a mennyire lehet hasznát is vehessük. E végett először is betűrendbe szedtem, s az egyes szókat Regulynak valamint a kondai-vogul bibliafordítás (Máté és Márk evangéliomai) szótár-készletéből igazoltam, egyúttal itt-ott hiányos

¹⁾ Útközben Reguly emlékezetének is akadt a nyomára. Midőn ugyanis a Denezskin hegyre vezetőt keresett, neki egy vogul vadászt ajánlottak (Iván Korolyev), a ki az erdei utakat mind úgy ismeri, mint az öt ujját. Kitént, hogy Korolyev még igen jól emlékezett Regulyra is.

fölfogását vagy épen tévedését is kimutatván. Szorokinnak, a mint könnyen érthető, különösen az igék kikérdezésével volt baja; bizonyosan leginkább az orosz infinitivussal kérdezett, ezt pedig magában úgy is lehet érteni, hogy valamit «tenni kell» — a miért is az igék vogul fordításában gyakran még a «kell» (*eri*) kifejezését is találjuk. Ezenkívül más igealak is került elé: leginkább az ind. praes. egyes-sz. 3. személy-alak. — Egyébiránt meglátszik Sz. iparkodása, hogy a vogul szóknak orosz betűvel lehetőleg hű képét adja; legalább a vocalisok hosszúságát is jelöli sokszor, kettős betűvel (aa, oo, əə, yy). De még meg kell jegyezni, hogy gyakrabban él *l* mellett az orosz jésítővel (*l*=ль), mintsem helyén valónak látszik (pl. куль hal, тоуль szárny stb.); ez nyilván onnan van, hogy az orosz a maga sajátos л (ль)-je ellenében másféle (pl. német) bár jésítetlen *l*-et lágyítottnak szokott fölfogni.

Rövidítések: *B.* — vogB. (északi-vogul); *L.* — vogL. (Loszva-melléki); *P.* — vogP. (Pelim-melléki); *K.* — vogK. (Kondai-vogul).

āim leány, tochter, дочь | tkr. leányom: *B.* *āi* tochter.

augm beteg, больной | *B. L.* *aum* weh, krankheit; *K.* *agem* krankheit, *agmen* krank.

āuj ajtó | *B.* *auj*, *L.* *āu* id.

akua egy | *B.* *ākvä*, *ākuä* (Ahlqvist: *äukvä*), *K.* *aku* (*akva*-).

āg leány, mädchen, дѣвка | lásd: *āim*.

āgirs leányka, дѣвочка | v. ö. *āg*; v. ö. *B.* *āj* mellett *ajriš*, *pi* mellett *piriš*, a melyek jóformán csak diminutív értelműek.

āxtas kő, камень | *axtes* stein (*axts-keres* klippe) || *axtus*, ebben: *ul-axtus* kova, кремень.

axtašen: *a.* *šoxl* jégeső, градъ | tkr. «köves mennydörgés» — *L.* *šoxl* donner.

aj: *ajung* inni, пить | *B. L.* *āj*-, *K.* *aj*- id. || *ajungeri* пить, dalolni | félre értették az orosz пить igét, t. i. пить «inni»-nek.

ajimgu (*ajim-gu*) részeg, пьяный | tkr. «ivott-ember».

ajšerm (két szónak írva: *aj šerm*) hideg, холодно | *B.* *äcärmü* kalt, *K.* *äcerem*.

ajntaxt:- *ajntaxtavi* плевать, köpni | *L.* *ajntaxt*- okádni | az *-avi* szóvég jóformán reflexiv *-v* + *-i* praes. 3.

at öt | *B. L.* *ät*, *K.* *at* || *ätban* ötven | *B. L.* *ätpen*.

at волоса, haj (erinis) | B. *āt*, L. *āt* (*päng-āt* kopfhaar).

ātus ólom (blei), свинець | B. *āthus*, L. *gathuš* (Reg.).

ās lyuk, дыра | B. L. *ās* id. | v. ö. *isn-as*.

āsim atya, отець | tkr. «*atyám*»: B. *āze*.

asm-χōl подушка, vánkos | v. ö. B. *pal-osma* seite des *pal* an der mauer | v. ö. osztB. *ōsim* (*ozim*) подушка, kissen; *ōsim-χir* id. (tkr. kissen-sack), v. kissenüberzug (Ahlq. szerint).

ana csésze, чашка | B. *ani* schüssel, schale; L. *ane*.

āpa böleső, колыбель | B. *ābā*, L. *qbü*, P. *qapä*.

āmb kutya, eb | B. *āmp*, *amp* id. || *ampa*, lásd: *us-ampa*.

al-: *alilu* ölni, megölni, убить | tkr. «*megöljük* (öt)» | B. L. *äl-*, K. *al-* ölni.

ēkua asszony, feleség | B. *egva* id. || v. ö. *pojer-ekua*, *matm-ēkua*.

enda-koal öv, поясъ | B. *entāp* öv («ein kurzer pojás»): *entāp-kuali* «ein langer pojás»; L. *int-kuale*.

eri »kell», lásd: *jajt-*, *aj-*, *zos-*, *zois-*, *sangult-*, *por-* | B. K. *eri*, L. *jeri* »kell».

elm-golz ember (mensch) | L. *ilm-kqls*.

iju v. *jiu* (ию) fa, дерево | B. *iu*, L. *iu*, *iju*, P. *jiu*, K. *jeju* || v. ö. *keurn-iu*, *uil-ji* (*ul-ji*).

isnas ablak, окно | B. *išnes* id.; nyilván benne van e szó a (Reg. szerint) vogL. *kušnäs* «окошко, fenster»-ben; v. ö. osztB. *isni*, *išni* id., meg *išni-vis* (Ahl. *išnuvis*, *išnuvis*): utórésze *vis* tkr. «lyuk» = vog. *ās* id.

isrovued: *i. miniva* (неповуедь миниѳа) gyópní, непоѳдываться | tkr. gyópnás (неповѳдь) menni.

izub (*i-sub*) bot, палка | tkr. «*fa-darab*»); *sup* hälfte (stück) | v. ö. K. *su-jeju* bot, B. *sū* langer stock, stange (*kat-sū* schneeschuh-stock).

ōaz réceze, kacsza, утка | B. *vas*, *vuas* ente.

oul (vég, extremum): 1. *tul-oul* | B. L. *qul*, K. *ovl* (v. ö. MUgSzót. 741. 1.)

ožser róka, лисица | B. *ožsär*, *ožser*, L. *ožser* id.

onga gödör, verem, яма | lásd: *ma-uonga*.

ojnt (szarv), ebben: *sōžnojnt*.

ondōl kilencz | B. *qntqlu* (*qntql-lu*), L. *ondolou* (Ahlqvist), K. *ontolov* (*ontol-lov*) || *ondōl* nem teljes végű alak, úgy mint *iolul* «nyolez»; teljesebb az *ajntelu*, ebben *ajntelu-sōt* 900 (l. *sōt* alatt).

ōps vőlegény, женихъ | *B. vuaps*, *L. vuāps* bräutigam, schwiegersohn, jüngerer schwager.

ōrp гребешокъ, fésű | *arpap*, *L. arp* (mit welchem beim weben der faden festgeschlagen wird).

uj: lásd *jos-uj*, *lóm-uj* | *B. K. L. uj* «tier».

ujt víz, вода | *B. K. vit*, *L. uit* || *v. ö. salm-ut*.

ujtkasü (*ujt-kasü*) hordó, бочка | *tkp.* «víz-hordó»; *L. kasše* hordó.

uš-ampa kutakölyök щенокъ | *tkp.* «kis kutya»: *L. us* kicsiny (*uš-kum* kis ember, gyerek).

ūz város, городъ | *B. uos*, *ūs*, *L. uoš* id.

unt-: *unden* вставай | e fordítás (вставай «kelj föl») hibából ered, mert *unt-*, a mivel az *unden*-beli *und-* egyező, ezt teszi: «ültetni (rakni), setzeni»; látni való, hogy вставляй («setze ein») helyébe került вставай, akár a magyarázó vogul ember ügyetlenségéből, akár a följegyző utazónak figyelmetlenségéből.

ur hegy, гора | *ur* (*urr*) берг, bergrücken: *ur-pāñ* bergspitze (hegy-fej).

urin, ebben: уринсука «varjú, ворона» | sajtóhibából e *h. уринсука*: *Reg. ūrin-egva*, *L. urin-eghu* «varjú» | *v. ö. ŕkuu*.

ulā kert, огородъ | *B. L. ule*, *ulā* id.

ulā tűz (ignis) | *B. ūle* id. || *ul-aztus* kova, tűzütő kő (кремень) = *ule-aztes* || *ulji* (ульи) tűzi fa, дрова | *B. ul-iu* tűz-fa (lásd *iju*); *Reg.*-nál *vogL. toat-iu* «tűzi-fa».

kāku: *kākuē* köhögni, каплять | *pr. 3.* = *kākuī* «köhög» | *B. kākuem*, *kākvem*, *P. koakēm* «köhögők».

kasaj kés | *vogB. käsāj*, *kāsi*; *Reg. vogL.* szóul *jāpit* messer.

kasü hordó: lásd *ujt-kasü*.

zanže: *zanže-χolm* пеструшка, birkhenne | az orosz név пестрый «tarka»-tól való, s így *zanže* bizonyosan = *B. kannzä* czifraság, írás (*kannzeñ tarka*, *czifra*) | *χolm?*

kāp, *kap* csónak, лодка (hibásan каанъ e *h. каапъ*; helyesen ebben: капиль минэй csónakon megyünk) | *B. kap*, *kāp*, *L. kāp*, *K. çap*.

kārt-: *kārtsi* курить, pipázni, tabak rauchen | *v. ö. kañsü kqrtuχ* id., *tkp.* pipát húzni | *kārtsi* *pr. 3.* alaknak vehető, *kārtes-* frequ. tőtől, *tkp.* «pipázik» (*tkp.* húz).

keurniu (*keurn-iu*) faodú, дупло | tkr. odvas (üres) fa; *keurn* = B. *keuriñ* hohl.

kērsol (*kēr-sol*) szeg, гвоздь | tkr. «vas-szeg»: *sol* nagel, stöpsel, L. *šql* nagel aus holz.

ker, lásd: *kosker*.

kērskol (*kērs-kol*) barlang, пещера | tkr. «hegy- v. szikla-ház»: L. *kērs* fels (B. *kāres*, *kārs* hoch).

kēlt sapka | B. *kēnt*, L. P. *kēt* | *kēlt* e h. *kēnt* talán hiba, de nem szükségképen az.

kēlp vér, кровь | B. *kēlp*, *kēlp* blnt.

kitiγ kettő | B. *kit*, *kēt* két, K. *kit* (*kitag* kettő); L. *kitä* (kettő).

kisi-: *kisiva* füttyülni, свистать | B. *kissiem* füttyülök | alakra nézve *kisiva* csakugyan infinitivusnak látszik, e h. *kisiγva*, még végvocalissal; vogK. -γv inf.-vég = vogB. -ngve (v. ö. Reg.-nál *vi-töl* *vingua* mint vogL. alak).

koat kéz, рука | B. *kāt*, *kat*, L. *kaqt* id.

koatal nap (sol) | B. *kqtel*, *kqtl* sonne, tag; K. *γotel*.

koal kötél, веревка | B. L. *kuali* id. || v. ö. *enda-koal*.

kočerka клюка, krücke, ofenkrücke | = or. *кочерга*.

kōt hat | B. *kāt*, L. *koat* (*kot* Ahlq.), K. *γot* || *gōtban* hatvan | B. *kqtpen*, K. *γotpen*.

γos-: *koγosungeri* seperni, elseperni, мести, подметать | tkr. *koγosung eri* «el seperni kell» | B. *kossi-* (pr. 1. *kossiem*) seperni, *kossep* (*nūr-k.*) seprű.

kosker (*kos-ker*) köröm, ноготь | B. *kvos* nagel der tiere, kralen: *kvos-kēr* nagel (beim menschen) | L. *kvänže* nägel der tiere.

koñsa (конгса) pipa, трубка | B. *kañsä* tabakspfeife.

γoñs-: *γoñsungeri* írni, писать | tkr. *γoñsung eri* «írni kell» | B. *kanns-* (pr. 1. *kannsem*), K. *γanš-* írni.

kōpejka корéка, = конейка.

γopta olló, ножницы | L. *kopta* id. (B. *kit-elmip* *käsi* kétélű kés).

kōl, *kol* (ház): *kōl-bal* kunyhó, шалашь | L. *kväll-poal* id. || *kol-älä* házfedél, крыша | B. L. *äl* fedél, deckel || *kol-gen* fussboden, diele (поль) | = B. *kvöl-känn*, L. *kväl-kenn* id. (*kväl-kenn* poartet fussboden-bretter) || v. ö. *kērs-kol*, *jelbun-gol*.

kōlas halott, holt, мертвый | B. *kālā* halott (leiche, totdter); v. ö. L. *ilm-kqls*, K. *elem-γoles* = mensch (fönt: *elm-golz*).

kolas liszt, мука | B. *kaläs* id. (L. «liszt» Reg. szerint: *pqsu*).

kōlp nyírfa, береза | L. *kugrp* birkenwald.

ku, *χu* (ember): lásd *ajim-gu*, *met-χu* | B. *kum*, K. *kum*, *χum* ember, férfi.

kuarχ (tyúk): lásd *šiš-kuarχ*.

kual:- *kualiva*! kelj föl, вставай! | tkp. infinitivus-alak: fölkelni! (lásd *kisi*- alatt) | B. L. *kual*- «aufstehen».

χuj:- *jol-χujiva* (ельхушва hibásan e h. -хуиива) | *kuj*- liegen, schlafen: L. *jql kujuz* sich niederlegen | a *-va* végű alakról l. *kisi-gus* húsz | B. K. *kus*, P. *χus*.

gunica nyest, = кунница (marder).

kūr kanál | *kuor* Reg.

kur kályha, печь: *kur-tur* күртő | B. *kūr*, L. *kur*, *kuor* kályha, печь; — *tur* v. *turr* torok.

χur zsák; lásd. *jorn-χur*.

kūrm három | B. K. *kōrom* (Ahlq. *kūruu*), K. *χárum*.

kūl hal, pisces | *kul* id.

kuł:- куляели (jóformán e h. *kułiva joli*) бросить, eldobni, elejteni, elhagyni | B. L. *kuł*- hagyni (L. *jql kułuz* verlassen).

kūlaz holló, воронъ | B. L. *kullaz* id.

kułi ördög, чортъ, дьяволъ | L. K. *kuł* id.

ja folyóvíz, рѣка | B. *jā*, L. *jā*.

jāngal (hibásan янчаль e h. янгалъ) mocsár, болото | B. *jangelmä*, L. *jangq* kahler sumpf.

jaut új, лукъ | B. *jaut*, L. *jajt* id.

jaχt:- *jaχtungeri* metszeni, vágni, рѣзать | tkp. *jaχtung eri* «metszeni kell» | B. L. *jāχt*-, K. *jeχt*- schneiden.

jenk:- *jenkung* плясать, táncolni | B. *jegv*- (pr. 1. *jegvēm*, inf. *jekungve*), K. *jekv*-, *jeχv*- tanzen; v. ö. a *jenk-beli* nasalisra nézve: osztB. *jaχ*- és *janχ*- id.

jeltaχt:- *jeltaχtiva* magát gyógyítani, лѣчится | B. K. *jält*-. L. *jelt*- gyógyulni | *-va* végű infinitivus (lásd *kisi*- alatt).

jelbun (írva: гельбунъ): *jelbun-gol* templom | tkp. «szent-ház»; L. *jelpuñ*, B. *jelpuñ* (Reg.), K. *jälpen* szent.

jiñi fülesbagoly, филинь | B. L. *ibi*.

jongob hó, hónap, мѣсяцъ | B. P. *jonkor*, L. *jongp* mond, monat

josuj (*jos-uj*) sas, орелъ | B. *juos-uj* v. *nuos-uj* adler, steinadler.

jomas (эмаць e h. ёмаць) jó, хорошо! | B. L. *jommas*.

jorn (ернь е h. ёрнь): *jorn-çur* tarisznya rénszarvasbőrből, сумка (изъ оленьихъ шкуръ) | *jorn* tkp. szamojed (Reg. *jgrn*, pl. *jgrn-kvol* szamojed sátor) | *çur* = B. *kūri* zsák (Reg. föl is jegyezte, de fordítás nélkül: *jgrn-kūri*).

jol («le, alá»): lásd *pat-*, *çuj-* || *joli*: lásd *kul-*.

juntop иголка, tű | B. *juontep*, L. *juontp*, P. *juntop*.

čārka pohárka, рюмка | = or. чарка branntweinglas.

šāk-: *šākem* szuszogni, kifújni magát, вздохнуть | v. ö. B. *sākap* «schnaufen (vor ermüdung)», *sāket-* schnaufen machen.

šajl gewitterwolke, туча | v. ö. *šozl*.

šapt-: *el-šaptilon* похороны, temetés | alkalmasint ez volt: *el-šaptilov* «eltemetjük»; *šapt-* ige = vogK. *čapt-* «rejtteni, temetni»; v. ö. vogL. (Reg.), *jel šäptuç* «begraben».

šiškuarç (*šiš-kuarç*) kakas, пѣтухъ | Reg. *šiš kurek* «tyúk, курица» (*šiš* «mutter» P., s így a «kakas» jelentés nyilván tévedésből ered) | L. *kvāraz* henne, курица (Reg.).

šozl (mennydörgés): lásd *açtašen š.* || hibásan még: *sāçen* (сяхень) donner, громъ.

šoj szivárvány, радуга | L. *šaj*, P. *ut-šaj* id.

šojlš hölgymenyét, горностаи | L. *šoqlš*.

šuš bolha, блоха | B. *sus*, L. *šuš*.

tau онъ, ő | B. *täu*, K. *tav*.

tauksi ősz (autumnus), осень | B. *täksi*, *täkus*, *tägus* id.

taul крыло, szárny | B. L. *tqul* szárnytoll, szárny; K. *toul*.

taul ágy, постель | B. *tqul*, *taul*, L. *tqul* rentierhaut, fell (v. ö. zürj. *vol-pas* beth: *vol* ausgebreitetes, pelzdecke, rentierhaut zum schlafen; *pas* pelz).

taul-: *tauli* elég (ist genug), довольно! | B. *tqul-* «voll werden, auswachsen»: *tquli* «es genügt»; K. *at tauli amnane* «nem elég nekem».

taçm tetű, вошь | B. *tākom*, L. *toaçm*, P. *tqçm* || *rus-taçm* poloska, клопъ.

tamga jegy, pecsét (знакъ, печать) || or. тамга stempel.

tariç fenyű (fichte, сосна) | B. L. *tāri* id.

tāl tél, зима | B. *tal*, Tavd. *täl*, K. *täl-tarom* (Reg.); *tal* v. *tel* (Pop.).

tē: *teem* (*tēm*) enni ѣсть (tkp. eszem), *teunga* vacsorálni, ужинать | B. L. *tē-*, K. *te-*, *taj-* enni.

tíl-: *tílitale* (sic!) röpülni, летать | alkalmasint sajtóhibából e h. *tílimie* = *tílimlej*, mint praes. 3.; az *-ml* képzővel szokott származéka az egyszerű *tíl-* igének: B. *tíläml-*, L. *tíleml-* «röpülni»; a *tíl-* ige ebben: B. *tílpä* «repülő» || *tíjl-*, lásd: *mílix-tíjli*, *lasl-tíjli*.

toul мѣхъ, szőrös bőr | B. *tqul*, *taul* fell, rentierhaut; L. *tqul* || v. ö. *taul*.

töpläk (v. *töplak*) tapló, трутъ | B. *töplek*, L. *taploh* tapló, feuerschwamm.

tora, *töreu* (тоrey) medve, медвѣдь | Reg.-nál van: *tgrañ* «bär», mint Tavda-melléki szó; így legalább a végnasalis kopásával (v. ö. *zu* e h. *zum*) a *tora* alak hitelesnek látszik.

toruind-: *toruindi* hortyogni, храпѣть | pr. 3. alak | B. *tarruinti* schnarcht, L. *tarvuintuz* schnarchen.

tölmaç ursus gulo, посомаха | B. *tolmäç* id.

tüi v. *tüji* nyár, лѣто | B. *tü* sommer (*tüjimi* es wird s.), L. *tui* sommer, K. *tui-tarom* (Reg.).

tüit hó, nix (sajtóhibából: тунитъ) | B. *tuit*, *tüit* id.

tüje tavasz, весна | B. *töjq*, L. *tuoja*, P. *tuje*, K. *tüjä* (Reg.) id.

tusum bajusz, szakál (усы, борода) | *tus-pun* szakál, L. *tuos-punt*;

tüp evező, весло | B. L. *tuop* id.

tul-oul (тулоуль e h. туль-оуль) ujjak (digití, пальцы) || tkp. ujj. hegy, fingerspitze.

tulä gyűrű, кольцо | csak ezt teszi: «ujj, digitus» = *tul'e* Reg. «gyűrű»: *tule-nur*.

tult köd, туманъ | tkp. «felhők»: B. *tull* wolke, K. *tul*.

sak: *saknir* srét, дробь | L. *säk* v. *pisäl-säk* flintenschrot.

sakí suba, шуба | *saki*, *saki* pelz (der weiber, vorne offen).

sajt: *eksajt* рубли | e h. *ak-sajt* egy rubel | B. *säit* vessző, és: rubel; v. ö. zürj. *šat*, *šajt* id.

sangult-: *sangultogeri* hangszeren játszani | e h. *sangultong* (v. *sangultung*) eri «hangszeren játszani kell» | v. ö. B. *sangult-*, L. *šangult* «šangur spielen» (Reg.).

sam szem, глазъ | B. *säm*, L. P. *šäm*, *šem*; K. *šam*.

särpi borjú, теленокъ | L. *säur* kuh: *säur-pi* kalb.

sāli rénszarvas, олень | B. *sāli* id.

salmut слюни, nyál, köpés | tkp. *sal-m-ujt* «köpött víz» | B. L. *säll-* speien, L. *selm-uit* (P. *selim-uit*) speichel; K. *salg-* speien.

setap нитка, fonál, czérna | B. *setäp* id.

selü puskarpor, порохъ | B. *selä* id.

siplu (irva: -lu, -лю) шея, nyak | B. *siplu*, L. K. *šiplu* (tkp. *sip-lu* nyak-csont).

šimsäk fülbevaló, серьги | B. *šimšäk*, *šimšek* kleine ohrgehänge, L. *šimših*.

siraj kard, сабля | *siräj* säbel, L. K. *širi*.

sirp háló, сѣть | Reg.: *sěrp*, *sirp* «ein gerät zum fischfang»; hogy háló-félét kell érteni, mutatja: *sěrp-pättl* «netsack des s.»
soat hét | B. K. *sāt*, *sat*, L. *sqat* (*soat* (Ahlq.)) || *sāt-lu* hetven | B. *sāt-lau*, K. *sat-lov*.

soanim (*soaním*) anya, мать | tkp. anyám: B. *saña* édesanya, öreganya, матушка.

soarb fejsze, топоръ | B. *sajröp*, L. *šajröp*, P. *šajrp* id. | v. ö. L. *šaur*-hacken, K. *šagr*-.

soar burnót, schnupftabak | B. *sār*, L. *sar* tabak (*sar rautungve* tabak stossen).

sout (plur.) csillagok, звѣзды | L. *squ*, K. *sov* csillag.

sour nyúl, заяць | B. *sour* id.

sōk: *sōkejm* tabak schnupfen | pr. 1. alak (= *sōkēm*); v. ö. L. *sqkju* «riechen, tabak schnupfen».

sōznojnt (*sōzn-ojnt*) burnótszelence, табакерка | tkp. «tabak-horn», illetőleg «schnupfhorn»: L. *sqzngnt* (Reg.) id. | L. *sqznä* (sc. *sar*) schnupftabak, *sqkju* schnupfen; meg: *ant*, L. *gnt* horn.

söt száz | B. *sāt*, K. *šat*, L. *sät* (Ahlq. *set*) || *nul-söt* nyolczvan (B. *nol-sat*, L. *näl-set* Ahlq.) || *ajntelu-söt* kilenczven (B. *qnter-sat* v. *qntel-sat*, K. *ontol-šat*, L. *ondol-set* Ahlq.) | a teljes *-lu* végű *ajntelu* (= B. *qntglu*) «kilenczet» teszen s így *ajntelu-söt* nem 90, hanem 900.

söt-ere v. *söt-ärä* (сооть-эра) ezer | B. *sqter* (és *sqterü*), K. *šoter*, L. *šqter* (Ahlq. *sater*).

sobä потъ, száj | tkp. «szája» | B. *sop*, *suop* (v. ö. *sup-söl*).

sörb jávorszarvas, лось | B. *sārpi*, L. *šorp* elentier (stier) || így is: *svörb* звѣрь (Reguly a jávorszarvasnak большой звѣрь nevét is említi).

sol szeg, гвоздь: lásd *kēr-sol*.

solvul só, соль | B. *solvel* id. (Reg.-nál L. *säh*; K. *čax*).

sup: *supsöl* (супсоль) ajak (ajkak), губы | = *sup-söl* száj-szél | B. *sup* mund, *sel* rand (lásd *sobü*).

süp: «a vogulok egy része az inget *süp*-nak nevezi» | B. *sup* hemd; lásd: *mañ-sup*.

sub (bot): lásd *i-zub*.

süli palaczk, бутылка | = or. *судея* flache flasche, halbstofige flasche.

ñaol nyíl, стрѣла | B. *ñäl*, *ñal*, L. *ñäl* id.

ñaorpi csikó, жеребенокъ | L. P. *ñaor* v. *ñaorpi*, *ñaorpi* csikó (egy éves); K. *ñaor*.

ñañ kenyér, хлѣбъ | B. L. K. *ñañ*.

nëbak papíros, бумага | B. *nëpäk* papier, K. *nepək* könyv, levél.

ñelim (hibásan нэлыкэ e h. нелымъ) языкъ | B. *ñelm*, L. *ñilm*, K. *nilem* (*ñilem*); v. ö. oszt. *ñalim*, *ñädem*.

ñilä (*ñülä*) négy | B. *ñilä*, K. *ñile* || *ñaliban* negyven | B. *ñälimen*, L. *ñälmen*, K. *ñelimen*.

ñoul marhahús, говядина | B. *ñgul* fleisch; K. *ñoul*.

ñoços (irva: нехось) czoboly, соболь | B. L. *ñoços* id.

nörma wandbrett, wandbank, полка | B. *nörmü* fustgestell, L. *ñun-nörme* schlitten-stellage.

ñol orr, носъ | B. *ñol*, L. *ñql*.

ñolul (нелюль e h. нө-) nyolcz | B. *ñqlq-lu*, L. *ñqllqu* (Ahlq. *ñolou* e h. *ñol-lou*), K. *ñol lov*; | v. ö. *ondol* «kilencz» e *ñul-söt* nyolczvan.

pāul falu, деревня | *paul*, L. *pajl*, K. *paul*, *pojł*.

paul:- *pāñ* *paulia* fürödni fürdőszobában (gőzben), купаться въ банѣ | L. *pāil*-, P. *peul*- «baden» (v. ö. oszt. B. *pejil*-, *peil* MUGSz. 549. l.) | *paulia* inf. alak, e h. *pauliva* (lásd *kisi*- alatt).

pāk fenyűtoboz, шишка кедровая | L. *pogg* id.

pazlapt gomb, пуговица | tkr. *gombok* | B. *pazlep* gomb.

pajl fül, уши (fülek) | B. *päl*, L. *pel*, K. *pał* fül.

pače здравствуй, légy üdvöz (salve) | K. *pače* köszöntés (*p. olen* légy üdvöz); B. *päsü*: *šun* p. будь здоровъ!

pačkat:- *jol pačkatsu* (ель-п.) пачкать, bemocskolni | tkr. *bemocs-koltunk*.

pažilp (sajtóhiba: пажильнъ e h. -льпъ) árr (pfriem, ahle), шило | L. *pžilp*, P. *pāšilp* id., B. *pazilp*, *pāsilp* fűrő.

pat : *jolpatej* (ель- e h. ёль-) esni, падать | tkr. *jol patej* — pr. 3. alak, *jol* = B. *jolä*, K. *jole*, L. *jgl* «le, alá» | B. L. *pät*-, K. *pat-fallen*.

pāsa keztyű, рукавица | B. *pāssa*, L. *pässä* handschuh.

pāsa asztal | B. *pāsän*, L. *pāsen*, *pāsn* id. (*p. pcart* tischbrett) K. *pasen*.

paña fürdőszoba (gőzfürdő) | L. *pañä* = баня | lásd *paul*- alatt.

pērn kereszt | L. *pērnü*, P. *pērn*, K. *perne*.

pīim (*pīm*) fiú, сынъ | tkr. *fiam* : B. L. *pi* fiú (K. *püv*).

pīrs (*pīrs*) fiú, gyerek, мальчикъ | B. *pīriš*; v. ö. *agīrs*.

pisel' puska, ружье | B. *pisäl*, L. *pižil*, P. *piškel'* (= пицаль).

poalä juh, овца | ? — Reg. *poalä-uj* zweijähriger biber (ellenben «juh» : oš).

pojer úr, баринъ | K. *pojer*; бояринъ (plur. бояра) || *pojer-ekua* úri asszony, барыня.

pōt üst, котель | *pōt*, L. K. *put* kessel.

pos : *posilm* az orrát fújni, высморкаться | pr. 1. 3-dik tárgy-személyraggal; hozzá kell pótolni: *ńolem* «orrom»: v. ö. *ńoln* *poseln* (orrodát fújd) Reg.; — ezen *pos*- ige jóformán = *pqs*- «mulgere, fejni», a mennyiben a *ńoln* *poseln* szólás illően így értelmezhető: «fejd (facsd ki, nyomd ki) az orrodát».

posim füst, дымъ | B. *posim*, L. *pqšm*.

pōp pap, священникъ | = поць.

por : *porungeri* szökni, ugrani, прыгать | tkr. *porung eri* «ugrani kell» | *por*- = B. *porr*-, L. *parr*- springen, hüpfen.

pōl pad, lóca, скамья | B. *palsitzboden* im *kvol*; L. *poal* schlafstelle (beim nachtfeuer): *il-poal* «der vordere *poal*», *ijuñ poal* fa padló.

pōlda nyirfajd, тетеревъ (косачъ) | L. *polte* birkhuhn.

pōlvos gyertya | = L. *pallus*, P. *pallus* Reg.; jóformán összetett szó, v. ö. vogL. *poll*, *pql* «méz» (= tör. *bal*); utórésze *vos* talán az or. *vosk* «viasz»?

puka has, животъ | B. *puki* id.

pung голова, fej | B. *poñ* (*pong*), L. *pññ* || *punk-tor* kendő, платок (tkr. *fej-vászon*).

putop (sajtóhiba: путонъ e h. путонь), szigony, острота (koto-рой бьютъ крупную рыбу) | B. *pūter* spieß (fischgabel): *pūt-stechen*, *stossen* (L. *put*-).

pūn toll, перо; *pun* брови, szemöldökök | B. *pun* szőr — körperhaare der tiere v. kleine federn am körper.

bum virágok, fű (цвѣты, трава) | B. *pum*, L. *pom* fű.

pūr-: *pūrḡat* harapni (szúrni, megcsípni), кусать | *pūrḡat* ragtalan, frequ. *-ḡat* (*-kat*) képzővel való tóalak = L. *purkat* «stechen» (von insekten) | B. *pur-* harapni és *purkat-*.

voj-: *vojel* бери | *vojel* vagy e h. *vojen* (= vogK. *vajen*) «végy, vigy» — vagy *vojelen*, *vojeln* h. (= K. *vajalen*) «vedd, vidd».

vucjgan, *vajgan* (ирва: уайганъ) kaftán | B. *vojka* weisses filztuch (v. ö. *vojkän vaj* aus tuch genähte strümpfe Reg.).

vuat (уатъ) harminez | B. *vāt*, L. *vuüt*, K. *vat*.

vuata (уата) корзина (изъ березовой коры), nyírfahéjkosár | B. *vuatä* gefäss aus birkenrinde.

vetra, *vetra* (уетра) veder, ведро.

vuenštajt-: (уенштахтиль) megesküdni (jegyesekről) = вѣнчаться.

vel, *vel* (уель): *vel-suspeger* tükör | = *vel-suspe-ker*, tkr. «arcz-néző-holmi» (*suspe* e h. *sunspe*: B. *sunz-*, L. *šunš-* nézni); *vel*: v. ö. B. *velt* gesicht, stirn (MUGSz. öldök alatt).

vina: *vina-jung* pálinka, водка | tkr. *vina* *ajung* pálinkát inni | B. *vinä*, *vine* (вино).

vuor (уоръ) erdő, лѣсъ | B. *vuqr*, L. *vuor*.

ma-vuonga sír, могила | tkr. «föld-gödör»: B. *vuonga*, K. *vonḡä* gödör.

matm-ekua öreg asszony, старуха; *matm-ōš* öregember, старик | B. *mät*- öregedni, *mätm* öreg, alt.

mañ-sup штаны, nadrág | tkr. «kis *sup*» | B. *mañ-sup* hosen, beinkleid.

mañim menyasszony, meny, невѣста | tkr. *menyem*: B. L. *māñ* (*māñem*).

met-ḡu pásttor, пастухъ | tkr. *béres* (bér-ember), e h. *met-ḡum* (v. ö. B. *met-kum*, K. *met-ḡum*).

māliḡ: *māliḡ-tjli* hamar, скоро | csak *māliḡ* jelenti ezt; B. *moloḡ* «bald»; v. ö. *moleml-* festinare | *tjli-röl*: *lasl* alatt.

miss tehén | B. *miss*.

mīn-: *mīnej* пойдемъ, megyünk (esetleg: menjünk) | *kapil* *mīnej*

поѣдемъ въ лодкѣ, csónakon megyünk | fölvehető, hogy a vogB. mineu-nak megfelelő minev alak (mely vogK.-bbn menov-vá vált) végre minej-re változott, úgy hogy ez csakugyan præs. több. 1. szem. alak; összevethető, hogy így az Erza-mordvinban -ej és -ev szóvégek egymás mellett állanak (pl. kelev és kelej magas).

mogl mell, грудь | B. majl, L. majl.

moxl-: moxlongereri összekötni, завязать | tkr. moxlong eri (kell) | B. monxl-, moxl- «knüpfen».

movand-: movandi nevetni, смѣяться | præs. 3. «nevet» | B. müint-, L. māint-, K. magint- id.

mölsä ing, рубашка | B. molšän hemdpelz (ingül való suba).

rěj, meleg, hő, жарко | B. rěj, rē wärme, rēiñ heiss; L. rēn meleg, re- ardere; K. rig hőség.

röng-: rōngen kiabálni, ordítani, кричать | tkr. præs. 2. alak («kiabálsz») | B. rāng-, rāng-, L. rong- schreien, brüllen.

lau-: lau szólni, говорить | lau amúgy csak tőalak (= B. lau-, K. lav-), de itt alkalmasiut laung (lauñ) infinitivus-alak helyett jegyeztetett föl.

rus (orosz): rus-tazm poloska | lásd: tazm.

lasl: lasl-tijli lassan, тихо | csak lasl (= B. lažel, P. lašil) teszi ezt: тихо, lassan; a megkérdezett vogul ember hozzá adott még «mozgás»-féle igét: tijli, pr. 3. alak, jóformán = tili «röptül»; szint- így «hamar, скоро»: mīliz-tijli.

lägl láb, нога | B. lājil, L. läil.

lejn evet, бѣлка | B. lēn, L. lēn.

lou tíz | B. L. lqu (lou Ahlq.), K. lov.

lopta levelek, lomb (листья) | B. luopta blatt, levél (iu-l. fa levél); L. luopta; K. lupte.

lōmuj (lōm-uj) szúnyog, комарь | B. lqm-uj mücke, L. läm-uj.

lū ló, equus | B. L. lū id.

lūzum csont, кость | L. P. lušm, lužm, K. lušem id. | B. lu bein, knochen || v. ö. sīp lu nyak.

lūns-: lūnsi sírni, плакать | tkr. præs. 3. «sír» | B. L. luñš-, luñž-, K. lunč-, luš- id.

lul' плохо: rossz, rosszúl | L. K. lul'.

Nem sikerült igazolnom a következőket:

kerakon (кѣраконъ) gyertyatartó, подсвѣчникъ || előrésze: *ker vas?* *vuaraej* (уараей) vadász, охотникъ || eleje nyilván = *vuqr*, erdő. *tegm* (тѣгмъ) hívni, звать || talán a megszólító (hívó) *tügam* (баритом, társam!) szóval felelt a vogul ember?

diguli v. v. *diguli* (дигульи) szidni, ругаться || alkalmasint maga a szidó szó vagy szólás rejlik a *diguli*-ban; utórésze a *kul'* (fent: *kuli*) «ördög» szóra emlékeztet.

pojst-: *pojstomgeri* (пойстомгери) ütni, бить.

šagar elb tajde (шаганъ элбъ тайде) «futni, hamar elfutok» бѣгать, скоро побѣгу).

pöltetsu (польтетсѹ) «megázni, moknuty» || talán *pöltaxtsu* «megfáztunk, meghűltünk» | B. *pöltaxt-*, L. *poaltaxt-* sich verkälten.

setlo majn (сѣтло майнъ) lóháton menni, ѣхать верхомъ || nyilván *setlo* = сѣдло, nyereg; meg a *majn*-ban a *min-* «menni» ige lappang | vog. «nyereg»: *nqir*.

koaloul (коальоуль) végezni, кончить || *koal-oul* «kötél-vég»!

āsim «kész vagy-e (готовъ-ли ты)?» || *āstem* fertig, готовъ.

ajm eső, дождь | *anča* fürj, куропатка | *orkam* ястребъ, habicht | *utlajsi* vakondok, кротъ | *vuakläz* (уакляхъ) sár, грязь (nyilván hiba; Reg. *vošlqz* грязь; v. ö. osztB. *vošlqz* schlamm) | *kariš* fazék, горшокъ | *kiisup* (киисупъ) рябчикъ, haselhuhn | *kisz* (кисхъ) egér, мышъ | *šañzi* (шанзи) madár, птица | *mažlä* v. *mažla* (махля) жукъ, käfer | *manšin* глухарь, auerhahn.

Nem látszik hitelesnek a számnév-szerkesztés alakja, ezekben: *ajtbelu* «tizenegy», *kitij-belu* «tizenkettő»; ennek ellenében Regulynál, Ahlqvistnál és a vogK.-ban a *kujp* v. *kajp* kötőszóval való szerkesztést találjuk (v. ö. MUGSzót. 119. l.): B. *äu-kujp-lu*, *kit-kujp-lu* (L. *kit-kajp-lou* Ahlqvist szerint, K. *kit-kujp-lov*).

B. J.

A M. T. AKADÉMIA NYELVÉSZETI KIADÁSAI.

Kaphatók a M. T. Akadémia könyvkiadó hivatalában Budapesten (Akadémia-épület) s minden bazaar könyvtárusnál:

NYELVTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK. Kiadja a M. T. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága. Szerkeszti Hunfalvy Pál, I—XIV. köt. szerkeszti Budenz József, XV. XVI. köt. 1862—1880. Ára egy 16 kötetből álló teljes példánynak 30 forint. Egy-egy kötetnek különveve 3 frt. Az I-ső és X-dik kötet külön nem adatik.

NYELVEMLÉKTÁR. Régi Magyar Codexek és Nyomtatványok. Kiadja a M. Tud. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága. Szerkesztik: Budenz József, Szarvas Gábor és Szilády Áron. 1864—79. 8-adrét.

Egyenkint:

- I. kötet. Bécsi Codex. Münchener Codex. Közzéteszi: Volf György (XXX. és 381 l.) Ára 2 frt.
- II. kötet. Weszprémi C. — Peer C. — Winkler C. — Sándor C. — Gyöngyösi C. — Thewrewk C. — Kriza C. — Bod C. Közzéteszi: Volf György. (XVIII és 406 l.) Ára 2 frt.
- III. kötet. Nagyszombati C. — Szent Domonkos C. — Virginia C. — Közzéteszik: Komáromy L. és Király P. (IV. és 345. l.) Ára 2 frt.
- IV. V. kötet. Erdy Codex 2 kötetben. Közzéteszi Volf György. 1876—77. I. fele. XIX és 487 lap — II. fele. 532 lap Ára 4 frt.
- VI. kötet. Tihanyi Codex. Kazinczy Codex. Horvát Codex. Közzéteszi: Volf György. 1879. XVIII és 359 lap Ára 2 frt.
- VII. kötet. Ehrenfeld Cod. — Simor C. — Cornides C. — Sz. Krisztina élete. — Vitkovics C. — Lányi C. — Közzé teszi Volf György. 1878. LX. és 388 lap Ára 2 frt.
- VIII. kötet. Sz. Margit élete. — Példák könyve. — A sz. apostoloknak méltóságáról. — Apor C. — Kulesár C. — Közzéteszi Volf György 1879. XLII. és 418 lap Ára 2 frt.
- RÉGI MAGYAR NYELVEMLÉKEK.** I. Halotti Beszéd. Régi Biblia. Buda, 1838. 5 frt. — II. Kinizsi Pálné imakönyve. Vegyes m. iratok. Buda, 1840. 2 frt. — III. Tatrosi Biblia. Vegyes m. iratok. 1842. 2 frt. — IV. 1. Guarycodex. Buda, 1841 Ára 1 frt.
- RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA.** (Corpus poetarum.) Szerkeszti Szilády Áron. I. kötet Codexbeli versmadványok Ára 2 frt.
- II. kötet. XVI. századbéli magyar költők Ára 2 frt.
- III. kötet: Tinódi Sebestény összes művei 1881. Ára 2 frt.
- CODEX CUMANICUS** Bibliothecae ad templum Divi Marci Venetiarum. Jegyzetekkel és glossariumokkal kiadta gróf Kuun Géza. Nagy 8-rét. Ára 5 frt.
- UGOR FÜZETEK.** Adalékok az ugor nyelvek ismeretéhez és összehasonlításához. I. szám. Genetz A. Orosz-lapp nyelvmutatványok. 8-rét 60 kr.
- III. szám. Halász J. Svéd-lapp nyelvian és olvasmányok 8-rét. Ára 60 kr.
- (Különnyomatok a "Nyelvtud. Közlemények"-ből).
- RÉGI MAGYAR NYELVÉSZEK** Erdősitől Tsétsiig. (Corpus Grammaticorum linguae Hungaricae veterum.) Kiadta Toldy Ferencz Ára 2 frt.
- REGULY ANTAL HAGYOMÁNYAI.** A Vogul föld és nép. Kidolgozta Hunfalvy Pál. Ára 2 frt.
- MAGYAR-UGOR ÖSSZEHASONLÍTÓ SZÓTÁR.** Irta Budenz József. I.—V. füzet. (1—63 iv) 1873—81. 8-adrét. Egy-egy füzetnek Ára 1 frt.
- A MAGYAR IGEIDŐK** Irta Szarvas Gábor. Ára 1 frt.
- A HELYES MAGYARSÁG ELVEI.** Irta P. Thewrewk Emil. Ára 1 frt.
- A MAGYAR NYELVJITÁS** óta divatba jött idegen és hibás szólások bírálata. Irta Imre Sándor. Ára 1 frt.
- KALEVALA.** A finnekek nemzeti eposza. Fordította Barna Ferd. Ára 1 frt.
- ABUSKA.** Csagatáj-török szógyűjtemény. Vámbéry Á-tól. Ára 40 kr.
- KAZÁNI-TATÁR NYELVTANULMÁNYOK.** Irta Sz. Bálint Gábor. I. füzet. Kazáni-tatár szövegek. 8-rét. 1875. 170 lap. II. füzet. Kazáni-tatár szótár 8-rét. 1876. 178 lap. III. füzet. Kazáni-tatár nyelvtan 8-rét 1877. Egy-egy füzetnek Ára 1 frt.
- ÉRTEKEZÉSEK A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.** Kiadja a M. T. Akad. Az I. oszt. rendeletéből szerk. Gyulai Pál, osztálytitkár. I—VIII. köt. 1867—1880. Ára 20 frt 20 kr.
- IX. köt (1—5 szám) 1881. Ára 1 frt. 30 kr.